

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKMA VE ÇIKARILMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhammed Furkan SİDİM

BURSA – 2019

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TİCARET HUKUKU BİLİM DALI

LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKMA VE ÇIKARILMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhammed Furkan SİDİM

Danışman:

Doç. Dr. Zekeriyya ARI

BURSA - 2019

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

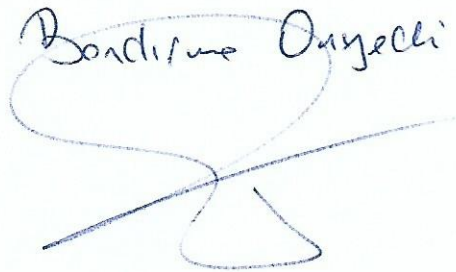
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Özel Hukuk Anabilim Ticaret Hukuku Bilim Dalı'nda 701381003 numaralı Muhammed Furkan SİDİM'in hazırladığı "Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma" konulu Yüksek Lisans ile ilgili tez savunma sınavı, 11.12/2019 günü 15.00 - 16.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve
Sınav Komisyonu Başkanı)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Doc. Dr. Leberiyya ARU
E.A.R.U.

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Doc. Dr. Enton DEMİRKAPU
Bordisime Ouyelli Eylül Üniv.

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Dr. Öpr. Üyesi Sevgi Bozkurt Yılmaz

11.12/2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Özel Hukuk

ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 09/12/2019

Tez Başlığı / Konusu: Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 215 sayfalık kısmına ilişkin, 09/12/19 tarihinde şahsım tarafından Tuzcuoğlu adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

09-12-2019

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Muhammed Furkan SİDİM

Öğrenci No: 701381003

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Programı: Ticaret Hukuku

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman

(Adı, Soyad, Tarih)

Doç. Dr. Leberiyaz Adı

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

2019

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma ile Ayrılma Akçesi" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

09.12.2019

Adı Soyadı : Muhammed Furkan Sidim
Öğrenci No : 701381003
Anabilim Dalı : Özel Hukuk
Programı : Ticaret Hukuku
Statüsü : Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Muhammed Furkan SİDİM
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Özel Hukuk
Bilim Dalı : Ticaret Hukuku
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : X + 206
Mezuniyet Tarihi : 08/07/2013
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Zekeriyya Arı

LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKMA VE ÇIKARILMA

Limited şirketlerin iktisadi hayatta önemli bir yere sahip olması, limited şirketten ayrılma konusuna önem kazandırmaktadır. Ortağın, şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplere dayanarak veya dürüstlük kuralı gereğince ortaklık ilişkisinin devamının çekilmez bir hal alması nedeniyle haklı sebeple şirketten çıkması veya şirket tarafından çıkarılması mümkündür. Şirketten ayrılan ortağın ayrılmadan önceki ekonomik durumunun ayrılmadan sonra da korunması için, ayrılan ortağa esas sermaye payının gerçek değerine uyan miktarda ayrılma akçesi isteme hakkı tanınmıştır.

Anahtar Sözcükler

limited şirket, şirketten çıkarılma, şirketten çıkma, şirketler hukuku, Türk Ticaret Kanunu, ayrılma akçesi

ABSTRACT

Name and Surname : Muhammed Furkan SİDİM
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Private Law
Branch : Commercial Law
Degree Awarded : Master
Page Number : X + 206
Degree Date : 08/07/2013
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Zekeriyya Ari

WITHDRAWAL AND DISMISSAL FROM THE LIMITED LIABILITY COMPANY

The fact that limited liability companies have a considerable role in economical order, gives importance to the leaving the limited liability company. It is possible for the partner to withdraw or dismissal from the limited company due to the reasons stipulated in the company agreement or because of the continuation of the partnership relationship becomes unbearable pursuant to the honesty rule. In order to preserve the economic situation of the partner before the departure, the partner has been granted the right to request a leaving remuneration in accordance with the real value of the capital share.

Keywords

company law, dismissal from the limited company, leaving remuneration, limited liability company, Turkish Commercial Code, withdraw from a limited company

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETTE ŞİRKET İLİŞKİSİ VE ORTAK SIFATININ KAYBEDİLMESİ

I. LİMİTED ŞİRKETİN TEMEL ÖZELLİKLERİ.....	3
A. LİMİTED ŞİRKETİN YAPISI VE ŞİRKETLER HUKUKUNDAKİ YERİ.....	3
1. Ortaya Çıkışı	3
2. Diğer Hukuklarda Limited Şirket	4
3. Türk Hukukunda Limited Şirketin Gelişimi	7
4. Limited Şirketin Temel Özellikleri	9
5. Limited Şirketin Karma Özelliği.....	11
6. Limited Şirkete Uygulanacak Hükümler	12
B. ORTAK SIFATININ KAYBI.....	13
1. Şahıs Şirketlerinde Çıkma ve Çıkarma	15
2. Sermaye Şirketlerinde Çıkma ve Çıkarma.....	19
3. Kooperatiflerde Çıkma ve Çıkarma	26
4. Limited Şirketin Karma Karakterinin Çıkma ve Çıkarmaya Etkisi.....	27
5. Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma Kurumunun Kökeni ve Faydaları	28

İKİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETTE ORTAĞIN ÇIKMASI

I. ŞİRKETTEN ÇIKMA KAVRAMI VE LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKMAYA İLİŞKİN YENİLİKLER.....	31
A. ÇIKMA KAVRAMI	31
B. LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKMAYA İLİŞKİN YENİLİKLER	32
II. ÇIKMANIN ŞİRKET SÖZLEŞMESİYLE DÜZENLENMESİ HALİNDE SÖZLEŞME HÜKÜMLERİNE DAYALI OLARAK ÇIKMA	33
A. ÇIKMA HAKKININ ŞİRKET SÖZLEŞMESİNDE DÜZENLENMESİ.....	35
1. Şirket Sözleşmesinde Öngörülebiyecek Kayıtlar.....	35
2. Şirket Sözleşmesinde Çıkma Hakkının Sonradan Tanınması, Kaldırılması, Kolaylaştırılması, Zorlaştırılması.....	39
3. Çıkma Hakkının Bazı Ortaklara Tanınıp Tanınamayacağı Sorunu	41

B. SÖZLEŞMESEL ÇIKMA HAKKININ KULLANILMASI.....	42
III. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA	45
A. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA KURUMU	45
B. HAKLI SEBEPLE ÇIKMANIN KOŞULLARI.....	49
1. Haklı Sebep Kavramı ve Hukuki Niteliği	49
2. Şirket Sözleşmesiyle Haklı Sebebin Düzenlenmesi.....	52
3. Haklı Sebebin Kaynağı ve Haklı Sebep Teşkil Eden Durumlara Örnekler	54
4. Haklı Sebebin Oluşumunda Tarafların Kusuru.....	63
C. HAKLI SEBEBE DAYANARAK ÇIKMA HAKKININ KULLANILMASI VE ÇIKMA DAVASI	64
1. Çıkma Hakkının Kullanılması	64
2. Haklı Sebep Çıkma Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme	65
3. Davanın Tarafları	66
4. Yargılama ve Mahkemenin Haklı Sebebi Değerlendirmesi	67
5. Çıkma Davasında Önleyici Tedbir.....	70
6. Pay Üzerinde Sınırlı Ayni Hakların Bulunması veya Payın Hacizli Olması Halinde Çıkma	72
IV. ÇIKMAYA KATILMA	73
A. ÇIKMAYA KATILMA KURUMU	73
B. ÇIKMAYA KATILMANIN FAYDALARI	75
C. ÇIKMAYA KATILMANIN ŞARTLARI.....	76
1. Diğer Ortakların Bilgilendirilmesi	76
2. Katılma Talebinde Bulunulması	78
3. Haklı Sebeplerin veya Sözleşmedeki Sebeplerin Katılan Ortak Bakımından Gerçekleşmiş Olması	80
D. TÜM ORTAKLARIN ÇIKMAYA KATILMASI.....	83
V. GENEL KURULDA OYBİRLİĞİYLE ALINAN KARARLA ÇIKMA.....	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETTE ORTAĞIN ÇIKARILMASI

I. ŞİRKETTEN ÇIKARILMA KAVRAMI VE LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKARILMA	86
A. ŞİRKETTEN ÇIKARILMA KAVRAMI	86
B. LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKARILMA	86
1. 6762 sayılı TTK Dönemi	87
2. 6102 sayılı TTK Dönemi	88
II. ÇIKARMANIN ŞİRKET SÖZLEŞMESİYLE DÜZENLENMESİ HALİNDE SÖZLEŞME HÜKÜMLERİNE DAYALI OLARAK ÇIKARILMA	91
A. ŞİRKET SÖZLEŞMESİNDE ÇIKARMA SEBEPLERİNİN DÜZENLENMESİ... 91	

B. GENEL KURUL TARAFINDAN ÇIKARMA KARARI ALINMASI	97
C. ÇIKARMA KARARININ İLGİLİ ORTAĞA BİLDİRİLMESİ VE ÇIKARILAN ORTAĞIN ORTAKLAR GENEL KURULU KARARININ İPTALİNİ DAVA ETME HAKKI.....	100
III. ŞİRKETİN TALEBİ ÜZERİNE MAHKEME KARARIYLA HAKLI SEBEBE İSTİNADEN ÇIKARILMA.....	103
A. HAKLI SEBEPLE ÇIKARILMA KURUMU	103
B. HAKLI SEBEPLE ÇIKARMA DAVASININ KOŞULLARI.....	105
1. Haklı Sebebin Bulunması.....	105
a. Haklı Sebep Kavramı	105
b. Haklı Sebep Teşkil Eden Durumlara Örnekler	106
c. Haklı Sebebin Ortağın Şahsında Doğması	112
d. Haklı Sebebin Meydana Gelmesinde Kusur	113
e. Payın Birden Fazla Malikinin Olması.....	115
f. Şirketin Tasfiye Halinde Olması Durumunda Haklı Sebep.....	115
2. Genel Kurul Kararı.....	116
3. Mahkeme Kararı	121
a. Görev ve Yetki	122
b. Yargılama ve Mahkeme Tarafından Haklı Sebebin Gerçekleşip Gerçekleşmediğini Denetlenmesi.....	122
c. Kararın Niteliği	129
d. Çıkarma Davasında Önleyici Tedbir.....	130
IV. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA VE ÇIKARMANIN SON ÇARE OLMASI	131
A. SON ÇARE OLARAK ÇIKMA	131
B. SON ÇARE OLARAK ÇIKARMA.....	135

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇIKMA VE ÇIKARILMANIN HUKUKİ SONUÇLARI

I. ORTAĞIN AYRILMASI HALİNDE YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER	138
II. ÇIKMA VE ÇIKARMANIN ŞİRKET İLİŞKİSİNE ETKİLERİ.....	140
A. İÇ İLİŞKİDE ETKİLERİ.....	140
B. DIŞ İLİŞKİDE ETKİLERİ.....	143
III. AYRILMA AKÇESİ.....	144
A. AYRILMA AKÇESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ, HESAPLANMASI VE ÖDENMESİ.....	144
1. Kavram.....	144
2. Ayrılma Akçesinin Hesaplanması ve Ödenmesi.....	146
a. Gerçek Değer Esası ve Gerçek Değerin Belirlenmesi	146

b. Hesaplama Esas Alınacak Tarih.....	151
c. Çıkmaya Katılmada Eşit İşlem Prensipleri.....	153
d. Ayrılma Akçesinin Taraflarca Şirket Sözleşmesinde Düzenlenmesi	154
e. Ayrılma Akçesinin Mahkeme Tarafından Belirlenmesi	157
f. Ayrılan Ortağın Denetçi Tayin Edilmesini Talep Etme Hakkı	160
g. Ayrılma Akçesine Faiz Ödenip Ödenmeyeceği Sorunu	161
h. Ayrılma Akçesinin Ödenme Şekli	162
i. Ayrılma Akçesinin Diğer Alacaklar Arasındaki Yeri.....	163
j. Zamanaşımı.....	164
3. Ayrılma Akçesinin Muaccel Olması.....	165
a. Ayrılma Akçesinin Ayrılma ile Muaccel Olması.....	168
(1). Şirketin kullanılabilir bir özkaynağının bulunması	168
(2). Ayrılan kişinin esas sermaye paylarının devredilebiliyor olması	171
(3). Esas sermayenin azaltılması.....	175
b. Ayrılmadan Sonra Gerçekleşen Muacceliyet.....	178
c. Haklı Sebep Çıkma ve Çıkarma Davalarında Ayrılma Akçesinin Ödenemeyecek Olmasının Hakim Takdir Yetkisine Etkisi.....	179
IV. ÇIKMA VE ÇIKARILMANIN DİĞER HUKUKİ SONUÇLARI.....	181
A. ORTAK SIFATININ KAYBI VE BUNA BAĞLI HAKLARIN VE YÜKÜMLÜLÜKLERİN AKİBETİ	181
1. Hakların Akıbeti.....	182
2. Yükümlülüklerin Akıbeti	184
SONUÇ	187

KISALTMALAR

AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun
AlmMK	: Alman Medeni Kanunu
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
A.Ş.	: Anonim Şirket
AT	: Avrupa Topluluğu
b.	: baskı
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BK	: Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
c.	: cümle
dn	: dipnot
E.	: Esas
GmbH	: Gesellschaften mit beschränkter Haftung
GmbHG	: Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
ibid	: ibidem
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İngŞK	: İngiliz Şirketler Kanunu
İsvBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
K.	: Karar
KoopK	: Kooperatifler Kanunu
LLC	: Limited Liability Corporation
m.	: madde
MoMİG	: Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von
Missbräuchen	
No	: Numara
op.cit.	: opere citato
OR	: Obligationenrecht
S.	: Sayı
s.	: sayfa
S.a.R.I.	: Société à responsabilité limitée
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
RG	: Resmi Gazete
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TD	: Ticaret Dairesi
TL	: Türk Lirası
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TSY	: Ticaret Sicil Yönetmeliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay

GİRİŞ

Limited şirketin bünyesinde hem sermaye hem de şahıs unsurlarını öne çıkaran özelliği, bu şirket türünü bilhassa küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için oldukça kullanışlı hale getirmiştir. Özellikle, kuruluş kolaylığı ve ortakların sınırlı sorumluluğunun limited şirketi cazip kılmaktadır. Türkiye'de de en çok tercih edilen şirket türünün limited şirket olması, bu şirket türünde ortağın ayrılması ve ayrılan ortağa ödenecek bedelin belirlenmesine de önem kazandırmaktadır. Bu çalışmanın konusunu, limited şirketlerde haklı sebeple veya şirket sözleşmesinde düzenlenen sebeplere dayanılarak ortağın çıkması, çıkarılması ve bu şekilde ortağa ödenecek ayrılma akçesinin hesaplanması teşkil etmektedir. Ayrıca, ortağın talebi üzerine diğer tüm ortakların muvafakati yoluyla çıkma konusuna da değinilmiştir. Diğer ayrılma halleri bu çalışmanın kapsamına alınmamıştır. Aynı şekilde, ayrılma akçesinin belirlenmesi haricinde, ortağın şirketten çıkması ve çıkarılmasının bütün hukuki sonuçları bu çalışmada derinlemesine incelenmemiştir. Çünkü çıkma ve çıkarılmanın hukuki sonuçları, bütün ayrılma durumları için meydana gelen ortak neticeler olarak ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturacak niteliktedir.

Çalışmada, kanunun sistematığına bağlı kalınarak, mevzuatta yer alan düzenlemelerle birlikte, doktrin, yargı kararları ve diğer ülke hukuklarındaki gelişmeler dikkate alınarak uygulamadaki tartışmalı konulara da yer verilmiştir. Çalışma dört bölümden ibarettir. Şirket türünün karakteri, onun ortaklık yapısı üzerinde etkilidir. Bu nedenle, ilk bölümde öncelikle limited şirketin temel özellikleri, ortaya çıkışı, gelişimi, ortak sıfatının kaybı ve limited şirketin karma yapısının çıkma ve çıkarılma üzerindeki etkileri ele alınmıştır. İkinci ve üçüncü bölümde, sözleşme hükümlerine ve haklı sebebe istinaden çıkma ve çıkarma müesseseleri incelenmiştir. Bu kapsamda, şirket sözleşmesinde öngörülebilecek çıkma sebepleri, sözleşmesel çıkma hakkının nasıl kullanılacağı, haklı sebebin nasıl tanımlanabileceği, çıkmak için haklı sebep teşkil edebilecek durumlar, çıkmaya katılma için gerekli koşullar, çıkmaya katılacak ortağın çıkma talebinde bulunan ortakla aynı sebebe dayanmak zorunda olup olmadığı, şirket sözleşmesinde düzenlenebilecek çıkarma sebepleri, şirket tarafından çıkarma kararının nasıl alınacağı, çıkarılmak istenen ortağın genel kurulda ilgili karar alınırken oy kullanıp kullanamayacağı, sözleşmesel çıkarma kararına karşı iptal davası açma hakkı, haklı

sebeple çıkarma nedeni oluşturabilecek haller, haklı sebeple çıkma ve çıkarmanın son çare olması ilkesi, haklı sebeple çıkma, çıkarma ve şirketin feshi talepleri arasındaki öncelik ilişkisi, ortağın şirketten ayrılmasının ardından yapılması gerekli işlemler, çıkma ve çıkarma davalarında mahkeme tarafından ayrıca talep olmaksızın ayrılma akçesinin ödenmesine hkmedilmedilip hükmedilemeyeceği değerlendirilmiştir. Ayrıca ortağın diğer ortakların muvafakatiyle şirketten ayrılma olanağı, çıkma ve çıkarma davalarında mahkeme tarafından alınacak önleyici tedbirler ele alınmıştır. Son bölümde ise, ayrılmanın iç ilişkide ve dış ilişkide etkileri, ayrılma akçesinin hukuki niteliği, ortağın payının gerçek değerini belirleme yöntemleri ve ayrılma akçesinin ödenmesi incelenmiştir. Ayrılma akçesinin muaccel olması yönünden, şirketin kullanılabilir özkaynağının bulunması, ayrılan ortağın esas sermaye payının devredilebiliyor olması ve sermayenin azaltılması halleri ele alınmıştır. şirketin ayrılma akçesini ödeyebilecek durumda olmamasının haklı sebeple çıkma ve çıkarma davasının reddini gerektirip gerektirmeyeceği sorununa da değinilmiştir. Son olarak, ayrılan ortağın ortak sıfatından doğan hak ve yükümlülüklerinin akıbeti incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETTE ŞİRKET İLİŞKİSİ VE ORTAK SIFATININ KAYBEDİLMESİ

İnsanlık tarihi incelendiğinde, insanoğlunun daha etkin ve geniş çaplı işbirliği gerçekleştirebilme yeteneği sayesinde diğer türlere üstün geldiği görülmektedir. İnsanın doğasında bulunan belli bir gayeye yönelik işbirliği yapma ihtiyacı, çeşitli birleşme türlerini meydana getirmiştir. Bunun iktisadi hayattaki en önemli tezahürü ise, kâr elde etmek amacıyla kurulan şirketlerdir. Kendi başlarına fikri ve bedeni çalışma kabiliyeti ve mali gücü sınırlı olan hissedarlar, şirketler kurarak sermayelerini birleştirmek suretiyle riskleri paylaşma ve tek başına teşebbüs edemeyecekleri büyük çaplı iktisadi faaliyetleri gerçekleştirme imkânını bulmuşlardır. Almanya’da ihdas olunduğundan bu yana dünya ölçeğinde yaygın bir uygulama alanı bulan limited şirketler, ülkemizin ekonomisinin gelişiminde de önemli bir yere sahip olmuştur.

I. LİMİTED ŞİRKETİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

A. LİMİTED ŞİRKETİN YAPISI VE ŞİRKETLER HUKUKUNDAKİ YERİ

1. Ortaya Çıkışı

Anonim şirket ve şahıs şirketlerinin uygulamada birtakım ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalması ve sömürgelerle olan ticaret için kolay kurulan, sorumluluğu sınırlayan ve sömürgelerdeki değişen piyasa şartlarına kolayca uyum sağlayabilecek bir şirkete ihtiyaç duyuldu. Bunun üzerine limited şirket ilk olarak Alman kanun koyucusu tarafından, her iki şirket türünün de özelliklerini taşıyan, tüzel kişiliği bulunan, ortaklarının sınırlı sorumlu olduğu, sermaye payının devrinin güçleştirildiği, ortakların şirketin feshini dava etme hakkının tanındığı, böylece bazı yönlerden kollektif şirketlere yaklaşan bir sermaye şirketi türü olarak, 20 Nisan 1892 tarihli Kanunda düzenlenmek suretiyle “*Gesellschaft mit beschränkter Haftung*”

(G.m.b.H.) adıyla ihdas olundu¹. Ancak bu şirket türü Alman sömürge ticareti yanında iç ticarete de yaygın olarak uygulandı. 1954 yılına gelindiğinde, yarısı Sovyet Rusya işgali altındaki Federal Almanya'daki limited şirket sayısı 29.194'e ulaştı². Limited şirketin Alman hukukunda ortaya çıkmasının ardından, 1901 Portekiz, 1906 Avusturya, 1907 İngiltere, 1919 Çekoslovakya, 1919 Brezilya, 1922 Sovyet Rusya, 1923 Şili, 1925 Fransa, 1925 Macaristan, 1926 Türk, 1929 Küba, 1932 Arjantin, 1933 Hollanda, 1934 Meksika, 1935 Belçika, 1936 İsviçre, 1942 İtalya, 1953 İspanya kanunlarıyla başka hukuk sistemleri tarafından iktisap edildi³. Bununla birlikte, limited şirketi Alman hukukundan iktisap eden ülkelerin bazıları, Alman modelinden ayrılmışlardı. Örneğin, Alman hukukunda limited şirket adeta küçük bir anonim şirket niteliği taşımaktayken, İsviçre hukukunda limited şirket düzenirken şahsi unsurları öne çıkarılarak kollektif şirketlere benzetilmişti⁴.

2. Diğer Hukuklarda Limited Şirket

20 Nisan 1892 tarihli Alman Limited Şirketler Kanunuyla (GmbHG) ilk olarak Alman hukukunda “*Gesellschaften mit beschränkter Haftung*” (G.m.b.H) adıyla ihdas olunan limited şirketler, ticaret hayatında önemli bir yer tutmuştur⁵. Özellikle sınırlandırılmış sorumluluk özelliğinin kötüye kullanılması gibi sebeplerle 1980 yılında kabul edilen ve 01.01.1981 tarihinde yürürlüğe giren GmbH-Novelle ile limited şirketler reformu yapılmıştır⁶. Daha sonra GmbHG uzun bir süre reform çalışmasına konu olmamış, 01.11.2008 tarihinde yürürlüğe giren MoMiG (*Limited Şirketler Hukukunu Modernleştirme ve kötüye Kullanmalarla Mücadele Kanunu - Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen*) ile önemli

¹Reha Poroy(Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu), *Ortaklıklar Hukuku*, C. I, 13. b, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014. s. 7; Orhan Nuri Çevik, *Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması*, 4. b., Ankara: Yetkin Yayınları, s. 62; M. Fadlullah Cerrahoğlu, *Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Limited Ortaklıklar Hukuku*, İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, 1976, s. 1; Şükrü Yıldız, *Limited Şirketler Hukuku*, İstanbul: Arıkan Basım Yayım, 2007, s. 1, 2; İrfan Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası, 1966, s. 26; Ersin Çamoğlu, “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Önemi”, *İÜHFİM*, C. 38, S. 1-4 (1973), s. 499.

²Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 26.

³Yıldız, op.cit., s. 3; Halil Arslanlı, Hayri Domaniç, *Ticaret Kanunu Şerhi*, C. III, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010, s. 23.

⁴Çamoğlu, “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Önemi”, s. 500.

⁵Poroy(Tekinalp/Çamoğlu), *Ortaklıklar Hukuku*, 2014, s. 7.

⁶Yıldız, op.cit., s. 5.

değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerle, özellikle kanunun modernleştirilmesi, kuruluş sürecinin basitleştirilmesi ve hızlandırılması yoluyla bu şirket türünün tercih edilirliliğinin artırılması ve şirketin sona ermesinde yaşanan kötüye kullanmaların önüne geçilerek uluslararası alanda diğer şirket türleri ile rekabet edebilmesinin sağlanması amaçlanmıştır⁷.

İsviçre Hukuku ise, bilhassa bizim hukukumuz için önem arz etmektedir. Hukukumuzdaki adi şirketler ve ticaret şirketlerine ilişkin düzenlemeler önemli ölçüde İsviçre sisteminden etkilenmiştir. Daha önce Alman hukukundan Fransız hukukuna geçen sınırlı sorumluluk şirketi "*Gesellschaften mit beschränkter Haftung*" (GmbH), 1936 tarihli değişiklikle İsviçre hukukuna alınmıştır. Hukukumuzda limited şirket, 1926 tarihli Ticaret Kanunu ile İsviçre'den on yıl önce Türk sistemine dahil edilmişti⁸. Bu şirket türünün küçük ve orta büyüklükte işletmeler, aile işletmeleri ve karteller için elverişli bir niteliğe sahip olması, İsviçre hukukuna alınmasında etkili olmuştur⁹. 1 Ocak 2008 tarihinde yürürlüğe giren reform kanunuyla limited şirket hukukunda reform yapılmıştır. Limited şirketin sermaye ve şahıs şirketlerine benzeyen kendine mahsus yapısı, değişiklik sürecinde korunmak istenmiştir. Değişiklik sürecinde, anonim ve limited şirketler arasındaki farklılıklara dikkat edilmiştir¹⁰. Ortakların limited şirketten çıkma ve çıkarılması kurumu, yeni düzenlemede de korunmuştur (İsvBK m. 822, 822a, 823). 6102 sayılı TTK'da limited şirketler düzenlenirken İsviçre hukukundaki bu değişiklikler de dikkate alınmıştır. Bunun birlikte, hukukumuz ile İsviçre limited şirketler hukuku arasında birtakım yapısal farklılıklar söz konusudur. Bu farklılıklara örnek olarak; Türk hukukunda limited şirketlere ilişkin hükümlerin çoğunluğu emredici nitelikteyken, İsviçre hukukundakilerin ise çoğunlukla yedek kural niteliğinde olması, İsviçre'de özden organ, Türk hukukunda ise seçilmiş müdürler sisteminin bulunması, Türk hukukunda limited şirketler sadece ekonomik konularla iştigal edebilirken İsviçre hukukunda başka konularla ilgili olarak da faaliyette bulunabilmesi, Türk hukukunda

⁷Bkz. Fatih Aydoğan, "Federal Almanya'da Limited Şirketler Kanunu'nda (GmbHG) Yapılan Değişiklikler – Yenilikler (MoMIG)", *BATİDER*, C. XXV, S. 3, ss. 391-424.

⁸Poroy(Tekinalp/Çamoğlu), *Ortaklıklar Hukuku*, 2014, s. 7.

⁹Yıldız, op.cit., s. 16.

¹⁰op.cit., s. 23.

bağımlı limited şirketler düzenlenmiş iken İsviçre hukukunda ortaklar topluluğunun kanunla düzenlenmemesi gösterilebilir¹¹.

Fransız hukukunda limited şirketlere (*Société à responsabilité limitée*) ilişkin ilk düzenleme 7 Mart 1925 tarihli Limited Şirketler Kanunu ile yapılmıştır. Bu kanun hazırlanırken 1892 Alman Limited Şirketler Kanunu örnek alınmıştır. Ancak söz konusu kanundan birtakım felsefi farklılıkları bulunmaktadır. Bu kanunda şirketin şahıs unsuruna önem verilmiştir. 1925 tarihli Limited Şirketler Kanunu, 24 Temmuz 1966 tarihli Ticaret Şirketleri Kanunuyla yürürlükten kaldırılmıştır. 1966 reformu, limited şirketin bir sermaye şirketi olduğu düşüncesine dayanan bir düzenleme getirmiştir. 18 Eylül 2000 tarihli “*ordonance*” ile tüm kanun, kanun hükmünde kararname ve kararnameler “*Code de Commerce*” adı altında bir araya getirilmiştir¹².

İngiliz Hukukunda, birtakım şahıs birlikleri için “*association*” terimi kullanılmakla birlikte, şahıs şirketinin karşılığı olarak “*partnership*” terimi kullanılmaktadır. Komandit şirketler “*limited partnership*” olarak ifade edilmektedir. Sermaye ortaklıkları ise ortakların sınırlı sorumlu olduğu “*limited by shares (veya by guarantee) company*” ve ortakların sınırsız sorumlu olduğu “*unlimited company*” olarak ikiye ayrılır. En az iki kişiyle kurulan, sermayeye katılan işçiler hariç olmak üzere ortak sayısı elliyi aşamayan, pay devrinin sınırlandırıldığı, kuruluşu kolay, hissedarların sorumlu olduğu şirket türü olan “*Private Companies Limited by Shares*” ilk olarak 1908 tarihli Company Act ile düzenlenmiştir. AET/AT Yönergeleri doğrultusunda sermaye şirketlerine ilişkin değişiklikler yapılmıştır. Örneğin, common law kaynaklı “*ultra vires*” ilkesi terk edilmiştir. Avrupa Birliğinin 12. Yönergesi ile birlikte limited şirketin bir ortakla kurulması mümkün hale gelmiştir¹³. Halen şahıs şirketleri için 1890 tarihli “*Partnership Act*”, sermaye şirketleri için ise 1985 “*Companies Act*”e dayanan “*Companies Act 2006*” yürürlüktedir¹⁴.

¹¹Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 4. b., İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015, s. 522; Ertan Demirkapı/Alı Haydar Yıldırım, “İsviçre Borçlar Kanunu’nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yeni Düzenleme”, *BATİDER*, C. XXIV, S. 3, 2008, ss. 433-466, s. 453.

¹²Yıldız, op.cit., s. 9 vd.

¹³op.cit., s. 39.

¹⁴Poroy(Tekinalp/Çamoğlu), *Ortaklıklar Hukuku*, 2014, s. 5.

ABD şirketler hukukunda, Fransız sisteminin uygulandığı Louisiana eyaleti dışında, genel olarak İngiliz hukukunun etkisi görülür. "*Partnership*" ve "*limited partnership*" yanında, Amerikan şirketler hukukuna özgü olarak, tüzel kişiliği bulunmayan "*business trust*" ve "*joint-stock company*" gibi şirket türleri bulunmaktadır. Tüzel kişiliğe sahip şirket tipi "*corporation*" olarak ifade edilir. Partnership'lere ilişkin olarak "*Uniform Company Act*" birçok eyalet tarafından kabul edilmiştir. Corporation'lara ilişkin en bilinen kanun Delaware Eyaletinin kanunudur¹⁵. Kara Avrupasındaki limited şirkete benzeyen şirket türü ilk olarak 1874 yılında kanun yoluyla Pensilvanya Eyaletinde kabul edilmiştir. "*Limited partnership*", "*limited liability partnership*" gibi şirket türleri mevcut olsa da, hukukumuzdaki limited ortaklığın Amerikan hukukundaki karşılığı olabilecek şirket türü "*limited liability corporation*" (LLC)'dır. LLC ilk olarak 1977 yılında Wyoming Eyaletinde Wyoming LLC Act isimli kanunla oluşturulmuştur. LLC ile ilgili düzenlemeler daha sonra diğer eyaletlere de yayılmıştır¹⁶.

3. Türk Hukukunda Limited Şirketin Gelişimi

19. yüzyılın ikinci yarısında özel hukuk hükümleri Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye içerisinde toplanarak, İslam hukukuna ait şirket türleri 1882 yılında Mecelle ile kodifiye edilmiştir. 19. asırda imparatorlukta ıslahat ve batılılaşma eğiliminin hukuk alanında da kendisini göstermesiyle, Fransız Ticaret Kanunu "Code de Commerce 1807" alınarak bazı değişikliklerle Kanunname-i Ticaret adıyla yürürlüğe girmiştir. 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret'e kadar, tüzel kişiliği bulunmayan kirad ve inan gibi birleşme türleri bulunmaktaydı. Tüzel kişiliği bulunan şirketler 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret ile Fransız hukukundan iktibas edilmiştir. Bunun üzerine, Fransız hukukundan ve İslam hukukundan gelen şirket türleri aynı anda uygulanma alanı bulmuştur¹⁷. Bu şekilde, kollektif, komandit ve anonim terimleri de 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret'le birlikte hukumuza girmiştir. Kooperatif şirketler ise Kanunname-i Ticaret'e 5.1.1340 (1924) tarihli eklenen hükümle kabul edildi. 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret, 1926 Ticaret

¹⁵op.cit., s. 6.

¹⁶Yıldız, op.cit., 42.

¹⁷Poroy(Tekinalp/Çamoğlu), *Ortaklıklar Hukuku*, C. I, 2014, s. 10.

Kanununa kadar yürürlükte kalmıştır¹⁸. 1926 tarihli Ticaret Kanununda özellikle Alman ve Fransız hukukundan olmak üzere çeşitli kanunlardan alınan kollektif şirket, komandit şirket, anonim şirket, limited şirket ve kooperatifler de Kanunda yer almıştır¹⁹.

Bu şekilde limited şirket, 1925 tarihli kanunla Alman esaslarına bağlı kalınarak Fransız hukukuna kabul edilmiş, daha sonra 1926 tarihli Ticaret Kanunu ile 1925 Fransız Limited Şirketler Kanunundan Türk hukukuna alınmıştır²⁰. Limited şirket hukukumuzda girdikten sonra uygulamada benimsenmiş, zamanla en çok tercih edilen şirket türü olmuştur. 1926 tarihli Ticaret Kanununda limited şirkete ilişkin hükümlerin kaynağı Fransız hukuku olmakla birlikte, başka ülkelerin düzenlemelerine de yer verilmiştir. Örneğin, ortak sayısını en az iki en fazla elliyle sınırlayan hükmün mehası 1908 tarihli İngiliz “Company Act”tir. Ancak kanunda bazı yetersizlikler bulunmaktaydı. Ticaret Bakanlığı şirket kuruluşuna izin verirken İsviçre Kanunundan yararlanarak oluşturduğu örnek niteliğinde ayrıntılı statüye uygun bir esas sözleşmeyi isteyerek bu eksikliği gidermiştir²¹. 1957 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanununda ise, limited şirket ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu kanunla 1936 İsviçre Hukukundan iktibaslar yapılarak kanundaki boşluklar doldurulmuş, limited şirketin hukukumuzdaki kendine özgü mevcut yapısı genel olarak değiştirilmemiştir²². Türk hukukunda özellikle, ortakların sınırlı sorumlulukları hususunda, İsviçre hukukundan ayrı kalınarak, Alman sistemi benimsenmeye devam edilmiştir²³.

Son olarak, ülkemizde ve dünyada meydana gelen sosyal, siyasal ve ekonomik gelişmeler üzerine halen uygulanmakta olan 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanunu ile limited şirketlere ilişkin önemli değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu kanunla, eski kanundaki eksik ve birbirleriyle çelişen hükümler ele alınarak yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler yapılırken İsviçre Borçlar Kanununun 2005 reformu ile yenilenen limited şirketler sistemi ve AB'nin şirketler hukukuna ilişkin yönergeleri

¹⁸İrfan Baştuğ, *Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri*, İzmir: İstiklal Matbaası, 1974, s. 19.

¹⁹Poroy(Tekinalp/Çamoğlu), *Ortaklıklar Hukuku*, C. I, 2014, s. 11.

²⁰Çevik, op.cit., s. 63; Baştuğ, *Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri*, s. 161; Cerrahoğlu, op.cit., s. 2.

²¹Yıldız, op.cit., s. 46; Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, Cilt II, 2. b., Ankara: Sevinç Matbaası, 1973, s. 339.

²²1951 tarihli değişiklik tasarısında limited şirketlere ilişkin hükümler yönünden İsviçre Kanununun mehas alınmasının eleştirisi için bkz. Arslanlı/Domaniç, op.cit., s. 26.

²³Detaylı inceleme için bkz. Çamoğlu, “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Önemi”, s. 510.

de dikkate alınmıştır. 6762 sayılı TTK döneminde şahıs ve sermaye şirketi özelliklerinin eşit ağırlıkta olduğu karma nitelikli bir şirket olarak kabul edilen limited şirket, 6102 sayılı TTK'da daha çok küçük bir anonim şirket kimliği kazanmıştır²⁴.

4. Limited Şirketin Temel Özellikleri

Hukukumuzda limited şirket, tüzel kişiliği bulunan, kanunda ticaret ve sermaye şirketleri arasında sayılan şirketlerdendir (TTK m. 124 ve 125). Kanuna göre, limited şirket bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret ünvanı altında, kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulan, ortaklarının sınırlı sorumlu olduğu bir şirket türüdür²⁵. Esas sermaye paylarının toplamından oluşan esas sermayesi belirlidir ve bir şirket sözleşmesine dayanır. Limited şirketin bir sermaye şirket olmasının bir sonucu olarak, belirli olan ve şirketin malvarlığındaki artma ve azalmadan etkilenmeyen esas sermayesinin itibari miktarı şirket sözleşmesinde yer almalıdır (TTK m. 576/1). Esas sermaye miktarının değiştirilebilmesi için sözleşme değişikliğine ihtiyaç vardır. 6762 sayılı TTK'da payın bütünlüğü ilkesi benimsenmişti. Payın bütünlüğü ilkesinde, her ortak eşit değerde olması gerekmeyen sadece bir paya sahip olabileceğinden, şirketteki ortak sayısı kadar pay sayısı bulunmaktadır. Ortağın sonradan iktisap ettiği paylar bağımsızlıklarını yitirir ve iktisap eden ortağın payının itibari değeri artmış olur. Bu nedenle nominal değerleri farklı da olsa bir şirkette ortak sayısı kadar pay sayısı bulunmaktaydı²⁶. 6102 sayılı TTK'da, payın bütünlüğü ilkesinden vazgeçilmiştir. Bu nedenle, bir ortak birden fazla esas sermaye payına sahip olabilir (TTK 573, 583/III)²⁷. Esasen, anonim şirketten farklı olarak, limited şirkette sermaye paylara bölünmemiştir. Sadece, bir sermaye payının verdiği oy sayısının belirlenmesi için itibari değeri dikkate alınarak hesaben bölünmesi söz konusudur²⁸. Nitekim bu durum Kanunda, "*Bir esas sermaye payının vereceği oyun, 618 inci madde uyarınca itibari değere göre hesaplanması, esas sermaye payının bölünmesi değildir*"

²⁴Ersin Çamoğlu, (Reha Poroy, Ünal Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017, s. 386.

²⁵Alman ve İsviçre hukuklarında ise, limited şirketin ideal amaçlarla kurulabilmesi mümkündür (Oruç Hami Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 15; Demirkapı/Yıldırım, op.cit, s. 444).

²⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 18.

²⁷Şener, op.cit., s. 268; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 515; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 386.

²⁸Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 520.

şeklinde belirtilmiştir. 6102 sayılı TTK'da, limited şirketin tek ortakla kurulabileceği ve faaliyetine devam edebileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla, bundan sonra limited şirket ortak sayısı bire düştüğünde fesih davası açılması tehdidiyle karşı karşıya değildir²⁹. Ortak sayısı elliyi aşamaz (TTK m. 574). Limited şirketlerin tüzel kişiliğinin bulunması nedeniyle, ortaklarından bağımsız bir malvarlığı, hak ve fiil ehliyeti, usul hukuku yönünden dava ve taraf ehliyeti, ikametgâhı ve vatandaşlığı bulunmaktadır. Limited şirket ticaret şirket işletse de işletmese de kanun gereği tüzel kişi tacirdir (TTK m. 18). Bu nedenle tacirlere ilişkin hükümlere tabidir.

Limited şirketin alacaklılara karşı malvarlığı ile sorumlu olması ve bu borçlar nedeniyle ortaklara rücu edilememesi nedeniyle bu şirkete, mahdut anlamına gelen İngilizce kökenli “*limited*” adı verilmiştir. Anglo-Sakson hukukundaki sınırlı sorumlu şirketler isimlendirilirken de limited ifadesi kullanılmıştır³⁰. Alman ve İsviçre hukukunda kullanılan “*mit beschränkter Haftung*” terimi de aynı anlamdadır³¹. İngilizceyi akla getiren adına rağmen, hukukumuzdaki limited şirketin İngiliz hukukundaki şirket türleriyle doğrudan bir bağlantısı olmayıp Alman hukukunda ortaya çıkan sınırlı sorumlu GmbH'nin Fransa'dan alınmış halidir. Limited şirkete İngiliz hukukunda “*Private Company*” tekabül eder³². Hukukumuzdaki limited şirketin Fransız hukukundaki karşılığı “*Société à responsabilité limitée*” (S.a.R.L.), İtalyan hukukundaki karşılığı ise “*Società a responsabilità limitata*”dır. Her ne kadar şirketin adı “*limited*” olsa da şirketin tüzel kişiliği borçlardan bütün malvarlığıyla sınırsız sorumludur³³. Ortakların sorumluluğu ise kural olarak, getirmeyi şirket sözleşmesinde³⁴ taahhüt ettikleri sermaye (ve eğer taahhüt edilmişse ek ödemeler ile yan edim yükümlülükleri) ile sınırlı olacak şekilde sadece şirkete karşıdır (TTK m. 573/2). Bu kuralın istisnası AATUHK m. 35'te düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, limited şirket ortakları

²⁹op.cit., s. 512.

³⁰Arslanlı/Domaniç, op.cit., s. 26.

³¹Hanife Öztürk Dirikkan, *Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2005, s. 25; Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 18; Fahiman Tekil, *Şirketler Hukuku*, İstanbul: Otağ Matbaacılık, 1981, s. 5; Çevik, op.cit., s. 61.

³²Karayalçın, op.cit., s. 338.

³³Ersin Çamoğlu, “Limited Ortakların Selef Sıfatıyla Sorumluluğu”, *BATİDER*, C. VI, S. 3, 1972, ss. 504; Şener, op.cit., s. 14.

³⁴Moroğlu'na göre, limited ortaklık anasözleşmesine şirket sözleşmesi denilmesinin doğru olmayıp, sermaye ortaklıkları için statü karşılığı olarak anasözleşme ifadesinin kullanılması gereklidir. Bkz. Erdoğan Moroğlu, *Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Değerlendirme ve Öneriler*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 6. b., 2009, s. 326.

şirketten tahsil imkânı bulunmayan amme alacağından, sermaye payları oranında doğrudan sorumlu olurlar³⁵.

5. Limited Şirketin Karma Özelliği

TTK'nın 124/2. fıkrasında, limited şirketin bir sermaye şirketi olduğu belirtilmiştir. Limited şirket, sermaye şirketi niteliğinin yanında şahıs şirketlerine özgü ögelere de sahip karma bir tiptir. Bu nedenle, İsviçre Borçlar Kanununda limited şirketin “kişisel nitelikli sermaye şirketi” (*personenbezogene Kapitalgesellschaft*) olduğu belirtilmiştir³⁶.

Anonim şirketin sermaye şirketlerinin, kollektif şirketin ise şahıs şirketlerinin bütün özelliklerini taşıdığı söylenebilir. Bu şirketlerin uygulamada bazı ihtiyaçlara cevap verememiş olması limited şirket gibi hem sermaye hem de şahıs şirketi özelliklerini bünyesinde taşıyan karma bir tür oluşturulmasını gerektirmiştir. Böylece şahıs şirketlerinin iç organizasyonunun esnekliği ve sermaye şirketlerinin sorumluluk yönünden sınırlamaları bir araya getirilerek kollektif ve anonim şirketlerin avantajları birleştirilmiştir³⁷. Limited şirketlerin anonim şirketlerden daha az sermaye ile daha kolay şekilde kurulabilmeleri ve ortaklar için sınırlı sorumluluk teminatının bulunması nedeniyle şirketin değişen piyasa şartlarına kolaylıkla uyum sağlayabilme imkânına sahip olması, limited şirketleri küçük ve orta ölçekli işletmeler için ideal bir tür haline gelmiştir³⁸. Bu nedenle limited şirketler genellikle, birbirini iyi tanıyan küçük bir grup ortağın bir araya gelmesiyle oluşur³⁹.

6762 sayılı TTK'da limited şirket sermaye şirketlerine ve şahıs şirketlerine eşit mesafede düzenlenerek şirketin şirket sözleşmesiyle bu türlerden birine yaklaştırılması

³⁵Ayrıntılı bilgi için bkz. Veliye Yanlı, “Limited Şirketin Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumluluğu”, *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaşgünü Armağanı*, İstanbul, 1999, s. 743 vd. Bunun yanında, ortaklar genel hükümlere dayanan bir sözleşme ile şirket borçlarından dolayı belirli alacaklılara karşı sınırsız sorumluluk üstlenebilir (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 25).

³⁶Şener, op.cit., s. 5; Haşan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, 2. b., Ankara: Adalet Yayınevi, 2015, s. 2243.

³⁷Şener, op.cit., s. 10.

³⁸Tamer Pekdinçer, “İki Ortaklı Limited Şirketlerde Ortaklardan Birinin Haklı Sebeplere Dayanarak Mahkeme Kararı ile Çıkma İstemi ve Bu İsteme Yüksek Mahkemenin Yaklaşımı”, *Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan*, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2003, s. 462; Cerrahoğlu, op.cit., s. 3.

³⁹Şener, op.cit., s. 10.

imkânı tanınmıştı⁴⁰. 6102 sayılı TTK'da ise, limited şirketin karma yapısı muhafaza edilmekle birlikte anonim şirketlere biraz daha yaklaştırılarak anonim şirkete ilişkin birçok hüküm limited şirketler için de uygulanabilir hale gelmiştir⁴¹. Limited şirkette şahsi unsurlara daha çok ortaklar arası ilişkiler yönünden yer verilmiştir⁴². Şirketin alacaklılara karşı malvarlığıyla sorumlu olması, ortakların sadece şirkete karşı taahhüt ettikleri sermaye miktarı ile sınırlı olması, sermaye esasına bağlı çoğunluk ilkesi, devamlılık ilkesi, sermayenin korunmasına ilişkin tedbirler gibi sermaye unsurları (*intuitus pecuniae*) şirketin sermaye şirketi karakterine örnek teşkil eder. Ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin getirilebilmesi (TTK m. 603), sadakat ve sır saklama yükümlülüklerinin düzenlenmesi, çıkma ve çıkarma imkânının tanınması, ortaklara tanınan birlikte temsil ve idare hakkı, payın devrinin sınırlandırılması⁴³, haklı nedenle fesih, çıkma ve çıkarma hakkının kurum olarak düzenlenmesi gibi şahıs unsurları (*intuitus personae*) ise şirketin şahıs şirketi karakterini gösterir⁴⁴. Bu özellikleri sayesinde limited şirket çatı şirket olmak için uygun bir yapıya sahiptir⁴⁵.

6. Limited Şirkete Uygulanacak Hükümler

Şirket sözleşmesi, bir veya daha fazla gerçek veya tüzel kişinin iktisadi bir amaçla mallarını veya emeklerini birleştirdikleri bir akit türü olarak tarif edilebilir. Şirket sözleşmesi, klasik anlamda edimler değişimini amaçlayan karşılıklı (*sinallagmatik*) bir sözleşme olmayıp, edimlerin ortak amaç etrafında birleşmesi (*causa societatis*) ile meydana gelen çok yanlı bir sözleşmedir. Karşılıklı edimlerin taahhüt edildiği iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere ilişkin hükümlerin ortaklık sözleşmesine de uygulanıp uygulanamayacağı konusu uygulamada tartışmalı olmakla birlikte, yaygın görüş karşılıklı sözleşmelere ilişkin hükümlerin şirket sözleşmesine aynen

⁴⁰Güzin Üçışık, "Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması", *Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan*, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2003, s. 189.

⁴¹Yıldız, op.cit., s. 56.

⁴²Aytekin Çelik, *Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma*, 2. b., Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 72.

⁴³Kanuna göre, şirket sözleşmesi ile payın devri yasaklanabilir. Yine, aksi öngörülmedikçe, payın devri genel kurul tarafından sebep gösterilmeksizin reddedilebilir (TTK m. 595/3). Bu hüküm payın miras, eşler arası mal rejimi veya cebri icra kapsamında geçmesi halinde uygulanamaz. Ancak şirket, bu durumda geçen payı kendisi iktisap edebilir veya ortaklarından birine yahut üçüncü bir kişiye iktisap ettirebilir (TTK m. 596/2).

⁴⁴Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 4. b., İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015, s. 516; Tekil, op.cit., s. 417.

⁴⁵Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 521.

uygulanmasına imkân bulunmadığı yönündedir. Bu hükümler şirket sözleşmesine ancak uygun düşükleri ölçüde uygulanabilecektir⁴⁶.

Ticaret şirketlerine öncelikle kanunun emredici hükümleri, daha sonra emredici hükümlere aykırı olmamak koşuluyla şirket sözleşmesi hükümleri uygulanır (TTK m. 126). Burada, kanunun anonim şirkete ilişkin hükümlerinin çoğunlukla emredici nitelikte olduğu ve TTK'nın 340. maddesine göre anonim şirketlerin esas sözleşmelerinin TTK'nın anonim şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak kanun buna açıkça izin vermiş ise sapabileceğine dikkat edilmelidir. Benzer içerikli bir hüküm limited ortaklıklar yönünden de mevcuttur (m. 579). Üçüncü sırada Medeni Kanunda yer alan tüzel kişilere ilişkin genel hükümler bulunmaktadır. Daha sonra sırasıyla Ticaret Kanunundaki umumi hükümler, Borçlar Kanunundaki adi şirketlere ilişkin hükümler, diğer ticari hükümler, TTK'nın 1/2. fıkrası atfıyla ticari örf ve adet ve genel hükümler uygulanır⁴⁷.

B. ORTAK SIFATININ KAYBI

Kural olarak özel hukuk sözleşmelerinde irade hürriyeti esastır. Sözleşme yapma yapmama veya sona erdirme özgürlüğü de irade serbestisinin bir görünümüdür⁴⁸. Ancak sözleşme özgürlüğü kural olmakla birlikte, sınırsız değildir. Sözleşmeler, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine veya kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olduğu takdirde hükümsüzdür (TBK m. 27/1). Sözleşme yapma serbestisi gibi, sözleşmeyi sona erdirme serbestisi de aynı şekilde sınırsız olmayıp, kanunun öngördüğü sınırlar içinde gerçekleştirilebilir (TBK m. 26). Şirket sözleşmesi kendine özgü bazı hâller dışında borçlar hukukunun genel teorisi içinde yer aldığından, aynı esaslar burada da geçerlidir.

Şirket ilişkisi şirket ve ortaklar arasında sonsuza dek sürecek bir hukuki bağ oluşturmaz. Tarafların hayatları için önemli yer tutan ve karşılıklı güvene dayalı işbirliği gerektiren tüm sürekli borç ilişkilerinde olduğu gibi, şirket ilişkisinin de, haklı sebep

⁴⁶Ersin Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebep ile Çıkarılması*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası, 1976, s. 12; Ernst Hirsch, *Ticaret Hukuku Dersleri*, 3.b., İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1948, s. 198.

⁴⁷Poroy(Tekinalp/Çamoğlu), *Ortaklıklar Hukuku*, C. I, 2014, s. 13; Çevik, op.cit., s. 74.

⁴⁸Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 11. b., İstanbul: Beta Yayın Dağıtım, 2009, s. 270.

bulunması halinde sona erdirilebilmesi gerekir. Bu nedenle, haklı nedenle şirketin feshi, ortağın çıkması ve çıkarılması gibi kurumlar kanunda düzenlenmiştir. Şirketler hukukunda, şirketi ayakta tutmak ve iktisadi hayatta devamlılığını sağlamak temel ilkedir. Bu nedenle, şirketin feshi, ortakların ayrılmasına nazaran en son çaredir⁴⁹. Böylece ilgili ortakların şirketten ayrılmasıyla sorunun çözülebileceği durumlarda, ortağın şirketten ayrılması ile şirketin varlığına devam etmesi sağlanır.

Şirketler hukukunda ayrılma, şirketin fesih veya infisahına meydan vermeksizin, ortağın şirketle ilişkisinin kesildiği ve ortağın ortaklığa ilişkin hak ve mükellefiyetlerinin sona erdiği tüm durumları ifade eden bir üst kavram niteliği taşır⁵⁰. Şirketten ayrılmanın doğal yolu hisse devridir⁵¹. Şirket ile ortak arasındaki hukuki ilişkiyi sona erdiren sebeplerin bir kısmı şirketle ortaklar arasındaki hukuki ilişkinin tamamını sona erdirirken, bir kısmı ise bu ilişkiyi sadece belirli ortaklar yönünden sona erdirir.

Ortak sıfatı bütün halinde kazanılabilir veya kaybedilebilir. Kaybın kısmi olarak gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu nedenle, çıkma ve çıkarma durumunda da, limited şirkette ortağın birden fazla payının olması halinde, çıkma ve çıkarılma ortağın bütün payları için sonuç doğurur. Ortağın birkaç payı için çıkması ve diğer payları yönünden ortak sıfatını koruması mümkün değildir⁵². Ortağın şirketle arasındaki ortaklık ilişkisini birçok neden sona erdirebilir. Çalışmanın konusu olan çıkma ve çıkarılma hâlleri de,

⁴⁹Ali Haydar Yıldırım, *Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi*, Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım, 2013, s. 62.

⁵⁰Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 5; Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 12. b., İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010, s. 807; Yusuf Ziyaeddin Sönmez, *Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı*, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2019, s. 1.

⁵¹Esas sermaye payının devri ve devir borcu doğuran işlemlerin yazılı şekilde yapılması ve imzaların noter tarafından onaylanması gereklidir. Devre onay zorunluluğu şirket sözleşmesiyle ortadan kaldırılabilir. Limited şirkette hisse devri yeni kanunda kolaylaştırılmıştır. 6762 sayılı TTK'nın 520/2. maddesine göre, hisse devrinin şirkete karşı geçerli olabilmesi için ortakların dörtte üçünün işleme onay vermesi ve bunların sermayenin dörtte üçüne sahip olması gerekliydi. 6102 sayılı TTK'da ise, devir işleminin genel kurul tarafından onaylanmasına ilişkin özel bir nisap aranmamıştır (m. 595/2). Aksi öngörülmediği takdirde, genel kurul kararları toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğu ile alınır (m. 620).

⁵²Halit Aker, "Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebeple Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler", *BATİDER*, C. XXXII, S. 1 (2016), s. 80; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 559. Bahtiyar'a göre, ortağın bir veya birkaç payı dolayısıyla çıkarılması ve diğer payları bakımından ortaklığını muhafaza etmesinin mümkün olmadığı yönündeki görüş, bir ortak - bir pay sisteminin geçerli olduğu eski TTK döneminde savunulabilecek iken, bir ortağın birden fazla paya sahip olabileceği yeni TTK sisteminde geçerli değildir (Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 12. b., İstanbul: Beta Yayınları, 2017, s. 457).

ayrılmanın birer türleridir. Sermaye şirketlerinde ortağın ayrılmasının klasik biçimi olan, ortağın payını devrederek şirketten ayrılmasında olduğu gibi, bir ortak şirketten ayrılırken başka bir kişinin onun yerini alması ve böylece ortak sayısının değişmediği durumlar dar anlamda ayrılmayı ifade eder⁵³. Şirketten çıkma, çıkarılma, ortağın ölümü, payın tam olarak itfası gibi şirketin ortak sayısının azaldığı durumlar ise geniş anlamda ayrılmanın kapsamına girer⁵⁴. Türk hukukunda, ortağın şirketten ayrılması konusunda şirketin türüne göre farklı hükümler bulunmaktadır. Özellikle sermaye şirketleri ve şahıs şirketlerinin karakteristik farklılıkları, ortak sıfatının kaybedilmesinde de kendisini gösterir. Ortağın çıkma isteği, çoğu zaman şirketin menfaatiyle çatışır. Ayrılan ortak koyduğu sermayeyi geri almak isterken, diğer ortaklar ise şirketin devamı için söz konusu maddi değerlerin sermaye içinde şirket bünyesinde kalmasını isteyecektir⁵⁵. Çatışan bu menfaatler, şirketin türüne göre dengelenir.

1. Şahıs Şirketlerinde Çıkma ve Çıkarma

Karşılıklı güven ve işbirliği üzerine kurulu şirketlerinde, şahsi davranışları, yetenekleri veya yükümlülükleri konusundaki tutumu ile şirket ilişkisini çekilmez hale getiren ortağın ortak sıfatını taşımaya devam etmesi şirketin dağılmasına yol açabilecektir. Bu nedenle, kanunda çeşitli şirket türleri için çıkarılma kurumuna yer verilmiştir. Ortağın çıkarılmasında, şirket ve çıkarılan ortağın karşılıklı menfaatlerinin nasıl dengeleneceği, şirket ile ortaklar arasında ilişkinin niteliğine göre değişiklik göstereceğinden, mevzuatta çıkarılmaya ilişkin hususlar şirketin türüne göre farklı şekillerde düzenlemiştir.

Şahıs şirketlerini sermaye şirketlerinden ayıran en temel husus şahıs şirketlerinde şahsi unsurlara daha fazla önem verilmesidir. Şahıs şirketlerinde ortakların karşılıklı güveni, şirketin varlığı ve devamı için oldukça önemlidir. Bu nedenle, ortak sıfatının kazanılmasında ve kaybedilmesinde de şahsi unsurların etkisi görülmektedir. Adi şirket ve kollektif şirket yönünden güveni sarsabilecek birçok durum için çözüm yolu olarak sona erme öngörülmüştür (Bkz. Kollektif Şirketler için TTK m. 243 vd.; adi şirket için TBK m. 639 vd.).

⁵³Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 6.

⁵⁴ibid.; Öztürk Dirikkan, *op.cit.*, s. 17.

⁵⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 5.

818 sayılı Borçlar Kanununda ortağın çıkması veya diğer ortaklar tarafından çıkarılması konusu düzenlenmemiştir. Ortağın çıkması ancak diğer ortakların muvafakatinin bulunması halinde kabul edilmekteydi⁵⁶. Bunun yanında, belli koşullarda ortağın şirketi fesih hakkı da bulunmaktaydı (818 sayılı BK m. 535). Ağırlıklı olarak, şirket sözleşmesinde çıkarmaya ilişkin düzenleme yapılmasının da mümkün olduğu kabul edilmekteydi⁵⁷. Eğer şirket sözleşmesinde böyle bir düzenleme öngörülmemişse, adi şirkette şirket kararları ancak oybirliği ile alınabildiğinden, ortağın şirketten çıkarılması da ancak oybirliğiyle alınacak bir şirket kararıyla gerçekleşebilmekteydi (818 sayılı TBK m. 524). Sözleşmede düzenleme bulunmaması ve çıkarma kararı için oybirliği sağlanamaması halinde kalan tek çare, şirketin haklı sebeple feshinin talep edilmesiydi⁵⁸. Doktrinde bir kısım yazarlarca, kollektif şirketlere ilişkin haklı sebeple çıkarma hükümlerinin kıyasen adi şirketlere uygulanabileceği de savunulmaktaydı⁵⁹.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda, şirketin devamlılığını ve diğer ortakların şirketle devam iradelerini gözeterek⁶⁰ bir anlayış benimsenmek suretiyle, Alman Medeni Kanununun (BGB) 736 ve 737 hükümleri dikkate alınarak adi şirket ortakları yönünden şirketten çıkma ve çıkarma kurumları düzenlenmiştir. TBK'nın 633. maddesinde, bir ortağın fesih bildiriminde bulunması, kısıtlanması, iflası, tasfiyedeki payının cebri icra yoluyla paraya çevrilmesi veya ölmesi hâlinde, sözleşmede ortaklığın diğer ortaklarla devam edeceğine ilişkin bir hüküm varsa, bu durumlardan biri gerçekleştiğinde, o ortak veya temsilcisi ya da ölen ortağın mirasçısının ortaklıktan çıkabileceği veya diğer ortaklar tarafından yazılı olarak yapılacak bir bildirimle ortaklıktan çıkarılabileceği belirtilmiştir. Bu düzenlemede çıkma hakkı, bir haklı sebebin gerçekleşmesi hâlinde kullanılacak bir hak olarak düzenlenmeyip, şirket sözleşmesinde kural olarak şirketin sona ermesini gerektirecek hâllerde şirketin devam edeceğinin öngörülmesi halinde, sona erme sebebi şahsında gerçekleşen ortak için kullanılacak bir hak olarak öngörülmüştür. Şirket sözleşmesine çıkma ve çıkarılmaya ilişkin başkaca hükümler de

⁵⁶Zekeriya Kürşat, "Yeni Borçlar Kanunumuzda Adi Ortaklık Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *İÜHFİM*, C. LXX, s. 1, s. 308.

⁵⁷Baştuğ, op.cit., s. 62; Kürşat, op.cit., s. 309; Üçışık, op.cit., s. 190, 191; Bahtiyar, op.cit., 28; Çelik, op.cit., s. 69.

⁵⁸Çelik, op.cit., s. 69.

⁵⁹Kürşat, op.cit., s. 309. Olumlu görüş için bkz. Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 76.

⁶⁰TBK m. 634 gerekçesi.

konulabilir⁶¹. Ancak, eğer sözleşmede böyle bir düzenleme yapılmazsa ortağın şirketten nasıl çıkarılacağı konusu yeni Kanunla da çözüme kavuşturulmamıştır. Şirket sözleşmesinde böyle bir düzenleme yoksa, 818 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde olduğu gibi, ortağın çıkarılması ancak bütün ortakların oybirliği ile karar alınmasıyla gerçekleşeceği kabul edilmelidir⁶². Düzenlemeye göre, çıkma hakkı ortak, temsilci yahut mirasçılar tarafından herhangi bir şekilde bağlı olmadan kullanılabilir iken, çıkarma işlemi yazılı şekil şartına tabidir. Ölen ortağın mirasçıları arasında çıkmaya ilişkin uyuşmazlık oluşması halinde, bu ihtilafın genel hükümlere göre çözülmesi ve miras ortaklığının tasfiyesinin sağlanması gerekecektir⁶³. Çıkan veya çıkarılan ortağın payının tasfiyesi ise 634 ve 635. maddelerde düzenlenmiştir. Çıkan veya çıkarılan ortak, ortak olduğu dönemde henüz sonuçlanmamış durumdaki işlerden doğan kâra veya zarara katılır. Bu doğrultuda, ortak, ayrıldığı hesap döneminin sonu itibarıyla eğer tamamlanmış olan işler varsa, bununla ilgili kendisine düşecek olankâr payını ve devam eden işler hakkında gerekli bilgiyi şirketten isteyebilir (TBK m. 636).

Şahıs şirketlerinin karakteristik türü olan kolektif şirketlerde, şirketin şahsi karakteri ortak sıfatının kaybında da önemlidir. Kolektif şirket, ortakları arasında sıkı işbirliğini ve güven bağlarını zorunlu kılan bir şahıs şirkettir. Sınırsız müteselsil sorumluluğun beraberinde getirdiği ticari kader birliği, kolektif şirketin birbirini tanıyan ve birbirine inanan az sayıda ortak ile kurulmasını gerektirir⁶⁴. Şirketin ortakların şahsını öne çıkaran özelliği, ortakların tek taraflı irade beyanlarıyla şirketten ayrılmalarına engel olmaktadır. Ortaklar arası şahsi ilişkinin ve bağlılığın büyük önem taşıdığı kolektif şirketler için, TTK m. 253 ve devamında, ortağın şirketten ayrılması düzenlenmiştir. Ancak bu düzenlemeler daha çok ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkindir. Bu nedenle, çıkma ve çıkarılma konularını ortakların sözleşmede düzenlemeleri gereklidir⁶⁵. Bir kolektif şirket ortağının iflası, şirket için bir sona erme sebebidir (TTK m. 243/1 atfıyla TBK m.639). Ancak, şirketin sona ermesini önlemek isteyen diğer ortaklar, şirket sözleşmesiyle ortakların çıkarma hakkı kaldırılmamış ise, iflası gerçekleşmiş ortağı şirketten çıkarmak suretiyle şirketin kendi aralarında devam

⁶¹Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. I, s. 60.

⁶²Çelik, op.cit., s. 69.

⁶³Kürşat, op.cit., s. 312.

⁶⁴Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 4.

⁶⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 9; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. I, s. 400; Sönmez, op.cit., s. 2.

etmesini sağlayabilirler. Bu durumda müflis ortağın payı iflas masasına ödenir (TTK m. 254). Çıkarma işlemi ancak şirket sözleşmesi değişikliği ile gerçekleştirileceğinden, bunun için ortakların oybirliğiyle karar alması gereklidir (TTK m. 226/2). Çıkma ve çıkarılmayı, kalan ortaklar tescil ve ilan etmekle yükümlüdür (TTK m. 259/1). Şirket sözleşmesinde çıkma hakkı tanınmamış ise, ortağın çıkması için diğer ortakların tümünün muvafakati gereklidir⁶⁶. Çünkü, temel işlemlerden sayılan şirket sözleşmesinin değiştirilmesi, tüm ortakların onayıyla gerçekleştirilebilir. Şirketten mutlaka çıkmak isteyen ortak, şirket sözleşmesinde çıkma düzenlenmemiş ve diğer ortaklar da çıkmaya onay vermemekte ise, şirketin feshi yoluna gidebilir.

Bir ortağın kendisinden kaynaklanan sebeplerle şirketin feshinin istenebileceği durumlarda, diğer ortakların tümünün oyuyla söz konusu ortak çıkarılarak şirketin devamı sağlanabilir⁶⁷. Şirket sözleşmesinde bu kararın çoğunlukla alınacağı düzenlenebilir. Çıkarma kararı alınmadığı takdirde, her ortak şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden söz konusu ortağın çıkarılmasını ve ayrılma payının belirlenmesini isteyebilir. Çıkarma, kararın noter marifetiyle ortağa tebliğiyle hüküm doğurur. Çıkarılan ortak, kararın noter aracılığıyla tebliğinden itibaren 3 ay hak düşürücü süre içinde şirkete karşı çıkarılmanın iptali davası açabilir (TTK m. 255). Tebliğden itibaren 3 aylık sürenin bitiminde ya da dava açılırsa açılan davanın reddedilmesiyle çıkarma kararı kesinleşir⁶⁸. Çıkarmanın üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi için tescil ve ilan gereklidir. Çıkarılan ortak, tescil ve ilan tarihine kadar yapılan şirket işlemlerinden dolayı üçüncü kişilere karşı sorumludur (TTK m. 259).

Süresiz şirketlerde ortaklardan birinin fesih talebinde bulunması halinde, diğer ortaklar fesih talebinde bulunan ortağı şirketten çıkarıp şirketin kendi aralarında devamına karar verilebilirler (TTK m. 256/1). Aynı şekilde, bir ortağın şahsi alacaklısının TTK m. 248'e göre şirketin süresinin uzatılmasına itiraz etmesi veya TTK m. 249'a göre borçlu ortağın tasfiye payına haciz koydurarak şirketin feshini talep etmesi durumunda da, diğer ortaklar ilgili ortağın çıkarılarak şirketin devamına oybirliğiyle karar verebilirler (TTK m. 256/2, 226/2).

⁶⁶Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, s. C. I, s. 400.

⁶⁷TTK m. 255 gerekçesi.

⁶⁸Çelik, op.cit., s. 71.

6762 sayılı TTK'da olduğu gibi, 6102 sayılı TTK'da da, iki kişilik kollektif şirkette çıkarma (TTK m. 257, 258), ayrılan ortağa ödenecek ayrılma payı (TTK m. 260 vd.) ayrıca düzenlenmiştir. İki kişilik kollektif şirkette ortaklardan birisi diğerinin haklı sebeple şirketten çıkarılmasını mahkemeden talep edebilir (TTK m. 257). Ortaklardan birinin kişisel alacaklısı 248, 249 ve 256. maddelere göre itiraz veya fesih hakkını kullanırsa veya ortak iflas ederse, diğer ortak 257. maddeden yararlanabilir (TTK m. 258).

Şirketten çıkan veya çıkarılan ortağın ayrılma payı, şirket sözleşmesinde aksi düzenlenmemişse, çıkmanın istendiği veya ortağın çıkarıldığı, uyuşmazlık halinde karar tarihine en yakın tarihteki şirket varlığı esas alınarak belirlenir (TTK m. 260). Çıkarılan ortağa, ayrılma payı nakit olarak ödenir (TTK m. 261).

Kanunda kollektif şirket ortağın çıkarılmasına ilişkin sayılan bu sebeplerin yanında, şirket sözleşmesiyle başka çıkarma sebepleri de öngörülebilir⁶⁹. TTK'nın 328. maddesi gereğince, kollektif şirkette çıkarmaya ilişkin hükümler komandit şirketlere de uygulanır.

2. Sermaye Şirketlerinde Çıkma ve Çıkarma

Sermaye şirketlerinde şahıs şirketlerinden farklı olarak ortakların şahsından ziyade sermaye unsuru öne çıktığından, ortaklar arası güvene dayalı bağlılık şahıs şirketlerine nazaran daha esnek değerlendirilmelidir. Şirketin düzeni ve devamlılığı yönünden anonim şirketten en olağan ve yaygın ayrılma yöntemi pay devridir⁷⁰. Anonim şirketlerde pay devri ile ayrılmak kural olarak serbesttir ve haklı bir sebep aranmaz. Anonim şirkette şahıs şirketlerindeki anlamıyla çıkma ve çıkarma yoktur. Limited ortaklıklarda olduğu şekilde pay sahibine esas sözleşme ile çıkma hakkı tanınmaz. Ancak çıkmaya benzer bazı ayrılma halleri vardır⁷¹. Anonim şirkette belli

⁶⁹Çelik, op.cit., s. 70.

⁷⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 23; Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 8.

⁷¹Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku*, 2014, s. 603. Anonim şirket sözleşmesiyle ortaklara çıkma hakkının tanınıp tanınmayacağı Türk, Alman ve İsviçre doktrininde tartışılmıştır. Anonim şirketlerde limited şirketlerdeki gibi, anonim ortaklıktan çıkma talebinin düzenlenmediğine dair bkz.

durumlar için tanınan ayrılma hakkı tanınması, azınlığı koruyucu işlevinin yanında, işleme muhalif ortakların işlemin iptaline yönelik olanaklara başvurma ihtimalini azaltarak, çoğunluğun karar alma gücünün korunmasına da hizmet etmektedir⁷².

Bu düzenlemelere ilk olarak, anonim şirketler ve limited şirketler de dâhil olmak üzere birleşmenin söz konusu olduğu şirket türlerinde, şirket birleşmesi halinde oluşacak çıkma hakkı örnek gösterilebilir. TTK'nın 141. maddesine göre, ticaret şirketlerinin birleşmesi esnasında birleşmeye katılacak şirket ortaklarına devralan şirkette ortaklığı devam ettirme veya bir ayrılma akçesi karşılığında çıkma hakkı tanınabilir. Kanunda, çıkma hakkının kullanılabilmesi için çıkmak isteyen ortağın birleşme kararına ilişkin genel kurulda hazır bulunup red oyu vermesi, haksız olarak toplantıya alınmaması, çağrı ve ilanın usulüne uygun olarak yapılmaması veya yönetim kurulunca alınmış bulunan birleşme kararına yazılı olarak itiraz etmesi gibi koşullar öngörülmemiştir. Bu nedenle, birleşme lehine oy kullanan ortakların da çıkmaları ve ayrılma akçesi almaları mümkündür⁷³. Birleşmeye katılan şirketlerin, birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesinin verilmesini öngörmesi de mümkündür (TTK m. 141/2). Bu durum, birleşmede pay sahipliğinin devamlılığı ilkesinin önemli bir istisnasını oluşturur. Devralan şirket ortakları için böyle bir seçimlik haklarının var olup olmadığı hususunda Kanunda bir açıklık yoktur⁷⁴.

Anonim şirketlerde çıkma hakkının söz konusu olduğu bir diğer durum TTK'nın 202/2. maddesinde düzenlenmiştir. Hükme göre, hakim teşebbüsün hakimiyetini bağlı şirketi kayba uğratacak şekilde kullanması, özellikle bağlı şirket açısından anlaşılabilir haklı bir sebebi bulunmayan birleşme, bölünme, tür değiştirme, fesih, menkul kıymet

Yargıtay, 11. HD, 11.06.2015, E. 2255, K. 8166 (Gönen Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, Ankara: Seçkin Yayınları, 2014, s. 3144).

⁷²Damla Gül Tarhan, "Halka Açık Anonim Ortaklıkların Birleşme İşlemleri Açısından Ayrılma Hakkı ve Ayrılma Akçesi", *BATİDER*, C. XXXIII, S. 1 (2017), s. 227.

⁷³Kürşat Göktürk, "Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2 (2013), s. 645.

⁷⁴Doktrinde hakim görüşe göre, söz konusu seçimlik veya zorunlu ayrılma hakkı, esas itibarıyla birleşmeye muhalif olan devrolunun şirket ortaklarına aittir (Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. I, s. 139; Bilge Develi, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2 (2013), s. 450). Madde gerekçesinde yer alan "birleşmeye muhalif olan ortağın devredilen şirketten ayrılması hakkını ona vermektedir", "birleşmeye katılmak istemeyen, birleşmeyi kendi menfaatine aykırı gören devredilen şirketin ortaklarını zorla devralan şirkette tutmak doğru değildir" şeklindeki ifadeler bu görüşü desteklemektedir. Develi'ye göre, devralan şirkette birleşmeye muhalif olan ortaklara da kendi paylarına karşılık oluşturacak değerinde ayrılma akçesi verilerek şirketten ayrılma hakkı tanınmalıdır (Develi, op.cit., s. 450).

çıkarılması ve önemli esas sözleşme değişiklikleri gibi işlemlerde, bu konudaki genel kurul kararına red oyu verip bunu tutanağa geçiren veya yönetim kurulunun benzeri kararlarına yazılı olarak itiraz eden ortağın, zararının tazminini veya hâkim şirketin bu paylarını satın almasına karar vermesini mahkemeden talep etmesi mümkündür⁷⁵.

Sermaye Piyasası Kanununda, halka açık anonim ortaklıklardaki pay sahiplerine ayrılma hakkı tanınmıştır. Düzenlemeye göre, SPK'nın 23. maddesinde belirtilen önemli nitelikteki işlemlere veya II-23.1 sayılı Önemli Nitelikteki İşlemlere İlişkin Ortak Esaslar ve Ayrılma Hakkı Tebliği'nin⁷⁶ 5. maddesinde belirtilen ya da Sermaye Piyasası Kurulu tarafından önemli nitelikteki işlem olarak kabul edilen işlemlere ilişkin genel kurul toplantısına katılıp olumsuz oy kullanan ve muhalefetini toplantı tutanağına işleyen pay sahipleri paylarını ortaklığa satarak şirketten ayrılabilirler. Bununla birlikte, SPK'nın 24. maddesinin 2. fıkrasına göre pay sahibinin genel kurul toplantısına katılmasına haksız bir biçimde engel olunması, genel kurul toplantısına usulüne uygun davet yapılmaması veya gündemin usulüne uygun bir biçimde ilan edilmemesi hallerinde de genel kurul kararına muhalif kalma muhalefetini toplantı tutanağına işletme şartı aranmaksızın ayrılma hakkı kullanılabilir. Şirket, ayrılan ortağın payını borsadaki ağırlıklı fiyat üzerinden, paylarının borsada işlem görmemesi halinde ise değerlendirme raporunda belirtilen adil bedel üzerinden satın almak zorundadır. Söz konusu düzenleme ile Avrupa Birliği mevzuatına uyum sağlanarak özellikle hakim ortak tarafından yönetilen halka açık anonim ortaklıklarda paylarını borsada satma imkanı bulunmayan ve ortaklığın kontrolüne sahip olmayan küçük pay sahiplerinin korunması amaçlanmıştır⁷⁷.

Halka açık anonim ortaklıklarla ilgili olarak Sermaye Piyasası Kurulunun Pay Alım Teklifi Tebliği (Seri: II No: 26.1)⁷⁸ ile bir ortaklığın yönetim kontrolünü sağlayan paylarını iktisap edenlere, diğer ortakların paylarını satın alma amacıyla çağrıda bulunma yükümlülüğü düzenlenmiştir (m. 11/1). Ortaklığın oy haklarının yüzde ellisinden fazlasına sahip olunması veya bu orana bağlı olmaksızın yönetim kurulu üye

⁷⁵Çelik, op.cit, s. 178.

⁷⁶RG, 24.12.2013, 28861.

⁷⁷Neşe Ölekli, "Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Ayrılma Hakkı", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, C. 76, S. 1 (2018), s. 223.

⁷⁸RG, 23.01.2014, 28891.

sayısının salt çoğunluğunu seçme veya genel kurulda söz konusu sayıdaki üyelikler için aday gösterme hakkını veren imtiyazlı paylara sahip olunması, yönetim kontrolünün elde edilmesi olarak kabul edilir. Ancak, imtiyazlı payların mevcudiyeti nedeniyle yönetim kontrolünün elde edilemediği durumlar bu madde kapsamı dışındadır (m. 12/1). Pay sahipliğinde herhangi bir değişiklik olmasa dahi, ortakların kendi aralarında yapacakları özel yazılı anlaşmalarla yönetim kontrolünü ele geçirmeleri durumunda da pay alım teklifi zorunluluğu doğar (m. 11/2). Şirket yönetiminde etkili olmak amacıyla zımnî bile olsa bir anlaşma yaparak hisse senedi toplayanlar, çağrı yapma zorunluluğu yönünden birlikte hareket eden pay sahibi grubu olarak kabul edilmelidirler⁷⁹. Bu düzenleme, zorunlu alım çağrısında bulunmakla yükümlü olanlar dışındaki tüm ortaklara bir çıkma hakkı tanımaktadır⁸⁰. Büyük pay sahiplerince pay alım teklifinde bulunulması zorunlu olmakla beraber, azınlık bu teklife olumlu yanıt vermekle yükümlü değildir⁸¹. Bu şekilde, tebliğde öngörülen koşullar gerçekleştiği takdirde, bazı ortaklar için sözleşme yapma yükümü (*Kontrahierungspflicht*) ortaya çıkmaktadır⁸².

Anonim şirket ortağının şirketten çıkarılması, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun getirdiği yeniliklerden biridir. Anonim şirkette, şahıs şirketleri anlamında çıkarma yoktur. Limited şirketlerde olduğu şekilde pay sahibine esas sözleşme ile çıkarma hakkı öngörülemez⁸³. Ancak çıkarmaya benzer bazı haller vardır. Kanundaki anonim şirketlerde çıkarılmaya ilişkin düzenlemeler, şahıs şirketlerinden farklı olarak şirket pay sahipliğinde azınlık ve çoğunluk arasında menfaat ilişkilerini düzenleme amacını taşımaktadır⁸⁴.

6762 sayılı TTK'da, anonim şirketlerde asıl önemli unsurun kişiden ziyade sermaye payı olması ve çıkarılmanın beraberinde sermayenin iadesini de getirecek olması düşüncesiyle anonim şirketler için çıkarılma müessesesi düzenlenmemiştir⁸⁵. Bununla birlikte, 6762 sayılı TTK'da, anonim şirket ortağının rızası hilafına ortak sıfatının sona ereceği bir durum olarak ıskat prosedürü düzenlenmiştir. İskat müessesesi

⁷⁹Mustafa Çeker, "Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkma Hakkı", *BATİDER*, C. XXIII, S. I, 2005, s. 65.

⁸⁰*ibid.*, s. 67.

⁸¹*ibid.*, s. 63.

⁸²*ibid.*, s. 64.

⁸³Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku*, C. I, 2014, s. 603.

⁸⁴Çelik, *op.cit.*, s. 85.

⁸⁵*ibid.*, s. 80.

6102 sayılı TTK'da da muhafaza edilmiştir (TTK m. 483). TTK'da ıskat, yönetim kuruluna tanınmış bir yetkidir ve kapsamı sadece sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesine ilişkindir. Bu nedenle, diğer çıkarma durumlarından amacı ve koşulları itibariyle önemli ölçüde farklıdır. Iskat, sermaye koyma borcunu ifada temerrüde düşen ortağın pay sahipliğine ilişkin haklarında mahrum kalması ve payının satılarak yerine bir başkasının ortak olarak alınması olarak ifade edilebilir⁸⁶. Iskat için, ortağın sermaye borcunu ödemekte temerrüde düşmesi ve bunun üzerine yönetim kurulunun ortağa borcunu ödemesi için çağrıda bulunması gereklidir. Yapılan çağrıda, ödeme yapılmadığı takdirde haklarından mahrum edileceği ve şirketten çıkarılacağı da ihtar edilir. Iskat ihtarında ortağın borcunun miktarının bildirilmesi gereklidir⁸⁷. Iskat kararını almaya yönetim kurulu yetkilidir. Iskat kurumu ortağın çıkarılması prosedüründen bazı yönlerden ayrılır. Çıkarılma pay sahibi ile ilgili iken, ıskat belirli paylar üzerindeki pay sahipliği ile ilgilidir⁸⁸. Iskat sonucunda çıkarılan ortağa herhangi bir ayrılma akçesinin ödenmeyeceği gibi, çıkarılan ortağın borçlu kalması da söz konusu olabilir. Ayrıca, ıskat uygulaması sadece ortağın temerrüde düştüğü paylarla ilgili olduğundan, ıskatın uygulandığı her durum ortağın çıkarılması sonucunu doğurmayabilir. Çıkarılma halinde ise, ilgili ortağın ortak sıfatı sona erer.

İktisadi ve ticari hayatın gereklilikleri ve mevcut düzenlemelerin ortaklıktan doğan uyuşmazlıkların çözümünde yetersiz kalması nedeniyle AB hukukundaki düzenlemeler de dikkate alınarak 6102 sayılı TTK ile anonim şirket ortağının şirketten çıkarılmasına ilişkin birtakım yenilikler getirilmiştir. 6102 sayılı TTK ile hukukumuzda ilk kez yer verilen müesseselere ilk olarak sermaye şirketlerinde hâkim pay sahibinin çıkarma hakkı örnek gösterilebilir. Menşei İngiliz hukukuna dayanan bu müessese yabancı hukuklarda squeeze-out, freeze-out ve cash-out olarak ifade edilmektedir. TTK'nın 208. maddesine göre, bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının en az % 90'ını ele geçiren hakim şirket, dürüstlük kuralına aykırı davranan, şirketin çalışmasını engelleyen, fark edilir sıkıntılara sebep olan veya pervasızca hareket eden küçük pay sahiplerini, paylarını satın almak suretiyle şirketten çıkarabilir⁸⁹. Söz konusu çıkarma hakkı, şirketin büyük bölümünü ele geçiren pay sahiplerinin şirketin tamamına

⁸⁶Ibid., s. 91.

⁸⁷Üçışık, op.cit, s. 192.

⁸⁸Çelik, op.cit., 85.

⁸⁹Ibid., s. 220.

hakim olmasını veya azınlığın cezalandırılmasını değil, böyle bir durumda ortaya çıkabilecek menfaat uyuşmazlıklarını çözerek şirket topluluklarının gelişmesini sağlamayı amaçlamaktadır⁹⁰. Böylece, şirkette etkinliğini büyük ölçüde yitirmiş küçük pay sahiplerinin şirket içi barışı bozmaların önüne geçilerek, azınlığın tehdidi olmaksızın şirketin iktisadi hedefleri doğrultusunda işleyişine devam edebilmesini sağlanacaktır⁹¹. Kanunda belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde, hakim pay sahiplerinin azınlık pay sahiplerini ortaklıktan çıkarabilmesi için mahkemeden talepte bulunması gerekir. Mahkeme yapacağı inceleme sonucunda çıkarma şartlarının oluştuğuna kanaat getirirse azınlık pay sahiplerinin şirketten çıkarılmasına karar verir⁹². Hakim pay sahibinin çıkarma hakkının kullanılması hakkında, azınlık pay sahiplerine paylarının gerçek değeri eksiksiz olarak ve hakim pay sahipleri tarafından ödenmelidir⁹³.

Kanunda yer alan çıkarma hallerinde bir diğeri de, açılan haklı sebeple fesih davasında mahkemenin verebileceği çıkarma kararıdır. 6102 sayılı TTK'nın 531. maddesine göre, sermayenin en az onda birini (halka açık şirketler en az yirmide birini) temsil eden azınlığa haklı sebeplerin varlığı hâlinde şirketin feshini talep etme hakkı tanınmıştır. Azınlığı koruyan hükümlerin nisbi emredici karakteri nedeniyle, bu oran azaltılabilir fakat artırılmaz⁹⁴. Açılan haklı sebeple fesih davasında mahkeme, taleple bağlı olmaksızın duruma uygun ve kabul edilebilir bir çözüme karar verebilir⁹⁵. Mahkeme, uygun ve kabul edilebilir çözüm olarak dava açan azınlığın şirketten çıkmasına da karar verebilir⁹⁶. Bu şekilde, fesih talebi için haklı sebepleri bulunan

⁹⁰ibid., 236 ve 238.

⁹¹TTK m. 208 gerekçesi; Fevzi Fırat Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2 (2013), s. 104.

⁹²Çelik, op.cit., s. 252.

⁹³ibid., s. 238.

⁹⁴Ayşe Sümer, "Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi", *MÜHFHAD*, C. XVIII, S. 2, (Özel Sayı, Sempozyum), s. 843.

⁹⁵Abuzer Kendigelen, *Yeni Türk Ticaret Kanunu*, 3. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 378. TTK'nın 531. maddesi, taleple bağlılık ilkesinin düzenlediği HMK'nın 26. maddesi bağlamında bir istisna niteliğindedir (Çelik, op.cit., s. 83).

⁹⁶"...somut olayda davacı ortak ile davalı ortaklar arasındaki güven ve itimadın zedelenmiş olması haklı neden olarak kabul edilebileceği, davalı şirketin faal olması, işçi çalıştırılması, diğer davalı ortaklar arasında ortak çalışma iradesinin devam etmesi karşısında şirketin feshi yerine davacının gerçek pay bedelinin ödenerek davalı şirketten çıkarılmasının daha uygun olacağı..." Yargıtay 11. HD, 15.05.2017, E. 2015/15797, K. 2017/2896 (İbrahim Bektaş/İfakat Balık, "Yargıtay Kararları", *BATİDER*, C. XXXIII, S. 3 (2017), s. 282).

ortakların şirketten çıkarılarak şirketin devamı sağlanmış olacaktır⁹⁷. Ortağın çıkarılması için, şirketin feshini gerektirecek bir haklı sebebin bulunması gereklidir⁹⁸. Kanun metninde haklı sebebin tanımı bilinçli olarak yapılmamış, somut olayın şartlarına göre haklı sebep bulunup bulunmadığının takdiri hakime bırakılmıştır⁹⁹.

Şirketten çıkarılmanın gerçekleşebileceği başka bir durum şirketlerin birleşmesi halinde söz konusu olur. Şirketlerin faaliyette buldukları alanda, piyasadaki durumlarını güçlendirme yollarından biri, başka şirketlerle birleşmektir. 6102 sayılı TTK ile şirket birleşmeleri sonucunda menfaatine hâle gelme ihtimali bulunan azınlık veya çoğunluğun korunmasına ilişkin hükümler ihdas edilmiştir. TTK m. 141/1'de, birleşmeye katılan şirketlerin birleşme sözleşmesinde ortaklara, devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanınabileceği belirtilmiştir. Birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesi verilmesini öngörülebilirler (TTK m. 141/2).

Hakim şirketin bağlı şirket üzerindeki hakimiyetini hukuka aykırı bir şekilde kullanması halinde de çıkarma söz konusu olabilmektedir. Bağlı şirketin ortakları, zararlarının hakim şirket tarafından denkleştirilmemesi halinde, zararlarının giderilmesini mahkemeden talep edebilirler. Mahkeme, duruma uygun düşen başka bir çözüm yoluna başvurabileceği gibi, talep üzerine veya resen davacı pay sahiplerinin paylarının hakim pay sahipleri tarafından satın alınmasına da karar verebilir (TTK m. 202/1-b). Böyle bir karar davacı ortakların talebi üzerine verilmişse çıkma, talep olmaksızın resen verilmişse çıkarılma söz konusu olur¹⁰⁰.

⁹⁷Çelik, op.cit., s. 279. Çamoğlu'na göre bu bir çıkarılma değil, hakim kararıyla çıkma hâlidir. Bu nedenle hakimin davacı ortağın çıkmasına izin verilmesi seçeneğini uygulaması için davacı ortağın talebi veya en azından rızasının bulunması gereklidir (Ersin Çamoğlu, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi", *BATİDER*, C. XXXI, S. 1, 2015, ss. 5-19, s. 11).

⁹⁸Murat Oruç, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebeple Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma", *BATİDER*, C. XXVII, S. 1 (2011), s. 212.

⁹⁹TTK m. 531 gerekçesi.

¹⁰⁰Çelik, op.cit., s. 84.

3. Kooperatiflerde Çıkma ve Çıkarma

Kooperatiflerde ortağın çıkma hakkı, açık kapı ve kooperatifin korunması ilkeleri ile birlikte değerlendirilmelidir. Açık kapı ilkesi gereği, her ortak kooperatiften çıkma hakkına sahiptir. Ancak çıkma hakkı, KoopK 10. maddesinde belirtilen kooperatifin korunması ilkesi ile sınırlıdır. Hükme göre, çıkma talebinin kooperatifin varlığını tehlikeye düşürmesi halinde, ayrılmak isteyen ortağın muhik bir tazminat ödemesi ana sözleşmede düzenlenebilir. Ayrıca, çıkma hakkının kullanılması ana sözleşme ile beş yıla kadar sınırlandırılabilir. Haklı ve önemli sebeplerle bu süre bitmeden ortağın çıkabileceğine ilişkin ana sözleşmeye hüküm konulabilir. Ancak ortağın kooperatiften hiçbir şekilde çıkmayacağı belirtilerek, çıkma hakkının mutlak olarak sınırlandırılması imkânsızdır. Bu bağlamdaki hükümler geçersizdir (KoopK m. 11). Bununla birlikte, kooperatiften olağanüstü sebepler ve ana sözleşmede öngörülen diğer sebeplerle çıkmak da mümkündür.

Kooperatiflerde sermaye veya paydan çok ortak kavramının öne çıkması nedeniyle, çıkarmada şahsi unsurlar önemlidir¹⁰¹. Ortağın kooperatiften çıkarılması Kooperatifler Kanununda düzenlenmiştir. KoopK m. 16/I. fıkrası gereği, kooperatiften çıkarılmayı gerektiren sebepler ana sözleşmede açıkça gösterilmelidir¹⁰². Ana sözleşmede çıkarılmaya ilişkin düzenlemeler yapılırken, genel ifadelere yer verilerek çıkarma yetkisinin yönetim kurulu veya genel kurulun iradesine bırakılması mümkün değildir. Çıkarma kararı ilgili ortağa tebliğ edilir. Kararı tebellüğ eden ortak tebliğden itibaren 3 ay içinde itiraz davası açabilir. Karar yönetim kurulunca verilmişse 3 ay içinde genel kurula da itirazda bulunabilir. İtiraz üzerine genel kurul tarafından verilen karara da itiraz hakkı saklıdır (KoopK m. 16/3).

Şahıs şirketlerinden ve limited şirketlerden farklı olarak, Kanunda, kooperatifler yönünden haklı sebeple çıkarma müessesine yer verilmemiştir. 1988 tarihli 3476 sayılı Kanun ile Kooperatifler Kanununda değişiklik yapıncaya kadar, ortağın kooperatiften haklı sebeple çıkarılabilmesi mümkündür. Bu değişikliğin ardından, ortakların ana

¹⁰¹Çevik, op.cit., s. 116; Çelik, op.cit., s. 75.

¹⁰²Çevik, op.cit., s. 166; Çelik, op.cit., s. 76.

sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle veya ana sözleşmede yer almamışsa haklı sebeplerle kooperatiften çıkarılması imkânsız hâle gelmiştir. Değişiklikle birlikte kanunda haklı sebeple çıkarmaya yer verilmeyerek haklı sebeplerle çıkarılmanın uygulamada kötüye kullanılmasının önlenmesi amaçlanmıştır¹⁰³. Ancak bu düzenleme, sürekli borç ilişkilerinde genel bir sona erme sebebi olan haklı sebebin uygulanmasının kaldırıldığı gerekçesiyle doktrinde eleştirilmiştir.

Ana sözleşmede öngörülen çıkarma sebeplerinin yanı sıra, kanundan kaynaklanan çıkarma hâlleri de mevcuttur. Sermayeye katılma ve diğer yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortakların ortaklık sıfatı kendiliğinden düşecektir (KoopK. m. 27). Ortağı kooperatiften çıkarmaya yetkili organ genel kuruldur. Bununla birlikte ana sözleşme ile bu konuda yönetim kurulu yetkilendirilebilir (KoopK. m. 16/II). Ancak bu yetki bir genel kurul kararı ile devredilemez. Yönetim kurulu kararıyla çıkarılan ortak, genel kurula itiraz edebileceği gibi, doğrudan mahkemeye de başvurabilir. Çıkarılan ortak ayrılma payından yoksun bırakılamaz (m. 17/3). Ayrılma payı, ortağın ayrıldığı yıl bilançosuna göre hesaplanır (m. 17/1).

4. Limited Şirketin Karma Karakterinin Çıkma ve Çıkarmaya Etkisi

Limited şirketler, sermaye şirketi olmalarının yanında, şahsi unsurların da önem taşıdığı karma türde iktisadi yapılardır¹⁰⁴. Limited şirketin mali gücü sınırlı, ortaklar arası kişisel ilişkilerin daha önemli ve nispeten küçük yapısı nedeniyle payların devri uygulamada anonim şirkette olduğu kadar kolay olmamaktadır¹⁰⁵. Şahsi unsurların şirket yapısında önemli bir yer tutması sonucunda ortağın payını devrederek şirketten ayrılmasını zorlaştırması, büyük ölçüde şahıs şirketlerine özgü bir müessese olan çıkarılmanın limited şirketler için düzenlenmesini gerektirmiştir. Özellikle, pay devrinin sınırlandırıldığı veya pay devrinin somut şartlar gereği gerçekleştirilemediği durumlarda, ortak ile şirket arasındaki ilişkinin güvensiz bir şekilde devamında yarar olmayacağından, kanunda ortağın çıkma hakkının düzenlenmesi önem taşımaktadır.

¹⁰³Üçışık, op.cit., s. 193.

¹⁰⁴Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 13; Çelik, op.cit., 72; Yıldız, op.cit., s. 55, 65, Bahtiyar, op.cit., 217.

¹⁰⁵Botschaft, s. 3221.

6762 sayılı TTK döneminde, ortak sayısının bire inmesi, kollektif şirketlerin aksine, şirketi doğrudan feshe götürmemekte, fesih davası açılana kadar tek ortaklı şirket olarak varlığını sürdürebilmekteydi¹⁰⁶. 6102 sayılı TTK ile birlikte, tek ortaklı limited şirketin (*Einmanngesellschaft*) varlığı mümkün olduğundan, çıkma veya çıkarılma halinde şirketin tek ortaklı kalacak olması, çıkma veya çıkarılmaya engel oluşturmamaktadır.

5. Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma Kurumunun Kökeni ve Faydaları

Limited şirketin olduğu gibi, limited şirkette çıkma ve çıkarılma kurumlarının ihdas edildiği ülke Almanya'dır. Limited şirkette çıkma ve çıkarılma kurumları ilk olarak, kanunda yapılan bir düzenlemeyle değil, uygulamada ortaya çıkan yoğun ihtiyaç üzerine Alman doktrininin uzun süren çabaları sonucunda Alman yüksek mahkemeleri tarafından kabul edilmesiyle ortaya çıkmıştır¹⁰⁷. Kanunda payın devri haricinde limited şirketten ayrılma yolu düzenlenmediğinden, Alman Yüksek Mahkemesi (*Reichsgericht*) uzun süre sözleşmeyle oluşturulan ilişkiden ancak sözleşme hükmü ile kurtulabileceği görüşünü kabul etmiştir. 02.11.1923 tarihli Alman Kartel Nizamnamesinin 8. maddesiyle tüm kartel şirketlerinde ortaklara iktisadi özgürlükleri haksız olarak kısıtlandığı takdirde çıkma hakkı tanınması üzerine, mahkemeler bunu kartel niteliğinde olmayan limited şirketlere de uyguladılar. Bu şekilde doktrin ve

¹⁰⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 72. Limited şirketin en az iki ortakla kurulabildiği 6762 sayılı TTK döneminde, iki kişilik limited şirkette ortaklardan birinin çıkarılmasına izin verilmesi sonucu itibarıyla tek kişilik limited şirketin devamına imkan tanıma neticesini doğuracağından, çıkma hakkının ancak ikiden fazla ortaklı limited şirketlerde uygulanmasının mümkün olabileceği, iki ortaklı limited şirketlerde ortağın ancak fesih hakkını kullanabileceğine dair bkz. Yargıtay, 11. HD, 29.11.1991, E. 1991/63056, K. 1991/6358 (Çevik, op.cit., s. 246). İki kişilik limited şirkette ortaklardan birinin çıkması veya çıkarılmasının şirketin dağılması sonucunu doğuracağına dair bkz. Yargıtay 11. HD, 23.12.1988, 9181/7846 (Salter Uçar, *Tüm Şirketlerde Fesih ve Tasfiye, Kazancı Matbaacılık*, 1996, s. 378). Yine 6762 sayılı TTK döneminde başka bir kararda ise, şirkette bir ortak kalana kadar ortaklıktan ayrılmanın mümkün olduğu belirtilmiştir. Bkz. Yargıtay TD, 20.06.1980, 3208/3285 (Uçar op.cit., s. 377). 6762 sayılı TTK döneminde, iki kişilik limited şirkette çıkma veya çıkarılma nedeni bulunduğu takdirde, ortağın tek başına şirketin devamını değil, şirketin feshini istemek zorunda olduğuna ilişkin bkz. Yargıtay, 11. HD, 25.09.1985, E. 1985/3521, K. 1985/4728 (Çevik, op.cit., s. 246). Aslında, eski dönemde de, şirketin tek ortaklı kalması doğrudan infisahını gerektirmiyordu. Alacaklılar tarafından fesih talep edilmediği sürece şirket tek ortaklı olarak devam edebilmekteydi. 6762 sayılı TTK'nın 504. maddesinde, ortak sayısının ikinin altına düşmesi ya da şirketin zorunlu organlarından birinin olmaması halinde, uygun bir süre eksikliklerin giderilmesi için bekleneceği, daha sonra ortaklardan birinin ya da şirket alacaklısının talebi üzerine mahkeme tarafından şirketin feshine karar verileceği düzenlenmişti. Bu şekilde ortak sayısının bire inmesi halinde kendiliğinden infisah öngörülmeyle, dolaylı olarak tek kişi şirketinin yaşamasına imkan tanınmıştı (Ömer Teoman, "Limited Ortaklığın Kendine Ait Tüm Payları Edinmesi", *Tüm Makalelerim Cilt I-II*, 2. b, İstanbul: 12 Levha Yayıncılık A.Ş., 2012, s. 131).

¹⁰⁷Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 22.

mahkeme kararlarıyla kanundaki boşluk doldurulmuştur¹⁰⁸. Alman hukukundaki gelişmelerin de etkisiyle İsviçre kanun koyucusu İsviçre Borçlar Kanununda yapılan 18.12.1936 tarihli değişiklikle 822. maddede limited şirkette çıkma ve çıkarılma düzenlenmesinin akabinde, bu hüküm olduğu gibi 1957 tarihli Ticaret Kanunumuza da alınmıştır (6762 sayılı TTK m. 551)¹⁰⁹.

Limited şirketin kapitalist yapısının yanında şahsi karaktere de sahip olması ve devir sınırlamaları nedeniyle, payın devri yoluyla ayrılma anonim şirketlerde olduğu kadar kolay değildir. Anonim şirketin aksine limited şirkette, ortakların birbirleri arasındaki ilişkide sadece sermaye değil, aynı zamanda ortakların kişilikleri de önem taşır. Limited şirkette şirketin başarısı için, ortaklar arasında işbirliğinin ve güven ilişkisinin korunması gerekir. Bu nedenle, esas olarak şahıs şirketlerinde ayrılmanın tipik şekli çıkma ve çıkarılma iken, anonim şirkette tipik ayrılma şekli payın devridir. Bu durumda, bir ortağın şirket ilişkisine devam etmesini engelleyen nedenlerin varlığı halinde, ortağa şirketten çıkma veya şirkete bu ortağı çıkarma imkânı sunulmazsa, ya şirketin feshi için dava açmak gerekecek ya da paylarını iradi olarak devredemedikleri takdirde ortakların bu duruma katlanmaları gerekecektir. Bunun önüne geçmek amacıyla, şirket ilişkisine devam etmesini imkânsız kılacak nedenlerin oluşması durumunda, ilgili ortağın şirketten çıkması veya şirket tarafından çıkarılması imkânı sağlanmıştır¹¹⁰. Çıkma ve çıkarılma payın devrini ya da itfasını gerektirmez.

Şirketin feshi halinde şirketin sona ermesinin iktisadi hayata olumsuz etki edecek olması da kanun koyucu tarafından çıkma ve çıkarılma kurumlarının ihdas edilmesinin sebeplerindendir¹¹¹. Çıkma ve çıkarılma kurumunun varlığı sayesinde, şirketin ve işletmesinin varlığı korunarak şirketin alacaklıları, borçluları, çalışanları ve acentesi gibi şirketle ilişki içinde bulunanların menfaati korunmuş olur¹¹². Çıkma ve çıkarma durumlarında, şirket ilişkisi sadece çıkan veya çıkarılan ortak için sona ererken, kalan ortaklar için devam eder. Şirket ilişkisinin sona erdirilmeyip şirket tüzel

¹⁰⁸ibid., s. 27. Alman hukukunda halen çıkma ve çıkarılma hususunda herhangi bir yasal kural bulunmama ile birlikte, doktrinde ve uygulamada limited şirkette çıkma ve çıkarılmanın mümkün olduğu kabul edilmektedir (Şener, op.cit., s. 923).

¹⁰⁹Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 28.

¹¹⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 29.

¹¹¹Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 21.

¹¹²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 30.

kişiliğinin varlığının korunması ülke ekonomisine olumlu yönde etki edecektir¹¹³. Şirketin haklı nedenle feshinin talep edilmesi durumunda, diğer ortaklar da, ayrılmak isteyen ortağın şirketten ayrılmasını sağlayarak (çıkararak) şirket ilişkisinin kendileri arasında devam etmesini sağlayabilirler. Bu durumda, çıkarılan ortağın, şirketin feshine oranla daha kötü bir duruma düşmemesine dikkat edilmesi gerekir¹¹⁴. Dolayısıyla limited şirketin devamı için çıkma ve çıkarılma kurumlarının varlığı önem taşımaktadır.

Kanunda limited şirketten çıkma ve çıkarılma hususları kolektif şirketlerde olduğu kadar ayrıntılı şekilde düzenlenmemiştir. Çıkma ve çıkarılma hallerinde öncelikle limited şirketlere ilişkin yasal hükümler uygulanır. Fakat limited şirketin sermaye şirketi niteliği nedeniyle kolektif şirketlerde çıkma ve çıkarılma hükümlerine istisnai durumlarda başvurulmalıdır¹¹⁵.

¹¹³ibid., s. 30.

¹¹⁴ibid.

¹¹⁵Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2243.

İKİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETTE ORTAĞIN ÇIKMASI

I. ŞİRKETTEN ÇIKMA KAVRAMI VE LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKMAYA İLİŞKİN YENİLİKLER

A. ÇIKMA KAVRAMI

Çıkma (*Austritt*), ortağın kendi iradesiyle şirketle ilişkisini kesmesi ve ortaklık sıfatının sona ermesi olarak tanımlanabilir¹¹⁶. TTK'nın 638. maddesinde, limited şirkette şirket sözleşmesine konulacak hükümlerle ortaklara şirketten çıkma hakkı tanınabileceği ve bu hakkın kullanılmasının belli şartlara bağlanabileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, şirket sözleşmesinde ortaklara çıkma hakkı tanınmasa da, haklı sebebin varlığı halinde her bir ortağa şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açma hakkı tanınmıştır.

Ortağın şirketten çıkması, şirket ilişkisinin devamının ortak için çekilmez hale getiren sebeplerin varlığı halinde şirketin feshi yoluna gidilmeksizin, ortağa kendi iradesiyle şirketten ayrılma olanağı sağlayan bir hukuki yoldur. Limited şirkette ortaklar arası şahsi bağlantılar önem taşır. Ortaklar arasındaki sorunlar nedeniyle şirket ilişkisinin çekilmez bir hal alması durumunda ortağın payını devrederek şirketten ayrılması mümkündür. Ancak limited şirkette payın devri kolay değildir. Bu nedenle, sermayenin korunması prensibi nedeniyle kural olarak anonim şirketlerde söz konusu olmayan “çıkma” kurumu, limited ortaklıklarda yaygın bir uygulanma alanına sahiptir. Özellikle, şirket sözleşmesindeki hükümlerle pay devri zorlaştırıldığı hallerde, çıkma hakkı daha da önem kazanmaktadır¹¹⁷.

¹¹⁶Halil Arslanlı, *Kollektif ve Komandit Şirketler*, 2. b., İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1960, s. 375; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2243; Çevik, op.cit., s. 244; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 424; Nihat Taşdelen, *6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2012, s. 85.

¹¹⁷Ayşe Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Ersin Çamoğlu'na Armağan*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013, s. 176.

B. LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKMAYA İLİŞKİN YENİLİKLER

6762 sayılı TTK'da tek maddede (m. 551) düzenlenen çıkma, 6102 sayılı TTK'nın 638 ve 639. maddelerinde daha ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. 6762 sayılı TTK'da, ortağın limited şirketten ilişkisinin kesilmesi halleri yeterli olarak düzenlenmemiştir. 6102 sayılı TTK'da, 6762 sayılı TTK'daki bazı boşlukların doldurulmasının yanında, bir takım yeni hükümlere de yer verilmiştir.

Haklı sebeple çıkma davası ile ilgili yeniliklere ilk olarak, ihtiyati tedbir talep etme imkânının açıkça tanınması örnek gösterilebilir. Haklı sebeple çıkma davasının açılması halinde, ortaklar arasındaki güven ilişkisinin zedelenmesi söz konusu olacaktır. Bu nedenle, sermaye ortaklığı özellikleri yanında kişisel unsurlar da taşıyan limited ortaklık bakımından ihtiyati tedbire ilişkin özel bir düzenleme öngörülme suretiyle, davanın açılması ile hukuken olmasa da fiilen ortaklık dışında kalan ortağın hak ve borçlarının dondurularak, karşılıklı menfaatlerin korunması olanağı sağlanmıştır¹¹⁸. Buna göre, *“mahkeme, istem üzerine, dava süresince, davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebilir”* (TTK m. 638/2,c.2). Hükümün gerekçesinde, çıkma davası açan ortağın, yargılama devam ederken ortaklığa ilişkin haklarını kullanması ve borçlarını yerine getirmekle yükümlü olmasının konumuna uygun düşmeyeceği belirtilmiştir¹¹⁹. Söz konusu yeni hüküm İsvBK'nın 824. maddesinden alınmıştır.

6102 sayılı TTK ile, ortaklardan birinin şirket sözleşmesindeki hükme dayanarak çıkmayı talep etmesi veya haklı sebeplerden dolayı çıkma davası açması halinde, müdürlerin gecikmeksizin diğer ortakları da durumdan haberdar etmesi ve arzu eden ortağın çıkmaya katılabilmesi mümkün kılınmıştır (TTK m. 639).

6762 sayılı TTK'da açıkça düzenlenmemiş olan ayrılan ortağın ayrılma akçesi, 6102 sayılı TTK'nın 641. maddesi ile düzenlenerek, bu konudaki kanun boşluğu doldurulmuştur. 6762 sayılı TTK'da, ayrılma akçesinin ne zaman muaccel olacağına

¹¹⁸Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 182.

¹¹⁹TTK'nın 638. maddesinin gerekçesi.

ilişkin bir hüküm bulunmamaktaydı. 6102 sayılı TTK'nın 642. maddesinde, ayrılan ortağa yapılacak ödemenin zamanlaması şirket ve alacaklılar arasındaki menfaatler dengesi adil olarak sağlanacak şekilde düzenlenmiştir¹²⁰.

6762 sayılı TTK m. 551/2'de, çıkma davası ile birlikte haklı sebeple fesih davasının terditli dava olarak açılabileceğini öngören düzenleme değiştirilmiştir. Doktrinde, haklı sebeple fesih davasının, infisah sebeplerini öngören 6762 sayılı TTK m. 549/4'de düzenlenmesine ilaveten, 551/2. fıkrada fesih davasının haklı sebeple çıkma davası ile birlikte açılabileceğinin tekrar belirtilmesi, ortağın çıkma ile şirketi fesih arasında bir seçim hakkının olduğu kanısını uyandırması nedeniyle eleştirilmekteydi¹²¹. 6102 sayılı TTK'da, haklı sebeple fesih davasına yalnızca sona erme sebeplerinin düzenlendiği 636/3 maddesinde yer verilerek tekrardan kaçınılmıştır. 6102 sayılı TTK döneminde de, açık bir şekilde belirtilmemiş olsa da, açılacak davada terditli olarak öncelikle ortağın haklı sebeple çıkmasına karar verilmesi, bunun mümkün olmaması halinde şirketin feshine karar verilmesi talep edilebilir¹²².

II. ÇIKMANIN ŞİRKET SÖZLEŞMESİYLE DÜZENLENMESİ HALİNDE SÖZLEŞME HÜKÜMLERİNE DAYALI OLARAK ÇIKMA

Şirket sözleşmesine konulacak bir hüküm ile ortaklara hiçbir şarta veya önele bağlı olmaksızın şirketten çıkma hakkı tanınabileceği gibi, bu hakkın kullanılması belirli şartlara da bağlanabilir (TTK m. 638/1, mehaz İsvBK m. 822). Çıkma hakkının esas sözleşmede düzenlenmesi halinde ayrılma akçesinin farklı bir şekilde serbestçe düzenlenmesine de imkan tanınmıştır (TTK m. 641/2). Böylece, şirket sözleşmesinde düzenlenmiş olması halinde ortak tek taraflı iradesiyle hiçbir koşula bağlı olmaksızın çıkabilir. Ancak şirket sözleşmesinde çıkma sebepleri öngörülmüş ise, ortak, bu sebeplere dayanarak şirketten çıkabilir. Bunun yanında, ortağın mahkemeye başvurarak kanuna dayanan haklı sebeple çıkma hakkı her durumda saklıdır.

¹²⁰Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2244.

¹²¹Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s.101; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 180.

¹²²Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 180.

TTK'nın 576. maddesinde limited şirket sözleşmesinde bulunması zorunlu şartlar belirlenmiştir. Kanunun 577. maddesinde ise bu zorunlu şartların yanında kurucuların emredici kurallara aykırı olmamaları şartıyla şirket sözleşmesinde düzenleyebilecekleri hususlar sınırlı sayıda olarak belirtilmiştir. Bu maddede sayılan hususların bağlayıcılığı, şirket sözleşmesinde öngörülmesine bağlıdır. Bunların, şirket sözleşmesi dışında başka bir sözleşmede öngörülmesi halinde, ancak borçlar hukuku nitelikli sözleşmeler gibi hükümlerini doğururlar. Şirketin ortaklarına çıkma hakkının tanınması ile bunun kullanılmasının şartları, bu hallerde ödenecek ilan ayrılma akçesinin türü ve tutarının şirket sözleşmesinde öngörülmesi de Kanunun 577. maddesinde belirtilen bu hususlardandır.

Kanunda limited şirket sözleşmesinin düzenlenmesine ilişkin olarak kuruculara büyük bir serbestinin tanınması, limited şirketlerin uygulamada yaygınlık kazanmasına katkı sağlamaktadır. Kurucular şirketi tasarlarken şirketin sermaye yönünü veya şahsi yönünü öne çıkarabilirler. Ancak, 6102 sayılı Kanun ile ihdas edilen 579. maddede, Kanun'da limited şirketlere ilişkin olarak yer verilen hükümlerden ancak yine Kanun tarafından cevaz verilmişse sapılabileceğinin düzenlenmesiyle, limited şirketlerdeki sözleşme serbestisi önemli oranda sınırlandırılmıştır. TTK'nın 638/1. maddesiyle, şirket sözleşmesiyle limited şirket ortağına çıkma hakkının tanınabileceği ve bu hakkın belirli bazı şartlara tabi tutulabileceği düzenlenerek, şirket sözleşmesiyle limited şirket ortağına çıkma hakkının tanınmasına ve çıkmaya ilişkin şartların düzenlenmesine cevaz vermiştir. Şirket sözleşmesinde ayrıca, çıkmanın bir sonucu olarak çıkan ortağa ödenecek olan ayrılma akçesinin nasıl belirleneceği ve ödenme şekli de düzenlenebilir.

Çıkma hakkı ile bu hakkın kullanılmasının şartlarının şirketin kuruluşu safhasında kurucular tarafından şirket sözleşmesinde düzenlenmesi hâlinde, tüm ortakların bilgisi ve muvafakati dâhilinde çıkma hakkı kabul edilmiş olacaktır. Şirkete daha sonra katılacak ortaklar da şirket sözleşmesindeki çıkma hakkına ilişkin kayıtlardan bilgi sahibi olabilir. Bu durum muhtemel uyuşmazlıkların önüne geçilmesi için önemlidir.

A. ÇIKMA HAKKININ ŞİRKET SÖZLEŞMESİNDE DÜZENLENMESİ

1. Şirket Sözleşmesinde Öngörülebilir Kayıtlar

TTK'nın 638/1. fıkrasına göre, şirket sözleşmesinde, çıkma hakkının kullanılma usulü, süresi, çıkma payının hesaplanma ve ödenme koşulları düzenlenebilir. Şirket sözleşmesinde ortaklara tanınan çıkma hakkı belirli şartlara bağlanabileceği veya çıkma hakkı veren olgu ve nedenler belirtilebileceği gibi, herhangi bir şarta, usule veya önele bağlanmaksızın da tanınabilir¹²³. TTK 577/1-k hükmüne göre, TTK'nın 638/1. fıkrasında düzenlenen çıkma hakkı, bu hakkın kullanılmasının şartları ve bu hallerde ödenecek ayrılma akçesinin türü ve tutarına ilişkin düzenlemeler, şirket sözleşmesinde öngörüldüğü takdirde ortaklar için bağlayıcı niteliktedir. Sözleşmede çıkma hakkının düzenlenmemesi halinde, ortak TTK'nın 638/2. fıkrada düzenlenen haklı sebeple çıkma veya diğer ortakların tamamının onayıyla şirketten çıkma yollarını kullanabilir¹²⁴.

Şirket sözleşmesinde çıkma hakkına ilişkin yapılan düzenleme TBK'nın 26. ve 27. maddelerine uygun olmalıdır. Bu nedenle eğer çıkma hakkı kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı şartlara bağlanırsa bu hükümler kesin olarak hükümsüz sayılacaktır. Yasal çıkma hakkı için öngörülmüş olan haklı sebep kavramının özünü sınırlayıcı şekilde düzenleme yapılamaz (TBK m. 26, 27). Bunun yanında eşitlik ilkesinin de gözetilmesi gereklidir¹²⁵. Aynı şekilde, ayrılma akçesinin aşırı derecede sınırlanması veya tamamen kaldırılması mümkün değildir¹²⁶.

Limited şirket sözleşmesinde ortaklara herhangi bir sebebe veya şarta bağlı olmaksızın tek taraflı irade beyanıyla çıkma hakkı verilmesi halinde, ortak istediği zaman tek taraflı iradesini açıklayarak şirketten çıkabilir. Buna şirket veya diğer ortaklar itiraz edemezler¹²⁷. Ancak, ortaklara şirket sözleşmesinde hiçbir şarta bağlanmamış olan, derhal hüküm ifade eden süresiz bir çıkma hakkının verilmesi şirket için tehlikeli sonuçlara sebebiyet verebilir. Herhangi bir koşula bağlanmamış çıkma hakkı, şirketin

¹²³Yıldız, op.cit., s. 155; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 809; Cerrahoğlu, op.cit., s. 183; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2244.

¹²⁴Şener, op.cit., s. 873.

¹²⁵Taşdelen, op.cit., s. 177.

¹²⁶Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, s. 424.

¹²⁷Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 32.

hazır olmadığı durumlarda, ortaklığın istikrarını zedeleyebilir, serbestçe çıkan ortaklara ödenmesi gereken ayrılma akçesi sebebiyle alacaklıların nihai teminatını teşkil eden şirket malvarlığında ciddi bir azalma söz konusu olabilir, hatta ortaklığı çözülme noktasına getirebilir¹²⁸. Koşulsuz çıkma hakkının kullanılarak şirketin sermayesinin azaltılması riski nedeniyle şirketin kredi temin etmesini de zorlaştıracaktır¹²⁹. Bu sakıncalı durumu bertaraf etmek için şirket sözleşmesiyle, çıkma sebeplerine, çıkma hakkının nasıl kullanılacağına, kullanılmasına bağlanan mali sonuçlara dair koşullara ve sınırlamalara yer verilmesi yerinde olacaktır.

Tek kişilik limited şirkette çıkma mümkün değildir. Ancak, ileride uygulanma ihtimaline binaen şirket sözleşmesinde çıkma sebepleri öngörülebilir¹³⁰.

Sözleşmeye dayalı çıkma hakkını kullanan ortağın çıkma bildirimini kanunda herhangi bir şekilde tabi tutulmamıştır. Ancak ortaklar şirket sözleşmesine koyacakları düzenleme ile, çıkma bildirimini birtakım süre, şekil veya prosedür şartlarına tabi kılabilirler. Örneğin, önemli sonuçlar doğuran bir tek taraflı irade beyanı niteliğinde olan çıkma bildiriminin taahhütlü mektupla yapılması şartı getirilebilir¹³¹.

Şirket sözleşmesinde düzenlenebilecek çıkma sebeplerine ilişkin olarak, doktrinde örnekleyici olarak bazı durumlar sayılmıştır. Şirket sözleşmesinde ortakların çıkma hakkı belirli olaylara bağlı kılınabilir. Bu durumda, sözleşmede öngörülen çıkma sebeplerinin, yasal çıkma hakkının kullanılması için gerekli olan haklı sebep niteliği taşıması zorunluluğu bulunmamaktadır¹³². Örneğin, ortağın yurt dışına taşınması veya yabancı ortaklar yönünden çalışma izninin yitirilmesi¹³³, şirketin idari yapısının veya

¹²⁸Taşdelen, op.cit., s. 176.

¹²⁹Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 33. Ortaklara tanınan kayıtsız şartsız çıkma hakkının kullanılması halinde, çıkan ortağın ayrılma akçesini ödemek için esas sermayeyi aşan malvarlığının bulunmaması halinde sermayenin azaltılması nedeniyle birtakım sakıncalar ortaya çıkabileceği gibi, şirketin infisahına dahi neden olunabilir. Esas sermayenin korunamaması, şirket alacaklılarının menfaatlerini de zedeler. Bunun yanında, şirket sözleşmesinde ortaklara kayıtsız şartsız çıkma hakkının verilmiş olması, limited şirketlerde payın devrinin zorlaştırılmış olması ilkesine de aykırıdır. Bu nedenle, şirket kurucuları, esas sözleşmeyi hazırlarken çıkma hakkını genel olarak vermeyerek, hakkın doğması için bazı şartlar öngörerek sınırlandırmaları yerinde olur (Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 34, vd.).

¹³⁰Aker, op.cit., s. 80.

¹³¹Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 35.

¹³²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 32; Taşdelen, op.cit., s. 178.

¹³³Şener, op.cit., s. 875.

organlarının değişmesi, tecrübe ve becerisine güvenilen bir müdürün deęiřmesi¹³⁴, güçlü veya şirket içinde denge unsuru olan bir ortağın şirketten ayrılması¹³⁵ durumlarında ortaklar için çıkma hakkının doğacağı öngörülebilir.

Risk altına girmek istemeyen ortaklara, zarar edilmesi, belirli krllik oranına ulaşılamaması veya yatırımların başarısız olması gibi durumlar için çıkma hakkı tanınarak güvence sağlanabilir. Sadece bir bilanço dönemi içinde zarar edilmiş olmasının çıkma sebebi olarak düzenlenmesi ise, şirket mlahazasının temel felsefesine aykırıdır. Böyle düzenlemeler mali yönden zor durumdaki şirketi daha kötü duruma sokabileceğinden, süreye ilişkin sınırlayıcı kayıtlar da konulabilir¹³⁶.

şirket sözleşmesinde kayıtsız şartsız çıkma hakkı düzenlenebileceği gibi, şirketle veya ticari hayatla ilgisi olmayan kişisel sebeplerin çıkma sebebi olarak belirlenmesi de mümkündür. Söz konusu kişisel sebepler, ortağın mali ve idari veya insani durumuyla ilgili olabilir. Örneğin, müdür olan ortağın müdürlük sıfatının kaybetmesi veya sahip olduğu yan edim yükümlülüklerini yerine getirmesinin imkânsız hale gelmesi gibi durumlar çıkma sebebi olarak şirket sözleşmesinde yer alabilir¹³⁷.

ıkma hakkının kullanılması, ancak payın diğer ortaklardan birine, şirkete veya üçüncü bir kişiye ya da hisseleri oranında diğer ortaklara devredilerek gerçekleştirilebileceği şartına baęlanabilir¹³⁸. Böylece ayrılan ortağa ödenecek ayrılma akçesinin finansmanı da garanti altına alınmış olur¹³⁹. ıkma, genel kurulun karar alması¹⁴⁰ şartına veya yetkilendirilecek bir hakemin kararına¹⁴¹ da bağlanabilir. şirket sözleşmesinde çıkma hakkının ortaklar genel kurulu kararının alınması koşuluna bağlanmasıyla, özellikle azınlığın sözleşmeye dayanan sebeplerle şirketten çıkması engellenebilir. Ancak bu halde de azınlığı teşkil eden ortakların TTK'nın 638/2. fıkrasında düzenlenen haklı sebeple çıkma hakkı saklıdır. şirket sözleşmesi ile tanınmış

¹³⁴ Arslanlı/Domaniç, op.cit., s.767.

¹³⁵ ibid., s.768.

¹³⁶ Fevzi Fırat Gözüyeşil, *Limited şirketlerde Ortağın çıkması ve çıkarılması*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s. 68.

¹³⁷ ibid., s. 69.

¹³⁸ Arslanlı/Domaniç, op.cit., s.768; Pulaşlı, *şirketler Hukuku şerhi*, C. II, s. 2244.

¹³⁹ Poroy/Tekinalp/amoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 809.

¹⁴⁰ Taşdelen, op.cit., s. 176; Aker, op.cit., s. 84.

¹⁴¹ Bünyamin Görünür, "Limited şirkette çıkma ve çıkmaya Katılma", Ankara: *Gazi ÜHFD*, C. XX, S. 2 (2016), s. 84.

olan çıkma hakkının kullanımı diğer ortakların alacağı karara bağlanmış ise ortakların şirket sözleşmesine aykırı olarak ortağın çıkması konusunda red kararı vermeleri halinde, ortakların verdiği red kararının iptali mahkemeden talep edilebilir. Ancak, mahkemenin verdiği iptal kararı, doğrudan ortakların kararının yerine geçmez¹⁴².

Kanunda şirkete dayalı çıkma konusunda süre yönünden bir düzenleme bulunmadığından, aksi şirket sözleşmesinde öngörülmemişse, tek taraflı irade beyanı şirkete ulaştığı anda, çıkma derhal hüküm ifade eder¹⁴³. Ancak bu durum şirket için tehlikeli olabileceğinden, şirket kurulurken çıkmanın süresine ilişkin sınırlamalar getirilmelidir. Limited şirket sözleşmesinde çıkma hakkının hakkın doğumundan itibaren belirli bir ihbar süresine uyularak kullanılması zorunluluğunun da şirket sözleşmesinde öngörülmesi, şirketin ve diğer ortakların bu çıkma talebine hazırlıksız yakalanmaları ve büyük miktarda sermaye kaybına uğraması nedeniyle şirketin idari ve iktisadi sıkıntılara düşmesini önleyecektir¹⁴⁴. Şirket sözleşmesinde, çıkma bildirimini belirli bir süre içinde yapılacağı, bu süreden sonra kullanılmayacağı, çıkmanın belli bir hesap yılı sonunda hüküm ifade edeceği, kuruluştan itibaren belli bir süre boyunca veya belirlenen başka zamanlarda sözleşmeye dayalı çıkmanın yasaklanacağı, çıkma bildirimini belli bir süre önceden yapılacağı, şirketin bazı projelerinin bitirilmesi yahut bu işlerin tamamlanmasının imkânsız hale gelmesi, şirket kazancının belli bir düzeye ulaşması veya belli bir düzeyin altında kalması, ortakların belirli bir yaşa gelmeleri, belirli bir ortaklık süresini doldurmaları halinde çıkma haklarının olacağı yönünde düzenlemeler yapılabilir¹⁴⁵. Örneğin, turizm sektöründe faaliyet gösteren bir limited

¹⁴²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 31. Aksi yöndeki görüşe göre, ortaklar kurulu kararına karşı çıkmak isteyen ortağın açtığı dava, haklı nedene dayanan çıkma davası olmayıp, diğer ortakların sözleşme hükümlerine uymadıklarının tespitinden ibarettir. Tespit davasında verilen hüküm, çıkmak isteyen ortağın çıkma hakkını kullandığı yenilik doğuran beyanın şirkete ulaştığı tarihten itibaren hüküm ve sonuç doğurur (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 31).

¹⁴³Yıldız, op.cit., s. 155; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2259; Cerrahoğlu, op.cit., s. 187; Karayalçın, op.cit., s. 384; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 95; Üçışık, op.cit., s. 203; Salter Uçar, *Tüm Şirketlerde Fesih ve Tasfiye, Kazancı Matbaacılık*, 1996: İstanbul, s. 372; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 177; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 446; Gürpınar, op.cit., s. 94.

¹⁴⁴Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 35. Ancak bu tür kayıtlar konulmasa dahi, TTK’nın 642. maddesindeki ayrılma akçesi alacağının muacceliyetine yönelik düzenleme de, şirketin mali durumunu dengeleyici nitelik taşımaktadır.

¹⁴⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 35; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, s. 424; Arslanlı/Domaniç, op.cit., s.767; Cerrahoğlu, op.cit., s. 183; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 31; Taşdelen, op.cit., s. 176; Şener, op.cit., s. 875; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2244.

şirket ortaklarına tanan çıkma hakkının, turizm sezonu olarak belirlenen zamanlarda veya hemen öncesinde kullanılması yasaklanabilir¹⁴⁶.

Çıkma bildiriminin şekli ve süresi dışında da sözleşmesel çıkma hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamalar getirilebilir. Ancak şirket sözleşmesine konulabilecek tüm kayıtların sayılması mümkün değildir¹⁴⁷.

Şirket sözleşmesinde düzenlenen çıkma hakkının kullanılmasına ilişkin cezai şart öngörülebilir¹⁴⁸. Ancak yasal çıkma hakkı olan haklı sebeple çıkma hakkı sözleşme ile sınırlandırılmayacağından, haklı sebeple çıkma hakkını kullanan ortağın cezai şart ödemesi öngörülemez¹⁴⁹.

2. Şirket Sözleşmesinde Çıkma Hakkının Sonradan Tanınması, Kaldırılması, Kolaylaştırılması, Zorlaştırılması

Şirket sözleşmesinde çıkma hakkına şirketin kuruluş aşamasında yer verilebileceği gibi, daha sonra TTK'nın 589. maddesinde belirtilen nisapla usulüne uygun şekilde yapılacak bir esas sözleşme değişikliği ile de çıkma hakkı öngörülebilir¹⁵⁰. Sözleşme değişikliğiyle ortaklara çıkma hakkının tanınması ortakların

¹⁴⁶Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 65.

¹⁴⁷Gürpınar, op.cit., s. 84.

¹⁴⁸Cezai şart fahiş ölçüde ise, hakim tarafından kendiliğinden indirilir (TBK m. 182/3). Sözleşmeye, ortağın çıkma hakkını kullanması halinde cezai şart ödeyeceğine dair konulan hüküm, ortağın karar verme özgürlüğünü adil olmayan biçimde sınırlayacağından, geçersizdir (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 35).

¹⁴⁹Şener, op.cit., s. 879.

¹⁵⁰Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 30, 31; Taşdelen, op.cit., s. 177; Şener, op.cit., s. 873; Yıldız, op.cit., s. 155. Dirikkan'a göre, ortaklara sözleşme ile çıkma hakkı verilmesi ve bu hakkın kullanılması farklı kavramlardır. Sözleşme değişikliği ile çıkma hakkı verildiği zaman şirketin malvarlığı çıkma hakkının kullanılması için uygun iken, çıkma hakkı kullanıldığında durum böyle olmayabilir. Bu nedenle, sözleşme ile sonradan çıkma hakkı verilmesinde bir sakınca yoktur. Şirketin malvarlığı durumu, sözleşmede çıkma hakkı tanındığı anı değil, çıkma hakkının fiilen kullanıldığı anı ilgilendirmektedir. Zaten, ortağın sözleşme ile verilmesi de haklı nedenle çıkma hakkı bulunmaktadır. Şirket malvarlığı bakımından aynı durum burada da geçerlidir. Bunun yanında, sözleşme ile verilen çıkma hakkının kullanılması da dürüstlük kuralına uygun şekilde yapılması gerekir. Fakat, sözleşmede yapılan düzenlemenin bir ya da birkaç ortağın menfaatine olması, örneğin, sadece bir ortağa çıkma hakkı verilerek payının değerinden çok daha fazla bir ayrılma akçesi ödenmesi yoluyla şirketten ayrılmasının düzenlenmesi durumunda, sözleşmenin bu hükümlerinin geçerli olup olmadığının ayrıca incelenmesi gerekir. Çünkü, şirket sözleşmesinde sadece bir veya birkaç ortağın menfaatine uygun hükümlerin bulunması, şirketin aslan payı şirketine dönüşmemesi ilkesine aykırılık teşkil edebilir (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 34). Baştuğ'a göre, şirket sözleşmesinde böyle bir hak tanınmamış ise sözleşmede değişiklik yapılarak çıkma hakkı tanınması için öncelikle şirketin mevcut malvarlığına bakmak gereklidir. Eğer esas sermayeyi aşan malvarlığı çıkma hakkını kullanan ortağın ayrılma akçesinin ödenmesine yetecek

sorumluluklarını artırmayacağından, sözleşmede çıkma hakkına sonradan yer verilmesi veya hakkın değiştirilmesi için şirket sözleşmesinin, esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararıyla değiştirilmesi yeterlidir¹⁵¹. Nisap şirket sözleşmesi ile değiştirilebilir (TTK m. 589/1). Yapılan sözleşme değişikliği tescil ve ilan edilmelidir (TTK m. 589/2). Aynı şekilde, ortaklık sözleşmesinde öngörülen çıkma hakkının kullanılması daha sonra şirket sözleşmesinde değişiklik yapılarak kolaylaştırılabilir¹⁵².

Sözleşme ile çıkma hakkı verildikten ve bu durumun tescil ve ilan edilmesinden sonra, çıkma hakkının kaldırılıp kaldırılamayacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Çıkmanın şirket sözleşmesinde düzenlenmesinin müktesep hak teşkil edip etmediği tartışmalıdır. Bir görüşe göre, şirket sözleşmesi ile ortaklara verilen çıkma hakkı, sözleşmeye dayanan müktesep hak niteliğindedir (TTK m. 452). Bu nedenle, sözleşmesel çıkma hakkı tanındıktan sonra bu hakkın sözleşme değişikliği ile ortadan kaldırılması veya sınırlandırılabilmesi için, ilgili ortak veya ortakların muvafakati gereklidir. Bu prensibe aykırı olarak sözleşme değişikliği yapıldığı takdirde söz konusu genel kurul kararının iptali için TTK 445 vd. gereğince dava açılabilir¹⁵³.

Diğer görüşe göre ise, ortaklara sözleşme ile tanınan çıkma hakkının değiştirilmesi veya kaldırılması için, usulüne uygun şekilde kanunun aradığı nisapla şirket sözleşmesinde bu hususta değişiklik yapılması gereklidir¹⁵⁴. Bunun haricinde, aleyhine değişiklik yapılan ortakların rızasının alınması gerekli değildir.

Kanaatimizce, ortaklara şirket sözleşmesiyle tanınan çıkma hakkının kaldırılması için, sözleşme değişikliği için gereken nisapla karar alınması yeterli olup, ilgili ortakların muvafakatının alınması gerekli değildir. Bu durumda da genel kurulda alınan kararın iptali ve butlanı gibi yargısal denetim imkânlarıyla birlikte, ortağın haklı sebebe dayalı çıkma hakkı bulunmaktadır. Şirket sözleşmesinde çıkma hakkının

miktarda ise sonradan böyle bir hak tanınabilir. Aksi takdirde çıkan ortağın ayrılma payının ödenmesi için sermayenin azaltılması yoluna gitmek gerekeceğinden, sözleşme değişikliği ile ortaklara çıkma hakkının tanınması, ortakların müktesep haklarının ihlali niteliğinde olacaktır (Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 32).

¹⁵¹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 33; Aker, op.cit., s. 81; Taşdelen, op.cit., s. 178.

¹⁵²Şener, op.cit., s. 876.

¹⁵³Öztürk Dirikkan, op.cit., 34; Şener, op.cit., s. 876. Şener'e göre, şirket sözleşmesinde ortaklara tanınan çıkma hakkı ilgili ortaklar yönünden nisbi müktesep hak niteliğinde olduğu için bu hakkın özüne dokunulmaksızın sözleşme değişikliği yapılarak sınırlandırılması mümkündür (Şener, op.cit., s. 876).

¹⁵⁴Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 32, Taşdelen, op.cit., s. 177.

ortakların elinden mutlak olarak alınamayacağına düzenlenmesi suretiyle, sözleşmede tanınan bu hakkın daha sonra değişiklik yapılarak sınırlanması engellenebilir¹⁵⁵.

3. Çıkma Hakkının Bazı Ortaklara Tanınıp Tanınamayacağı Sorunu

Şirket sözleşmesinde çıkma hakkının bazı ortaklara tanınıp bazı ortaklara tanınmamasının mümkün olup olmadığı kanunda açıklığa kavuşturulmamıştır. Doktrindeki ağırlıklı görüşe göre, çıkma hakkı sözleşme ile bütün ortaklara tanınabileceği gibi, bazı ortaklara veya sadece bir ortağa da tanınabilir¹⁵⁶. Şirketler hukukunda ortaklar arasında eşitlik zorunlu bir ilke değildir. Sözleşme serbestisi gereğince, ortaklar farklı hak ve yükümlülüklerle yüklenebilir¹⁵⁷. Aksi yöndeki görüşe göre ise, şirket sözleşmesiyle çıkma hakkının yalnızca bir ortağa veya bazı ortaklara tanınması eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil edeceğinden, 6102 sayılı TTK ile birlikte artık böyle bir düzenleme söz konusu olamaz¹⁵⁸. Bununla birlikte, şirket sözleşmesinde bazı ortaklar lehine çıkma hakkı düzenlense bile, diğer ortaklar da çıkmaya katılma kurumu veya eşit işlem ilkesini gerekçe göstererek bu sebeplerden yararlanabilirler¹⁵⁹.

Kanaatimizce, şirket sözleşmesinde çıkma hakkı bazı ortaklara tanınarak, bazı ortaklara tanınmayabilir. Yine, farklı ortaklara tanınan çıkma hakkı değişik sebeplere veya kullanılma koşullarına da bağlanabilir¹⁶⁰. Sözleşmeyle ortaklara tanınacak çıkma hakkının imtiyaz olarak verilmesi de mümkündür¹⁶¹.

¹⁵⁵Şener, op.cit., s. 876.

¹⁵⁶Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 32; Aker, op.cit., s. 81; Şener, op.cit., s. 874; Yıldız, op.cit., s. 155; Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, *Şirketler Hukuku Dersleri*, 6. b., Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım, 2018, s. 497; Ertan Demirkapı, *Limited Ortaklıkta Payın Devri*, İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, 2008, s. 462.

¹⁵⁷Demirkapı, op.cit., 462.

¹⁵⁸Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2244.

¹⁵⁹ibid., s. 2245. Yıldırım'a göre, sözleşmesel çıkma hakkının tüm ortaklara tanınması yahut bu hakkın ortaklardan bazılarının tanınması mümkün olmakla birlikte, eşit işlem ilkesine riayet edilmesi gereklidir. Sözleşmeye dayalı çıkma hakkının kuruluş aşamasında şirket sözleşmesinde öngörülmesi halinde eşit işlem ilkesine aykırılıktan söz edilemez. Çünkü, ilk şirket sözleşmesinde tüm kurucuların imzalarının yer alması ve sonradan ortak sıfatını kazanan kişilerin bazı ortaklara sözleşmesel çıkma hakkının tanındığını bilerek şirkete girmeleri nedeniyle eşit işlem ilkesine aykırılık oluşmaz. Ancak, şirket sözleşmesinde değişiklik yapılarak bazı ortaklara sözleşmesel çıkma hakkının tanınabilmesi için, objektif nedenlerin bulunması ya da diğer tüm ortakların bu değişikliğe onay vermeleri gereklidir (Yıldırım, op.cit., s. 77). Ayrıca bkz. Taşdelen, op.cit., s. 177 ve 178.

¹⁶⁰Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, s. 425.

¹⁶¹Anonim şirkette imtiyazlı paylar TTK'nın 478. maddesinde düzenlenmiştir. Ancak limited şirketler için böyle bir düzenlemeye yer verilmemiş ve anonim şirkete ilişkin hükümlere atf yapılmamıştır. Ancak, limited şirkette de imtiyaz tanınabileceği kabul edilmektedir Bu durumda, limited şirkette imtiyazda

Çıkma hakkının, sözleşmede, sadece bir ortağa veya birkaç ortağa tanınması halinde, bu ortaklar için bir tür özel hak olarak nitelendirilebilir¹⁶². Örneğin, şirket sözleşmesinde, belli miktarda esas sermaye payına sahip olanlara çıkma hakkı verilebileceği gibi¹⁶³, şirket sınırlarına vakıf olmayan veya müdürlük sıfatı bulunmayan ortaklara serbestçe çıkma hakkı verilmekle beraber müdürlere böyle bir hak tanınmayabilir¹⁶⁴.

B. SÖZLEŞMESEL ÇIKMA HAKKININ KULLANILMASI

Limited şirket sözleşmesinde ortaklara herhangi bir sebebe veya koşula bağlı olmaksızın tek taraflı irade beyanıyla çıkma hakkı verilmesi halinde, ortak istediği zaman tek taraflı iradesini açıklayarak şirketten çıkabilir¹⁶⁵. Şirket sözleşmesinde, birtakım çıkma sebepleri öngörülerek, bu sebepler gerçekleştiğinde ortağın tek taraflı irade açıklamasıyla çıkabileceği de düzenlenebilir. Çıkma bildirimini, ortağın veya temsilcisinin kullanacağı, tek taraflı, varması gereken, mevcut ortaklık ilişkisini sona erdiren bozucu yenilik doğuran bir irade beyanıyla gerçekleşir¹⁶⁶. Şirket sözleşmesiyle tanınan çıkma hakkının kullanılması için, kural olarak, bu hakkı kullanmak isteyen ortağın, dava açmaya gerek olmaksızın ortaklığa yönelik çıkma bildiriminde bulunması yeterlidir¹⁶⁷. Çıkma bildirimini diğer ortaklara değil, şirketin kendisine yapılır ve şirkete

düzenlenmeyen hususlarda anonim şirketlere ilişkin hükümler kıyasen uygulanabilir (Hülya Coştan, "Limited Şirkette Oyda İmtiyazlı (!) Paylar ve İmtiyazlı Paylar", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4 (2012), s. 88). TTK'nın 478. maddesinde, anonim şirkette imtiyazların paya bağlanabileceği belirtilmiştir. Limited şirketler yönünden bu konuda kanun boşluğu bulunmakta, doktrinde de farklı görüşler ileri sürülmektedir. Çıkma hakkının paya bağlı veya şahsi imtiyaz olarak tanınmasının birtakım sonuçları olacaktır. Örneğin, paya bağlı imtiyaz payın devriyle birlikte devralana geçerek varlığını devam ettirir. Şahsi imtiyazlar ise payın devri halinde devralana geçmez, ortadan kalkar. Kanaatimizce, limited şirketin karma niteliği gereğince paya ve şahsa imtiyaz mümkündür (bkz. Demirkapı, op.cit., s. 464). Sözleşmeyle ortaklara tanınacak çıkma hakkının esas sermaye payına bir imtiyaz olarak verilebileceği yönünde bkz. Baştuğ, *Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri*, 191; Yıldız, op.cit., s. 155; Taşdelen, op.cit., 175.

¹⁶²Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 809; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 32.

¹⁶³Şener, op.cit., s. 874.

¹⁶⁴Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 32

¹⁶⁵Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 560; Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 42.

¹⁶⁶Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 809; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2245; Gürpınar, op.cit., s. 79. Fesih ve çıkarma bakımından da aynı durum geçerlidir (Dirikkan, op.cit., s. 32).

¹⁶⁷Şener, op.cit., s. 877; Taşdelen, op.cit., s. 178; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II., s. 2245. Öztürk Dirikkan'a göre, şirket sözleşmesinde genel olarak çıkma hakkından bahsedilmesi halinde, ortağın sadece çıkma beyanında bulunarak şirketten çıkabileceği açıkça belirtilmediği takdirde, ilgili ortak ancak dava açmak suretiyle çıkma hakkını kullanabilir (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 31).

ulaşması ile birlikte hüküm ifade eder¹⁶⁸. Ancak, şirket sözleşmesinde belirli bir tarih belirtilmiş ise, çıkma belirtilen tarihte hukuki sonuçlarını doğurur¹⁶⁹. Şirket sözleşmesinde aksi düzenlenmedikçe, çıkma bildirimının müdürlere yapılması yeterli olup, diğer ortaklara karşı çıkma bildiriminde bulunmaya gerek yoktur¹⁷⁰. Şirkette birden fazla müdür varsa çıkma beyanı herhangi bir müdüre yapılabilir. Eğer şirkette tek müdür varsa ve bu müdür aynı zamanda ortak ve şirketten çıkmak istiyorsa kendi kendisine çıkma beyanında bulunmak yerine çıkma beyanını ortaklığa atanacak bir kayyımaya yapması doğru olacaktır¹⁷¹. Çıkmak isteyen ortak bir tüzel kişi ise, çıkma bildirimini yetkili organı tarafından yapılmalıdır¹⁷². Şirket sözleşmesinde çıkma hakkının kullanılmasına ilişkin herhangi bir şart öngörülme dahi, ortak bu hakkını kullanırken TMK'nın 2. maddesinde ifadesini bulan dürüstlük kuralına uygun davranmalıdır. Sözleşme ile tanınan çıkma hakkı, dürüstlük kuralına aykırı olarak kullanılmamalıdır. Çıkma hakkının kullanılmasında menfaat bulunmaması veya uygun olmayan bir zamanda hakkın kullanılması gibi durumlar, dürüstlük kuralıyla bağdaşmaz¹⁷³. Örneğin, şirket için beklenmedik ve iktisadi olarak zor durumda kalabileceği bir anda çıkma hakkının kullanılmasının dürüstlük kuralına aykırı olduğu kabul edilebilir¹⁷⁴.

Aksi şirket sözleşmesinde düzenlenmemiş ise, koşullar gerçekleştiğinde ortağın çıkma beyanının şirkete ulaşması ile çıkma işlemi hüküm ve sonuç doğurur. Şirketten çıkma bildirimini, karşı tarafa ulaşması gereken tek taraflı bozucu yenilik doğuran bir irade beyanı olduğundan, aksi şirket sözleşmesinde düzenlenmedikçe, şirket yönetiminin veya genel kurulun kabulüne bağlı değildir¹⁷⁵. Çıkma bildirimini ile çıkan ortak ve şirket arasındaki mevcut hukuki ilişki, o andan ileri dönük olarak (ex nunc) ortadan kalkar. Taraflar arasında o ana kadar yapılan işlemler geçerliliğini korur¹⁷⁶. Belirli koşulların gerçekleşmesi durumunda herhangi bir beyana gerek kalmadan

¹⁶⁸Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 40, 42; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2242; Cerrahoğlu, op.cit., s. 184; Yıldız, op.cit., s. 180. Eğer şirket iki ortaklı ise ayrılmak isteyen ortak çıkma beyanını diğer ortağa yapabilmesi gerektiği, çünkü burada çıkma bildiriminin aslında diğer ortağa yapıldığı yönünde bkz. Şener, op.cit., s. 877.

¹⁶⁹Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 42.

¹⁷⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 32; Şener, op.cit., s. 877; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2245.

¹⁷¹Şener, op.cit., s. 877.

¹⁷²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 32.

¹⁷³Taşdelen, op.cit., s. 178.

¹⁷⁴Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 64.

¹⁷⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 39; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2242; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 424; Aker, op.cit., s. 84.

¹⁷⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 39.

şirketten çıkmanın gerçekleşeceğinin öngörülmüş olması halinde ise, koşulun gerçekleşmesiyle birlikte ortağın şirketten ayrılmış olduğu kabul edilir (TBK m. 173)¹⁷⁷.

Çıkma bildiriminin muhatabı, kişiliğin tüzel kişiliğidir. Kanunda, çıkma hakkının kullanılması için gerekli olan bildirim şekline ilişkin herhangi bir düzenleme öngörülmediği gibi, böyle bir bildirim gerek olup olmadığı da Kanunda net değildir. Bu nedenle, bildirim geçerliliği ve sonuç doğurması kural olarak hiçbir şekle bağlı değildir¹⁷⁸. Şirket sözleşmesinde şekle tabi tutulmamış olması halinde, bildirim yazılı, sözlü veya zımnen (örtülü olarak) de yapılabilir (TBK m. 12/1)¹⁷⁹. Bunun yanında, çıkma bildirimi gibi şirket ve ortak için önemli bir hukuki işlemin zımni veya sözlü olarak yapılması yerine, yazılı olarak yapılması ve bir nüshasının şirket tarafından alındığının belgelenmesi ispat açısından yerinde olur¹⁸⁰.

Şirket sözleşmesinde çıkma bildiriminin yöneltileceği organ, bildirim şekli ve sonuçları serbestçe düzenlenebilir. Kaldı ki, tacir sıfatını haiz limited şirketin TTK'nın 18/II. fıkrası bağlamında basiretli bir tacir gibi davranması gereklidir. Daha sonra ispat yönünden sorun çıkmaması için böylesine önemli sonuçları olan bir bildirim şekline ilişkin şirket sözleşmesinde düzenleme yapılarak muhtemel uyuşmazlıkların önlenmesi yerinde olacaktır. Örneğin, çıkma beyanı şirket sözleşmesinde yazılı şekil şartına bağlanabileceği gibi, çıkma bildirimini noter vasıtasıyla yapılacağı da sözleşmede öngörülebilir¹⁸¹. Sözleşmede, bildirim şekle bağlanması durumunda, bu şekle uyulması gerekir. Şirket sözleşmesinde öngörülen şekle uyulmadan yapılan bildirim geçerli olmayacaktır (TBK m. 17/I).

Ortağın şirket sözleşmesindeki sebebe dayalı olarak çıkma hakkını kullanması halinde söz konusu sebebin gerçekten gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin şirket ve sözleşmesel çıkma hakkını kullanan ortak arasında uyuşmazlık ortaya çıkabilir. Bu durumda, çıkmak isteyen ortak sözleşmesel çıkma şartlarının oluştuğu gerekçesiyle

¹⁷⁷Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 32.

¹⁷⁸Pulaşlı, *Şirket Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2242; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 436; Taşdelen, op.cit., s. 178.

¹⁷⁹Burada TTK m. 18/3 uygulanmaz (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 32; Şener, op.cit., s. 877).

¹⁸⁰Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 39; Pulaşlı, *Şirket Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2245; Cerrahoğlu, op.cit., s. 184.

¹⁸¹Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 35; Şener, op.cit., s. 878.

ayrılma akçesinin hesaplanarak kendisine ödenmesi için dava açabilir¹⁸². Yahut, çıkma şartlarının oluşmadığını düşünen şirket, ayrılan ortağın dayandığı sebebin geçersizliğine ilişkin tespit davası açabilir¹⁸³. Mahkemenin kararı geriye etkili ve açıklayıcı nitelik taşımaktadır. Mahkeme, şirket sözleşmesinde düzenlenen çıkma hakkının gerçekleşip gerçekleşmediğini inceler. Herkes kendi hakkını dayandırdığı, lehine olan vakıaları ispatla yükümlüdür (HMK m. 190, TMK m. 6). Dayandığı çıkma sebebinin gerçekleştiğini ispat yükü ayrılmak isteyen ortaktır. Ancak, ortağın şirketten ayrılmasını yasaklayıcı nitelikteki hükümlerin bulunması halinde, ortağın çıkma hakkını kullanamayacağı durumun oluştuğunu ispat yükü ise şirketin üzerindedir¹⁸⁴.

III. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA

A. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA KURUMU

Kanuna göre, her ortak, haklı sebeplerin varlığı halinde şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir (TTK m. 638/2). Bu hak ancak dava yoluyla kullanılabilir (*aktivlegitimation*). Bu hakkın kullanılması için esas sözleşmede düzenlenmiş olmasına ihtiyaç yoktur. Şirket sözleşmesi ile payın devrinin yasaklanması veya genel kurulun onay vermeyi reddetmesi hallerinde de, ortağın haklı sebeple şirketten çıkma hakkı saklıdır (TTK m. 695/5). Haklı sebeplerle çıkma, kanun tarafından tanınan, ortağın kişiliğinin korunması gereği mutlak, sözleşme ile bertaraf edilemeyen, vazgeçilemez bir hak niteliğindedir. Haklı sebebe dayanarak çıkma davası açma hakkı emredici olduğundan, esas sözleşmeyle bu hakkın kullanılmasının sınırlandırılması veya tamamen kaldırılması mümkün değildir¹⁸⁵. Haklı sebebin temelini, objektif iyiniyet ve kişilik haklarının korunması ilkeleri oluşturur. Bu nedenle, haklı sebebe hukuki sonuç bağlayan hükümler, emredici niteliktedir¹⁸⁶. Esas sözleşmede, haklı nedenle çıkmaya

¹⁸²Aker, op.cit., s. 83.

¹⁸³Şener, op.cit., 878; Taşdelen, op.cit., s. 178; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, s. 425.

¹⁸⁴Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 39.

¹⁸⁵Pulaşlı, *Şirket Hukuku Şerhi*, C. II., s. 2246; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 810; Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 52; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 38; Yıldız, op.cit., s. 156.

¹⁸⁶Ersin Çamoğlu, "Türk Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerin Emredici Niteliği", *Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nun Anısına Armağan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını, 1978, s. 290; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 39.

ilişkin daha ayrıntılı düzenleme yapılması halinde, çıkma sebeplerinin genişletilmesi ve çıkma hakkının doğumu ve kullanılmasına ilişkin koşulların hafifletilmesi mümkündür. Ancak, bu hakkı daraltıcı ve kullanılmasını ağırlaştırıcı hükümler geçersizdir¹⁸⁷. Örneğin, şirket sözleşmesinde haklı sebebe istinaden çıkma hakkının kullanılması yönünden cezai şart kararlaştırılmaz¹⁸⁸. Tek ortaklı limited şirkette haklı sebeple çıkma davası açılmaz¹⁸⁹. 6102 sayılı TTK ile birlikte tek kişilik limited şirket mümkün olduğundan (TTK m. 573, 574), ortakların iki ortaklı limited şirkette çıkma davası açmalarına bir engel bulunmamaktadır.

“*Ahde vefa*” (pacta sunt servanda) ilkesi gereğince, kural olarak, limited şirkette şirket sözleşmesinde ortağa çıkma hakkı verilmemişse, ortağın tek taraflı irade beyanında bulunarak şirketten çıkması mümkün değildir. Fakat diğer sürekli borç ilişkilerinde olduğu gibi limited şirkette de haklı sebebin varlığı halinde, şirket sözleşmesinde bu hak tanınmış olmasa da, ortağın şirketten çıkabilmesi mümkündür¹⁹⁰. Haklı sebeple çıkma hakkı, tüm sermaye şirketleri için olduğu gibi limited şirket yönünden de önem taşıyan sermayenin korunması ilkesiyle bağdaşmasa da, kanunda ortaklara bu imkân açıkça tanınmıştır¹⁹¹. Bu şekilde, çeşitli sebeplerle haklı sebep kavramı, ahde vefa ilkesinin bir istisnası olmakta, önüne geçmektedir¹⁹². Diğer yandan haklı sebeple çıkma, azınlığın çoğunluğa karşı korunması için gerekli bir araçtır. Bu nedenle, haklı sebeple çıkma hakkını genişletici şekilde şirket sözleşmesinde düzenleme yapılabilir. Ancak, ortaklık sözleşmesiyle bu hakkın amacına ulaşmasını engelleyecek şekilde sınırlandırılması veya ortadan kaldırılması mümkün değildir¹⁹³. Şirket

¹⁸⁷Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 51; Tekil, op.cit., s. 65; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 39; Yargıtay, TD, 07.07.1961, E. 1961/818, K. 1961/235 (Çevik, op.cit., s. 246).

¹⁸⁸Şener, op.cit., s. 879.

¹⁸⁹ibid., s. 880.

¹⁹⁰Taşdelen, op.cit., s. 179.

¹⁹¹Çamoğlu, “Türk Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerin Emredici Niteliği”, s. 289, 290; *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı*, s. 55, 56; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 41.

¹⁹²Taşdelen, op.cit., s. 179; Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 42; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 41.

¹⁹³Taşdelen, op.cit., s. 188; Cerrahoğlu, op.cit., s. 184; Akar Öcal, “Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme Kararıyla Sona Erdirilmesi”, *Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003, s. 225; Dirikkan, op.cit., s. 39; Karayalçın, op.cit., s. 384; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2246.

sözleşmesinde, şirket kararlarına itiraz edilemeyeceğine dair öngörülen bir hüküm, haklı sebeple çıkma davası açmaya engel oluşturmaz¹⁹⁴.

Şirketin feshi için aranacak haklı sebep, çıkma davasındaki haklı sebepten daha ağır nitelikte olacaktır. Ancak, her iki davanın açılmasına sebep olan haklı sebepler arasındaki sınırı tespit etmek her zaman kolay değildir¹⁹⁵. Ortağın çıkması yönünden haklı sebep olarak kabul edilebilecek durumlardan birçoğu, şirketin feshi için de haklı sebep olarak kabul edilebilir. Kaldı ki, haklı sebep kavramının gelişimi ilk olarak şirketin infisahı doğrultusunda gerçekleşmiştir. 6762 sayılı TTK'nın 551/2. fıkrasında, ortağın haklı sebeple çıkması ve şirketin feshini talep etmesi birlikte düzenlenmişti. 6102 sayılı TTK'da ise bu iki kurum aynı yerde düzenlenmemiş, 636/3. fıkrasında ortağın şirketin haklı sebeple feshini talep etmesi halinde mahkemenin fesih yerine davacı ortağın pay pedeli kendisine ödenerek şirketten çıkarılmasına karar verebileceği öngörülmüştür. Böylece, şirketten ayrılma imkânı bulunan ortağın ayrılma payının ödenememe ihtimali dışında, şirketin sona erdirilmesinde hukuki menfaati bulunmadığından ve şirketin ayakta tutulabilmesi için fesih hakkının son çare olarak kullanılması gerektiğinden, yerinde bir düzenleme yapılmıştır¹⁹⁶.

Ortaklara bu imkânın verilmesinin sebeplerinin başında, limited şirketin sürekli bir borç ilişkisi olması ve sürekli borç ilişkilerinde; ilişkinin haklı sebeple sona erdirilebilme ilkesinin bulunması gelmektedir. Süreklilik taşıyan hukuki ilişkilere son verebilme imkânının veren haklı sebep kavramının temelinde, dürüstlük kuralı ve kişilik haklarının korunması prensibi yatmaktadır¹⁹⁷. TMK'nın 2. maddesi gereğince, hiç kimseden kendisi için çekilmez hale gelen bir hukuki ilişkiyi devam ettirmesi beklenemez.

Diğer yandan, limited şirketlerde şahıs unsurunun önemszenmesi de, haklı sebeple çıkma hakkı tanınmasına gerekçe teşkil etmektedir. Limited şirketin sermaye şirketi olmasının yanında, limited şirketlerde kişiyi şirkete bağlayan ilişki, ortağa sadece malvarlıksal haklar ve yükümlülükler sağlamamakta; kişisel hak ve yükümlülükleri de

¹⁹⁴Karayalçın, op.cit., s. 384.

¹⁹⁵Yıldırım, op.cit., s. 73.

¹⁹⁶Gürpınar, op.cit., s. 89.

¹⁹⁷Çamoğlu, *Kollektif Şirkette Haklı Sebep*, s. 63; Taşdelen, op.cit., s. 179.

beraberinde getirmektedir¹⁹⁸. Bunun yanında limited şirketteki esas sermaye payının devrinin sıkı şekil şartlarına tabi tutulmuş olması da dikkate alındığında, haklı sebeple çıkma hakkı, pay devrinin güçleştiği veya imkânsızlaştığı durumlarda ortağı içine düştüğü durumdan kurtarmaktadır¹⁹⁹. Limited şirketlerde ortağın şirketten ayrılmak için payını devretme imkânının bulunması yeterli değildir. Zira, anonim şirketin aksine, limited şirkette ortağın payın devrinin geçerlilik kazanması kural olarak ortaklar genel kurulunun onayına bağlıdır. Bunun yanında, esas sözleşmede payın devrinin daha ağır şartlara bağlanması, payın devrinin tamamen yasaklanması veya serbest bırakılması da mümkündür (TTK m. 595)²⁰⁰. Özellikle küçük şirketlerde payı devralacak alıcı bulmanın güçlüğünden dolayı, payın devri daha da zor olacaktır. Bu nedenle, yasal bir çıkma imkanı olarak haklı nedenle çıkma düzenlenmiştir. Özellikle, şirkette azınlık durumunda bulunan ortaklar için, çıkma hakkı büyük önem taşımaktadır.

Çıkma hakkının, borçlar hukukundaki işlem temelinin çökmesi kurumuna benzer şekilde, şirket ilişkisinin şirket sözleşmesi yapıldığı andaki şartlardan çok farklı bir konuma gelmesi nedeniyle ortağa tanınan bir hak olarak kabul edilmesi mümkündür²⁰¹. Haklı sebep belirlenirken ortağın ve şirketin menfaatleri birlikte ele alınarak, ortağın şirkette kalmasının kendisinden beklenememesi ve ortağın kalması için şirketin ileri sürdüğü gerekçelerin kabul edilebilir olup olmadığı bakımından değerlendirme yapmak gerekir²⁰².

Şirket sözleşmesinde öngörülen genişletici nitelikteki çıkma sebeplerinin varlığı halinde, hakimin ileri sürülen bu olguların haklı sebep teşkil edip etmediğini araştırmasına gerek yoktur. Hakim sözleşmede belirtilen bu sebepler ile bağlıdır. Esas sözleşmede çıkma sebebi olarak öngörülen olguların meydana gelmesi durumunda hakim, ortağın çıkmasına karar verecektir. Ancak, şirket sözleşmesinde bazı olguların

¹⁹⁸Taşdelen, op.cit., s. 180.

¹⁹⁹ibid.

²⁰⁰Payın devrine ilişkin hükümlerin emredici nitelikte olmalarından dolayı, şirketin onayı için aranan oran artırılabilir, fakat azaltılamaz (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 39).

²⁰¹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 43.

²⁰²ibid. Alman hukukunda ise, GmbHG ile genel bir çıkma hakkı düzenlenmemiştir. Ancak haklı sebeplerin varlığı halinde ortağın şirketten çıkabileceği kabul edilmektedir. Hukukumuzdan farklı olarak ortağın çıkma hakkını dava açarak değil şirkete bildirimde bulunarak çıkma hakkını kullanabileceği kabul edilmektedir (Şener, op.cit., s. 879). İngiliz hukukunda, Companies Act 2006 ile şirketin haksız ve zarar verici uygulamaları (*unfair prejudice*) nedeniyle ortağa mahkemeye başvurma hakkı tanınmıştır (m. 994 vd.). Mahkemenin diğer çözümlerin yanında, davacı ortağın payının şirket veya diğer ortaklar tarafından satın alınmasına karar verebileceği düzenlenmiştir (m. 996/2-e).

çıkma sebebi olmadığını öngören çıkma hakkını sınırlandırıcı nitelikteki düzenlemeler haklı sebeple çıkma davasında hakimi bağlamaz²⁰³.

Haklı sebeple çıkma talebi mahkeme tarafından son çare (*ultima ratio*) olarak değerlendirilmelidir. Başka yollarla ortaklar arasındaki uyuşmazlık ortadan kalkacak ise, haklı sebeple çıkma davası kabul edilmemelidir. Ancak, haklı sebeple çıkma, haklı sebeple şirketin feshine nazaran öncelikli olarak gidilmesi gereken bir yoldur²⁰⁴.

Çıkma hakkının kullanılması şirketin varlığına doğrudan etkide bulunmadığından, çıkma hakkı şirketin tüzel kişiliği devam ettiği sürece kullanılabilir. Şirket hakkında devam eden bir fesih davasının bulunması veya şirketin tasfiye halinde olması, ortağın haklı sebeple çıkma hakkını kullanmasına engel teşkil etmez²⁰⁵. Tasfiye halindeki limited şirkette açılan çıkma davasında somut koşullar dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır. Özellikle, tasfiye işlemlerinin uzun sürüp sürmeyeceği, tasfiyeden dönme imkânının bulunması, dayanılan çıkma nedeninin devam edip etmediği gözetilmelidir²⁰⁶.

B. HAKLI SEBEPLE ÇIKMANIN KOŞULLARI

1. Haklı Sebep Kavramı ve Hukuki Niteliği

Diğer sürekli hukuki ilişkilerde olduğu gibi, şirketler hukukunda da haklı sebep kavramına çıkma, çıkarılma, fesih, yönetim yetkisinin geri alınması veya kısıtlanması gibi sonuçlar bağlanmıştır. Limited şirket yönünden ise, şirketin feshi, ortağın çıkması ve çıkarılması konularında haklı sebebe ilişkin hükümler ihdas edilmiştir.

Haklı sebep kavramı, hukuki temelini TMK'nın 2. maddesinde yer alan dürüstlük kuralından (objektif iyiniyet) ve kişisel özgürlüğün korunması ilkesinden

²⁰³Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 179.

²⁰⁴Yıldırım, op.cit., s. 62.

²⁰⁵Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 40. Ancak Yargıtay'ın bir kararında, tasfiye halinde olan bir limited şirkette açılan haklı sebeple çıkma davasında, davanın hukuki yarar yokluğundan reddine karar verilmiştir (Yargıtay, 11. HD, 21.10.2015, E. 2015/3992, K. 2015/10828 Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), 2017, C. II, s. 430).

²⁰⁶Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 430.

(TMK m. 23) alır²⁰⁷. Bu nedenle haklı sebebe hukuki sonuç bağlayan hükümler, emredici nitelik taşır. Bunun yanında, haklı sebebe bağlanan hakların kullanılmasını kolaylaştıran veya bu hakkı genişleten tasarruflar geçerlidir²⁰⁸. Şirket sözleşmesiyle, çıkmaya dayanak oluşturacak haklı sebep hallerinin öngörülebilmesi de mümkündür.

Haklı sebep kavramı, bütün sürekli hukuki ilişkilerde ilişkiye son verme imkanı veren genel bir çıkma sebebini ifade eder. Diğer çıkma veya çıkarma sebepleri kapsamına girmeyen ya da bunların koşullarını oluşturmayan bir durum eğer TTK'nın 638/2. maddesi kapsamında haklı sebep olarak nitelendirilebiliyorsa, çıkma ve çıkarma imkânı vardır²⁰⁹. Bu yönden haklı sebep, örneğin, özel boşanma sebepleri karşısında evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına da benzetilebilir. Evlilik birliğinin temelinden sarsılmasının genel bir boşanma sebebini ifade etmesi gibi, haklı sebep de diğer çıkma ve çıkarılma sebepleri karşısında genel bir sebep niteliğindedir. Burada da, haklı sebep kavramı evlilik ilişkisine uygulanarak, evliliğe haklı sebebe dayanarak hâkim kararıyla son verilmektedir²¹⁰.

Önemli sebep terimi haklı sebebe kıyasla daha geniş bir kavramı ifade etmektedir. Haklı sebep ise, kanun koyucunun sebebe bağladığı hukuki ilişkiye son verme talebini adil gösteren daha nitelikli bir sebebi ifade eder. Bu nedenle, her önemli sebep kanunun anladığı anlamda haklı sebep sayılmayacağından, “*muhiik sebep*” veya “*haklı sebep*” teriminin kullanılması, “*önemli sebep*” teriminden daha uygundur²¹¹.

Kanun koyucunun genel eğilimi haklı sebep için tanım vermek yönünde olmamakla birlikte, TTK'nın 245. maddesinde, kollektif ortaklıkta fesih ve ortağın çıkarılması yönünden haklı sebebin “*Haklı sebep, şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya şahsî sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkmış olmasıdır*” şeklinde bir tanımı yapılmıştır.

²⁰⁷Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 41; Çelik, op.cit., s. 291; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 57.

²⁰⁸Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 106; Taşdelen, op.cit., s. 183.

²⁰⁹Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 1.

²¹⁰ibid., s. 5.

²¹¹ibid., s. 24; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 41; Nuri Erdem, *Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012, s. 77. Alman ve İsviçre kanununda ve doktrininde haklı sebep kavramı için “*Wichtiger Grund*” (önemli sebep) terimi kullanılır. İsviçre Borçlar Kanunu'nun Fransızca metninde bu kavram “*juste motif*” (haklı sebep) terimi ile ifade edilmiştir (Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 23).

Doktrinde, TTK m. 245’te kollektif şirketin sona ermesi ile ilgili öngörölmüş olan haklı sebeplerin, kıyasen limited şirket için de uygulanabileceği kabul edilmektedir²¹².

Doktrinde de, haklı sebebin ne anlama geldiğine ilişkin bazı tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlar genellikle anlamca birbirine yakın ve aynı sonuca yönlendirici niteliktedir. Haklı sebep, şirket sözleşmesinin yapıldığı anda mevcut bulunan şahsi ve maddi koşulların değişmesi sonucu ortaklık ilişkisini temelinden sarsan, şirketin amacının gerçekleşmesini ve ortaklık ilişkisinin devamını objektif olarak imkânsızlaştıran veya güçleştiren, ilgili ortağın şirkette kalmasını o ortak için katlanılmaz hale getiren durum olarak ifade edilebilir²¹³. Haklı sebep çeşitli kaynaklarda, “ortaklık ilişkisinin ve akdinin dürüstlük kuralı uyarınca devamını olanaksız kılan bir hukuki olay”²¹⁴, “hukuki ilişkinin sürdürülmesini çekilmez hale getiren ve bozucu yenilik doğuran bir bildirim veya dava ile hukuki ilişkiyi sona erdirmek veya değiştirmek yetkisinin kullanılmasını adil gösteren hukuki olgu”²¹⁵ yahut “ tarafların sözleşmenin amacının gerçekleşmesi için gerekli olan beraber çalışma isteğinin yok olması”²¹⁶ olarak ifade edilmiştir²¹⁷.

²¹²Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 10; Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 43; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 42; Taşdelen, op.cit., s. 183; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 810; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 26; Ayşe Şahin, “Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması”, *MÜHFHAD*, C. XVIII, S. 2 (Özel Sayı, Sempozyum), s. 853. Söz konusu maddede haklı sebep, şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya kişisel sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkması olarak belirtilmiş, hangi olayların haklı sebep olarak kabul edileceği örnekleyici olarak sayılmıştır. Buna göre, bir ortağın şirketin yönetim işlerinde veya hesaplarının çıkarılmasında şirkete ihanet etmesi, bir ortağın kendisine düşen asli görevleri ve borçları yerine getirmemesi, bir ortağın kişisel menfaatleri uğruna şirketin ticaret unvanını veya mallarını kötüye kullanması, bir ortağın, uğradığı sürekli bir hastalık veya diğer bir sebepten dolayı üstüne aldığı şirketin işlerini yapmak için gerekli olan yeteneği ve ehliyetini kaybetmesi gibi haller haklı sebeplerdendir. Ayrıca, uğradığı sürekli bir hastalık veya diğer bir sebepten dolayı, üstüne aldığı şirketin işlerini yapmak için gerekli olan yeteneği ve ehliyetini kaybetmesi hali dışında, haklı sebep şahsında gerçekleşen ortağın şirketin feshi için dava açamayacağı belirtilmiştir (m. 245). Bunun yanında, ortağın sermaye koyma borcunu yerine getirmemesi, şirketin feshi için özel bir haklı sebep olarak kabul edilmiştir. Bunun için, ortağa noter aracılığıyla uygun süreyi içeren bir ihbar gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir (m. 246). TTK’nın 245. maddesinde sayılan sebeplerin, ortaklar arası şahsi ilişkileri ilgilendiren ve ortak sıfatından kaynaklanan yönetim hakkını dikkate alan nedenler olması nedeniyle, anonim şirketlerin feshinde kıyasen uygulanması mümkün değildir. (Fusun Nomer Ertan, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davası – TTK m. 531 Üzerine Düşünceler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 73, S. 1 (2015), s. 426).

²¹³Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 43; Taşdelen, op.cit., s. 180; Baştuğ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, s. 44; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 428; Tekil, op.cit., s. 439; Cerrahoğlu, op.cit., s. 185; Şener, op.cit., s. 886; Erdoğan Moroğlu, “Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay sahiplerinin Korunması ve Haklı Nedenlerle Fesih”, *Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını, 1978, s. 465; Karayalçın, op.cit., s. 384.

²¹⁴Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2247.

²¹⁵Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 25; Aker, op.cit., s. 86.

²¹⁶Eda Giray, “Limited Şirketlerin Haklı Sebep Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı”, *İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:6, Sayı:12 (Güz 2007), s. 198.

Bu şekilde, doktrinde haklı sebep kavramına ilişkin farklı tanımlar yapılmış olsa da, konuya eğilen yazarlar tarafından yapılan tanımlarda “çekilmezlik” veya “ortaklardan ortaklığa devam etmelerinin beklenilememesi” kavramlarının öne çıktığı görülmektedir²¹⁸. Bu durum aynı zamanda ahde vefa (pacta sunt servanda) kuralının bir gereğidir. Dolayısıyla, haklı sebep hükümleri içlerinde özel ve istisnai bir karakter taşır²¹⁹. Söz konusu kavramların içi somut duruma göre yorumla doldurulacağından, haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediği de somut olay çerçevesinde değerlendirilecektir.

2. Şirket Sözleşmesiyle Haklı Sebebin Düzenlenmesi

Haklı sebep kavramıyla ilgili kanunda yer alan düzenlemeler tek taraflı emredici nitelik taşımaktadır. Bu nedenle şirket sözleşmesiyle, azınlık yararına kanuni düzenlemelerden ayrılmak mümkün iken, azınlığın çıkma hakkını zorlaştıracak hükümlere sözleşmede yer verilemez²²⁰. Örneğin, haklı sebeple çıkma davasının açılması, ortakların onayına bağlanamaz. Ancak, şirket sözleşmesinde, şirketten çıkmayı kolaylaştıran düzenlemeler geçerlidir²²¹. Normal koşullarda haklı sebep oluşturmayacak somut olaylar, sözleşmede çıkma sebebi olarak belirlenebilir. Ancak, haklı sebebin özünü zedeleyecek düzenlemelerden kaçınılmalıdır²²².

Şirket sözleşmesinde, hangi hallerin haklı sebep sayılacağı konusunda düzenleme yapılması mümkündür. Örneğin, şirketin karlılığının düşük kalması veya EBİTDA (*Earning before interest, taxes, depreciation and amortization*) oranının tutturulamaması gibi, tek başına haklı sebep oluşturamayabilecek durumların haklı

²¹⁷Aynı şekilde bir sürekli borç ilişkisi kuran iş sözleşmesinin haklı sebeple feshi yönünden doktrinde, dürüstlük kuralı gereğince iş ilişkisinin sürdürülmesinin çekilmez (katlanılamaz) hâle gelmesi ölçüt olarak kabul edilmiştir (Sarper Süzek, *İş Hukuku*, 12. b, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2016, s. 717).

²¹⁸İsviçre ve Alman doktrini ve uygulamasında da aynı kavramlar öne çıkmaktadır (Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 38, 39). Kaldı ki bütün sürekli borç ilişkisi kuran sözleşmelerde haklı sebep kavramı açıklanırken, haklı sebep, hukuki ilişkiye devam edilmesini çekilmez kılan bir olgu olarak kabul edilmekte, bu kriteri somutlaştırmak için ise dürüstlük kuralına başvurulmaktadır (Özer Seliçi, *Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi*, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1976, s. 192).

²¹⁹Seliçi, op.cit., s. 196.

²²⁰Taşdelen, op.cit., s. 189.

²²¹ibid.

²²²ibid.

sebeple oluşturacağı şirket sözleşmesinde belirlenebilir²²³. Şirket sözleşmesinde haklı sebeple çıkma hakkının kullanılma şartları veya bu hakkın kullanılmasının sonuçlarına dair düzenlemeler de öngörülebilir²²⁴. Bu durumda, sözleşmede sayılan haklı sebeplerin örnekleyici olduğunu kabul etmek gerekir. Zira burada, sözleşme hükmü ortağın şirketten çıkmasını kolaylaştırıcı niteliktedir. Burada mahkemenin görevi, söz konusu sebebin oluşup oluşmadığını tespit ederek çıkma kararı vermektir. Bunun yanında mahkeme sözleşmede sayılan sebepler dışında bir haklı sebebe dayanarak da çıkma kararı verebilir²²⁵. Şayet sözleşmede bu tür bir kayıt mevcutsa, açılan davada mahkeme, sözleşmede belirtilen sebebin haklı sebep teşkil edip etmediğini denetleyemeyecektir. Mahkemenin görevi sadece, bir durum tespiti yapmak suretiyle sözleşmede öngörülen sebebin ortaya çıkıp çıkmadığını inceleyerek buna göre kararını vermektir²²⁶. Bunun yanında, çıkmak isteyen ortağın, şirket sözleşmesinde yer almayan haklı sebepleri gerekçe göstererek çıkma hakkı her zaman saklıdır. Şirket sözleşmesiyle, sözleşmede düzenlenen sebeplerin, haklı sebep olup olmadığının hakim tarafından takdir edileceği öngörülebilir²²⁷.

Şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplere dayanarak şirketten çıkma halinde, aksi şirket sözleşmesinde öngörülmemişse, ortak bu talebini şirkete iletir. Bu durumda ortak, ancak genel kurul kararıyla şirketten çıkabilir. Eğer çıkma talebi şirket tarafından kabul edilmezse, ortak çıkma sebebinin gerçekleştiğini iddia ederek çıkma davası açar. Dava kabul edilirse, mahkeme kararıyla birlikte şirketten ayrılır²²⁸. Ancak, aksi şirket sözleşmesinde düzenlenmemişse, şirket sözleşmesinde haklı sebep olduğu belirtilen durumun gerçekleşmesi üzerine, ortağın şirkete başvurmaksızın doğrudan çıkma davası açması da mümkündür.

Haklı sebebe bağlı hakların kullanılması, bu hakların özünü sınırlamamak kaydıyla, bazı koşullara bağlanabilir. Burada hakkın özünün sınırlanmamasından kastedilen, hakkın yöneldiği amaca ulaşılmasının güçleştirilmesidir. Bu nedenle,

²²³Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 560.

²²⁴Taşdelen, op.cit., s. 188.

²²⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 53.

²²⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s.53; Taşdelen, op.cit., s. 189.

²²⁷Taşdelen, op.cit., s. 189; Çamoğlu, "Türk Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerin Emredici Niteliği", s. 293.

²²⁸Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 560.

örneğin ortağın çıkma davası açması için belli bir süreye uyması öngörülebilir. Ancak, öngörülen süre, düşünerek karar vermeye yetmeyecek kısalıkta olmamalıdır²²⁹. Haklı sebebe dayalı çıkma hakkını belirli bir zaman dilimi yönünden ortadan kaldıran şirket sözleşmesi hükümleri geçersizdir. Belirli olayların haklı sebep teşkil etmeyeceğine dair sözleşme hükümleri ise kural olarak geçerlidir. Örneğin bir ortağın tutuklanmasının haklı sebep sayılmayacağı belirtilebilir. Şirket sözleşmesinde yapılan düzenlemenin haklı sebeple çıkma hakkının özünü zedeleyecek düzeyde olup olmadığını hakim takdir edecektir²³⁰.

3. Haklı Sebebin Kaynağı ve Haklı Sebep Teşkil Eden Durumlara Örnekler

Limited şirketin karma yapısı gereği, haklı sebep kurumunun uygulanma alanı geniştir. Haklı sebep nisbi nitelikli bir kavram olduğundan, her şirket türü ve çekişme konusu olay için değişiklik gösterir. Haklı sebebin her somut olayda farklı şekilde ortaya çıkabilecek olması ve bütün hukuki ilişkilerde geçerli olacak bir tanımının yapılmasının mümkün olmadığı göreceli yapısı nedeniyle, kanun koyucu bilinçli olarak haklı sebebi tanımlamaktan kaçınmıştır²³¹. Alman doktrininde de, haklı sebebin belirsiz muhtevalı bir hukuki kavram (*unbestimmter Rechtsbegriff*) olduğu belirtilmiştir. Haklı sebebin amacı, kanun koyucu tarafından öngörülmeyen ya da ileride ortaya çıkabilecek hususlara yönelik çözüm bulunmasını sağlamaktır. Kanunda haklı sebebin kesin bir tanımının yapılması, hukuk uygulayıcılarının hareket alanını daraltarak somut olay adaletinin sağlanmasını engelleyecektir²³². Kanun koyucu bu şekilde isteyerek bir hüküm içi (*intra legem*) boşluk bırakmış ve bu boşluğu hakim TMK'nın 4. maddesi gereğince takdir yetkisini kullanarak doldurmasını öngörmüştür²³³. Bunun yanında, bazı kanun maddelerinde hakime ışık tutmak üzere hangi durumların haklı sebep teşkil

²²⁹Çamoğlu, "Türk Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerin Emredici Niteliği", s. 306.

²³⁰ibid., s. 304.

²³¹Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 78; Ersin Çamoğlu, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi", *BATİDER*, CXXXI, S. 1, 2015, s. 6. Türk ve İsviçre hukuklarından farklı olarak, Alman hukukunda sürekli borç ilişkileri yönünden haklı sebebin genel bir tanımı yapılmıştır. Alman Medeni Kanununun "Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebeple Feshi" başlıklı 314/I hükmünde, somut olayın tüm şartları göz önünde tutulduğunda ve tarafların menfaatleri tartıldığında, sözleşmeyi sona erdirmek isteyen taraftan, kararlaştırılan sürenin ya da ihbar süresinin sonuna kadar sözleşme ilişkisine devam etmesinin beklenmesi makul değil ise, sözleşmeyi sona erdirebileceği belirtilmiştir (AlmMK 314/4).

²³²Yıldırım, op.cit., s. 126.

²³³Seliçi, op.cit., s. 187; Erdem, op.cit., s. 77.

edeceğine ilişkin bir takım örnekler verilmiştir. Örneğin, TBK m. 629'da ve kollektif şirketlerin haklı sebeple feshini düzenleyen TTK m. 245'te hangi durumların haklı sebep olacağı örnekleyici olarak belirtilmiştir. 6098 sayılı TBK m. 629'da, adı şirketlerde yönetici ortağın yetkilerinin kaldırılması veya sınırlandırılması için örnek olarak, yönetici ortağın görevini aşırı ölçüde ihmal etmesi veya iyi yönetim için gerekli olan yeteneğini kaybetmesi durumlarının haklı sebep teşkil ettiği belirtilmiştir.

TTK'da ise kollektif şirkette idareci ortağın azlinin, haklı sebeplerin mevcut olması halinde mümkün olacağı ve haklı sebep olarak da, görevin yerine getirilmesinde basiretsizlik, ağır ihmal veya yönetimde iktidarsızlık gibi hallerin haklı sebep sayıldığı belirtilmiştir (TTK m. 219/son). Türk Ticaret Kanunu'nun 245. maddesinin haklı sebep kavramına en fazla ışık tutan hüküm olduğu söylenebilir. Bu nedenle doktrinde, TTK'nın 245. (6762 sayılı eski TTK m. 187) maddesinden haklı sebep kavramına yer veren bütün hukuki ilişkilerde yararlanılabileceği görüşü hakimdir²³⁴. Mezkur hükümde; “(1) Haklı sebep, şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya şahsî sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkmış olmasıdır; özellikle:

a) Bir ortağın, şirketin yönetim işlerinde veya hesaplarının çıkarılmasında şirkete ihanet etmiş olması;

b) Bir ortağın kendisine düşen aslî görevleri ve borçları yerine getirmemesi;

c) Bir ortağın şahsî menfaatleri uğrunda şirketin ticaret unvanını veya mallarını kötüye kullanması;

d) Bir ortağın, uğradığı sürekli bir hastalık veya diğer bir sebeplen dolayı, üstüne aldığı şirketin işlerini yapmak için gerekli olan yeteneği ve ehliyetini kaybetmesi;

gibi hâller haklı sebeplerdendir” şeklinde bazı haller örnekleyici olarak sayılmıştır (TTK m. 245). Kollektif şirketler yönünden kanunda sayılan bu örnekler sınırlayıcı olmadığı gibi, hakimi bağlayıcı nitelikte de değildir. Bunun yanında, bir olgunun haklı sebep teşkil etmesi için 245/1. maddenin bentlerinden birine girmesi yeterli olmayıp,

²³⁴Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 10; Öcal, *op.cit.*, s. 222.

şirketin kuruluşuna yol açan sebepleri (şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek şekilde) ortadan kaldıracak düzeyde olması gereklidir²³⁵.

Bir ortak için haklı sebep olarak kabul edilen durum, diğer ortak bakımından haklı sebep sayılmayabilir. Bu nedenle, haklı sebep belirlenirken, çıkma talebinde bulunan ortak yönünden değerlendirme yapılmalıdır. Ancak, somut olayın özellikleri çerçevesinde haklılığı tespit edilen sebebin, aynı zamanda, objektif anlamda haklı sebep sayılması gerekir²³⁶.

Bir olgunun haklı sebep oluşturması için mutlaka “*devamlılık*” arz etmesi gerekli değildir. Olup bitmiş kısa süreli bir durum şirket ilişkisini ortak açısından çekilmez hale getirebilir. Bunun yanında, tek başına haklı sebep oluşturmayacak bir olay, devam etmesi halinde haklı sebep haline gelebilir. Ayrı ayrı haklı sebep oluşturmayacak olayların bir araya geldiklerinde haklı sebep oluşturmaları da mümkündür. Bu nedenle hakim haklı sebebin bulunup bulunmadığını somut olay çerçevesinde değerlendirmelidir²³⁷.

Haklı sebep ayrılmak isteyen ortakların şahsından, şirketten, ortaklar arası ilişkilerden veya kişiliklere bağlı olmayan maddi olgulardan kaynaklanabilir²³⁸. Ancak nelerin haklı sebep olduğu hakkında limited şirketlerle ilgili özel hükümler ile ticari şirketlere ilişkin genel hükümlerde açıklama mevcut değildir. Somut olayın şartlarını değerlendirerek hangi sebebin haklı sebep olduğunu belirlemek hakimın takdir yetkisi kapsamındadır. Bu nedenle, limited şirkette şirketin feshi ve ortağın çıkması yönünden nelerin haklı sebep teşkil ettiği hususunda doktrin ve yargı kararlarında örnekler verilmektedir.

²³⁵Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 43.

²³⁶Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 43.

²³⁷Tekil ve çoğul (birikimsel) haklı sebep konusunda bkz. Çamoğlu, *Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshinde Hakimın Takdir Yetkisi*, s. 7.

²³⁸Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 810; Şener, op.cit., 887; Yıldız, op.cit., s. 156; Çevik, op.cit., s. 244; Cerrahoğlu, op.cit., s. 185; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2247.

Örneğin, şirket ilişkisini çekilmez kılacak nitelikte görüş ayrılıkları, şiddetli geçimsizlik ve sürekli husumet²³⁹, kanuna, alınan genel kurul kararlarına ve şirket esas sözleşmesine sürekli olarak aykırı davranılması²⁴⁰, ortaklar arasındaki güvenin ortadan kalkması²⁴¹, ortak ile şirket arasındaki güven ilişkisini zedeleyecek şekilde bir ortağın suç işlemesi ve ceza hukuku bağlamında ceza alması²⁴², dağıtılabilir kârın önemli bir kısmının her yıl ortaklara ödenmesi nedeniyle şirketin mali bünyesinin geliştirilmemesi²⁴³, çoğunluğu teşkil eden ortakların sürekli olarak yetkilerini kötüye kullanmaları nedeniyle azınlık ortakların şirkette kalmalarının katlanılamayacak bir hal alması²⁴⁴, azınlığın maddi açıdan devamlı olarak mağdur edilmesi, kâr paylaşımında haksızlık yapılması²⁴⁵, azınlığın yeni pay alma hakkını keyfi şekilde sınırlandırması²⁴⁶, ortağın şirketten dışlanması²⁴⁷, onurunun kırılması²⁴⁸, ortaklardan birinin diğer ortaklara karşı nezaket kurallarını şirket ilişkisini olumsuz etkileyecek ölçüde sürekli olarak ihlal etmesi, rencide edici sözler sarf edilmesi veya şiddet kullanılması²⁴⁹, şirket yönetim ve denetiminden doğan yetkilerin bir araç gibi görülerek kötüye kullanılması, şirket kâr ettiği halde devamlılık arz edecek şekilde kâr dağıtılmaması²⁵⁰, kamu düzenini olumsuz etkileyen durumların olması²⁵¹, kuruluşa ilişkin eksikliklerin sonradan fark edilmesi²⁵², şirketin kötü yönetilmesi²⁵³, şirket için kişisel yetenekleri, uzmanlık bilgisi veya ek

²³⁹Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 428; Yargıtay 11. HD, 22.06.2016 , E. 2015/ 9114 , K. 2016/ 6883 (Şener, op.cit., s. 887); Yıldız op.cit., s. 156; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 51; Taşdelen, op.cit., s. 187; Çevik, op.cit., s. 244; Karayalçın, op.cit., s. 384.

²⁴⁰Yıldız, op.cit., s. 156; Taşdelen, op.cit., s. 187; Şener, op.cit., 887; Karayalçın, op.cit., s. 384.

²⁴¹Şener, op.cit., s. 887; Çevik, op.cit., s. 244.

²⁴²Taşdelen, op.cit., s. 186.

²⁴³Arslanlı/Domaniç, op.cit., C. III, s.767.

²⁴⁴Şener, op.cit., s. 887; Öztürk Dirikkan, op.cit., 44.

²⁴⁵Taşdelen, op.cit., s. 186. Şirket kazancının nasıl kullanılacağına karar verme yetkisi şirket genel kuruluna aittir. Genel kurulda çoğunluk ilkesi geçerli olduğundan, çoğunluğu oluşturan ortakların ortaklara dağıtılacak kâr payına geniş bir müdahale yetkisi vardır. Bu yönden, kâr payı alma hakkı nisbî müktesep hak niteliği taşır. Çoğunluk ortağın, kâr payı alacağına müdahalede bulunurken keyfi davranmaması, şirket amacına aykırı menfaatler gözetmemesi ve objektif nedenler bulunmadığı sürece eşit işlem ilkesine dikkat etmesi gereklidir (Yıldırım, op.cit., s. 220, 221).

²⁴⁶Yıldırım, op.cit., s. 235. Haklı bir neden olmaksızın ortakların yeni pay alma hakkını sınırlandıran ya da kaldıran genel kurul kararı iptal yaptırımına tabidir. Ancak, başka sebeplerin yanında haksız şekilde yeni pay alma hakkının sınırlandırılması ya da kaldırılması söz konusu ise, somut olayın şartlarına göre, haklı sebeple çıkma yahut haklı sebeple fesih davası için gereken haklı sebebin meydana gelmesi mümkündür (Yıldırım, op.cit., s. 236).

²⁴⁷Yargıtay 11. HD , 22.06.2016 , E. 2015/ 9114 , K. 2016/6883 (Şener, op.cit., s. 887).

²⁴⁸Taşdelen, op.cit., s. 186.

²⁴⁹Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 51; Taşdelen, op.cit., s. 186.

²⁵⁰Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 809; Taşdelen, op.cit., s. 186; Yıldız, op.cit., s. 156.

²⁵¹Taşdelen, op.cit., s. 185.

²⁵²ibid.

yükümlülükleri önemli olan bir ortağın çıkması²⁵⁴, bir veya daha fazla ortağın çıkması nedeniyle şirketin amacına yönelik faaliyette bulunmasını engelleyecek önemli bir sermaye kaybının olması²⁵⁵, yönetiminin bloke edilmesi, organların oluşturulamaması gibi sebeplerle şirketin çalışamaz hale gelmesi²⁵⁶, genel kurulda haklı sebebe binaen bir ortağın çıkarılması amacıyla dava açılmasına ilişkin karar alınmaması²⁵⁷, şirketin kâr elde edememesinin sürekli bir hal alması²⁵⁸, yönetici ortakların kusurlu hareketleriyle karşılıklı güven ilişkisini sarsması²⁵⁹, finansal tabloların ve hesapların sürekli gizlenmesi suretiyle ortakların bilgilendirilmeden mahrum bırakılması²⁶⁰, şirketin işleyişi hakkında bilgi vermemenin süreklilik kazanması²⁶¹, ortakların haklarını kullanmalarını engellemek amacıyla bilançonun düzenlenmemesi veya eksik düzenlenmesi, defterlerin kanuna veya sözleşme hükümlerine aykırı tutulması veya hiç tutulmaması, bazı borç ve faizlerin deftere işlenmemesi²⁶², şirket malvarlığının ve aktiflerin gerçek değerini tespitin mümkün olmaması, şirket yöneticilerinin kişisel menfaatleri doğrultusunda hareket ederek şirketi borcu batık hale sürüklemeleri²⁶³, müdürlerin şirkete ihanet etmeleri²⁶⁴, müdürün veya diğer ortakların gerekçesiz olarak

²⁵³Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 561.

²⁵⁴Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 52; Taşdelen, op.cit., s. 187.

²⁵⁵Taşdelen, op.cit., s. 187.

²⁵⁶ibid. Genel kurulun veya müdürler kurulunun işlevini sürekli olarak yerine getirememesi, şirketin faaliyetlerinin aksamasına neden olacaktır. Örneğin, genel kurulun veya müdürler kurulunun toplantıya çağrılmaması, toplantı yeter sayısına ulaşılamaması, eşit güce sahip ortaklar arasındaki anlaşmazlıkların karar yeter sayısına ulaşılmasını olanaksız kılması gibi durumlar süreklilik arz ettiğinde, çıkma için haklı sebep oluşabilir (Yıldırım, op.cit., 161 vd.).

²⁵⁷ibid., s. 188.

²⁵⁸Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 50; Taşdelen, op.cit., s. 185, Yıldız, op.cit., s. 156; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 561, Çevik, op.cit., s. 245; Karayalçın, op.cit., s. 384.

²⁵⁹Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 51.

²⁶⁰Taşdelen, op.cit., s. 186.

²⁶¹Yargıtay 11. HD, 22.06.2016, E. 2015/9114, K. 2016/6883 (Şener, op.cit., s. 887).

²⁶²Taşdelen, op.cit., s. 186; Yargıtay 11. HD, E. 2016/6258, K. 2018/58 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019); Yargıtay 11. HD, 19.12.1988, E. 1988/2804, K. 1988/7784 (Şener, op.cit., s. 890; Çevik, op.cit., s. 247; Gönen Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010, s. 3555). Davalı şirkete ait defterlerin usulüne uygun tutulması ve muhafazasıyla yükümlü bulunan müdürün söz konusu defterlerin davacıda olduğunu ileri sürmek suretiyle ibrazdan kaçınması ve Mahkemece bu konuda verilen önele karşın söz konusu defterlerin sunulmaması karşısında, davalı şirketin, defterlerinin davacı elinde olduğu yolundaki iddiasını kanıtlayamamış olmakla ortaya çıkan bu durumun da, dahi davacının şirket müdürünün sorumluluklarını yerine getirmediği hususunda ileri sürdüğü haklı nedenler bakımından güçlü bir delil olacağı, müdürler tarafından Mahkemeye defterlerin sunulmamış olmasının davacının aleyhine bir unsur olarak değerlendirilemeyeceğine ilişkin bak. Yargıtay 11. HD, E. 2017/4945, K. 2018/167 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

²⁶³Yargıtay 11. HD, 22.06.2016, E. 2015/9114, K. 2016/6883 (Şener, op.cit., 887).

²⁶⁴Yargıtay 11. HD, 22.06.2016, E. 2015/9114, K. 2016/6883 (Şener, op.cit., 887).

kendisini alacaklı şirketi borçlu göstermeleri²⁶⁵, yöneticilerin güveni kötüye kullanmaları, aşırı kumar düşkünlüğü²⁶⁶, müdürün sermayenin büyük bir kısmını zimmetine geçirmesi²⁶⁷, şirketin amacının veya faaliyet konusunun değiştirilmesi²⁶⁸, ortağın rızası alınmaksızın, ortaklığın ekonomik yapısının değiştirilmesi ve bunun ortağı etkilemesi²⁶⁹, ortağın iradesi hilafına pay devri veya intikali yoluyla şirkete yeni ortakların girmesi, şirketin karlılığı açısından dezavantajlı sonuçlar doğuracak yatırımların yapılması, her ortağın katılamayacağı büyüklükte sermaye artırımının yapılması²⁷⁰, ortağın katlanılamayacak derecede ağır ek yükümlülüklerle tabi tutulması²⁷¹ gibi durumların ortağın çıkması için haklı sebep olarak kabul edilebileceği doktrinde belirtilmiştir.

Özellikle kişisel unsurların öne çıktığı limited şirketlerde haklı sebep, ortaklar arası husumet²⁷², evli ortakların boşanması, yerleşim yerinin başka bir şehre nakledilmesi gibi, ortakların kişisel durumundan da doğabilir²⁷³. Önemli olan husus, böyle bir olayın ortaya çıkması durumunda şirket ilişkisinin devamının objektif olarak çekilmez bir hal oluşturmasıdır. Evli olan ortak eşler arasında, evlilik birliğine ilişkin anlaşmazlıkların olması²⁷⁴, ortağın yaşının ilerlemesi, hastalığı, iflası ve bir kazaya maruz kalması veya başka bir ülkeye taşınması gibi kendisinden beklenen yükümlülüklerin yerine getirmesini sürekli veya ciddi anlamda imkânsız kılan durumlar haklı sebep olarak kabul edilebilir²⁷⁵.

²⁶⁵Yargıtay 11. HD, 07.07.1997, E. 3088, K. 5437 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3557; Şener, op.cit., s. 888).

²⁶⁶Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 50; Şener, op.cit., 890.

²⁶⁷Yargıtay, TD, 07.07.1961, E. 1961/818, K. 1961/235 (Arslanlı/Domaniç, op.cit., s. 774; Çevik, op.cit., s. 246). Şirket müdürünün şirket parasını zimmetine geçirmesinin, azli için yeterli olmakla birlikte, şirketten çıkarılması için haklı sebep teşkil etmeyeceğine ilişkin bkz. Yargıtay 11. HD, 26.12.2011, E. 6007, K. 17655 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3151).

²⁶⁸Taşdelen, op.cit., s. 187. Örneğin, konu değişikliğinin belli ortaklara zarar verilmesi kastıyla yapılması, konu değişikliğinin ortakların sorumluluklarını veya işletme rizikosunu önemli ölçüde artırması haklı sebebin oluşmasına sebebiyet verebilir (Yıldırım, op.cit., s. 156 vd.).

²⁶⁹ibid.

²⁷⁰Dirikkan, op.cit., s. 43.

²⁷¹ibid; Taşdelen, op.cit., s. 187.

²⁷²Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 428; Yargıtay 11. HD, 22.06.2016 , E. 2015/ 9114 , K. 2016/ 6883 (Şener, op.cit., s. 887); Yıldız op.cit., s. 156; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 51; Taşdelen, op.cit., s. 187; Çevik, op.cit., s. 244; Karayalçın, op.cit., s. 384.

²⁷³Pulaşlı, *Şirketler Hukuku,Şerhi*, C. II, s. 2247; Taşdelen, op.cit., s. 183.

²⁷⁴Öcal, op.cit., s. 217; Taşdelen, op.cit., s. 185.

²⁷⁵Öztürk Dirikkan, s. 45; Taşdelen, op.cit., s. 188. Örneğin, aile şirketi niteliğindeki bir limited şirkette davacı ortağın kızının işten çıkarılması aile içinde güven ilişkisini bozacağından, şirketten çıkmayı talep edebileceği belirtilmiştir. Yargıtay 11. HD, 21.03.2006, E. 14449, K. 2943 (Eriş, *Ticari İşletme ve*

Şirketin amacına ulaşmasını önemli ölçüde güçleştiren veya imkansız hale getiren, ekonomik buhran, iktisadi politikaları, fiyat destekleme veya vergi politikalarındaki değişiklikler, yeni buluşlar, birleşmelerle meydana gelen güçlü teşebbüsler karşısında şirketin rekabet gücünün yetersiz kalması gibi durumlar, herhangi bir ortağın şahsı ile ilgili olmayan, ortakların veya şirketin dışında meydana gelen objektif nitelikte çıkma nedenlerindedir²⁷⁶.

Çeşitli sebeplerle payın devrinin başarılı olamaması, tek başına haklı sebep teşkil etmez. Payın devri mümkün ise, yasal çıkma hakkını kullanmak yerine, ortak bu yolu seçmelidir. 6762 sayılı Kanundan farklı olarak 6102 sayılı Kanunla, ortaklara geniş bir hareket alanı sağlanarak, şirket sözleşmesiyle payın devrinin yasaklanması (TTK m. 595/4), yahut yine şirket sözleşmesinde düzenlenmek kaydıyla pay devri için şirketin onayı koşulunun tamamen kaldırılması (TTK m. 595/2) mümkün kılınmıştır. Şirket sözleşmesinde pay devri yasaklanmış veya genel kurul devre onay vermeyi reddetmişse ortağın TTK m 638/2 gereğince haklı sebeple çıkma davası açma hakkı saklıdır (TTK m. 595/5, mehz İsvBK 786/3)²⁷⁷. Ancak, payın devrini engelleyen bu iki durum, bizatihi haklı sebep teşkil etmez. Bu nedenle, davacının bu iki olgudan ayrı olarak, şirket ilişkisinin devamını ortak için çekilmez hale getiren haklı sebeplerin varlığını ispat etme yükümlülüğü devam etmektedir²⁷⁸. Çünkü, limited şirketin yapısı gereği, ortaklar uygun görmedikleri kişilerin, pay devri yoluyla şirkete katılmalarına izin vermekle yükümlü değildir. Ayrıca, payını devretmek isteyen ortak da, sözleşmede aksi

Şirketler, C. III, 2014, s. 3156). Öztürk Dirikkan'a göre, ortağın acilen paraya ihtiyaç duyması gibi korunmaya değer ekonomik menfaatleri de haklı sebep olarak kabul edilebilir (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 43).

²⁷⁶Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 428; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 57; Öztürk Dirikkan, op.cit. s. 42; Taşdelen, op.cit., s. 187; Yıldız, op.cit., s. 156; Çevik, op.cit., s. 245; Karayalçın, op.cit., s. 384.

²⁷⁷Bu düzenlemenin kaynağı olan İsvBK 786/3'e göre, şirket sözleşmesinde ortağın payını devretmesinin yasaklanması halinde ya da ortaklar genel kurulunun payın devrine rıza göstermemesi halinde ortağın haklı sebebe (*wichtigem Grund, good cause*) dayanarak çıkma hakkı saklıdır.

²⁷⁸Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 429; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 179; Şahin, "Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması", s. 853; Gürpınar, op.cit., s. 91. Aksi yöndeki görüşe göre ise, payın devrinin yasaklanması veya onaylanmaması durumunda, menfaatler dengesinin sağlanması amacıyla, payını devredemeyen ortağa haklı sebeple çıkma hakkı tanınmıştır. İsviçre hukukunda bu nedenlerden birisinin varlığı halinde çıkma için haklı sebebin bulunduğu ileri sürülmektedir (Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II; Aker, op.cit., s. 88).

düzenlenmedikçe, kanun gereği limited şirkette payın devrinin ortakların muvafakatine bağlı olduğunu bilmektedir. Ortağın payını devretmek istemesine rağmen payın devrine izin verilmemesi, ancak şirket ilişkisinin ortak için katlanılamaz hale gelmesi durumunda, çıkma için haklı sebebin bulunduğu kabul edilebilir²⁷⁹. Böyle hallerde, koşulları mevcutsa söz konusu genel kurul kararının iptali yoluna gidilmeli, bunun için gerekli koşulların oluşmaması halinde yahut başka şekilde sonuç alınamayacağı anlaşılıyorsa, son çare olarak çıkma hakkı kullanılmalıdır. Kanun gerekçesinde de devir yasağına rağmen ortak haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkabileceği belirtilmiştir²⁸⁰. Şirket sözleşmesinde pay devrinin yasaklanması veya pay devrinin reddedilmesi halleri, davacının çıkma davası açmaktan başka hukuki yollara başvurma olanağının kalmadığını gösteren hususlar olarak, hakim tarafından çekilmezliğin belirlenmesinde göz önünde bulundurulacaktır²⁸¹.

Limited şirketler her ne kadar sermaye şirketi olarak ifade ediliyorsa da güven ilişkisinin önemi yadsınamayacağından, ortakların şirkete zarar verecek davranışlardan kaçınması gerekmektedir. Bu nedenle, ortakların şirkete karşı sadakat yükümlülüğü bulunmaktadır. Kanuna göre ortaklar şirket sırlarını korumakla yükümlüdürler (TTK m. 613/1). Aynı şekilde, ortaklar, şirket çıkarlarını zedeleyecek davranışlarda bulunamazlar (TTK m. 613/2). Bu yükümlülüğün ihlali, diğer ortakların çıkması veya yükümlülüğünü ihlal eden ortağın çıkarılması için bir haklı sebep teşkil edebilir. Bu bağlamda “*affectio societatis*”in eksikliği, şirketten çıkma, çıkarılma veya şirketin feshi için gerekçe oluşturabilir²⁸².

Az miktarda kâr dağıtılması²⁸³, şirketin bazı yıllarda zarar etmesi²⁸⁴, şirket yönetiminde ihmal sonucu meydana gelen eksiklikler²⁸⁵, ortakların başka şehirde olmaları nedeniyle şirketi denetleme olanaklarının sınırlı olması²⁸⁶, bilançonun yanlış düzenlenmesi nedeniyle olması gerekenden daha düşük miktarda kâr payı elde

²⁷⁹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 44.

²⁸⁰TTK'nın 221. madde gerekçesi.

²⁸¹Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 179; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 559.

²⁸²Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 51; Taşdelen, op.cit., s. 185.

²⁸³Taşdelen, op.cit., s. 186.

²⁸⁴Şener, op.cit., 891; Yargıtay 11. HD, 22.06.2016, E. 2015/9114, K. 2016/6883 (Şener, op.cit., 887).

²⁸⁵Taşdelen, a.g.e., s. 186.

²⁸⁶Yargıtay 11. HD, 22.06.2016, E. 2015/9114, K. 2016/ 6883 (Şener, op.cit., 887).

edilmesi²⁸⁷, ortağın şirketin işgal konusu ile ilgili bilgi, görgü ve tecrübeye sahip olmaması²⁸⁸ gibi durumlar, tek başına haklı sebep oluşturmaz²⁸⁹. Ortağın payını devretmesi halinde payının az bir meblağ karşılığında devredebileceği, ancak çıkma durumunda ayrılma akçesinin daha yüksek miktarda olacağını ileri sürerek çıkma talebinde bulunması halinde, ortağın ticaret hayatında bu tür finansal risklere katlanması gerektiğinden, bu durum kural olarak haklı neden teşkil etmez²⁹⁰.

Haklı sebebin meydana gelmesinde davacı ortağın zarar görmüş olması yahut doğrudan zarar tehlikesi altında kalması zorunlu değildir. Ancak zararın varlığı, somut olayda haklı sebep değerlendirilirken dikkate alınabilir²⁹¹. Zararı bulunan ortak, şartları oluştuğu takdirde şirketten tazminat talebinde de bulunabilir.

²⁸⁷Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 44.

²⁸⁸Yargıtay 11. HD, 01.10.2014, E. 9798, K. 14978 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, 2014, s. 3148); Yargıtay 11. HD, 27.01.2009, E. 6170, K. 821 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, 2014, s. 3161).

²⁸⁹ “Dava, haklı sebeplerle şirket ortaklığından çıkma ve çıkma payının tahsili istemine ilişkin olup, davacılar, müdürler tarafından şirketin kötü yönetilmesini, şirket hakkında kendilerine bilgi verilmemesini ve uzun zamandır kar payı ya da temettü ödemesi yapılmamasının haklı neden olarak ileri sürmüşler; mahkemece de müdürlerin şirketi kötü yönetip zarar etmesine sebep olduğu, davacıların ikameti ile davalı şirketin bulunduğu yerin aynı şehirlerde olması nedeniyle davacıların şirketi denetim olanağının sınırlı olduğu gerekçeleriyle davacıların ortaklıktan çıkma talepleri haklı bulunmuş ve davanın kabulüne karar verilmiştir. Ancak, mahkemece ortaklık çıkmak için haklı sebeplerin bulunup bulunmadığı hususu yeterince değerlendirilmemiş olup, mahkemece kararın gerekçesinde sayılan nedenler haklı sebepler olarak kabul edilemez. "Haklı sebep" ile kast edilen örneğin; şirket ortaklığını çekilmez kılacak nitelikteki husumet, şirketin işleyişi, yönetimi ve faaliyetleri hakkında bilgi vermemenin süreklilik kazanması, ortakların şirketten dışlanması, şirket yöneticilerinin kişisel menfaatleri yönünde hareket edip şirketi borca batık hale sürüklemesi, şirkete ihanet etmesi olarak sayılabilir. Somut olayda, davacıların başka bir şehirde olması ya da şirketin bazı yıllar zarar etmiş olması haklı sebep olarak kabul edilemez. Zira, davacıların TTK'nın 614. maddesinde de ifade edildiği üzere şirket işleri hakkında bilgi alma ve inceleme hakkı mevcuttur. Kar payı dağıtım hususu da Kanun'un 608.maddesinde düzenlenmiş ve kar payı dağıtımına ancak, kanun ve şirket sözleşmesi uyarınca ayrılması gereken kanuni yedek akçelerle, şirket sözleşmesinde öngörülmüş yedek akçeler ayrıldığı takdirde karar verilebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca davacılar tarafından şirket müdürlerinin şirketi kötü yönettiğine dair somut delille sunulmamış olup, ticari hayatta şirketler bazı dönemler kar elde edebileceği gibi zarar da edebilmektedir. Şirket 2008-2009 yıllarında zarar etmiş ise de, 2010 yılında kar elde etmiştir. Şirket faaliyetlerine devam etmekte olup, özvarlığı da mevcudiyetini korumaktadır. O halde, davacılar tarafından ileri sürülen ve delillerle desteklenmeyen gerekçelerin şirket ortaklığından çıkmak için haklı sebep teşkil etmeyeceği gözetilmeksizin yazılı gerekçelerle davanın kabulüne karar verilerek davacıların ortaklıktan çıkma paylarının hesaplanması doğru olmamış, yerel mahkeme kararının davalı şirket yararına bozulması gerekmiştir.” Yargıtay 11. HD, 22.06.2016, E. 2015/9114, K. 2016/6883 (İfakat Balık/İbrahim Bektaş, “Yargıtay Kararları”, *BATİDER*, C. XXXII, S. 3 (2016), s. 272; Şener, op.cit., 887).

²⁹⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 92.

²⁹¹Haklı nedenle fesih yönünden aynı şekilde bkz. Yıldırım, op.cit., s. 251.

4. Haklı Sebebin Oluşumunda Tarafların Kusuru

Kural olarak, bir ortağın haklı sebeple çıkma talebinde bulunabilmesi için tamamen kusursuz olması veya diğer ortakların kusurlu olması gerekli değildir²⁹². Bunun yanında, haklı sebebin oluşumunda, kusursuz ortağın kusurlu ortaklar tarafından ortaklıktan çıkarılması dürüstlük kuralına (TMK m. 2) aykırı olacağından, diğer ortakların kusurunun bulunması, davacı ortağın lehine olacak şekilde hakim tarafından dikkate alınmalıdır²⁹³. Aynı şekilde, kural olarak, kusuru veya kasıtlı davranışıyla haklı sebebe neden olan ortağın, çıkma hakkını kullanamayacağını kabul etmek gerekir²⁹⁴. Aksi takdirde, ağır kusuru veya kastına dayanan haklı sebeple çıkma talebini kabul etmek, onun kendi kusurundan veya kastından faydalanması anlamına geleceğinden, bu durum açıkça hakkaniyete ve dürüstlük kuralına aykırı olacaktır (TMK m. 2)²⁹⁵. Ancak, birden fazla ortağın kusurlu davranışlarıyla haklı sebep teşkil eden duruma yol açmaları halinde, daha az kusurlu ortağın kusurda payı büyük olan ortaklara karşı söz konusu haklı sebebi ileri sürmesi mümkündür²⁹⁶. Diğer taraftan, olayın şartlarına göre, haklı sebep oluşturan duruma bizzat katılan ve bunu onaylayan ortağın haklı sebeple çıkma talebinde bulunması, TMK m. 2'ye ve çelişkili davranma yasağına (*venire contra factum proprium*) aykırılık oluşturabilir²⁹⁷.

²⁹²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 45; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 430; haklı sebeple fesih yönünden aynı şekilde: Yıldırım, op.cit., s. 249; Seliçi, op.cit., s. 198.

²⁹³Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2247; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 430; Doğanay, op.cit., s. 1333.

²⁹⁴Dirikkan, op.cit., s. 45; Cerrahoğlu, op.cit., s. 185.

²⁹⁵Şener, op.cit., 887; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 82; Cerrahoğlu, op.cit., s. 185.

²⁹⁶Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, 83. Bir ortağın şirketin fesih ve tasfiyesini talep edebilmesi için, en fazla diğer ortakla eşit kusurlu olması gerektiği, asli kusurlu ortağın fesih ve tasfiye davası açamayacağı yönünde, Yargıtay 11. HD, 25.10.2010, E. 12276, K. 5839 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, 2014, s. 3151).

²⁹⁷Yıldırım, op.cit., s. 65.

C. HAKLI SEBEBE DAYANARAK ÇIKMA HAKKININ KULLANILMASI VE ÇIKMA DAVASI

1. Çıkma Hakkının Kullanılması

TTK m. 638/2 hükmüne göre, haklı sebeple çıkma talebinin dava yolu ile ileri sürülmesi gerekir. Burada, inşai yenilik doğurucu bir hakkın kullanılması dava açma yoluyla gerçekleştirilir²⁹⁸. Bu davanın maddi hukuka ilişkin koşulu haklı sebebin bulunmasıdır. Yasal çıkma hakkının tek taraflı irade beyanıyla kullanılarak hüküm ve sonuç doğurması söz konusu değildir. Çıkmak isteyen ortak tüzel kişi ise, dava yetkili ortaklarının kararına istinaden açılır.

Her ne kadar kanunda haklı sebeplerle çıkmanın mahkemeden dava yoluyla talep edilebileceği öngörülse de, ortağın mahkemeye müracaat etmeden önce şirkete çıkma bildiriminde bulunması mümkündür²⁹⁹. Ortaklar genel kurulu, ortağın bu talebini kabul ederse, çıkma, şirkete bildirim yapıldığı andan itibaren değil, genel kurul kararının çıkmak isteyen ortağa ulaştığı andan itibaren hüküm ifade eder³⁰⁰. Ancak, iyiniyetli kişiler bakımından çıkma, ticaret siciline tescilden itibaren hüküm ifade eder (TTK m. 598/3). Şirket, ortağın haklı sebeple çıkma talebini reddettiği takdirde ortak mahkemeye başvurabilir. Bunun üzerine, mahkeme haklı sebepleri takdir ederek karar verir. Çıkma, mahkeme kararının kesinleşmesiyle hüküm ifade eder. Dolayısıyla, mahkemenin vereceği karar bozucu yenilik doğurucu (inşai) nitelikte ve ileriye etkilidir³⁰¹.

TTK'nın 5/A maddesinde, TTK'nın 4. maddesi ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olmasının dava şartı olduğu düzenlenmiştir. Haklı sebeple çıkma davasının konusu bir miktar alacak veya tazminat

²⁹⁸Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 47.

²⁹⁹Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2248. Aksi yönde bkz. Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 43, 49.

³⁰⁰Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2248.

³⁰¹Çevik, op.cit., s. 244; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2248, s. 2248; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, s. 446.

talebinden ibaret olmaması nedeniyle, bu davanın arabuluculuk yoluna gidilmeksizin asliye ticaret mahkemesinde açılabilceği kanaatindeyiz.

Haklı sebeple çıkma davası açmak için öncelikle sözleşmede düzenlenmiş olan çıkma hakkının kullanılması gerektiği şeklinde bir ön koşul bulunmamaktadır. Sözleşmede, haklı sebeple çıkma hakkından daha sınırlı bir çıkma hakkı öngörülebilir. Örneğin, sözleşmeden doğan ayrılma hakkı bakımından şirket sözleşmesinde ayrılma akçesi için gerçek değerden daha az bir değer belirlenmiş olabilir. Bu nedenle, somut olayda şirket sözleşmesinde çıkma sebebi olarak öngörülen durum oluşsa dahi davacı, sözleşmeden doğan çıkma hakkını ileri sürmeksizin doğrudan haklı sebeple çıkma davası açabilir³⁰².

Kanunda, haklı sebebe bağlı olarak çıkma talebi ile mahkemeye başvurmak için herhangi bir süre öngörülmemiştir. Fakat, haklı sebebe uzun süre katlanan ortağın daha sonra çıkma talebinde bulunması, dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edebilir (TMK m. 2/II)³⁰³. Haklı sebep teşkil eden durumun varlığına rağmen ortak açık bir şekilde veya zımni olarak bu duruma rıza göstermesi, örneğin uzun süre şirkette kalmaya devam ederek hak ve borçlarına bağlı kalması, artık bu durumun ortak için katlanılamayacak bir durum olmadığını ve bu durumun ortak tarafından zımnen kabul edildiğini gösteriyorsa, bu sebebe dayanarak haklı sebeple çıkma hakkını kullanamaz³⁰⁴. Ortağın, haklı sebep ortaya çıktığında çıkma hakkını kullanmaması, daha sonra başka bir haklı sebebin ortaya çıkması halinde çıkma hakkını kullanmasına engel değildir³⁰⁵.

2. Haklı Sebeple Çıkma Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme

Limited şirket ortağının haklı sebeple çıkma talebine ilişkin açtığı dava TTK m. 4'e göre bir mutlak ticari dava niteliğinde olması sebebiyle, görevli mahkeme, müddeabihin değerine bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesidir (TTK m. 5/I). Yetkili mahkeme ise, şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir (HMK m. 14/II). Ticari davalarda yargılama Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre yürütülür (TTK m. 4/II).

³⁰²Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 180.

³⁰³Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 45; Cerrahoğlu, op.cit., s. 185.

³⁰⁴Baştuđ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 47.

³⁰⁵Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 45.

Şirket sözleşmesinde söz konusu uyuşmazlığın hakem tarafınca çözümleneceğinin kaydedilmesi de mümkündür³⁰⁶.

3. Davanın Tarafları

Haklı sebeple çıkma davasının davacısı çıkma arzusundaki şirket ortağıdır. Ortak sıfatı davanın kesin hükümlerle sonuçlandırılmasına kadar sürdürülmelidir. Aksi takdirde davacının herhangi bir hukuki yararı kalmayacağından dava devam edemez. Bu husus dava şartı olduğundan, davacının bu sıfatının yargılamanın başından sonuna kadar devam edip etmediği mahkeme tarafından re'sen dikkate alınmalıdır³⁰⁷. Dava açıldıktan sonra davacı ortağın payın devri veya cüzi halefiyet yoluyla başka bir kişi tarafından devralınması halinde, devralan kişi açılan davaya devam edemez³⁰⁸. Ayrılma payının temlik edilmesi mümkündür. Ancak, ayrılma payını temlik alanın huzuruyla davaya devam edilemez³⁰⁹. Pay birden fazla kişiye aitse, paya sahip olan herkesin çıkma yönünde iradesi bulunmalıdır. Bu iradeyi ise, TTK m. 599/II'ye göre bunlar tarafından atanmış ortak bir temsilci açıklayacaktır. Bu durumda, çıkma talebiyle açılan davada mecburi dava arkadaşlığı söz konusu olur³¹⁰.

³⁰⁶Eğer şirketten çıkma hususunda açık bir şekilde hakem koşulu varsa buna uymak gereklidir. Bkz. Yargıtay TD, 16.11.1965, E. 1965/3504, K. 1965/3294 (Çevik, op.cit., s. 245; Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3157).

³⁰⁷Şener, op.cit., s. 883; Yargıtay 11. HD, 08.12.2011, E. 4734, K. 16681 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3151).

³⁰⁸Payın devri halinde, mahkemece sıfat yokluğundan davanın reddine karar verilmesi gerekir: Yargıtay 11. HD, 08.12.2011, E. 4734, K. 16681 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3151); Şener'e göre, eğer haklı sebep devreden ortağın şahsında gerçekleşmişse devralan davaya devam edemez. Ancak haklı sebep ortaklığın alanında veya ortaklar arası ilişkilerde gerçekleşmişse usul ekonomisi gereğince (HMK m. 30) devralan da davaya devam edebilir (Şener, op.cit., s. 884).

³⁰⁹"Şirketle ortağı arasında görülen çıkma davası niteliği itibariyle şahsın hukukuna ilişkin olduğundan bu husustaki dava etme hakkının devri söz konusu edilemez. Davacı ancak, davada hükmedilecek olan çıkma payını temlik edebilir. Dava ortaklık sıfatına bağlı olarak açılıp sürdürüleceğinden, davacının dava sonuna kadar bu sıfatının devam etmesi gerekir. Bu itibarla mahkemece, davaya temlik alanın huzuruyla bakılmayacağı gözetilerek buna göre hüküm oluşturulması gerekirken, anılan husus nazara alınmadan temlik alanın huzuruyla davaya devam edilmesi ve hükmün temlik alan hakkında kurulması doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir." Yargıtay 11. HD, 25.04.2013, E. 2012/8380, K. 2013/8291 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3150).

³¹⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 46. Esas sermaye payının birden fazla ortağa ait olması halinde, paylı malikler şirkete karşı olan yükümlülüklerinden müteselsilen sorumludur. Paydan doğan haklarını, atayacakları ortak temsilci vasıtasıyla kullanabilirler (TTK m. 599).

Dava, limited şirketin tüzel kişiliğine karşı açılır³¹¹. Açılan davada şirketi müdür veya müdürler temsil eder. Davalı şirket, karşı dava açarak, davacı ortağın çıkarılmasına karar verilmesini de isteyebilir. Ancak bunun için, kanunun aradığı nisapla bu yönde bir karar almış olması gerekir. Tek müdür varsa müdür tarafından, birden fazla müdür varsa müdürlerin tamamı tarafından çıkma hakkını kullanılması halinde, davada şirketin temsil edilmesi için kayyım atanması gerekmektedir³¹².

4. Yargılama ve Mahkemenin Haklı Sebebi Değerlendirmesi

Haklı sebeple çıkma davasında basit yargılama usulü uygulanır (TTK m. 1521). Davacının, ileri sürdüğü olay ve olgulara ilişkin delilleri mahkemeye sunmak suretiyle, haklı sebeplerin varlığını ispat etmesi gereklidir. Haklı sebebin gerçekleştiğinin davacı ortak tarafından somut delillerle ispat edilememesi halinde davanın reddine karar verilmelidir³¹³. Çıkma davasında, çıkma talebinin yanında,

³¹¹Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 428. Yargıtayın önceki tarihli bazı kararlarında bu davanın hem şirkete hem de diğer ortaklara karşı açılması gerektiği belirtilmekteydi. Bkz. Yargıtay 11. HD, 07.07.1997, E. 3088, K. 5437 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3557). Davanın sadece şirkete açılması gerektiği, ancak tüm ortaklara karşı dava açılmasının da mümkün olduğu, bu durumda tüm ortakların taraf sıfatının bulunması nedeniyle bu yanılığın sonuca etkili olmadığı yönünde bkz. Yargıtay 11. HD, 01.11.2010, E. 3921, K. 11038 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3153). Ancak Yargıtay'ın son dönemlerde verdiği kararlarda çıkma davasının şirkete karşı açılması gerektiği, husumetin diğer ortaklara yöneltilmeyeceği belirtilmektedir. Bkz. Yargıtay 11. HD, 25.04.2013, E. 2012/8380, K. 2013/8291, Yargıtay 11. HD, 15.09.2014, E. 5041, K. 13783 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3148), Yargıtay 11. HD, 25.04.2013, E. 8380, K. 8291 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3150). Ortaklığın iki ortaklı olması halinde bir ortağın diğer ortağa karşı bu davayı açabileceğine ilişkin bkz. Şener, op.cit., 882. Ortağın infisah sebebi gerçekleşen limited şirketten çıkmasının mümkün olmadığına ilişkin bkz. Yargıtay 11. HD, 12.09.2011, E. 2010/1194, K. 2010/10256 (Murat Gürel, "Yargıtay Kararları", *BATİDER*, C. XXVII, S. 4 (2011), ss. 135-168, s. 152).

³¹²Şener, op.cit., s. 883. "...10 yıl süreyle tekbaşına şirketi temsile yetkili kılınan Huriye Feray Alpay tarafından yönetici sıfatı bulunmayan Selin Sunar'a ve tasfiyesi talep olunan şirkete karşı açılmış olup, davalı Selin Sunar'ın yönetici sıfatı olmadığından şirket davada temsil edilmemiştir. Şirketin tek temsilcisi davada davacı sıfatını haiz olduğundan mahkemece davada şirketin temsili amacıyla kayyım atanmak suretiyle davalı şirkete savunma hakkı tanınarak toplanan deliller ışığında karar verilmesi gerekirken, mahkemece aktif husumet ehliyetine yönelik bu husus gözetilmeksizin karar verilmesi hatalı olduğu gibi..." Yargıtay 11. HD, 19/06/2017, E. 2016/713, K. 2017/3855 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uvyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

³¹³Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 178; Yargıtay 11. HD , 15.10.1990 , E. 5788 , K. 6531 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3555), Yargıtay 11. HD, 22.06.2016, E. 2015/9114, K. 2016/6883 (Şener, op.cit., s. 885). Ortaklığın kötü yönetilmesinin çıkma yönünden haklı sebep oluşturması için davacı ortakların bu hususta somut delil sunmaları gereklidir. Bkz. Yargıtay 11. HD, 22.06.2016, E. 2015/9114, K. 2016/6883 (Şener, op.cit., 891). Haklı sebeple çıkmayı talep eden davacı ortağın, haklı sebebin varlığını kanıtlamak için bekletici mesele yapılmasını istediği ceza dosyasının getirtilerek, şirketten çıkmaya izin talebine konu olmak üzere haklı nedenlerin var olup olmadığının belirlenmesi gerekirken, söz konusu dosyalar değerlendirilmeksizin davanın reddine karar verilerek eksik inceleme ile karar verilmesinin bozmayı gerektirdiğine dair bkz. Yargıtay 11. HD, 17.12.2014, E. 15253, K. 19939 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3146). İki ortaklı limited şirkette, her iki ortak da farklı

eğer varsa kâr payından hissesine düşen miktarın ve hisse bedeli kadar ayrılma payının tahsiline, bu taleplerin kabul görmemesi halinde şirketin fesih ve tasfiyesine karar verilmesi de talep edilebilir³¹⁴.

Çıkma davası, şirket tüzel kişiliğine karşı açıldığından, çıkma davası ile birlikte pay karşılığının şirketçe ödenmesi de istenebilir. Şirketin diğer ortakları bu davada hasım olmadığından, ortaklara yöneltilen bir tazminat talebi çıkma davası içinde yer alamaz. Şirket de karşı dava açarak davacı ortağın şirketten çıkarılmasını talep edebilir³¹⁵.

Haklı sebep kavramının Kanunda tanımlanmamış olması nedeniyle, ileri sürülen sebeplerin haklı sebep teşkil edip etmediğini, somut olayın şartlarını dikkate alarak mahkeme takdir eder (TMK m. 4)³¹⁶. Böylece, genel ve soyut nitelik taşıyan hukuk kurallarının toplum ihtiyacına ve hayatın gereklerine uydurulabilmesi amacıyla, hakime olaydan olaya değişecek şekilde ve menfaatler dengesini dikkate alarak bir sonuca varmasına olanak sağlanmıştır³¹⁷. Mahkeme haklı sebeple çıkma talebini değerlendirirken hem şirketin hem de ortakların menfaatini göz önünde bulundurmalı, somut olayın şartlarına göre karar vermelidir. Şirketteki ortak sayısı, çıkma talebinde bulunan ortağın pay oranı, şirketin büyüklüğü³¹⁸ ve esas sermaye payının devrinin zorluk durumu da göz önüne alınmalıdır³¹⁹. Örneğin, çok ortaklı, ortakların kişiliklerinin öne çıkmadığı, ortakların bizzat şirket işleriyle ilgilenmeksizin yatırımının değerlendirilmesine önem verdiği, kapitalist karakterli limited şirketlerde, ortakların şahsından doğan sebepler tali nitelik taşıyacaktır³²⁰. Ancak, kişisel unsurların ön planda olduğu küçük bir limited şirket varsa, ortağın şahsi ilişkileri daha fazla dikkate

defterler tutmuşlar ve bu defterler onanmamışsa, lehlerine değil, aleyhlerine delil olabileceği, bu kayıtların aksinin ayrıca belgelerle kanıtlanabileceği yönünde bkz. Yargıtay 11. HD, 25.10.2010, E. 12276, K. 5839 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3153).

³¹⁴Yargıtay 11. HD, 16.12.2014, E. 2014/11912, K. 2014/19865 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uvyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019);Yargıtay 11. HD, E. 2015/13727, K. 2017/1861 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uvyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019);Yargıtay 11. HD, 23.12.1988, 9182/7852 (Uçar, op.cit., s. 378).

³¹⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 51.

³¹⁶Taşdelen, op.cit., s. 181; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 41, 101; Öcal, op.cit., s. 224; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2246; Yıldız, op.cit., s. 156; Çevik, op.cit., s. 244; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 46.

³¹⁷Yıldırım, op.cit., s. 131.

³¹⁸Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 430.

³¹⁹Şener, op.cit., s. 880.

³²⁰Gürpınar, op.cit., s. 87.

alınmalıdır³²¹. Şirket ilişkilerinde geçerli olan “*pacta sunt servanda*” ilkesinin korunması açısından, hakimin haklı sebebi belirlerken özenli davranmalı ve ilgili kişilerin menfaatlerini göz önünde bulundurmalıdır. Ortaklar arası ilişkiler şirketten şirkete değişiklik göstereceğinden, bir şirketin ortağı için haklı sebep olarak kabul edilen durumlar, başka bir şirketin ortağı için haklı sebep sayılmayabilir. Bu nedenle, hakim, haklı sebebin varlığını takdir ederken öncelikle somut olayı, tarafların kusur durumlarını, karşılıklı menfaatler dengesini, şirketin türünü, sermaye ve ortak yapısını, çıkma ve çıkarmanın son son çare olması ilkesini ve şirketten çıkmanın ekonomik sonuçlarını da göz önünde bulundurarak, talep edilen hukuki sonuç ve dayanılan sebebin haklılığı konusunda karar vermelidir³²². Sadece çıkmak isteyen ortağın ve diğer ortaklarını değil; çalışanların durumunu da dikkate almalıdır³²³. Ayrılan ortağa ödenecek ayrılma akçesi nedeniyle şirketin malvarlığında azalma olacağından, hakim, ortağın çıkma hakkını kullanmasındaki meşru yararının başka bir şekilde sağlanıp sağlanamayacağını, kalan ortakların çıkan ortak olmaksızın şirketi devam ettirmek veya tasfiye etmek isteyip istemediklerini dikkate almalıdır³²⁴. Özellikle, ileri sürülen durumun istisnai bir nitelikte olmayıp süreklilik arz etmesi, “*çekilmezlik*” durumu oluşturup oluşturumaması, ilgili ortakların şirkette önemli bir mevkide bulunmaları, meydana gelen zararın ağır olması haklı sebebin varlığını kabule götürebilecek etkenlerdir³²⁵.

Haklı sebebe dayanarak çıkma ve çıkarılma, kanun koyucu tarafından bir müeyyide olarak değil, meşru menfaatlerin korunması için bir araç olarak

³²¹Yıldırım, op.cit., s. 129. Özellikle, ortak sayısının az olması, ortakların eşit güce sahip olması, ortakların gerçek kişilerden oluşması, ortakların şirkette bizzat çalışması, şirket faaliyetleri için zorunlu olan malvarlığı unsurlarının ortaklara ait olması ve bu eşyanın şirket tarafından kullanılmasının ortağın ortak sıfatını devam ettirmesine bağlı kılınması, şirket sözleşmesiyle ortaklara önerilmeye muhatap olma, alım, önalım ve geri alım hakları tanınması, ortaklara veto hakkı tanınması, yan anlaşmalarla şirketin şahsi karakterinin artırılması, esas sermaye payının devrinin yasaklanması ya da zorlaştırılması, ek ödeme veya yan edim yükümlülüğü öngörülmesi, şirket sözleşmesiyle tüm ortakların rekabet yasağına tabi tutulması, genel kurulda karar alma yeter sayılarının artırılması, paylara imtiyaz tanınması, birden fazla paya sahip ortakların oy hakkının sınırlandırılması ve ortaklara sözleşmesel çıkma veya çıkarma hakkının tanınması gibi hususlar, limited şirkette ortakların kişisel özelliklerinin ne ölçüde önemli olduğunun belirlenmesinde önem taşır (Yıldırım, op.cit., s. 181 vd.).

³²²Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 45; Taşdelen op.cit., s. 181; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 80.

³²³Taşdelen, op.cit., s. 182.

³²⁴Öztürk Dirikkan, op.cit., 91.

³²⁵Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 105.

öngörülmüştür. Bu nedenle, tarafların çıkma ve çıkarma hakkını suistimal ederek birbirlerine karşı silah olarak kullanıp kullanmadıkları da araştırılmalıdır³²⁶.

Kusur, haklı sebebin bir unsurunu oluşturmaz. Bunun yanında, hakim, somut olayda haklı nedenle çıkma veya çıkarmanın adil olup olmadığını takdir ederken, tarafların kusur durumlarını da dikkate almalıdır³²⁷.

Haklı sebep oluşturabilecek hollere, bir ortak tarafından çıkma için dayanılabileceği gibi, şirket de bu holleri bir ortağın çıkarılması için gerekçe olarak gösterebilir. Aynı şekilde, bu sebepler şirketin feshini talep eden ortaklarca da ileri sürülebilir. Haklı sebebin hangi durum için gerekçe olacağı, korunması gereken menfaatin hangi tarafa ait olduğuna göre şekillenir³²⁸.

Mahkemenin verdiği çıkma kararı inşai niteliktedir³²⁹. Haklı sebebi meydana getiren durumlar mahkeme kararında somut olarak belirtilmelidir³³⁰. Çıkma, mahkemenin bu yöndeki kararının kesinleşmesiyle gerçekleşir³³¹. Kesinleşme gerçekleşene kadar ortaklık sıfatına bağlı hak ve yükümlülükler devam eder³³². Çıkmanın üçüncü kişiler nezdinde hüküm ifade edebilmesi için, ticaret siciline kayıt gereklidir³³³.

5. Çıkma Davasında Önleyici Tedbir

Çıkma davasında mahkeme kararını verinceye kadar, çıkma davası açan ortağın şirketteki hak ve yükümlülükleri devam eder. Dava neticesinde mahkeme tarafından

³²⁶ibid., s. 104.

³²⁷Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 104.

³²⁸Taşdelen, op.cit., s. 184.

³²⁹Yıldız, op.cit., s. 157; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 51; Yargıtay TD, 08.02.1968, 374/758 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3551); Yargıtay 11. HD, 06.07.2001, E. 5987, K. 6239 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3561); "6102 sayılı TTK'nun 638. maddesi uyarınca ortaklıktan çıkmasına karar verilmesi gerekirken, davacının şirketteki ortaklıktan çıkmasına izin verilmesine şeklinde hüküm kurulması doğru olmayıp, kararın bu yönden bozulması gerekmekte..." Yargıtay 11. HD, 18.11.2015, E. 2015/5107, K. 2015/12189 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

³³⁰Yıldırım, op.cit., 143.

³³¹Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 51; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 428.

³³²Taşdelen, op.cit., s.198.

³³³Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 51.

verilecek kararın uygulanabilmesi veya dava sürecinde ortaklık ilişkisinin sağlıklı devam etmesini sağlamak gibi gerekçelerle, ortağın ve şirketin menfaatlerinin olumsuz etkilenmemesi için ihtiyati tedbirlerin alınması gerekebilir³³⁴.

TTK'nın 638/2. fıkrasına göre, mahkeme talep üzerine, dava süresince davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebilir. Bu şekilde hem şirketin hem de ayrılan ortağın menfaatlerinin korunması amaçlanmıştır³³⁵. Mahkeme söz konusu tedbirlere ancak talep üzerine karar verebilir. Tedbir talebi davadan önce ya da dava sırasında ileri sürülebilir.

Kanunun gerekçesinde, çıkma davası açan ortağın, yargılama devam ederken ortaklığa ilişkin haklarını kullanması ve borçlarını yerine getirmekle yükümlü olmasının konumuna uygun düşmeyeceği belirtilmiştir. Söz konusu hüküm İsvBK m. 824'ten alınmıştır. Mehaz İsviçre Borçlar Kanununda ihtiyati tedbir, dava süresince, taraflardan birinin talebi üzerine davacı ortağın hak ve yükümlülüklerinden bazılarının veya bir kısmının mahkeme kararıyla askıya alınabileceği şeklinde düzenlenmiştir. İsvBK 824 ve TTK m. 638/2 arasında birtakım farklar vardır. İsvBK'da tedbir talep etme olanağı ortağın şirketten ayrılması (*Ausscheiden*) için öngörülerek, hem çıkma (*Austritt*) hem çıkarma (*Ausschluss*) davası için düzenlenmişken; TTK'da tedbir talep etme imkanı, yalnızca haklı sebeple çıkma davası için öngörülmüştür. Ayrıca, İsvBK 824'de taraflardan herhangi birinin ihtiyati tedbir talebinde bulunabileceğinin belirtilmesine karşın, TTK m. 638/2'de hangi tarafın ihtiyati tedbir talep edebileceği belirtilmemiştir. Duruma menfaatler dengesi açısından bakıldığında, ortağın haklarının ve borçlarının dondurulmasına olanak sağlanmış olmasından, haklardan yararlanmanın dondurulmasının şirket tarafından, borçlardan doğan sorumluluğun doldurulmasının ise çıkma davasını açan ortak tarafından talep edilebilmesi uygun görünmektedir³³⁶. Yine, mehaz kanunda ortağın hak ve yükümlülüklerinden bir kısmının veya tamamının askıya alınabileceği düzenlenmiş iken, TTK m. 638/2'de davacının hak ve borçlarının dondurulmasına veya diğer önlemlere karar verebileceği belirtilmiştir. Bu nedenle

³³⁴Taşdelen, op.cit., s. 190.

³³⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 60.

³³⁶Yıldız, op.cit., s. 157; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 181.

kanunumuza göre, davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla alınabilecek tedbirler sınırlı sayıda (*numerus clausus*) değildir. Örneğin, davacı ortak, şirketin çıkma davasının devamı boyunca şirkete ait varlıklarını azaltarak ayrılma akçesinin ödenmesini güçleştirecek nitelikteki işlemlerinin dondurulmasını TTK'nın 638/2. fıkrası çerçevesinde talep edebileceği gibi³³⁷, mahkeme tarafından şirkete kayyım atanarak varlık azaltıcı işlemlerin yapılması kayyımın onayına bağlanmasına karar verilebilir³³⁸. Ancak, ihtiyati tedbir talebi değerlendirilirken, ortağın kötü niyetle hareket ederek, şirketin işleyişini engellemek amacıyla çıkma davası açması ve mahkemeden önleyici tedbir talep etmesi ihtimali de gözetilmeli, hakkın kötüye kullanılmasının önüne geçilmelidir. İsviçre hukukunda da, mahkemenin başka önlemlere de karar verebileceği, ancak bu hususun Kanton hukukuna tabi olduğu kabul edilmektedir³³⁹.

6. Pay Üzerinde Sınırlı Ayni Hakların Bulunması veya Payın Hacizli Olması Halinde Çıkma

Payın üzerinde rehin, intifa gibi sınırlı ayni hakların bulunması veya payın hacizli olması halinde ortağın çıkmak istemesi durumunda, çıkma işlemi üçüncü kişilerin pay üzerindeki haklarını doğrudan etkileyecek nitelikte olduğu düşünülebilir ise de, üçüncü kişilerin hakları ayrılma payı üzerinde devam ettiği için, zarara uğramamaktadırlar. Bu nedenle, hak sahiplerinin muvafakatının alınmasına gerek yoktur. Ayrılma payı gerçek değeri üzerinden ödendiği müddetçe, intifa hakkı sahibi ile rehin hakkı sahibi ise TMK'nın 961. maddesi ile korunmuştur. Alacak hakkı üzerindeki intifa hakkı, onun getirisini elde etme yetkisini vermektedir (TMK m. 820). Pay üzerinde rehin hakkı bulunduğu takdirde ise, şirket ayrılma payını rehin hakkı sahibine veya çıkan ortağa ancak diğerinin rızasıyla ödeyebilir. Rıza bulunmadığı takdirde, şirket ayrılma payını tevdi eder (TMK m. 961)³⁴⁰. Ancak, somut olayın özelliklerine göre, özellikle üçüncü kişiyi zarara uğratma amacıyla kanun hükümlerinin dolanılması nedeniyle ortağın, payın gerçek değerinden daha az miktarda ayrılma payı alması

³³⁷Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 181.

³³⁸Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 430.

³³⁹Şener op.cit., s. 914.

³⁴⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 47.

halinde, çıkma işleminin muvazaa nedeniyle geçersiz sayılması (TBK m. 19), tasarrufun iptali (İİK m. 277 vd.) veya haksız fiil hükümlerinin uygulanması suretiyle üçüncü kişinin zararının giderilmesi (TBK m. 49) gibi taleplerde bulunulabilir³⁴¹.

IV. ÇIKMAYA KATILMA

A. ÇIKMAYA KATILMA KURUMU

Şirketten çıkmanın başka bir yolu olarak çıkmaya katılma, hukukumuzda 6102 Sayılı Kanun ile getirilmiştir. Çıkmaya katılma kurumunun (*Anschlusstritt*) kaynağı İsviçre mevzuatıdır (İsvBK 822a/2). Bu müessese ilk olarak 2005 tarihli limited şirketler hukuku reformu ile İsvBK'nın 822a hükmünde yer almış, daha sonra mehz İsviçre kanunundan iktibas edilmek suretiyle de TTK'nın 639. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, ortaklardan birinin şirket sözleşmesindeki hükme dayanarak çıkma talep etmesi veya haklı sebeplerden dolayı dava açması halinde, müdürlerin bu durumdan diğer ortakları haberdar etmesi üzerine, diğer ortaklardan her biri, haberin kendisine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde, sözleşmede belirtilen haklı sebebin kendisi için de geçerli olması nedeniyle çıkmaya katılacağını müdürlere bildirerek çıkmaya katılabilir veya kendisi dava açarak haklı sebeple çıkma davasına katılabilir (TTK m. 639)³⁴². Hakim, çıkma sebeplerinin gerçekleşip gerçekleşmediği her davacı ortak açısından ayrıca değerlendirerek kararını verir. Dolayısıyla Kanunda hem şirket sözleşmesindeki sebepler nedeniyle çıkma talebinde bulunulması (TTK m. 638/1) hem de haklı sebeple çıkma davası açılması halinde (TTK m. 638/2), diğer ortaklara çıkmaya katılma hakkı tanınmıştır³⁴³. Kanunda çıkma için öngörülen katılma kurumunun, çıkarılma için düzenlenmemiş olması sebebiyle, bir ortağın çıkarılması durumunda

³⁴¹ibid.

³⁴²Mehaz kanundaki düzenleme ise şu şekildedir: “Şirket sözleşmesine dayalı çıkma talebinde bulunulduğuna ya da haklı sebeple çıkma davası açıldığına ilişkin bildirimden itibaren üç ay içerisinde diğer ortakların çıkmaya katılmaları halinde, ayrılan tüm ortaklar, sermayeye katkılarının itibari değerinin belirlenmesinde eşit uygulamaya tabi olurlar. Eğer ek ödeme yükümlülüğü yerine getirilmiş ise, bunun değeri de itibari değere eklenir” (İsvBK 822a/2).

³⁴³Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 183.

TTK'nın 639. maddesi uygulanamaz³⁴⁴. Bu nedenle, bir ortağın çıkarılmasına karar verildiğinde, müdür veya müdürler diğer ortaklara ortağın çıkarıldığını bildirmekle yükümlü değildir³⁴⁵.

Haklı sebeple çıkma davasına katılma hakkı şirket sözleşmesi ile sınırlandırılmaz³⁴⁶. Ayrıca, ilk olarak çıkma talebinde bulunan ortağa diğer ortakların da katılma zorunluluğu yoktur. Çıkmak isteyen diğer ortaklar, ayrıca çıkma davası açabilir³⁴⁷. Ancak çıkmaya katılmaksızın daha sonra müstakil olarak çıkma davası açılması halinde, ayrılan ortağın ayrılma akçesi geriye kalan özkaynak miktarı esas alınarak belirlenecektir³⁴⁸.

Her ne kadar çıkmaya katılmada davalara ilişkin tahkikat aşaması birlikte yürütülse de, davayı açan her ortak yönünden ayrı ayrı değerlendirme yapılır. Bu durumda, farklı sebeplere dayanan ortaklar bakımından farklı kararlar verilebilir. Eşit işlem prensibi, aynı konumdaki kişilere eşit uygulama yapılmasını gerektirdiğinden, bu durum eşit işlem prensibine aykırılık oluşturmaz. Eşit işlem prensibi esas olarak, çıkmada maddi hukuka ilişkin olmayıp, sonraki safhada ayrılma akçesinin hesabı ve ödenmesinde uygulanır³⁴⁹. Kanunda, çıkan veya çıkmaya katılan tüm ortaklara kendi esas sermaye paylarının itibari değerleriyle orantılı olarak eşit davranılacağı düzenlenmiştir (TTK m. 639/3). Bu şekilde, çıkan ve çıkmaya katılan tüm ortaklara esas sermaye paylarının itibari değerleri dikkate alınarak ayrılma akçesi ödenirken eşit davranılması teminat altına alınmıştır³⁵⁰.

Çıkma kesinleşene kadar çıkmadan feragat edilebilir. Çıkma hakkını kullanan ortak talebinden vazgeçerse, bu çıkmaya katılan ortakların başvuruları da genel kurulda

³⁴⁴Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2254; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, s. 432.

³⁴⁵Kendigelen, op.cit, s. 555; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 184.

³⁴⁶Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 185.

³⁴⁷Aker, op.cit., s. 94; Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014., s. 3158.

³⁴⁸Aker, op.cit., s. 95.

³⁴⁹Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 187.

³⁵⁰İsvBK 822a/II-son hükmünde, daha önce ifa edilen ek ödeme yükümlülüklerin de esas sermaye payının itibari değerine ekleneceği açıkça düzenlenmiştir.

ve mahkemede düşer³⁵¹. Çıkmaya katılan ortaklardan bazılarının katılmadan feragat etmeleri halinde, feragat sadece bu beyanda bulunanlar yönünden sonuç doğurur³⁵².

B. ÇIKMAYA KATILMANIN FAYDALARI

Çıkmaya katılma kurumu hukukumuza dahil olmadan önce de, bir ortağın şirket sözleşmesinde kayıtlı bir sebebe veya haklı sebebe bağlı olarak çıkma talebinde bulunması hâlinde, bu talepten bağımsız olarak bu sebeplerin kendileri için de geçerli olduğu inancında olan diğer ortaklar da ayrı bir dava veya bildirimle çıkmayı talep etme hakkına sahiplerdi. Ancak çıkmaya katılma hakkı ile birlikte, özellikle haklı sebeple çıkmada, çıkmaya katılma hakkının kullanılabilmesi ile uyuşmazlığın tek bir dava içinde bütün olarak ve daha hızlı şekilde çözülmesi mümkün hale gelmiştir. Bu nedenle, çıkmaya katılma yoluyla birden fazla ortağın aynı prosedür içinde ayrılabilmesi usul ekonomisi bakımından faydalıdır³⁵³. Ayrıca, bu düzenlemeyle, çıkan ortaklara ödenecek ayrılma akçesi hususunda eşit işlem yapılmasının güvence altına alınması amaçlanmıştır³⁵⁴.

Çıkmaya katılmanın öngörülme sebeplerinden bir diğeri ise, çıkma hakkının dürüstlük kuralına aykırı şekilde kullanılmasını engellemektir (TMK m. 2)³⁵⁵. Çıkma ile şirketin çıkan ortağın kişisel katkılarından mahrum kalmasının yanında, ayrılan ortağa ödenecek olan ayrılma akçesinin büyüklüğü ölçüsünde mali tahribat da olacaktır. Bu durumda, ortağın çıkma hakkını şirkete zarar verme niyetiyle kullanması halinde, diğer ortaklar da çıkmaya katılarak buna engel olabilir³⁵⁶. Örneğin, ortağın özellikle finansal anlamda zor durumda olan şirketin öz kaynaklarından faydalanmak amacıyla en önce ayrılarak ayrılma akçesini almak suretiyle diğer ortaklara nazaran avantaj elde etmesinin

³⁵¹Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, s. 433; Ünal Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, *www.arslanlibilimarsivi.com*, (E.T. 19.08.2019), s. 7. Gözüyeşile göre ise, çıkma davasından feragat edilse dahi, çıkmaya katılma davasına devam edilerek sonuçlandırılmalıdır. Davalar birleştirilmiş ise, katılma davası tefrik edilerek davacının haklılık durumuna göre sonuçlandırılmalıdır (Fevzi Fırat Gözüyeşil, “Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2 (2013), s. 474).

³⁵²Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, s. 2.

³⁵³ibid.

³⁵⁴Demirkapı/Yıldırım, op.cit., s. 463.

³⁵⁵Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, s. 2.

³⁵⁶ibid., s. 3.

ve önüne geçilmiş olur³⁵⁷. Bu nedenle, katılma kurumu, usul ekonomisinin yanında menfaatler dengesine de uygundur³⁵⁸.

Çıkmaya katılma bir sulh aracı olarak da kullanılabilir³⁵⁹. Çıkma talep eden ortak ile diğer ortaklar arasındaki muhtemel uyuşmazlıklarda, diğer ortaklara çıkmaya katılma hakkının tanınması pazarlık güçlerini artıracaktır³⁶⁰. Çıkma talebinde bulunan ortağın bunu bir baskı aracı olarak kullanarak kötü niyetli taleplerde bulunması halinde, diğer ortaklar şirketin feshine kadar gidebilecek bir süreci başlatarak bu talepleri etkisiz hâle getirebilirler³⁶¹.

C. ÇIKMAYA KATILMANIN ŞARTLARI

1. Diğer Ortakların Bilgilendirilmesi

Çıkmaya katılma hakkının kullanılması özel bir prosedüre tabi tutulmuştur (TTK m. 639/1-2). Ortaklardan birinin şirket sözleşmesindeki bir hükme veya haklı bir sebebe dayanarak çıkmayı talep etmesi durumunda, müdür veya müdürler gecikmeksizin bu durumdan diğer ortakları haberdar ederler (TTK m. 639/1). Çıkmaya katılma hakkının kullanılabilmesi için, çıkma davası açıldığının veya sözleşmesel çıkma hakkının kullanıldığının müdür veya müdürler tarafından "*gecikmeksizin*" diğer ortaklara bildirilmesi gerekmektedir. Bildirim, sadece sadece ortağın çıkma talebini değil, çıkma gerekçesi ve çıkmaya katılma hakkı için gerekli diğer hususları da içermelidir³⁶². Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi müdürlerin hem çıkma talebinde bulunan ortak hem de diğer ortaklara karşı sorumluluğunu doğurur (TTK m. 644/I-a, TTK m. 553/I)³⁶³. Özellikle, mevcut bir özkaynaktan sadece bir ortak çıkararak istifade edebilmiş ise

³⁵⁷Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", s. 3; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 562; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 183.

³⁵⁸TTK m. 639 gerekçesi; Pulaşlı, *Şerh*, C. II, s. 2248; Şener, *op.cit.*, 897.

³⁵⁹Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 562.

³⁶⁰Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", s. 3.

³⁶¹Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 562.

³⁶²Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", s. 668.

³⁶³Şener, *op.cit.*, s. 893; Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", s. 6.

kendilerine bildirim yapılmayan diğer ortakların zararı oluşabilecektir³⁶⁴. Sorumluluğun miktarı haberdar edilmemenin sonuçlarına göre belirlenir³⁶⁵.

Müdürler tarafından diğer ortaklara bildirim yapılmadan önce çıkma işleminin sonuçlanmış olması halinde, çıkmaya katılma hakkı bulunan ortakların yapacağı katılma bildiriminin sonuç doğurarak katılma prosedürünün işletilmesi gereklidir. Böylece, çıkma talebinin sonuç doğurması, çıkmaya katılma kurumunun uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir³⁶⁶. Ortaklara bildirim yapılmaması durumunda, ilk olarak çıkma talebinde bulunan veya dava açan ortağın ayrılmasına karar verilmesi mümkün olmaz³⁶⁷.

Müdürlerin diğer ortaklara yapacağı bildirim süresine ilişkin olarak, Kanun'da bu bildirim "*geciksiz*" yapılacağı öngörülmüştür. Bundan kastedilen, bildirim derhal ve dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği ilk fırsatta yapılmasıdır³⁶⁸.

Müdürlerin ortaklara yapacağı bildirim ve ortağın yapacağı katılma bildirimini şekle bağlı değildir. Haberdar olmanın ne zaman gerçekleşmiş sayılacağı, müdür veya müdürlerin yapacağı bildirim şekline göre belirlenir. Kanun'da öngörülme de, yazılı şekilde, taahhütlü mektupla veya noter aracılığıyla yapılması gibi, müdürlerin bildirim ispatı kolaylaştıracak şekilde yapması faydalı olur³⁶⁹. Aksi takdirde müdür veya

³⁶⁴Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 562.

³⁶⁵Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 432; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 183; Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", s. 6.

³⁶⁶Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", s. 669. Tekinalp'e göre ise, çıkma işlemi, diğer ortaklara bildirilmediği sürece kanunun emredici hükümlerine aykırılık teşkil edeceğinden, batıl olacaktır. Eğer çıkmaya mahkeme tarafından hükmedilmişse, bildirim yapılmaması bir dava şartı eksikliği niteliğinde olduğundan, bu durum bozma sebebidir (Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 562). Ancak, çıkma davasında diğer ortaklara bildirim yapılmamasının dava şartı olduğunun kabul edilerek, şirket organlarının yapacağı bildirim davacının haklı davası yönünden bozma sebebi teşkil etmesi menfaatler dengesine uygun değildir. Aksi takdirde kötü niyetli şirket müdürlerinin, haklı olarak çıkma talebinde bulunan ortağın bu talebini geciktirmelerine fırsat tanınmış olur. Bu nedenle, diğer ortaklara yapılacak bildirim, çıkma davası yönünden dava şartı niteliği taşımadığı kabul edilmelidir (Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", s. 670).

³⁶⁷Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 187.

³⁶⁸Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", s. 668.

³⁶⁹Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", s. 6; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 183. TTK gereğince bu tür bildirimler kayıtlı elektronik posta yoluyla yapılabilir (TTK m. 1525/1). 25.08.2011 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan "Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

müdürlerin gerekli bildirimini yaptıklarını ispat etmeleri gerekecektir. Bu bildirim yapılmadığı sürece, diğer ortaklar için çıkmaya katılmak için öngörülen bir aylık süre başlamayacağından, yapılıp yapılmadığının ispatı oldukça önemlidir³⁷⁰. Bildirimin yapıldığı ispat edilemezse, bu durum çıkmaya katılma arzusundaki diğer ortakların lehine değerlendirilerek, çıkma bildiriminde buldukları veya çıkma davasına katılma talebinde buldukları anda haberdar oldukları varsayılmalıdır. Örneğin, çıkma talebinin genel kurulda görüşülmesi gerekiyorsa, toplantıya katılan diğer ortakların en geç toplantıda bilgi sahibi olacakları ve bildirim hukuki sonuçlarının toplantı tarihi itibarıyla gerçekleşeceği kabul edilmelidir.

2. Katılma Talebinde Bulunması

Ayrılma talebinde bulunan ortağın ayrılmasına karar verilebilmesi için müdürler tarafından bildirimlerin yapılması ve diğer ortaklara katılma imkânının tanınması gerekir (TTK m. 639/1). Çıkma bildirimini alan diğer ortakların ne yapabilecekleri TTK'nın 639/2. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin kaynağı olan İsviçre Borçlar Kanunu m. 822a/II'ye göre, diğer ortakların müdürün yaptığı bildirim ulaşmasından itibaren üç ay içerisinde haklı sebepten dolayı çıkma davası açmaları veya sözleşmede yer alan çıkma hakkını kullanmaları halinde, çıkan bütün ortaklara esas sermaye paylarının itibari değeri oranında eşit davranılmak zorundadır. Ek ödeme yükümlülükleri yerine getirilmişse, ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin meblağ itibari değere eklenir (İsvBK 822a/II).

TTK'nın 639/2. fıkrasında ise, mehzaz kanundan farklı olarak, İsvBK'daki üç aylık süre bir ay olarak belirlenmiştir. Kanunumuzda diğer ortaklardan her biri çıkma davasının veya çıkma hakkının kullanıldığı haberi kendisine ulaştığı andan itibaren bir ay içerisinde şirket sözleşmesinde öngörülen haklı sebep kendisi yönünden de geçerliyse kendisinin de çıkmaya katılacağını müdürlere bildirebilir (TTK m. 639/2). Ancak müdürlerin gerekli bildirimleri yapmamaları halinde, başka şekilde bilgi sahibi olan ortaklar da katılma talebinde bulunabilir³⁷¹.

³⁷⁰Şener, op.cit., s. 893; Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", s. 6.

³⁷¹Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 187.

Bildirim yapılan ortağın çıkmaya katılma hakkını kullanıp kullanmama kararını vermesi sürecinde, müdür tarafından ilgili ortakların dava dosyasını ve ilgili belgeleri incelemelerine izin vermeleri gereklidir (TTK m. 614)³⁷².

Bir aylık bu süre hak düşürücü niteliktedir ve ortak, müdürün bildiriminden kendisine ulaşmasından itibaren bir aylık süreyi geçirdikten sonra çıkmaya katılamaz³⁷³. Bunun üzerine müdürlerin ortakları haberdar etmesiyle yeni bir grup oluşturulur. Her grup içerisinde eşit davranma ilkesi uygulama alanı bulur³⁷⁴.

Katılma bozucu yenilik doğurucu bir hak olduğundan, kabule bağlı değildir³⁷⁵. Çıkmaya katılma hakkı kaldırılamayacağı gibi sınırlandırılmaz veya şarta bağlanamaz³⁷⁶. Bu nedenle, çıkmaya katılma hakkının sınırlarını, çıkma hakkının sınırları oluşturacaktır³⁷⁷. Çıkmaya katılma bildirimini hukuki sonuçlarını şirkete ulaştığı andan itibaren doğurur. Şirket müdürleri eğer bildirimde bulunan ortağın bu hakka sahip olmadığını düşünüyorsa, çıkma bildiriminde bulunan ortağın tespit davası açarak yaptığı bildirim haklı olduğunu ispatlaması gereklidir. Davanın kabulü halinde, çıkma, çıkma bildirimini şirkete ulaştığı tarihten itibaren geçerli olur. Mahkemenin kararı kurucu değil, açıklayıcı niteliktedir³⁷⁸.

Çıkmaya katılma terimi, usul hukuku anlamında çıkma davasına katılmayı ifade etmemektedir. Çünkü çıkmaya katılacak ortak yönünden, çıkma davasında asli müdahalenin ya da ferî müdahalenin koşulları oluşmamaktadır³⁷⁹. Açılmış olan haklı sebebe dayanarak çıkma davasına katılmak isteyen ortağın, yeni bir dava açması gereklidir (TTK m. 639/2-b). Bu davalar arasında kanundan kaynaklanan bir bağlantı bulunduğundan, usul ekonoisi gereğince birleştirilerek birlikte görülmeleri yerinde

³⁷²Aker, op.cit., s. 94..

³⁷³Soner Altaş, *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011, s. 185.

³⁷⁴Şener, op.cit., s. 896.

³⁷⁵Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", s. 667.

³⁷⁶Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 561.

³⁷⁷Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", s. 667.

³⁷⁸Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 432.

³⁷⁹Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", s. 667.

olacaktır. Hakim tarafından re'sen veya talep üzerine birleştirme kararı verilebilir³⁸⁰. Birleştirme kararını ancak, ikinci dava olan çıkmaya katılma davasına bakan mahkeme tarafından karar verilebilir³⁸¹. Bu durumda, talepler ayrı ayrı değerlendirilir, ancak yargılama birlikte yürütülür.

Çıkma davasından feragat edilmesi halinde, katılma talebinin de düşmesine karar verilecektir³⁸². Çıkma davasının reddedilmesi hâlinde, çıkma davası ve çıkmaya katılma davası daha önce birleştirilmiş ise, davaların tefrik edilerek çıkmaya katılma davasının ayrıca yürütülmek suretiyle, davacı ortağın haklılık durumuna göre sonuçlandırılmalıdır³⁸³.

3. Haklı Sebeplerin veya Sözleşmedeki Sebeplerin Katılan Ortak Bakımından Gerçekleşmiş Olması

TTK m. 639/2'de çıkma davası açarak çıkma davasına katılacak ortağın, ancak çıkma davasını ilk açan ortağın ileri sürdüğü haklı sebebe dayanması gerektiği yönünde sınırlamada bulunulmamıştır. Aynı şekilde hükme göre, her ortak, şirket sözleşmesinde öngörülen haklı sebebin kendisi için de geçerli olduğunu ileri sürerek çıkmaya katılabilir. Çıkmaya katılmak isteyen ortak, çıkma talebinde bulunan ortak ile aynı konumda olmalıdır³⁸⁴.

TTK m. 639/2-a hükmünün ifade biçimi, farklı şekillerde yorumlanmaya açıktır. Söz konusu hükümde, şirket sözleşmesinde öngörülen haklı sebebin çıkmaya katılmak isteyen ortak yönünden geçerli olması gerektiği belirtilmiştir. Bu ifade biçiminden, ortağın şirket sözleşmesindeki hükme dayanarak çıkmaya katılmak istemesi halinde, şirket sözleşmesinde öngörülen sebebin mutlaka haklı sebep niteliği taşıması gerektiği, bu nedenle sözleşmesel çıkmaya katılma hakkının haklı sebeplerle sınırlandırıldığı

³⁸⁰Çamoğlu'na göre, çıkmaya katılma hakkına sahip ortakların ayrı dava açmak yerine devam eden çıkma davasına asli müdahil olarak katılmaları mümkündür (Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 432).

³⁸¹Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", s. 676.

³⁸²Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, s. 433; Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", s. 6, 7. Gözüyeşile göre ise, çıkma davasından feragat edilse dahi, çıkmaya katılma davasına devam edilerek sonuçlandırılmalıdır. Davalar birleştirilmiş ise, katılma davası tefrik edilerek davacının haklılık durumuna göre sonuçlandırılmalıdır (Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", s. 474).

³⁸³Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 95.

³⁸⁴TTK m. 639/2 gerekçesi.

sonucu çıkarılabileceği gibi, şirket sözleşmesinde sadece haklı sebeple çıkma hakkının düzenlenmesi halinde katılma imkanının bulunduğu sonucuna da varılabilir. Ancak, hükümde katılma hakkının "haklı sebep" kavramı ile sınırlandırılması kanunun amacına uygun değildir³⁸⁵. TTK'nın 639/2-a bendinde “*Şirket sözleşmesinde öngörülen haklı sebep kendisi yönünden de geçerliyse, kendisinin de çıkmaya katılacağını müdürlere bildirmek*” şeklinde yer alan düzenlemedeki “*haklı sebep*” ibaresi, “*şirket sözleşmesinde öngörülen sebep*” olarak anlaşılmalıdır³⁸⁶. Bu nedenle, şirket sözleşmesinde düzenlenen çıkma sebeplerine dayalı olarak çıkmak için bu sebeplerin ayrıca haklı sebep niteliği taşıyıp taşımadığı hususunda araştırma yapılması gerekli değildir³⁸⁷.

Ortaklardan biri şirket sözleşmesindeki hükme istinaden çıkmak istediğinde, sözleşmesel çıkma hakkının şartları kendileri yönünden gerçekleşen diğer ortaklar da çıkmaya katılabilir. Ancak, çıkmaya katılacak ortakların şirket sözleşmesindeki daha önce ileri sürülmüş olan aynı sebebe dayanmalarının zorunlu olup olmadığı veya haklı sebeple çıkma davasına katılacak ortakların çıkma talebinde bulunan ortakla aynı haklı sebebe dayanmalarının gerekli olup olmadığı sorununun çözümü, yargı kararlarına ve doktrine bırakılmıştır³⁸⁸.

Bir görüşe göre, haklı sebeplerin veya sözleşmesel çıkma sebeplerinin aynı ve ortak olması, çıkmaya katılmanın koşulu olarak nitelendirilmemelidir³⁸⁹. Önemli olan,

³⁸⁵Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 186; “Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması”, s. 854; Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, s. 4.

³⁸⁶Şener, op.cit., s. 895; Taşdelen, op.cit., s. 174; Kendigelen, op.cit., s. 554; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 186.

³⁸⁷Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 186; Kendigelen, op.cit., s. 554.

³⁸⁸TTK m. 639/2 gerekçesi.

³⁸⁹Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 186; Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, s. 4. Şener’e göre, kanunda çıkmaya katılmaya ilişkin düzenleme okunduğunda her ne kadar çıkmaya katılmak isteyen ortağın çıkmak isteyen ortakla aynı nedenlere dayanması gerektiği anlaşılabilir ise de bu sonuç maddenin amacına aykırı olur. Önemli olan TTK m. 638 kapsamında herhangi bir çıkma nedeninin çıkan veya çıkmaya katılan ortaklar bakımından gerçekleşmesidir. Bu nedenle kanunumuzdaki düzenleme değerlendirilirken mehzaz kanunun Almanca metnine sadık kalınarak; diğer ortakların müdürlerin yaptığı bildirimden ulaşmasından itibaren bir ay içerisinde şirket sözleşmesinde yer alan bir çıkma hakkını kullanabilecekleri veya haklı sebepten dolayı dava açabilecekleri kabul edilmelidir (Şener, op.cit., 895, 896). Tekinalp’e göre ise, ortak şirket sözleşmesindeki çıkma sebeplerinden birine dayanarak çıkmayı talep etmiş ise, diğer ortaklar aynı sebebe veya şirket sözleşmesinde haklı sebep olarak düzenlenen diğer sebeplere dayanarak çıkmaya katılabilirler. Şirket sözleşmesinde, ortakların haklı sebeple şirketten

katılan her bir ortağın ileri sürebileceği, kendisi açısından şirketten ayrılmasına olanak sağlayan bir haklı sebebin veya sözleşmesel sebebin bulunmasıdır. Çünkü, çıkmaya katılma kurumunun amacı, çıkma davalarına ilişkin tahkikatın birlikte yürütülmesi ve özellikle ayrılma akçesinin hesabı ve ödenmesi bakımından ortaklar için eşit bir uygulamanın izlenmesidir³⁹⁰. Bu doğrultuda, şirketten çıkma hususunda şirket sözleşmesinde birden fazla sebep mevcut olup da, çıkma hakkını kullanan ortağın bunlardan sadece birine dayanarak çıkma talebinde bulunması halinde, bu şart diğer ortaklar yönünden de geçerliyse, aynı çıkma şartına dayanarak diğer ortak da çıkmaya katılabilir. Ayrıca, bu sebep o ortak açısından bir anlam ifade etmediği için, aynı sebebe değil de, katılacak ortak bakımından şirket sözleşmesindeki başka bir sebebin gerçekleşmesi söz konusu ise, bu sebebe dayanarak çıkmaya katılabilmesi, usul ekonomisi açısından yerinde olur. Açılan çıkma davasında, şirket sözleşmesinde öngörülen diğer sebeplerden birine dayanarak çıkmaya katılmanın mümkün olduğu kabul edilmelidir³⁹¹. Aynı şekilde, çıkma davasına katılacak ortakların, şirket sözleşmesinin aynı hükmüne veya haklı sebebe dayalı çıkma davası söz konusuysa aynı haklı sebebe dayanmaları zorunlu değildir. Çıkmaya katılacak ortağın şirket sözleşmesinde çıkma şartı olarak öngörülen bir hükme veya haklı bir sebebe dayanması yeterlidir. Hakim, çıkma sebeplerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini her ortak yönünden ayrıca değerlendirir³⁹².

Aksi yöndeki görüşe göre ise, şirket sözleşmesinde birden fazla çıkma sebebinin öngörülmesi halinde, çıkma hakkını kullanan ortak sözleşmedeki hangi sebebe dayanmışsa, diğer ortaklar da aynı sebebe dayalı olarak katılma talebinde bulunabilir. Sözleşmedeki başka bir sebebe dayanılması bağımsız bir çıkma hakkının kullanılmasıdır³⁹³. Haklı sebebe dayalı çıkma davasına katılma yönünden, TTK m. 639/2 gereğince ilk açılan davada ileri sürülen haklı sebeplerin çıkmaya katılmak

çıkabilecekleri öngörülmüş, fakat bu sebepler özel olarak sayılmamışsa, diğer ortaklar da haklı sebebe dayanarak çıkmaya katılabilir (Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, s. 5).

³⁹⁰Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 186; “Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması”, s. 854.

³⁹¹Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2249.

³⁹²ibid.

³⁹³Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 433; Aker, op.cit., s. 95.

isteyen ortak bakımından da gerçekleşmesi gerekir³⁹⁴. Örneğin kâr elde edilmesine karşın uzun yıllar kâr dağıtılmaması yönündeki haklı sebep, çıkma davası açan ortak dışındaki diğer ortaklar bakımından geçerliliğe sahiptir. Diğer ortaklar, ancak, ilk davada ileri sürülmüş olan aynı haklı sebebe dayalı olarak, çıkma davasına katılabilirler.

Kanaatimizce, her ne kadar çıkmaya katılmak isteyen ortağın çıkmak isteyen ortakla aynı nedenlere dayanması gerektiği anlaşılabilir ise de kanundaki düzenleme yeterince açık değildir. Bu nedenle, mehaz kanundaki düzenleme, hükmün yorumlanmasında yol gösterici niteliktedir. İsvBK 822a/2 hükmüne göre, “*Şirket sözleşmesine dayalı çıkma talebinde bulunduğu ya da haklı sebeple çıkma davası açıldığına ilişkin bildirimden itibaren üç ay içerisinde diğer ortakların çıkmaya katılmaları halinde, ayrılan tüm ortaklar, sermayeye katkılarının itibari değerinin belirlenmesinde eşit uygulamaya tabi olurlar. Eğer ek ödeme yükümlülüğü yerine getirilmiş ise, bunun değeri de itibari değere eklenir*”. Mehaz kanunda çıkmaya katılacak ortakların, ilk olarak çıkma talebinde bulunan ortaklar aynı sebebe dayanmaları gerektiğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ayrılan ortakların hepsinin aynı sebebe dayanması gerektiği şeklinde daraltıcı yönde yorum yapılması hükmün amacına da aykırı olacaktır. Bu nedenle, TTK’nın 638. maddesi kapsamında herhangi bir çıkma nedeninin çıkan veya çıkmaya katılan ortaklar bakımından gerçekleşmesinin yeterli olduğu kabul edilmelidir.

D. TÜM ORTAKLARIN ÇIKMAYA KATILMASI

Tüm ortakların çıkmaya katılma talebinde bulunması, şirketin feshi iradesini yansıtır³⁹⁵. Bütün ortakların çıkmaya katılma talebinde bulunması veya iki kişilik limited şirkette çıkmak isteyen bir ortağa diğer ortağın katılması halinde, bu durum müdürler tarafından gecikmeksizin genel kurula götürülmelidir. Ortakların tümünün

³⁹⁴Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 185.

³⁹⁵Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017 s. 433; Aker, op.cit., s. 94.

zımnen şirketin feshi yönünde irade ortaya koyduğu kabul edilmeli, genel kurulda fesih kararı alınarak şirket sona erdirilmelidir³⁹⁶.

Şirket sözleşmesindeki bir hükümden dolayı çıkma hakkının kullanılması halinde, öngörülen sebep tüm ortaklar için geçerliyse fesih gerçekleşir³⁹⁷. Ortağın çıkma talebi genel kuruldaysa, tüm ortakların katılması halinde, genel kurul tarafından şirketin feshine karar verilmesi gereklidir³⁹⁸.

Haklı sebeple çıkma davasına diğer tüm ortakların katılması halinde, her ortak için haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediği ayrıca incelenmeli, haklı sebebin kendisi için gerçekleşmediğine kanaat getirilen ortağın talebi mahkemece reddedilmelidir. Bu nedenle, çıkma davasının kabul edilip, çıkmaya katılma davasının reddedilmesi de mümkündür³⁹⁹. Çıkma davasına katılan tüm ortaklar yönünden çıkma koşullarının oluşması durumunda, dava konusuz kaldığı için, red kararı verilir⁴⁰⁰. Her ne kadar tüm ortakların çıkmaya katılma talebi bir fesih iradesini yansıtsa da, taleple bağlılık ilkesi gereğince çıkmanın davasında fesih kararı veremez⁴⁰¹. Bu durumda da genel kurulda fesih kararı alınmak suretiyle şirketi sona erdirme yoluna gidilebilir⁴⁰².

V. GENEL KURULDA OYBİRLİĞİYLE ALINAN KARARLA ÇIKMA

Genel kurul veya diğer ortakların onayıyla ortağın şirketten çıkmasına ilişkin olarak 6102 sayılı TTK'da 6762 sayılı TTK'ya paralel olarak herhangi bir düzenleme

³⁹⁶Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 184.

³⁹⁷Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, s. 7.

³⁹⁸ibid.

³⁹⁹Gözüyeşil, “Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma”, s. 674.

⁴⁰⁰Aker, op.cit., s. 94; Tekinalp’e göre, Çıkma davası açılmasının ardından tüm ortakların çıkmaya katılması halinde, fesih iradesi olduğundan, haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediği incelenmez (Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, s. 7).

⁴⁰¹Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 90. Böyle bir durumda şirketin mahkeme kararıyla sonlandırılması gerektiği yönünde bkz. Gözüyeşil, “Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma”, s. 671.

⁴⁰²Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, s. 4, 7; Aker, op.cit., s. 94; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 184. Şener’e göre, bütün ortakların haklı sebeple çıkma davası açması veya sözleşmesel çıkma hakkını kullanması halinde, bütün ortaklar yönünden çıkmanın koşullarının gerçekleşmesi şartıyla, ortaklar genel kurulunda zımni bir fesih kararı alınarak şirketin sona erdirildiği kabul edilmelidir. Bu durumda, sadece bir ortağın çıkmaya katılmaması dahi şirketin devamını gerektirecektir (Şener, op.cit., 897).

yer almamaktadır. Bununla birlikte doktrinde ağırlıklı olarak, şirket sözleşmesinde çıkma hakkı tanınmasa veya çıkma için haklı sebep gerçekleşmese dahi, çıkma isteğinde bulunan ortağın, diğer bütün ortakların oybirliğiyle alacakları kararlarla şirketten ayrılabilmesi kabul edilmektedir⁴⁰³. Çünkü bir ortağın tek taraflı iradesi ile ortaklıktan çıkması mümkün değildir⁴⁰⁴. Bütün ortakların onayına, çıkmak isteyen ortağın onayı da dâhildir. Aksi halde çıkma değil çıkarılma söz konusu olacaktır.

⁴⁰³Aker, op.cit., s. 91; Şener, op.cit., 892; Arslanlı/Domaniç, op.cit., s.767; Yıldız, op.cit., s. 154; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*,2010, s. 809; Yıldırım, op.cit., s. 81; Mustafa Çeker, *Ticaret Hukuku*, 8. b., Adana: Karahan Kitabevi, 2014, s. 424. Baştuğ'a göre, şirket sözleşmesinde çıkma hakkı verilmemiş ise, ortaklar genel kurulunda oybirliğiyle karar alınsa da ortağın çıkması sözkonusu olamayacaktır. Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma Çıkarılma*, s. 29.

⁴⁰⁴Çevik, op.cit., s. 244.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETTE ORTAĞIN ÇIKARILMASI

I. ŞİRKETTEN ÇIKARILMA KAVRAMI VE LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKARILMA

A. ŞİRKETTEN ÇIKARILMA KAVRAMI

Çıkma ve çıkmaya katılmanın ardından TTK m. 640'da düzenlenen çıkarma (*Ausschluss, eski terimle ihraç*), ortağın ortak sıfatını kaybettiği durumlardan biridir⁴⁰⁵. Ortağın sözleşmesel sebeple veya haklı sebeple çıkarılmasını düzenleyen TTK m. 640'ın kaynağı İsvBK 823 hükmüdür. Çıkarma, sürekli bir borç ilişkisi meydana getiren şirket sözleşmesinin, çıkarılan ortağın iradesi hilafına ve şirket tarafından veya yargı kararıyla sona erdirilerek şirketle ilişkisinin kesilmesi olarak tanımlanabilir⁴⁰⁶. Çıkma kurumu esasen ortağın korunmasını amaçlarken, çıkarma kurumu ise şirketin devamına engel olacak ortak veya ortakların gönderilmesini sağlayarak şirketin ve şirkette kalan ortakların korunması amacını taşır.

B. LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKARILMA

Limited şirketler, sermaye şirketi olmalarının yanında, şahsi unsurların da önem taşıdığı karma türde iktisadi yapılardır⁴⁰⁷. Limited şirkette şahsi unsurlara daha çok ortaklar arası ilişkiler yönünden yer verilmiştir. Şahsi unsurların şirket yapısında önemli bir yer tutması büyük ölçüde şahıs şirketlerine özgü bir müessese olan çıkarılmanın limited şirketler için düzenlenmesini gerektirmiştir.

⁴⁰⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 54; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 17.

⁴⁰⁶Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 436; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 54; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 189; Taşdelen, op.cit., s. 207; Bahtiyar, op.cit., s. 456.

⁴⁰⁷Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 13; Çelik, op.cit., 72; Yıldız, op.cit., s. 55, 65, Bahtiyar, op.cit., 217.

1. 6762 sayılı TTK Dönemi

6762 sayılı TTK'da limited şirketlerde çıkarılma kollektif şirketlere benzer şekilde düzenlenmişti. Kanunun 551/3. maddesine göre, usulüne uygun şekilde alınacak genel kurul kararıyla, ortağın haklı sebebe bağlı olarak çıkarılması mahkemedен talep edilebilmekteydi⁴⁰⁸.

Ortaklardan birinin iflas etmesi halinde iflas dairesi tarafından, ortaklardan birinin payının haczedilmesi halinde ilgili alacaklılar tarafından şirketin feshi istenebilmekteydi. Böyle bir duruma sebep olan ortağın genel kurul kararıyla çıkarılabilmesi mümkündü (6762 sayılı TTK m. 523, 524)⁴⁰⁹. Çıkarılmanın hüküm ifade edebilmesi için, ödenecek paranın iflas idaresine veya icra dairesine tevdi edilmesi gerekiyordu (6762 sayılı TTK m. 523/son). Eğer, şirket ana sözleşmesiyle, payın haczi, ortağın iflası ya da şirketin feshi ihbarı üzerine ortağın kendiliğinden çıkmış olacağı düzenlenmiş ise, böyle bir durum gerçekleştiğinde ortak, karar alınmaksızın şirketten ihraç edilmiş olur⁴¹⁰. Ortağın iflası veya payının haczi halinde diğer ortaklara ilgili ortağı çıkarma hakkı veren 6762 sayılı TTK m. 523 hükmüne 6102 sayılı TTK'da yer verilmemiş, bu hususlar genel hükümlere bırakılmıştır.

6762 sayılı TTK'da çıkarmanın söz konusu olduğu bir diğer durum da, ortağın sermaye koyma taahhüdünü yerine getirmemesi ile gerçekleşmekteydi. Limited şirketlerin kuruluş aşamasında sermayenin taahhüdü yeterliydi. Bunun sonucunda, taahhüt ettiği sermaye koyma borcunu ödemeyen ortağın limited şirketten çıkarılabileceği de düzenlenmişti (m. 529). Ortak, taahhüt ettiği sermayeyi ödemekte temerrüde düştüğünde, ihtar ve bunun ardından alınacak genel kurul kararı ile çıkarma mümkündü. 6762 sayılı TTK ile birlikte sermayenin ödenmemesine ilişkin olarak çıkarma veya benzeri bir müeyyide de kanunda düzenlenmemiştir. TTK'nın 585. maddesinde esas sermaye pay bedelinin ifa edilmemesi halinde anonim şirket hükümleri kıyasen uygulanır. Buna göre müdürler, temerrüde düşen ortağın payını satın yerine

⁴⁰⁸Üçışık, op.cit., s. 194.

⁴⁰⁹Tekil, op.cit., s. 440. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunuyla, payın haczi hâlinde iflas idaresi veya alacaklıların şirketin feshini istemeleri söz konusu değildir. Sermaye payı İcra İflas Kanununun taşınırlara ilişkin hükümlerine göre haczedilerek paraya çevrilebilir (TTK m. 133/2).

⁴¹⁰Üçışık, op.cit., s. 195.

başkasını almaya ve kendisine verilen pay senedi varsa, bunları iptal etmeye yetkilidir (m. 457).

6762 sayılı TTK'da şirket sözleşmesinde çıkma hakkının düzenlenebileceği öngörülmüştü (m. 551/1). Ancak, şirket sözleşmesine dayanılarak ortağın çıkarılabileceğine ilişkin bir hüküm yer bulunmamaktaydı. Şirket sözleşmesinde çıkarma olanağının düzenlenmesinin mümkün olup olmadığı konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktaydı⁴¹¹.

2. 6102 sayılı TTK Dönemi

Anonim şirketlere ilişkin TTK'nın 531. maddesiyle aynı yönde bir düzenleme olan TTK'nın 639/3. fıkrasına göre, ortağın haklı sebeple şirketin feshini dava etmesi halinde, mahkeme talep yerine davacı ortağın payının gerçek değerinin ödenmesine ve şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilir (TTK m. 636/3)⁴¹². Kanun koyucunun bu hükmü koymasının amacı, bir yandan davacı ortağın haklı menfaatlerini korurken, diğer yandan da diğer ortakları feshin getireceği kayıplardan korumaktır⁴¹³. Mahkeme çıkarma kararı verecekse ortağa ödenecek gerçek değeri de hesap ettirmeli ve kararına yazdırmalıdır. Aksi takdirde, çıkarılan ortak gerçek değerinde anlaşmazlık halinde yeniden dava açmak zorunda kalacaktır⁴¹⁴. Mahkeme kararı yenilik doğurucu nitelikte olduğundan, ilgili ortak kararın kesinleştiği takdirde şirketten çıkmış olur ve ayrılma akçesi bu tarihe göre hesaplanır⁴¹⁵.

⁴¹¹Şirket sözleşmesinde çıkarma olanağının düzenlenebileceği yönünde bkz. Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 48. Aksi yönde bkz: Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma Çıkarılma*, s. 63; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 189. Baştuğ’a göre, bu durum kanun koyucunun şirket sözleşmesi ile çıkarılma hâllerinin düzenlenmesini istemediği şeklinde yorumlanmalıdır. Kaldı ki, çıkarılan ortaklara paylarının karşılığının ödenmesi için sermaye indirimi yapılması gerekebileceğinden, şirket sözleşmesinde çıkarma hakkı tanınmasının, sermayenin korunması prensibi yönünden sakıncalı olacaktır (Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma Çıkarılma*, s. 62).

⁴¹²6762 sayılı Kanunda haklı sebeplerle feshin düzenlenmemiş olması, yargı kararlarında ve doktrinde tartışılmış ve eleştirilmiştir. Boşluğun niteliğiyle ilgili olarak, bir görüş kaynak İsvBK 736/b-4 hükmünün 6762 sayılı Kanuna alınmamış olmasıyla ortaya çıkan olumlu boşluğun kıyas yoluyla veya Türk Medenî Kanununun 1. maddesinden yararlanılarak doldurulması gerektiğini savunurken; doktrindeki hakim görüş ve Yargıtay boşluğun olumsuz olduğunu, bu nedenle Türk hukukunda böyle bir imkân bulunmadığını kabul etmekteydi. Bunun yanında, Türk hukukunda böyle bir kurumun bulunmasının yararlı olacağı çoğunluk tarafından belirtilmekteydi (TTK m. 531 gerekçesi).

⁴¹³Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 445.

⁴¹⁴Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 565.

⁴¹⁵Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 445.

Aynı şekilde, fesih davası açılması halinde, şirket, davacı ortağa karşı çıkarma davası açarak, fesih davası açan ortağın şirketten çıkarılması suretiyle şirketin feshini önleyebilir⁴¹⁶. Çünkü davacı ortağın, şirketten hakkını alarak ayrılmasında herhangi bir zararı söz konusu olmayacağı için, şirketin feshinde ısrar etmesi hakkın kötüye kullanılması teşkil edebilir (TMK m. 2). 6102 sayılı Kanunda, haklı sebeple şirketin feshi davası açan ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verme inisiyatifinin mahkemeye ait olduğu öngörülmüştür. İsviçre doktrininde duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüm olarak, mahkemenin, şirketin kâr dağıtma zorunluluğunu karara bağlayabileceği, yeni bir pay sahibinin şirkete alınmasını uygun bulabileceği veya şirketi sağlığa kavuşturabilecek kısmî tasfiyeye hükmedebileceği belirtilmektedir⁴¹⁷.

İskat kurumu da limited şirketler için, anonim şirketlere ilişkin hükümlere yapılan atıflarla uygulama alanı bulmaktadır. Ancak anonim şirketten farklı olarak, nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmibeşinin tescilden önce ödenmesi şartı limited şirketler için uygulanmaz (TTK m. 585). Çıkarmada ortak bütün payları için çıkarılırken, ıskat uygulandığında ortak kısmen şirkette kalmaya devam edebilir. Limited şirkette ıskat işlemini müdür ya da müdürler kurulu gerçekleştirecektir. Bu konuda genel kurula yetki verilemez (TTK m. 481 vd)⁴¹⁸.

6762 sayılı TTK'nın aksine, 6102 sayılı TTK'da şirket sözleşmesinde genel kurul kararı ile çıkarmanın düzenlenmesine imkan sağlanmıştır. Buna göre, şirket sözleşmesinde düzenlenmek kaydıyla, ortağın ortaklar kararıyla çıkarılması mümkündür (TTK m.640/1)⁴¹⁹. Bu şekilde ortağın, şirket sözleşmesinde yer alan çıkarma sebeplerine dayalı olarak genel kurul kararı ile veya haklı sebeplere dayalı olarak mahkeme kararıyla şirketten çıkarılabilmesi mümkün kılınmıştır. Sözleşmedeki sebeplere dayalı olarak çıkarılmak istenen ortağa, genel kurulun aldığı çıkarma kararına karşı iptal davası açma hakkı ayrıca düzenlenmiştir (TTK m. 640/2). Çıkarma ortağın iradesi dışında

⁴¹⁶Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2253.

⁴¹⁷TTK m. 531 gerekçesi; Pulaşlı, *Şirket Hukuku Şerhi*, 2253.

⁴¹⁸Aker, *op.cit.*, s. 75 vd.

⁴¹⁹Kollektif ortaklıkta haklı sebeple çıkarma yetkisi kanunen, diğer ortaklara tanınmıştı (Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 189).

gerçekleştirdiğinden, ortağın haklı sebepler bulunduğu mahkeme kararıyla çıkarılması veya şirket sözleşmesine dayalı olarak alınan çıkarma kararına karşı iptal davası açma hakkı tanınması ortağa teminat sağlamaktadır⁴²⁰.

TTK'nın 640/3. fıkrasında, ortağın haklı sebebe istinaden mahkeme kararıyla çıkarılması imkanı da düzenlenmiştir. Ortağın haklı sebeple çıkarılması için öncelikle, şirket ve diğer ortaklar açısından bir veya birden fazla ortak ile ortaklık ilişkisinin devamı çekilmez hale gelmelidir.

Kanunda ticaret şirketlerine ilişkin ortak hükümlerde düzenlenen ticaret şirketlerinin birleşmesi (TTK m. 141), ve hâkim pay sahibinin çıkarma hakkı – satın alma hakkı (TTK m. 208) da ortağın çıkarılmasını gerektirecek durumlara yol açabilir. Şirketlerin birleşmesi, hakim ortağın satın alma hakkı ve şirketin feshinin talep edilmesi durumlarında çıkarmanın düzenlenmesiyle, özellikle anonim şirketlerle paralel olarak şirketin iç barışının sağlanması gözetilmiş, 640. maddede yer alan limited şirketlere özgü olarak çıkarılma düzenlenirken şirketin şahsi karakteri dikkate alınmıştır⁴²¹.

Diğer bir çıkarma sebebi ise, TTK'nın 596/2. fıkrasında yer almaktadır. Düzenlemeye göre, şirket, esas sermaye payını, miras, eşler arası mal rejimi veya cebri icra yolu ile kazanan üçüncü kişileri, gerçek değerden satın alma hakkını kullanarak şirketten çıkarabilir.

TTK m. 638/1'e göre, çıkmaya katılma, ortaklardan birinin şirket sözleşmesindeki hükme dayanarak kendi iradesiyle çıkmayı talep etmesi veya haklı sebeplere dayanarak çıkma davası açması halinde mümkündür. TTK m. 640 hükmünde

⁴²⁰Limited şirkette ortağın çıkarılmasına ilişkin söz konusu düzenleme kısmen İBK m. 823/2'den alınmakla birlikte, çıkarma kararına karşı iptal davası açma hakkı tanıyan hüküm Türk hukukuna özgüdür. Böyle bir düzenleme olmasa da, çıkarma kararı her şekilde bir genel kurul kararına dayanacağından, bu karara karşı üç ay içerisinde iptal davası veya süre sınırlaması olmaksızın butlanın tespiti davası açma imkanı bulunmaktadır. Ancak, TTK m. 640/2 hükmünün çıkarılan ortağın bilgilendirilmesi ve iptal davasının tabi olduğu sürenin başlangıcı yönünden anlam taşımaktadır (Kendigelen, op.cit., s. 556).

⁴²¹Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 109.

düzenlenen ortağın ortaklar kurulu kararıyla şirketten çıkarılması durumu için ise, katılma söz konusu değildir⁴²².

II. ÇIKARMANIN ŞİRKET SÖZLEŞMESİYLE DÜZENLENMESİ HALİNDE SÖZLEŞME HÜKÜMLERİNE DAYALI OLARAK ÇIKARILMA

A. ŞİRKET SÖZLEŞMESİNDE ÇIKARMA SEBEPLERİNİN DÜZENLENMESİ

Sözleşme hürriyeti çerçevesinde şirket sözleşmesinde, bir ortağın genel kurul kararıyla şirketten çıkarılması hakkında sebepler öngörülebilir (TTK m. 640/1, mehaz İsvBK m. 823/3). Borçlar hukukunun temel ilkelerinden olan sözleşme serbestisi, limited şirket ortağının çıkarılmasını gerektiren sebeplerin şirket sözleşmesinde düzenlenmesinde de uygulama alanı bulur. Ancak, bu serbesti sınırsız değildir. Öncelikle, sözleşmenin çıkarmaya ilişkin hükümleri ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olmamalıdır (TTK m. 27/I). Yine TMK m. 23/II'de öngörülmüş olan, kimsenin özgürlüklerine vazgeçemeyeceği ve onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamayacağı kuralı da sözleşme hürriyetini sınırlamaktadır⁴²³.

Şirket sözleşmesi yapılırken, bir ortağın çıkarılmasını gerektirebilecek durumların ortaya çıkabileceği düşünülmediğinden, genellikle ortakların çıkarılması konusuna girilmemekte, daha çok payın devri veya ortaklardan birinin ölümünün şirket ilişkilerine etkileri gibi hususlar düzenlenmektedir. Şirket kurulduktan sonra ortaklar arasında fikir uyuşmazlıkları çıktığında ve esas sözleşmeye bu konuyla ilgili hüküm konulmak istendiğinde ise, genellikle ortaklar arasında mutabakat sağlanamaması nedeniyle bu girişim başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Şirket ilişkisinde açıklığın ve hukuk güvenliğinin sağlanması ve böylece ortakların hangi hallerde çıkarılacaklarını bilerek

⁴²²Çıkarma kararı ortaklar kurulu kararıyla gerçekleştiğinden zaten diğer ortaklar bilgilendirilmektedir. Bu nedenle, 640. madde uyarınca ortağın şirketten çıkarılmasında, durumun diğer ortaklara bildirilmesine ilişkin m. 638 hükmünün kıyasen uygulanması gerekli değildir (Pulaşlı, *Şirketler Hukuku*, Şerhi, 2015, s. 2255). İsvBK m. 823/3). İsvBK m. 823/3).

⁴²³Engin Erdil, *Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010, s. 78.

hareket etmeleri için, şirketin kuruluş aşamasında, esas sözleşmeye çıkma ve çıkarmaya yönelik düzenlemelerin, özellikle somut çıkarma sebeplerinin ayrıntılı olarak konulması faydalı olacaktır⁴²⁴.

Şirket sözleşmesinde öngörülen çıkarma sebepleri kesin ve açık şekilde düzenlenmelidir. Böylece daha sonra ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar engellenerek, bütün ilgililer korunmuş olur. Ayrıca, çıkarma sebeplerinin yanında, çıkarmanın usulü ve sonuçlarına ilişkin hükümlere de sözleşmede yer verilmesi yerinde olacaktır. Açık olmayan, genel nitelikte çıkarma sebepleri bulunduğu, bu hükümler çıkarılmak istenen ortağın lehine olacak şekilde dar yorumlanmalıdır⁴²⁵.

Çıkarma sebepleri kuruluş aşamasında şirket sözleşmesinde düzenlenebileceği gibi daha sonra alınacak bir genel kurul kararıyla da şirket sözleşmesine getirilebilir. Ancak, çıkarma sebeplerinin sonradan şirket sözleşmesine konulmasına ilişkin sözleşme değişikliği, sermayeyi temsil eden tüm ortakların genel kurul toplantısında oy birliğiyle karar almasıyla mümkündür (TTK m. 621/3). Bu nisap azaltılamaz⁴²⁶. Böylece, hakim ortağın veya ortakların keyfi şekilde şirket sözleşmesini değiştirmek suretiyle bazı olayları haklı sebep haline getirmelerine engel olunarak, azınlığın korunması amaçlanmıştır⁴²⁷.

Şirket sözleşmesine konulacak çıkarma hükümleri, objektif, adil, şirketin menfaati için gerekli ve eşit işlem ilkesine uygun olmalıdır⁴²⁸. Ayrıca şirketin amacı ve ortaklar arasındaki ilişkiler de dikkate alınmalıdır. Şirket sözleşmesinde düzenlenen çıkarma sebeplerinin belirli ortaklar düşünülerek formüle edilmiş olması, dürüstlük kuralına aykırılık oluşturacaktır (TMK m. 2)⁴²⁹. Sözleşmede çıkarma sebebi düzenlenirken, göz önünde tutulacak eşit işleme tabi tutulması ilkesi yönünden bahsedilen eşitlik, mutlak

⁴²⁴Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 52; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2250.

⁴²⁵Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, 2254; Şener, op.cit., s. 899.

⁴²⁶Ersin Çamoğlu, "Limited Ortaklıktan Çıkarılma", *BATİDER*, C. XXX, S. 3, 2014, s. 7.

⁴²⁷Şener, op.cit., s. 899. Aynı durum sözleşmedeki çıkarma sebeplerinin ağırlaştırılması için de geçerlidir. Hem çıkarılan hem de çıkarılan ortakların menfaatinin etkilenmesi sebebiyle, çıkarmaya ilişkin yasal düzenlemeden ayrılan tüm sözleşme değişiklikleri oybirliğiyle gerçekleşebilir. Usulüne uygun olarak gerçekleştirilen sözleşme değişikliği, değişikliği gerçekleştiren ortakların haleflerini de bağlar (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 53; Yıldız, op.cit., s. 159); Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 561.

⁴²⁸Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 564; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2251.

⁴²⁹Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 564; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 50.

anlamda değildir. Bazı ortaklar için, şirket ilişkisine dahil olmaları bakımından önem taşıyan niteliklerin kaybı çıkarma sebebi olarak kararlaştırılabilir⁴³⁰.

Sözleşmesel çıkarma ancak belirli bazı sebeplere bağlı olarak düzenlenebilir. Ortak herhangi bir sebebe dayanmadan genel kurul kararıyla şirketten çıkarılamaz. TTK m. 638'e göre, ortakların herhangi sebep göstermeden şirketten çıkabilmeleri konusunda sözleşmeye hüküm konulabilir. Fakat, kanunda çıkarma için böyle bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle, hiçbir sebep göstermeksizin ortağın çıkarılması veya belirli sebeplerin gerçekleşmesi halinde çıkarma kararı alınmadan ortağın çıkarılmasının kendiliğinden gerçekleşmesi yönünde esas sözleşmede düzenleme yapılması kanuna aykırıdır. Hükmün bu yöndeki ratio legis'i dikkate alındığında, çıkarmanın şirket sözleşmesinde ancak belirli bazı sebeplere bağlı olarak öngörülebileceği hususunda emredici nitelikte olduğu kabul edilmelidir⁴³¹. Şirket sözleşmesinde şirkete, ortağı belirli bazı sebeplere bağlı olmaksızın koşulsuz çıkarma imkanı tanıyan hükümler geçersizdir.

Hangi olayların, bir ortağın çıkarılması için sebep teşkil edeceği şirket sözleşmesinde belirlenebilir⁴³². Şirket sözleşmesine konulabilecek çıkarma sebeplerini sınırlı şekilde saymak mümkün değildir. Şirket sözleşmesine kaydedilebilecek tipik çıkarılma sebepleri, ortağın yükümlülüklerini ihlal etmesiyle ilgili olabilir⁴³³. Örneğin, TTK m. 613'te düzenlenen sır saklama yükümlülüğüne veya rekabet yasağına aykırı davranılması⁴³⁴, belirli bir ortaklık süresinin dolması, ortağın belirli bir yaşa gelmesi,

⁴³⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s.50.

⁴³¹Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma Çıkarılma*, s. 62; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 51; Şahin, "Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması", s. 855. Öztürk Dirikkan'a göre, sözleşmede mahkemeye başvurulmasına gerek olmaksızın ortakların alacağı bir kararla haklı sebeple çıkarmanın mümkün olduğuna ilişkin düzenleme yapılabilir. Buna gerekçe olarak, haklı sebebin bulunup bulunmadığına ilişkin ihtilaf bulunması halinde çıkarılan ortağın şirketin bu yöndeki kararını iptal ettirebileceği, bu şekilde mahkeme denetiminin sağlanarak çıkarılan ortağın korunabilecek olması ileri sürülmektedir. (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 51; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 191; Taşdelen, op.cit., s. 216). Alman hukukunda, ortaklardan birisini objektif bir sebep olmaksızın ortaklıktan çıkarmaya ilişkin düzenlemeler (*Hinauskündigungsklausel*) BGB 128 gereğince ahlaka aykırı ve geçersiz olduğu kabul edilmektedir (Şener, op.cit., s. 899).

⁴³²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 48.

⁴³³ibid., s. 49.

⁴³⁴Örneğin, TTK m. 606'da yer alan yan edim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, çıkarma sebebi olarak düzenlenebilir. Ancak, TTK m. 603'de öngörülen ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin çıkarma sebebi olarak öngörülmesi halinde ise, şirketin öz kaynak ihtiyacının doğduğu hallerde ortaklardan ek ödeme istenebilecek olması ve şirketin öz kaynak sıkıntısı içinde olduğu böyle bir

yurt dışına taşınma, çalışma izninin kaybı, yan edim yükümlülüklerinin ifasında tekrarlanan temerrüt⁴³⁵, payın haczi, ortağın cebri icra takibine uğraması, kısıtlanması, belli mesleki niteliklere sahip olma, belirli bir aileye mensup olma, belirli bir ekonomik örgüte üye olma, vatandaşlık, ehliyet, evlilik gibi belli niteliklerin kaybı gibi durumlar, çıkarma sebebi olarak düzenlenebilir⁴³⁶. Aynı şekilde, şirkette ortak olan eşlerin boşanması somut olayın özelliklerine göre haklı sebep oluşturabileceği gibi, doğrudan çıkarma sebebi olarak öngörülebilir⁴³⁷. Böylece şirkete, kendisi yönünden önemli olan sebeplerin varlığı halinde, şahsında bu sebepler gerçekleşen ortağı şirketten çıkararak istediği ortamı sağlama hakkı tanınmıştır. Ortağın iflası veya payının haczi halinde diğer ortaklara ilgili ortağı çıkarma hakkı veren 6762 sayılı TTK m. 523 hükmüne 6102 sayılı TTK'da yer verilmemiştir. 6102 sayılı TTK'da, ortağın kişisel alacaklısının şirketin feshini ihbar etmesi tehdidi ortadan kalkmıştır. Bu durumda, ortağın iflas etmesi veya hakkındaki icra takibinin kesinleşmesi TTK m. 640/1 uyarınca çıkarma sebebi olarak esas sözleşmeye konulabilir. Eğer bu iki durum, somut olayın koşullarına göre haklı sebep oluşturuyorsa, TTK m. 640/3 gereğince ortağın haklı sebeple çıkarılması mümkündür⁴³⁸.

Şirket sözleşmesinde haklı sebeple çıkarma kurumunu etkisiz ve kullanılamaz duruma getirecek düzenlemeler ile mahkemenin takdir yetkisine müdahale edecek şekilde haklı sebebin belirlenmesinde ölçüt olabilecek genel nitelikte kayıtlar yer alamaz⁴³⁹. Şirket ilişkilerine etkisi olmayan, ortaklar için şahsi özellik taşıyan durumlar çıkarma sebebi olarak kararlaştırılmaz. Kural olarak, bir partiye, dine ya da ırka mensup olmak çıkarma sebebi olarak belirlenemez⁴⁴⁰. Fakat, bazı şirketlerde, özellikle şahsi unsurların baskın olduğu küçük ölçekli şirketlerde veya aile şirketlerinde bu tür nitelikler önem taşıyabilir. Böyle durumlarda, bu tür niteliklerin kaybı çıkarma sebebi olarak öngörülebilir⁴⁴¹.

dönemde çıkarılan ortağa ayrılma akçesi ödenmesi şirketi mali yönden daha fazla sıkıntıya sokacağından, bu yükümlülüğü yerine getirmeyen ortağın çıkarılması amaca uygun değildir (Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 190).

⁴³⁵Şener, op.cit., s. 900.

⁴³⁶Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 49.

⁴³⁷ibid., s. 49.

⁴³⁸Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 441.

⁴³⁹Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 65.

⁴⁴⁰Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 53.

⁴⁴¹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 49.

Haklı sebebe bağı hakların kullanılmasını kolaylaştıran ve genişleten tasarruflar geçerlidir. Çıkarma hakkının koşulların ağırlatıcı veya hafifletici hükümler getirilebilir. Şirketin çıkarma hakkının tamamen yasaklanması, önemli ölçüde sınırlanması veya çıkarmanın çıkarılacak ortak bakımından adil olmayacak şekilde aşırı genişletilmesini içeren hükümler yahut hiçbir sebebe bağı olmaksızın serbestçe uygulanabileceği şeklindeki düzenlemeler ise geçersizdir⁴⁴². Şirket sözleşmesinde ortağın haklı sebeple çıkarılabileceği öngörülebilir. Bu durumda nelerin haklı sebep olduğunun şirket sözleşmesinde belirtilmesine gerek yoktur. Bu durumda haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğine mahkeme yerine genel kurul karar verecektir⁴⁴³.

Çıkma ve çıkarma hakkından hakkın doğumundan önce soyut feragat geçerli değildir. Hakkın doğumundan sonra haklı sebeple çıkma veya çıkarma hakkından feragat edilebilir⁴⁴⁴.

Şirket sözleşmesinde, genel kurul kararı ile çıkarma halinde çıkarılması istenen ortağa savunma hakkı tanınacağı belirtilebilir⁴⁴⁵. Şirket sözleşmesinde, ortağı çıkarma yerine daha barışçıl prosedürler de düzenlenebilir. Örneğin, çıkarma sebeplerinden birinin gerçekleşmesi halinde, çıkarma yerine belirli süre içinde payın gerçek değeri üzerinden ortaklardan birine, üçüncü bir kişiye veya şirkete devrinin istenebileceği, öngörülen süre içinde payın alımı gerçekleşmezse, ortağın şirketten çıkarılacağı hükmü

⁴⁴²ibid., s. 49; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 106, 107.

⁴⁴³Şener, op.cit., s. 900. Aksi yöndeki görüşe göre ise, TTK'nın 640/1. fıkrasının amaçlarından birisi, ortağa çıkarma şartları konusunda hukuki güvenliğin sağlanmasıdır. Hangi hallerde şirketten çıkarılacaklarını bileceklerinden, ortaklar açısından da hukuk güvenliği sağlanır (TTK m. 640 gerekçesi). Bu nedenle, haklı sebep kavramı çıkarma sebeplerine kıyasla belirsizlik içerdiğinden, şirket sözleşmesinde haklı sebeple şirket kararıyla çıkarma öngörülemez (Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 191). Haklı sebeplerin varlığı nedeniyle çıkarma, şirketin açacağı haklı sebeple çıkarma davası sonucunda mahkeme kararıyla gerçekleşmelidir. Aksi takdirde, sözleşmede haklı sebeple çıkarmanın öngörülebileceğinin kabul edilmesi halinde, ortak, genel kurulun çıkarma kararına karşı iptal davası açabilecek, bu durumda haklı sebeplerin varlığı iptal davasında değerlendirilecektir. Ancak usul ekonomisi yönünden dava açma ve ispat yükümlülüğünün haklı sebepler bulunduğu iddiasındaki şirkete yüklenmesi daha uygun çözümdür. Bu durum da şirket sözleşmesinde haklı sebeple çıkarmanın düzenlenemeyeceği görüşünü desteklemektedir (Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 191).

⁴⁴⁴Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 49; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 120.

⁴⁴⁵Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 116.

esas sözleşmede yer alabilir⁴⁴⁶. Bunun yanında, devir bedelinin ödenmemesi ihtimaline karşı şirketin hiç olmazsa ikinci dereceden sorumlu olduğu belirlenmelidir⁴⁴⁷.

Belli bir ortağın çıkarılmasına yönelik verilen bir kararda olumlu oy kullanan ortağın, daha sonra gerçekleşecek tüm çıkarmalar için olumlu oy kullanmış olduğu şeklinde yorum yapılamaz. Sonraki tüm çıkarmalar için olumlu oy kullanan ortağın bu iradesi, onun haleflerini bağlamaz.

İki ortaklı bir limited şirkette, ortaklardan biri şirketin kendisi ise, şirket diğer ortağı ortaklıktan çıkaramaz (TTK m. 574/3). Şirket kendi paylarını iktisap etmişse, diğer ortaklar şirketi ihraç edemez. Şirket ancak paylarını devrederek ortaklıktan çıkabilir. Kaldı ki limited şirket ortak sıfatıyla hiçbir çıkarma oylamasına katılamaz (TTK m. 612/4)⁴⁴⁸.

Limited şirketlerde azami ortak sayısı elli (50) olarak belirlenmiştir (TTK m. 574). Ortak sayısının bu azami haddi aşması hâlinde ise nasıl bir müeyyide uygulanacağı Kanunda gösterilmemiştir. Doktrinde böyle bir durum karşısında, elli ortak sayısını aşan tescil taleplerinde sicil müdürünün bu durumun düzeltilmesi için belirli bir süre vermesi, gerekli düzeltme yapılmadığı takdirde mahkemeden şirketin feshini talep edebileceği ileri sürülmüştür. Bu yönden, elli (50) aşan ortakların şirketten çıkarılması makul bir çözüm yolu olup olmadığı hususunu ele almak gerekir. Eğer kuruluş aşamasında bir şekilde 50'den fazla ortak tescil edilmişse, hangi ortakların çıkarılacağı konusunda bir ölçüt belirlemek mümkün değildir. Şirkete sonradan katılan ortaklarla bu sınır aşılmışsa, sonradan katılan ortakların çıkarılarak azami ortak sayısına ulaşılması da, şirkete sonradan katılan ortakların Anayasa ile güvence altına alınan mülkiyet hakkı bakımından diğer ortaklardan farklı bir muameleye tabi tutmayı haklı gösterecek sebep bulunmadığından, bir çözüm yolu olarak kabul edilemez. Bu nedenle, menfaatler dengesine en uygun çözüm yolu, limited şirketin anonim şirkete dönüştürülmesidir⁴⁴⁹.

⁴⁴⁶Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2251. Buna benzer olarak kanunda, yasal bağlamın bulunmadığı hallerden olan payın miras, eşler arasındaki mal rejimine ilişkin hükümler veya icra yoluyla geçmesi durumları için şirkete böyle bir seçimlik hak tanınmıştır (TTK m. 596/2).

⁴⁴⁷Öztürk Dirikkan, *op.cit.*, s. 51.

⁴⁴⁸Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 563.

⁴⁴⁹Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, 114.

B. GENEL KURUL TARAFINDAN ÇIKARMA KARARI ALINMASI

TTK m. 640/1'e göre sözleşmesel çıkarma bakımından, çıkarma kararı ancak genel kurul kararı ile alınabilir. Şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplerden dolayı ortağın şirketten çıkarılması konusunda karar alınması genel kurulun devredilemez yetkilerindedir (TTK m.616/f)⁴⁵⁰. Bu nedenle, şirket sözleşmesinde müdürlere veya ortaklardan birine çıkarma konusunda karar alma yetkisi tanınmaz. Bir ortağın haklı sebepler dolayısıyla şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması veya şirket sözleşmesinde öngörülen sebepten dolayı şirketten çıkarılması, genel kurul tarafından alınan önemli kararlar arasında sayıldığından, ağırlaştırılmış nisaba tabidir (TTK m. 621/1-h). Çıkarma kararı alınırken temsil edilen oyların üçte ikisinin ve esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması gereklidir⁴⁵¹. Bu şekilde, sözleşmesel çıkarma olanağı kanunda düzenlenerek, sebeplerin sözleşmede düzenlenmesi ve kararın genel kurulda alınması olmak üzere iki koşula bağlanarak, keyfi çıkarma uygulamalarının önüne geçilmiştir. Bu iki koşulun esas sözleşmeden kaldırılması veya

⁴⁵⁰Aynı şekilde, bu maddenin kaynağını teşkil eden İsvBK 808b hükmünde de haklı sebep nedeniyle ortağın çıkarılması için mahkemeye başvurulması ve şirket sözleşmesine dayanarak ortağın çıkarılması kararlarının önemli kararlardan olduğu düzenlenerek ağırlaştırılmış karar yeter sayısına (*wichtige Beschlüsse*) tabi tutulmakla çifte çoğunluk öngörülmüştür. Bu maddeye göre, genel kurulda önemli kararların alınması için, temsil edilen oyların en az üçte iki çoğunluğu ve esas sermayenin tamamının salt çoğunluğu (*die absolute Mehrheit*) gereklidir. İsviçre Borçlar Kanununa göre, sözleşmede, çıkarmaya yönelik özel sebepler öngörülebilir. Bu koşullar gerçekleştiğinde genel kurul tarafından sözleşmede farklı bir oran belirlenmemişse, toplantıda temsil edilen oyların 2/3'ü ve esas sermayenin çoğunluğu ile karar alınması gereklidir. Bu oran artırılabilir fakat azaltılamaz (İsvBK 808b). İsvBK 823/3'e göre, 822a maddesinde öngörülen çıkmaya iştirak hükümlerinin çıkarmada kıyasen uygulanamayacağını belirtmektedir. Çünkü burada karar çıkarılan ortak tarafından değil, diğer ortaklar tarafından verildiğinden, diğer ortakların bilgilendirilmesi söz konusu olmaz.

Alman hukukunda ortağın çıkarılmasında aranacak yeter sayılar yönünden ortakların kararıyla ortaklığın sona erdirilmesine ilişkin GmbHG 60/I, No.2 hükmünün uygulanması gerektiği kabul edilmektedir. Bu hükme göre ortağın çıkarılması için kullanılan oyların 3/4'üne nitelikli çoğunlukla alınan bir genel kurul kararı alınması gereklidir (Şener, op.cit., s. 906; İsmail Kırca/Murat Gürel, "Limited Şirket Ortağının Kendisini Çıkarmaya Yönelik Genel Kurul Kararının Alınmasında Oy Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu", *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Armağanı*, Ankara: Sözkese Matbaacılık, 2015, s. 198).

⁴⁵¹6762 sayılı TTK m. 551/3'te ise, çıkarma kararı alınması için esas sermayenin yarısından fazlasına sahip olan ortakların mutlak çoğunluğu aranmaktaydı. 6102 sayılı TTK ile gelen "temsil edilen oylar" kavramının kaynağı, İsvBK 808b'dir. Temsil edilen oylar ibaresinden, ilgili genel kurula fiilen katılan ve oy kullanabilecek olanlar ifade etmektedir. Bu nedenle, oy hakkından yoksun bulunanlar temsil edilen oy kapsamına girmez. Genel kurula katılarak çekimser oy kullananlar ve oyunu belirtmeyenler ise olumsuz oy kullanmış kabul edilirler (Kırca/Gürel, op.cit., s. 198).

sınırlandırılması mümkün olmadığından, daha düşük nisap öngörülemez⁴⁵². Şirket sözleşmesinde düzenleme yapılarak genel kurul kararının tabii olduğu yeter sayısı daha da ağırlaştırılabilir (TTK m. 621/2). Çünkü bu şekilde, ne ortakların ne de alacaklıların haklarına dokunulmadığı gibi, ortakların çıkarılması güçleştirilerek sermaye güçlendirilmektedir⁴⁵³. İki kişilik limited şirketlerde, tek ortağın bu nisabı tek başına sağlayabilmesi halinde, diğer ortağın çıkarılmasına karar verilebilir⁴⁵⁴. İki ortaklı bir limited şirkette ortağın çıkarılarak şirketin tek ortaklı olarak faaliyetine devam etmesi mümkündür.

Haklı sebeple çıkarmada, çıkarılan ortak dava açılmadan önce şirketten çıkarılmayı kabul edebilir. Bu durumda, çıkarma yerine çıkmadan söz edilebilir. Haklı sebeple çıkarılmak istenen ortağın, çıkarma davasını kabul etmesi de mümkündür⁴⁵⁵.

Bu noktada, sözleşmesel sebebe veya haklı sebebe dayalı olarak şirketten çıkarılmak istenen ortağın, ilgili genel kurula katılmasının ve oy kullanmasının mümkün olup olmadığı açığa kavuşturulmalıdır. Bu konuda, 6762 sayılı TTK döneminde ve 6102 sayılı TTK döneminde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Türk hukukunda hakim görüş m. 640/3'e göre çıkarılacak ortağın yapılacak oylamada oy kullanabileceği yönündedir. Buna göre, Kanun ile getirilmiş herhangi bir yasak mevcut değilken, anonim şirketlere ilişkin TTK m. 436'nın kıyasen uygulanması hukuka uygun değildir. Şirketten çıkarılmak istenen ortak, bu durum TTK'nın 619. maddesindeki oy yasakları arasında sayılmadığı için kendisinin çıkarılmasına ilişkin genel kurul kararı alınırken oy kullanma hakkını haizdir⁴⁵⁶. Aynı şekilde, kanunda, ortağın eşi ile kan ve kayın

⁴⁵²Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 192. Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 437; Çamoğlu, "Limited Ortaklıktan Çıkarılma", s. 7.

⁴⁵³Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 64.

⁴⁵⁴Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 192.

⁴⁵⁵Öztürk Dirikkan, op.cit., s.52.

⁴⁵⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 59, 60; Üçışık, op.cit., s. 202. Kırca ve Gürel'e göre, bir kimsenin kendi davasının hakimi olamayacağı ilkesi sınırları belirsiz ve genel bir önermedir. Bu açıdan bakıldığında, ortaklar şirketle ilgili kararların alındığı birçok durumda kendilerinin hakimi durumundadır. Dolayısıyla, salt bir kişinin kendi hakimi olamayacağı ilkesine dayanılarak ortağı oy hakkından yoksun bırakmak hukuka uygun olmayacaktır (Kırca/Gürel, op.cit., s. 220). Aksi yöndeki görüşe göre ise, kanunda bu konuda bilinçsiz bir boşluk vardır. Hiç kimse kendi davasının hakimi olamaz (*nemo debet esse iudex in propria causa*) ilkesine gereğince ortağın haklı sebeple çıkarılması oylamasında oy hakkının bulunmadığı kabul edilmelidir. Aynı şekilde, Kanuna göre, anonim şirketler için, pay sahibinin kendisi, eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da

hısımlarının haklı sebeple çıkarma dava açılması oylamasında oydan yoksun olduklarına dair bir hüküm yoktur. Bu nedenle, ortağın eşi ve hısımlarının bu oylamada oy kullanma hakları bulunmaktadır⁴⁵⁷.

Önemli genel kurul kararlarının düzenlendiği TTK m. 621'in kaynağı İsvBK 808b hükmüdür. Limited şirket genel kurulunda oydan yoksunluğun düzenlendiği TTK m. 619'un kaynağı ise İsvBK 806a maddesidir. Bu nedenle, sorunun çözümünde ilgili maddelere kaynaklık eden İsviçre hukukunda ileri sürülen görüşler de dikkate alınmalıdır. İsviçre Borçlar Kanunu'nun 806a maddesinde oy hakkından yoksunluk açıkça düzenlenerek, ilk fıkrasında müdürlerin çıkarılmasına ilişkin karar alınırken herhangi bir şekilde yönetici kadroda bulunmuş kişilerin oy hakkının bulunmadığı belirtilmiştir (İsvBK 806a). Ancak ortakların çıkarılması yönünden böyle bir düzenleme bulunmamaktadır. İsviçre doktrininde de, hem ortağın haklı sebeple çıkarılması (İsvBK 823/1), hem de sözleşmeye dayalı çıkarma (İsvBK 823/2) halinde, çıkarılacak ortağın ilgili genel kurul kararında oy kullanabileceği kabul edilmektedir⁴⁵⁸.

Kanaatimizce, TTK'nın 619. maddesinde limited şirkette oydan yoksunluk halleri sınırlı sayıda (*tahdidi, numerus clausus*) olarak sayılmıştır. Bu hususta kanun boşluğu bulunmadığından, TTK'nın 436. maddesinde yer alan anonim şirketlerle ilgili olarak kişisel nitelikte iş, işlem ve davaya ilişkin oydan yoksunluğun kıyasen limited şirketlere uygulanmasının ve ortağın oy hakkını sınırlandıran bir hükmün

hakimiyetleri altındaki sermaye şirketlerine ilişkin müzakerelerde oy kullanmaları hukuka aykırıdır (TTK m. 436). Bu bakımdan, anonim şirketlere ilişkin TTK m. 436 hükmünün kıyasen burada da uygulanması gerekir (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 83). Oy hakkından yoksunluk nedeniyle, şirkette sermayenin çoğunluğuna sahip ortağın dahi haklı sebeple çıkarılması kararının alınabileceği; ayrıca, genel kurulda çıkarma kararının alınırken, ortakların karşılıklı olarak ikiye ayrılarak birbirlerini karşılıklı olarak çıkarmak istemeleri halinde, oy hakkından yoksunluk nedeniyle, iki ortaklar kurulu ve şirketin açması gereken iki çıkarma davası söz konusu olacağı, bu durumda, müdürün iki davayı da açmak zorunda olduğu, mahkemenin de bu davaları birleştirerek, tarafların kusurunun ağırlığına göre sonuca bağlaması gerektiği yönünde bkz. Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 83 ve 84.

⁴⁵⁷Şener, op.cit., s. 901, 875, 905; Aker, op.cit., s. 97; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 563; Kırca/Gürel, op.cit., s. 221; Taşdelen, op.cit., s. 176, 222; Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 124; Çamoğlu, *Limited Ortaklıktan Çıkarılma*, s. 9; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 439.

⁴⁵⁸Kırca/Gürel, op.cit., s. 204. Alman hukukundaki durum ise, Türk ve İsviçre hukuklarından farklıdır., Alman Limited Şirketler Kanununun (GmbHG) § 47/4 hükmünde, aleyhine dava açılacak ortağın buna ilişkin genel kurulda oy kullanamayacağı açıkça belirtilmiştir. Bu doğrultuda, Alman Federal Mahkemesi ve Alman öğretisi, çıkarılacak ortağın ilgili genel kurul kararı alınırken oy kullanamayacağını kabul etmektedir (Kırca/Gürel, op.cit., s. 206; Şener, op.cit., 906).

genişletilmesinin hukuki dayanağı olmayacaktır⁴⁵⁹. Bu nedenle, şirket s3zleşmesine dayalı çıkarma veya haklı sebeple çıkarma halinde, çıkarılacak ortak ilgili genel kurul kararının alınmasında oy hakkına sahiptir. Aynı şekilde, kanunda bu y3nde bir oydan yoksunluk hali 3ng3r3lmediğinden, çıkarılacak ortağın eşinin ve kan-kayın hısımlarının da oy hakları bulunmaktadır.

C. ÇIKARMA KARARININ İLGİLİ ORTAĞA BİLDİRİLMESİ VE ÇIKARILAN ORTAĞIN ORTAKLAR GENEL KURULU KARARININ İPTALİNİ DAVA ETME HAKKI

Genel kurul kararıyla şirket s3zleşmesinde 3ng3r3len sebeplerden dolayı çıkarılan ortağa, çıkarma kararının iptalini dava etme hakkı tanınmak suretiyle g3vence sađlanmıřtır⁴⁶⁰. Esas s3zleşmedeki çıkarma sebebinin gerçekleşip gerçekleşmediğini ortaklar genel kurulu takdir ederek karara bağlar. Hukuk g3venliğinin gereği olarak, ortaklar genel kurulu tarafından alınan çıkarma kararları yargı denetimine tabi tutulmuştur. İptal davası açma hakkı çıkarmaya ilişkin bir yenilik olarak 6102 sayılı Kanunla getirilmiştir. 6762 sayılı Kanunda ortaklar kararı ile çıkarma bulunmadığından iptal davası d3zenlenmemişti. H3kme g3re, çıkarma kararına karşı ilgili ortak, kararın noter aracılığıyla kendisine bildirilmesinden itibaren 3 ay içinde iptal davası açabilir. Bu nedenle genel kurulda alınan çıkarma kararının ortağa noter aracılığıyla bildirilmesi gereklidir⁴⁶¹. TTK m. 640/2'ye g3re noter aracılığıyla gerçekleştirilecek bu bildirim yapmak şirket m3d3rlerinin g3revidir. TTK m. 640/2'de çıkarma kararını noter vasıtasıyla ilgili ortağı bildirileceği belirtildiğinden genel kurul toplantısına katılmış olsa dahi çıkarılma kararı verilen ortağa noter aracılığıyla bildirimde bulunması zorunludur⁴⁶². Ortağın iptal davası açma hakkı şirket s3zleşmesiyle sınırlandırılmaz⁴⁶³. Ancak, dava açma hakkının somut olarak doğmasının ardından, bu haktan feragat etmek m3mk3nd3r.

⁴⁵⁹Aynı y3nde bkz. Kırca/G3rel, op.cit., s. 217, 218.

⁴⁶⁰Bařtuđ, *Limited şirkette çıkma ve çıkarılma*, s. 54; Pulaşlı, *şirketler Hukuku şerhi*, 2015, s. 2253; şahin, “Yeni T3rk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın çıkması ve çıkarılmasına İlişkin H3k3mlerinin Değerlendirilmesi”, s. 189.

⁴⁶¹İsvire Borçlar Kanununda yer almayan bu h3k3mde, TTK 255/2'de yer alan kolektif ortaklığa ilişkin d3zenlemeden esinlenilmiştir (şener, op.cit., s. 901).

⁴⁶²řener, op. cit., s. 901.

⁴⁶³Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 564.

Çıkarılan ortak iptal davasını, çıkarma kararının noter vasıtasıyla kendisine bildirilmesinden itibaren üç aylık hak düşücü süre içinde açmalıdır. Bu sürenin geçirilmesi, iptal davası açma hakkının düşmesine neden olur ve süre aşımı mahkeme tarafından resen dikkate alınır⁴⁶⁴.

Çıkarma kararının durdurulmasına dair tedbir kararı verilmediği sürece, genel kurulda alınan çıkarma kararı mahkeme tarafından iptal edilene kadar, ortağın ortaklık sıfatı kalkar. Bu nedenle, hakkında çıkarma kararı verilen ortak, bu karardan sonraki toplantılara katılamaz ve oy kullanamaz⁴⁶⁵.

Çıkarma kararına karşı açılacak iptal davasına ilişkin kanun hükmü (TTK m. 640/2), genel kurul kararlarının iptalinin düzenlendiği (TTK m. 622. atfıyla, TTK m. 445 vd.) maddelere nazaran özel hüküm niteliğindedir. Bu nedenle, TTK'nın 445. maddesinde öngörülen koşullar gerçekleşmese dahi çıkarılan ortak çıkarma kararının iptali davası açabilir⁴⁶⁶.

Açılan iptal davasında, dava şartlarının bulunup bulunmadığı ve çıkarma sebeplerinin gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılır. Ortaklar genel kurulunun bir ortağı bu sebeplerden birine dayanarak çıkarması veya çıkarılan ortağın bu karara karşı mahkemeye başvurması halinde, ortaklar genel kurulu veya mahkeme bu olayın ayrıca bir haklı sebep teşkil edip etmediğini incelemek zorunda değildir. Hakim, sözleşmede belirtilen çıkarma sebepleriyle bağlıdır. Çünkü, ortaklar daha önce şirket sözleşmesinde yer verdikleri durumun çıkarmayı gerektirecek derecede önemli bir sebep olduğunu peşinen kabul ederek, ortaklık ilişkilerini biçimlendirmişlerdir. Mahkeme yalnızca somut olayda çıkarılma sebebinin gerçekleşip gerçekleşmediğini, TBK ve TMK bağlamında genel hukukun emredici hükümlerine uygunluğunu denetleyecektir.

⁴⁶⁴Şener, op.cit., s. 902.

⁴⁶⁵Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 563.

⁴⁶⁶Şener, op.cit., s. 901. Kanun koyucunun TTK'nın 622. maddesinin atfıyla 445. maddenin yanında, çıkarılma kararına karşı iptal davası açılabilmesine ilişkin TTK m. 640/2 düzenlemesi gereksiz görülebilir. Çünkü, TTK m. 640/II hükmüne gerek kalmaksızın, TTK 622 ve 445. maddelere istinaden, iptal davası açılabilmesi de mümkündür. Ancak iki hüküm arasında farklar vardır. Öncelikle, m. 640/2 gereğince dava açmak için ayrıca 445. maddedeki koşulların oluşmasına gerek yoktur. Ayrıca, TTK m. 445'e göre genel kurul kararının iptali davası kararın kesinleşmesinden itibaren 3 ay içinde açılabilirken, TTK 640/2'de çıkarma kararının iptali davasının kararın noter aracılığıyla ortağı bildirilmesinden itibaren 3 ay içerisinde açılacağı düzenlenmek suretiyle dava açma süresi uzatılmıştır (Bilgili/Demirkapı, op.cit., s. 499).

Örneğin esas sözleşmedeki çıkarma hükmünün emredici hükümlere aykırı olması halinde, mahkeme tarafından söz konusu esas sözleşme hükmünün ve bu hükme dayanılarak verilen çıkarmaya ilişkin ortaklar genel kurulu kararının geçersizliğine karar verilir⁴⁶⁷. Bu durumda, ortak hiç çıkmamış gibi işlem görülür. Mahkemenin kararı açıklayıcı niteliktedir. Ancak hakkında daha önce çıkarma kararı verilen ortağın katılmadığı ara dönemde alınan genel kurul kararları geçerliliğini korur⁴⁶⁸. Dava reddedilirse, ortak bozucu yenilik doğuran bir nitelik taşıyan genel kurul kararının kendisine ulaştığı tarihte şirketten çıkmış olur⁴⁶⁹.

TTK'nın 622. maddesine göre, limited şirket genel kurul kararlarının butlanına ilişkin olarak anonim şirket hükümleri kıyasen uygulanacaktır. Batıl olan genel kurul kararları en baştan itibaren hükümsüzdür ve daha sonra geçerli hale gelmeleri mümkün değildir⁴⁷⁰. Butlanın tespiti davası süreye tabi kılınmamıştır. Ancak, menfaat sahipleri bu davayı, dürüstlük kurallarına uygun bir sürede açmalıdır (TMK m. 2). TTK'nın 447. maddesinde, anonim şirket genel kurulu kararlarında butlan halleri örnekleyici olarak belirtilmiştir. Hükme göre, özellikle, ortakların genel kurula katılma, oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez vazgeçilmez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya kaldıran, ortakların bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran, anonim şirketin temel yapısını bozan ve sermayenin korunması hükümlerine aykırılı olan kararlar batıldır. Örneğin, karar nisaplarına aykırı olarak alınmış genel kurul kararları butlanla maluldür. Bunun yanında, Kanun'da belirtilen butlan sebepleri dışındaki emredici hükümlere aykırılıklarda butlanın ikinciliği ilkesi dikkate alınmalıdır⁴⁷¹. Bu nedenle, iptal müeyyidesi yeterli olacaksa genel kurul kararının butlanı yerine iptali tercih edilmelidir⁴⁷².

⁴⁶⁷Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 50; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, 2254. Cerrahoğlu'na göre, hangi durumların haklı sebep sayılacağına dair şirket sözleşmesine konulan hükümler hakim için bağlayıcı olmayıp, yol gösterici niteliktedir (Cerrahoğlu, op.cit., s. 184).

⁴⁶⁸Şener, op.cit., s. 903.

⁴⁶⁹Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 438; Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 8. Tekinalp'e göre, ortağın çıkarılmasına karar verilmesi hâlinde çıkarılma, ilgili genel kurul kararının iptalini dava etmek için ortağa tanınan üç aylık sürenin sonunda gerçekleşmiş olur (Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 563).

⁴⁷⁰Eren, op.cit., s. 301.

⁴⁷¹TTK m. 447 gerekçesi.

⁴⁷²Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 164.

III. ŞİRKETİN TALEBİ ÜZERİNE MAHKEME KARARIYLA HAKLI SEBEBE İSTİNADEN ÇIKARILMA

A. HAKLI SEBEPLE ÇIKARILMA KURUMU

Haklı sebeple çıkarma, şirket tarafından ancak haklı sebebin varlığı halinde ve kanunda belirtilen usule göre gerçekleştirilir. 6762 sayılı TTK m. 551/3'de yer alan haklı sebeple çıkarma davası, temel esaslarında değişiklik olmaksızın 6102 sayılı TTK m. 640/3'e alınmıştır. Söz konusu düzenleme gereğince, ortağın çıkarılmasını gerektiren haklı sebepler bulunduğu takdirde şirket haklı sebeple çıkarma davası açma imkânına sahiptir. Kanun, ortağa bahsettiği haklı sebeple çıkma hakkının yanında, şirkete de haklı sebeple çıkarma hakkı bahşederek karşılıklı hak eşitliğini sağlamayı amaçlamıştır⁴⁷³. Böylece, ortaklardan birisi şirketi sona erme tehlikesi ile karşı karşıya bıraktığı takdirde, diğer ortaklara ilgili ortağı çıkararak şirketi devam ettirme imkânı tanınmıştır. Haklı sebeple çıkarma hakkı kanunla tanındığından, bu hakkın ortaklara şirket sözleşmesi ile tanınmasına ihtiyaç yoktur. Haklı sebeple çıkarma özellikle, şirket sözleşmesinde çıkarmanın düzenlenmemesi veya sözleşmedeki sebeplerden başka haklı sebepler bulunması halinde uygulanma alanı bulacaktır⁴⁷⁴.

Haklı sebebe dayanan çıkarma genel bir çıkarma sebebidir. Bu nedenle, diğer özel çıkarma sebeplerinin şartlarını oluşturmayan durumlar da, haklı sebep teşkil etmeleri halinde, haklı sebeple çıkarmaya dayanak oluşturabilir⁴⁷⁵.

Haklı sebeple çıkarma kurumunda da haklı sebeple çıkmada olduğu gibi, şirketteki sorun çıkarılmaya göre daha yumuşak yollarla giderilebiliyorsa, ortağın şirketten çıkarılması hukuka aykırı olacaktır⁴⁷⁶.

⁴⁷³Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 54; Şener, op.cit., s. 903. Alman hukukunda ortağın haklı sebeple mahkeme kararıyla çıkarılması kanunda düzenlenmemiştir. Ancak, Alman Federal Mahkemesinin 01.04.1953 tarihli kararına dayanılarak, şahsında haklı sebep bulunan ortağın genel kurul kararı gereğince dava açılarak şirketten çıkarılmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir. Söz konusu kararda, haklı sebeple çıkarmanın usulü de belirlenmiştir. Şirket tarafından çıkarma davası açılması için genel kurul tarafından (GmbHG § 60 gereğince şirketin feshi için öngörülen oy hakkına sahip payların ¾ ile) karar alınmalıdır (Şener, op.cit., s. 903; Kırca/Gürel, op.cit., s. 205).

⁴⁷⁴TTK m. 640 gerekçesi.

⁴⁷⁵Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 128.

⁴⁷⁶Şener, op.cit., s. 903.

Haklı sebeplere dayanılarak ortağın şirketten çıkarılmasını dava etme hakkı şirkete tanınmıştır. Bu hakkın kullanılıp kullanılmaması şirketin takdirindedir. Dolayısıyla, ortağın alacaklılarının ortağın çıkarılması hususunda şirketi zorlaması hukuken mümkün değildir⁴⁷⁷. Eşit işlem ilkesi, genel kurulun takdir yetkisinin sınırını oluşturur. Şirket, haklı sebeplerle bir ortağın çıkarılmasını talep ederken eşit işlem ilkesine uygun davranmalıdır. Aynı sebebe dayanarak bir ortak için çıkarma talep ederken, diğer ortak için daha hafif bir çözüm öngörülmesi eşit işlem ilkesine aykırıdır⁴⁷⁸. Eğer ortaklar yönünden sebepler farklı ise, ortaklardan birisi için çıkarma davası açıp diğeri için açmamak şirketin takdirine kalmıştır. Dava edilmeyen ortağa karşı daha sonra çıkarma davası açma hakkı haklı sebebin varlığı devam ettiği sürece saklıdır⁴⁷⁹.

Ortağın şirketten haklı sebeple çıkma hakkı gibi, şirketin haklı sebeplere dayanarak ortağı çıkarma hakkı da, sözleşme ile bertaraf edilemez⁴⁸⁰. Haklı sebebe dayalı hakların kullanılması, bu hakların yöneldiği amaca ulaşılması güçleştirilmeden, başka bir deyişle hakkın özüne dokunulmadan birtakım şartlara bağlanabilir. Örneğin, çıkarılması istenen ortağa savunma hakkı verilmesi veya çıkarma davası için süre öngörülebilir⁴⁸¹. Ancak bu sürenin, çıkarma sebebinin öğrenilmesinden itibaren işlemesi gereklidir⁴⁸². Aynı şekilde, şirket sözleşmesinde haklı sebeple çıkarma işlemi kolaylaştıran düzenlemeler yapılabilir⁴⁸³. Şirket sözleşmesine, bazı somut nedenlerin haklı sebep teşkil edeceğine ilişkin hükümler konulabilir. Belli olayların çıkarma için haklı sebep teşkil etmeyeceği yönündeki sözleşme hükümleri de geçerlidir⁴⁸⁴. Haklı sebeple çıkarma konusunda emredici hükümlere uymak kaydıyla, şirket kurulurken esas sözleşmede düzenleme yapılabileceği gibi, daha sonra esas sözleşmede değişiklik

⁴⁷⁷Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2255.

⁴⁷⁸Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 67; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2255.

⁴⁷⁹Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2255.

⁴⁸⁰Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2255. Çıkarma hakkının tamamen ortadan kaldırılmasının mümkün olduğu yönünde bak. Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 119. Baştuğ'a göre, haklı sebeple çıkarma hakkını tamamen kullanılamaz veya işlevsiz hâle getirecek düzenlemelerin yapılamaz. Ancak, şirket sözleşmesi ile genel kuruldaki haklı sebebe ilişkin nisabın artırılması mümkündür. Bu görüş, nisabın sözleşmeyle daha yüksek bir oran olarak belirlenmesinin ortakların ve de alacaklıların haklarına hâle getirmediği gerekçesiyle savunulmuş ise de, haklı sebeple çıkarmanın aynı zamanda şirket için bir hak olduğu da dikkate alınmalıdır (Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 65).

⁴⁸¹Çamoğlu, "Türk Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerin Emredici Niteliği", s. 303.

⁴⁸²ibid, s. 122.

⁴⁸³ibid., s. 107.

⁴⁸⁴ibid., s. 120.

yapmak suretiyle hüküm konulması da mümkündür⁴⁸⁵. Sözleşme değişikliği yapılarak haklı sebeple çıkarmaya ilişkin düzenlemeler getirilmesi durumunda, bu hükümler sadece değişiklikten sonra ortak olanlara değil, bütün ortaklara uygulanır.

B. HAKLI SEBEPLE ÇIKARMA DAVASININ KOŞULLARI

1. Haklı Sebebin Bulunması

a. Haklı Sebep Kavramı

Haklı sebep kavramı hakkında yukarıda haklı sebeple çıkma yönünden yapılan açıklamalar burada da geçerlidir. Bu bölümde, haklı sebeple çıkarma kurumuna özgü özellikler ele alınacaktır.

Haklı sebeple çıkarma davasının maddi hukuka ilişkin şartı haklı sebebin bulunmasıdır. Limited şirket ortağının haklı sebeple çıkarılması ile ilgili olarak haklı sebep kavramı mevzuatımızda tanımlanmamıştır. Haklı sebep oluşturan durumları bütün şirketler için genelleştirmek mümkün değildir. Ortakların kişiliklerinin daha fazla önem taşıdığı şirketlerde haklı sebep oluşturan bir olay, sermayenin önem taşıdığı ve ortaklar arası ilişkinin sıkı olmadığı limited şirketler için haklı sebep olarak kabul edilmeyebilir. Doktrinde ve yargı kararlarında haklı sebebin birçok tanımı yapılmıştır⁴⁸⁶. Ortağın kendi şahsında ortaya çıkan sebepler, ortakların bir araya gelmelerini sağlayan amilleri ortadan kaldırıyor, şirketin devamını veya amacına ulaşılmasını olanaksız kılıyor yahut önemli ölçüde engelliyor ise, ya da ortağın şirkette kalması ortaklar arasındaki güven ve işbirliğini zedeleyerek ortaklık ilişkisini diğer ortaklar bakımından katlanılamaz hale

⁴⁸⁵Dirikkan'a göre, çıkarma yönünden kanunda haklı sebep olarak sayılmamış durumların haklı sebep sayılması ve ortakların çıkarılması durumunda verilecek ayrılma payının gerçek değerinden daha düşük olacağına ilişkin hükümlerin sözleşme değişikliği ile getirilmek istenmesi durumunda, ortakların oybirliği ile karar alması gereklidir. Çünkü, burada çıkarılan ortağın durumu ağırlaştırılmaktadır. Aynı durum, kanunda haklı sebep sayılan olayların çıkarma için yeterli olmadığına ilişkin düzenleme yapılmasında da geçerlidir. Burada ise çıkarılan ortak dışındaki ortakların hakları zedelenmektedir. Bu nedenle çıkarma konusunda yasal düzenlemeden ayrılan sözleşme değişiklikleri için oybirliği aranmalıdır (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 52).

⁴⁸⁶Bkz. yuk. s. 49 vd.

getirmiş ise haklı sebebin varlığından söz edilebilir⁴⁸⁷. Yapılan tanımlarda, taraflar arasındaki ilişkinin devam etmesinin “çekilmez” olması hususu öne çıkmaktadır. Bu nedenle, çıkarılma için haklı sebep olabilecek olaylar değerlendirilirken, sözkonusu durumda ilişkinin “çekilmez” hale gelip gelmediğine dikkat edilmelidir. Çıkma hakkının kullanılmasında, şirket ilişkisinin devamının katlanılmaz hale gelip gelmediği çıkan ortak açısından incelenirken, çıkarmada şirket açısından değerlendirilir.

b. Haklı Sebep Teşkil Eden Durumlara Örnekler

Ortağın haklı sebeple çıkmasında olduğu gibi, çıkarılmasında da hangi vakıaların haklı sebep olarak kabul edileceği kanunda sayılmamıştır. Ancak, hukuki ilişkinin devamını çekilmez kılacak bu durumların hangi şekillerde ortaya çıkabileceğini değerlendirmek, haklı sebeple çıkma ve çıkarma kurumlarının uygulama alanını belirlemek yönünden faydalıdır. Haklı sebep kavramının belirlenmesinde TTK'nın 245. maddesinde kollektif şirketlerin sona ermesi için açıklanan ilke ve ölçülerden, limited şirkette ortağın çıkarılması durumunda da faydalanılabilir⁴⁸⁸. Yargı kararları ve doktrinde haklı sebep olduğu belirtilen bazı durumlar da uygulamaya ışık tutabilir.

Örneğin, ortağın başta sermaye koyma borcu olmak üzere, sır saklama veya bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi, yan edim yükümlülüklerini yerine getirmemesi, ek ödeme yükümlülüğü gibi ortaklıktan doğan yükümlülüklerini yerine getirmemeyi itiyat haline getirmesi⁴⁸⁹, ortağın menfaati meşru da olsa, şirket menfaatlerine zararlı davranışın süreklilik kazanması⁴⁹⁰, her ne kadar ortağın ortaklığa dava açması haklı sebep teşkil etmez ise de, ortağın gereksiz davalar açarak şirket yönetimini yıldırmaya çalışması⁴⁹¹, bir ortağın diğer ortakları kötülemesi veya küçük düşürücü davranışlarda

⁴⁸⁷Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 55; Şener, op.cit., s. 908; Üçışık, op.cit., s. 200; Cerrahoğlu, op.cit., s. 186.

⁴⁸⁸Çamoğlu, *Limited Ortaklıktan Çıkarılma*, s. 11; Yıldız, op.cit., s. 159; Üçışık, op.cit., s. 200; Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 119.

⁴⁸⁹Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 56; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 52; *Limited Ortaklıktan Çıkarılma*, s. 11; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 565; Çevik, op.cit., s. 247; Uçar, op.cit., s. 371.

⁴⁹⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 68.

⁴⁹¹Şener, op.cit., s. 910. “...şirketten çıkarılması istenen karşı davalı ortakların şirket yöneticilerini bazı gelirleri kayda almadıkları suçlaması ile itham ettikleri, bu hareketin ortaklar arasında güveni rencide edici olup, TTK'nın 551. maddesinde yazılı muhik sebeplerin gerçekleştiği...” Yargıtay 11. HD, 07.11.2006, 2006/11357 (Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 121).

bulunması⁴⁹², şirkette çalışanlara karşı ahlaka aykırı davranışlar sergilemesi, diğer ortaklara hakaret veya küfür etmesi, onları dövmesi⁴⁹³, davranışlarının şirketin faaliyetlerini sekteye uğratması⁴⁹⁴, şirket hesaplarında veya idaresinde usulsüzlük yapması, şahsi menfaatleri uğruna şirketin ünvanını veya mallarını kötüye kullanması veya sürekli bir hastalık veya diğer bir sebepten dolayı üzerine aldığı şirket işlerini veya edimleri gerçekleştiremeyecek olması⁴⁹⁵, kötü niyetli davranışları yüzünden şirketin işlerinin ciddi biçimde bozulması⁴⁹⁶, kötü niyetli davranışları nedeniyle şirketin kredi bulmasının zor hale gelmesi⁴⁹⁷, şirket idarecisinin görevini yerine getirmemesi, bu görevin gereklerine aykırı hareket etmesi, şirketin idaresinde veya defterlerin tutulmasında şirkete ihanet etmesi, şirket idaresinde hile, desise, irtikap, zimmet, örneğin sahte faturalar düzenleyerek kendisine menfaat sağlaması⁴⁹⁸, şirket aleyhine hayali borçlar oluşturulara haciz yoluyla takipte bulunulması⁴⁹⁹, vergi dairesine asılsız ihbarlarda bulunulması, ortağın rakip ticari işletme sahibi olan eşinin etkisiyle zorunlu olmasına rağmen şirket sözleşmesinin değiştirilmesine yanaşmaması⁵⁰⁰, bir ortağın yakınlarına toplumsal ahlak anlayışına aykırı hareketlerde bulunulması⁵⁰¹, şirkete zarar veren bir davranış veya özelliklerin gizlenmesi⁵⁰², evlilik vasıtasıyla bir aile şirketine giren ortağın evlilik birliğine aykırı davranışlarda bulunması⁵⁰³, yaşlılık, hastalık, sakatlanma sonucu şirket için gerekli niteliklerini kaybetmesi⁵⁰⁴, tutuklanma veya askerlik gibi sebeplerle şirket işlerinden uzak kalması⁵⁰⁵, yüz kızartıcı bir suçtan dolayı mahkum olması⁵⁰⁶, toplumsal kötü adın şirkete zarar verecek duruma gelmesi⁵⁰⁷, şahsi menfaatleri için şirketin ticaret ünvanını ve emvalini istismar etmesi⁵⁰⁸ gibi durumların

⁴⁹²Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 51; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 70; Üçışık, op.cit., s. 201.

⁴⁹³Şener, op.cit., s. 909.

⁴⁹⁴Yargıtay 11. HD, 13.04.1989, E. 1989/74, K. 1989/2287 (Çevik, op.cit., s. 249; Şener, op.cit., s. 909); Yargıtay 11. HD 11.06.2001, E. 3297, K. 5291 (Şener, op.cit., s. 909).

⁴⁹⁵Çevik, op.cit., s. 247; Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 119.

⁴⁹⁶Yargıtay HGK, 17.05.1967, E. 554, K. 259 (Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 52).

⁴⁹⁷Üçışık, op.cit., s. 201.

⁴⁹⁸Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 73; Üçışık, op.cit., s. 200; Çevik, op.cit., s. 247.

⁴⁹⁹Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 565.

⁵⁰⁰Yargıtay 11. HD, 30.11.1982, E. 1982/4865, K. 1982/5412 (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 72).

⁵⁰¹Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 53.

⁵⁰²Üçışık, op.cit., s. 200.

⁵⁰³ibid., s. 201.

⁵⁰⁴Yargıtay 11 HD, 11.05.1998, E. 1915, K. 3246 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3558, Üçışık, op.cit., s. 201).

⁵⁰⁵Üçışık, op.cit., s. 201.

⁵⁰⁶Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 73.

⁵⁰⁷Tekinalp, *Kollektif Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 565.

⁵⁰⁸Çevik, op.cit., s. 247.

somut olayın şartlarına göre ortaklar arasındaki ilişkiyi temelinden sarsması, şirket ilişkisini çekilmez kılması halinde ortağın çıkarılmasına yol açabilecek bir haklı sebep teşkil edecektir. Bir ortağın ana-babası, kardeşleri, çocukları gibi belli derecede yakınlarının davranışları da ortaklıktan çıkarma için haklı sebep teşkil edebilir⁵⁰⁹.

Iskat usulü kanunda emredici olarak düzenlenmiş olduğundan, pay bedelinin ödenmemesi halinde şartları olduğu takdirde TTK m. 481 vd. gereğince işlem yapılmalı, bunun yerine haklı sebeple çıkarma yoluna gidilmemelidir. Sermaye borcunu ödemede temerrüt çıkarılma için tek başına haklı sebep oluşturmaz⁵¹⁰.

Sadakat yükümlülüğünün ciddi şekilde ihlali veya eğer şirket sözleşmesinde düzenlenmiş ise, rekabet yasağını ihlal edilmesi gibi durumlar haklı sebep olarak kabul edilebilir⁵¹¹. Haklı sebebin belirlenmesinde sadakat yükümünün önemli bir yeri vardır. Doktrinde ve mahkeme kararlarında limited şirket ortağının diğer ortaklara ve şirkete karşı sadakat yükümlülüğünün bulunduğu kabul edilerek, bu yönde ilkeler geliştirilmiştir. Sadakat yükümlülüğü, ortağın şirket menfaatlerine aykırı davranışlardan kaçınmasını zorunlu kılar. Ortağın sadakat yükümlülüğünün kapsamı, somut olayın koşullarına göre belirlenir. Ortağın şirket menfaatleri karşısında kendi menfaatlerinden vazgeçmesi konusunda sınır, meşruluk ölçütüne göre belirlenir. Buna göre, kural olarak ortağın meşru menfaatlerinin bulunması durumunda, kendi menfaatlerini şirket menfaatlerine tercih edebilir ve bu durum ortağın şirketten çıkarılması için haklı sebep teşkil etmez⁵¹². Örneğin, ortağın şirketten olan alacağını tahsil etmek amacıyla şirkete karşı hukuki yollara başvurması, her ne kadar şirketin menfaatlerine aykırı olsa da ortağın menfaati meşru olduğu için burada ortağın şirkete karşı sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiğinden söz edilemez. Dolayısıyla ortağın bu davranışı, çıkarılması için haklı sebep olarak kabul edilemez. Aynı şekilde, şirket ilişkisinde ortağın yasal haklarını

⁵⁰⁹Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 53.

⁵¹⁰Aker, op.cit., s. 76, 77.

⁵¹¹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 68, 73; Çamoğlu, *Limited Ortaklıktan Çıkarılma*, s. 11; Şener, op.cit., s. 909; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 194; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 56; Yıldız, op.cit., s. 159; Üçışık, op.cit. s. 201; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 565. Çamoğlu’na göre, bir ortağın haksız rekabette bulunması, şirket sözleşmesinde öngörülmemiş olsa dahi, sadakat borcunun ihlali veya ihanet niteliği taşıyorsa, somut koşullara göre haklı sebep olarak kabul edilebilir (*Limited Ortaklıktan Çıkarılma*, s. 11).

⁵¹²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 68.

kullanması, örneğin karşı dava açarak haklı taleplerini ileri sürmesi, bir ortağın şüphesine yol açan bir konuda müdürler aleyhine ihbar ve şikayette bulunması, çekimser kalması, müdürlerden açıklama istemesi veya müdürleri eleştirmesi kural olarak çıkarılmasını gerektirecek bir haklı sebep olarak kabul edilemez⁵¹³. Ortağın şirket sözleşmesi ile kendisine verilmiş olan yetkiyi kullanarak usulüne uygun şekilde şirketin feshini ihbar etmesi⁵¹⁴, yönetim yetkisini diğer ortakların isteklerine aykırı, ancak yasal sınırları içerisinde kullanması⁵¹⁵ veya haklı nedenle fesih davası açması⁵¹⁶ mücerret olarak şirketten çıkarılmasını gerektirecek bir husus değildir. Ancak, ortağın çoğunluk kararının uygulanmasını sistematik şekilde engellemesi, şirkete karşı kötü niyetle dava açması ve bunları inatla devam ettirmesi haklı sebep oluşturabilir⁵¹⁷.

6762 sayılı TTK'da çıkarılma sebebi olarak öngörülen iflas veya haciz yoluyla takip edilme hallerine (eski TTK m. 522, 523), 6102 sayılı TTK'da yer verilmeyerek hukuki sonuçları genel hükümlere bırakılmıştır. Bunun yanında, iflas veya haciz yoluyla takibe uğrama TTK m. 640/1 kapsamında çıkarılma sebebi olarak şirket sözleşmesine konulabilir. Şirket sözleşmesinde böyle bir hüküm yer almasa da, bu iki durum somut olayın koşullarında çıkarılma için haklı sebep teşkil edebilir (TTK m. 640/3)⁵¹⁸. Aynı

⁵¹³Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 68; Yargıtay 11. HD, 01.04.1984, E. 939, K. 1846 (Şener, op.cit., s. 910; Arslanlı/Domaniç, op.cit., s. 776; Üçışık, op.cit., s. 203; Çevik, op.cit., s. 249). "*Somut olayda davacı tarafından, davalının şirket müdürü olup müdürlük ücret alacağı için dava yoluna gittiği, kararın icraya konulması nedeniyle icra dairesine teminat mektubu sunmak zorunda kaldıkları, davalıya karşı açılan ortaklıktan çıkarılması talepli davanın reddedilmesi üzerine davalı vekilince vekalet ücretinin icra takibine konu yapıldığı, şirketin maddi olarak zora girdiği, karşılıklı güven ilişkisinin zedelendiği haklı neden olarak öne sürülmüştür. Ancak davalı, müdürlük ücret alacağı ve yasal vekalet ücreti alacağı için dava ve takip yoluna başvurmuş olup, T.C. Anayasası'nın 18. maddesinde zorla çalıştırma yasağıyla birlikte angaryanın da yasak olduğu belirtilmiş ve kişilerin yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri de Anayasa'nın 55. maddesinde güvence altına alınmıştır. O halde, davalının hukuka aykırı olmayacak şekilde dava ve takip yoluna başvurarak yasal haklarını kullanmış olması, ortağı olduğu şirkete karşı yükümlülüklerini ihlal ettiği ve şirket ortaklığından çıkarılması için haklı sebebin doğduğu anlamına gelmeyeceğinden, mahkemece yazılı gerekçelerle bu hallerin haklı sebep olarak kabulü ile davalı ortağın şirketten çıkarılmasına karar verilmesi doğru olmamış, hükmün bozulması gerekmiştir.*" Yargıtay 11. HD, 28/11/2016, E. 2015/11702, K. 2016/9153 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uvyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

⁵¹⁴Yargıtay 11. HD, 25.09.1985, E. 1985/3521, K. 1985/4788 (Çevik, op.cit., s. 249; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 68). "*Ortağın kooperatif inşaat ruhsatnamesinin sahte olduğu hakkında resmi makamlara şikayette bulunması, bunun sonucunda kooperatif başkanı ve ruhsatı veren belediye görevlilerinin yargılanması aynı konuda ve resmi makamlara demeç vermesi yasal eleştiri hakkının sınırları içinde kaldığı, bu nedenle ihraç kararı verilemeyeceği...*" Yargıtay 11. HD, 05.04.1990, E. 2347, K. 3035 (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 69).

⁵¹⁵Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 52.

⁵¹⁶Yıldırım, op.cit., s. 87.

⁵¹⁷Öcal, op.cit., s. 219.

⁵¹⁸Çamoğlu, *Limited Ortaklıktan Çıkarılma*, s. 11.

durum, 6762 sayılı TTK'da çıkarma sebebi olarak öngörülen, ancak 6102 sayılı TTK'da çıkarma sebebi olarak düzenlenmeyen sermaye borcunu ödemede temerrüt hali için de geçerlidir⁵¹⁹.

Aynı şekilde, ortağın, şirketle üçüncü kişi olarak yaptığı bir sözleşmede birtakım yükümlülüklerini ihlal etmesi, şirket ilişkisine zarar vermediği sürece, kural olarak çıkarılma için haklı sebep teşkil etmez. Çünkü ortak bu sözleşmeler yönünden üçüncü kişi konumundadır⁵²⁰. Sadece geçici bir hiddetin etkisiyle diğer ortaklara karşı kötü sözler söylemesi de şirketten çıkarılma için tek başına haklı sebep olarak kabul edilmemelidir⁵²¹.

Limited şirket, şahsi unsurları da olan karma nitelikte bir sermaye şirkettir. Limited şirketin bu niteliği, haklı sebeplerin değerlendirilmesinde bir ölçüt olacaktır. Özellikle, 6102 sayılı Kanun ile birlikte sermaye yönü daha da kuvvetlendirilen limited şirketlerde, kural olarak, bir ortağın kişisel özelliklerini yitirmesi veya gayri ahlaki davranışları gibi ortağın şahsına bağlı durumlar çıkarmaya haklı sebep teşkil etmez⁵²². Ortağın özel hayatına ilişkin durumlar da, kural olarak, çıkarma için haklı sebep ortaya çıkarmaz. Fakat bu durumlar şirket ilişkilerine zarar verirse veya şirketin adını ve itibarını önemli ölçüde zedeliyorsa ortağın çıkarılması için haklı sebebin oluştuğunun kabulü mümkündür⁵²³. Örneğin ortağın haysiyetsiz hayat sürmesi, alkol bağımlılığı, kumar düşkünlüğü ya da mali suçlardan mahkum olması⁵²⁴, ortağın şahsi borcu nedeniyle icra takibine maruz kalması⁵²⁵ gibi durumlar şirketin itibarına zarar vermekte ve bu nedenle ortaklar arası işbirliği zedelenmiş ise ortağın haklı nedenle çıkarılması mümkün olabilmelidir⁵²⁶. Ortağın belli bir partiye, dine veya ırka mensup olması çıkarma için haklı sebep oluşturmaz⁵²⁷. Ortağın haklı nedenle çıkarılabilmesi için, bu

⁵¹⁹ibid., s. 14.

⁵²⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 68.

⁵²¹Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 52.

⁵²²Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkarması ve Çıkarılması*, s.118; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 71.

⁵²³Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 70; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 53. Örneğin, şahıs şirketi niteliği taşıyan kollektif şirket ortakları açısından, ortağın kısıtlanma için yeterli düzeyde olmasa bile, ruhsal dengesinin ortaklar arası işbirliğini engelleyecek şekilde bozulması, çıkarma yönünden haklı sebep teşkil eder (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 71).

⁵²⁴Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 53; Üçışık, op.cit., s. 201.

⁵²⁵Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 72, Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 52

⁵²⁶Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 72.

⁵²⁷Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 53.

sebebin ortaklık ilişkisini katlanılamayacak ölçüde zedelemesi ve ilgili ortağın kalması halinde şirketin devamının önemli ölçüde tehlikeye girecek olması gerektiğinden, ortağın geçici başarısızlığı gibi nedenler haklı sebep oluşturmaz⁵²⁸. Sadece özel bilgisi ve yetenekleri nedeniyle şirkete alınan ortağın, bu özelliklere sahip olmadığının anlaşılması ya da ortaklar arasındaki birlikte çalışmayı imkansız hale getiren ciddi fikir uyuşmazlıkları gibi durumlar haklı sebep sayılabilir⁵²⁹.

Bir ortağın hileli davranışlarla şirkete girmesi halinde irade bozukluklarına ilişkin hükümlerin esas sözleşmeye uygulanması tam olarak elverişli olmayacağından, hile nedeniyle esas sözleşmenin veya ortağın şirkete katılmasına yönelik işlemin iptali yoluna gitmek yerine, şirketler hukukunun kendine özgü yapısı içinde bu işlevi çıkarılma müessesesinin göreceğini kabul ederek haklı nedenle ortağın çıkarılması yoluna gitmek daha doğrudur⁵³⁰. Bu şekilde, üçüncü kişilerin tescile güveni korunarak, hukuki görünüşe güven ilkesine de uygun bir yol izlenmiş olur. Ancak diğer ortakların, ilgili ortağın şirkete girmesi anında bu durumu bilmeleri halinde, çıkarma sebebi oluşmaz⁵³¹. Şirketin kurucu ortaklarından birinin kuruluş aşamasında yalan beyanlarda bulunarak diğer ortakları yanıltması veya limited şirket ortağının şirkete karşı bir takım yalan beyanlarda bulunması da belirli bazı mesleki vasıfları bulunduğu noktasındaki gerçek dışı beyanı ortak ile şirket arasında ortaklık ilişkisinin kurulmasına etkili olduğu ölçüde çıkarılma için yeterli bir haklı sebep olabilir⁵³².

Çıkarma sebebinin oluşması için zarar meydana gelmesi zorunlu değildir. Ancak bazı durumlarda, haklı sebebin oluşup oluşmadığının takdirinde meydana gelen zararın bulunup bulunmadığı önem taşıyabilir. Örneğin, Yargıtay kararına konu olan bir olayda, ortağın verdiği tahliye taahhüdünün çıkarma sebebi teşkil edebilmesi için, şirketin bu

⁵²⁸Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 74.

⁵²⁹ibid., s. 71.

⁵³⁰ibid., s. 72.

⁵³¹ibid.

⁵³²Benzer şekilde, İş Kanununun 25/II-a hükmünde, “İş sözleşmesi yapıldığı sırada bu sözleşmenin esas noktalarından biri için gerekli vasıflar veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunların kendisinde bulunduğunu ileri sürerek yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler veya sözler söyleyerek işçinin işvereni yanıltması” haklı nedenle fesih sebebi olarak düzenlenmiştir.

yüzden zarara da uğramış olduğunun kanıtlanması gerektiği belirtilmiştir⁵³³. Şirketin bir zararı varsa, çıkarma davasında şirket zararının tazminini de talep edebilir.

c. Haklı Sebep Ortağın Şahsında Doğması

Bir ortağın çıkma talebinde bulunurken dayandığı haklı sebep, genellikle ortaklar arasındaki veya çıkma hakkını kullanan ortakla şirket arasındaki ilişkiden kaynaklanırken; ortağın şirketten çıkarılmasına neden olan haklı sebep ise, çıkarılan ortağın şahsi alanında gerçekleşmekte, onun şahsından veya davranışlarından doğmaktadır. Dolayısıyla, şirket içindeki işbirliğini zedeleyen, işbirliğini bozan veya bozma ihtimali bulunan, diğerlerine oranla büyük ölçüde bir veya birkaç ortağa isnat edilebilen olgu veya olaylar, çıkarılma için haklı sebep oluşturabilir⁵³⁴. Çıkmadan farklı olarak, limited şirket ortağının TTK m. 640/3 çerçevesinde çıkarılabilmesi için, çıkarılacak ortağın şirkette kalmasını diğer ortaklar yönünden katlanılamaz kılan sebebin bu ortağın şahsi alanında gerçekleşmesi, kişiliğinden doğması, ortağa yüklenebilmesi ve çıkarmayı gerektirecek nitelikte olması gerekir⁵³⁵. Çıkarmanın, çıkarılan ortağın şahsi ile ilgili olarak alınan bir tedbir olması nedeniyle, örneğin devletin iktisadi politikaları nedeniyle şirketin amacına ulaşamaz duruma gelmesi gibi ortağa isnat edilemeyen nedenlerle bir ortağın çıkarılması mümkün değildir⁵³⁶. Ortaklar arasındaki ilişkinin şirketin devamını imkansız kılacak derecede zedelenmiş olması durumunda ise şirketin feshi yoluna gidilmelidir. *Baştuğ*'a göre, ortaklar arasındaki ilişkilerden doğan genel bir anlaşmazlık haklı sebep sayılacak kadar önemli olsa bile, ortağın çıkarılması için çıkarılma sebebi olarak oluşturamaz, bir ortağın çıkarılmasıyla

⁵³³ “Somut olayda davalının salt tahliye taahhüdü verdiği haklı neden olarak görülmüş ise de, çıkarmaya neden olacak haklı sebeplerin varlığı halinde şirketin bu yüzden zarara da uğramış olduğunun kanıtlanması gerekmektedir. Davalı ile birlikte tahliye taahhüdünü şirketin başka bir ortağı ve taahhüt tarihinde şirket müdürü olan D. K.'da imzalamıştır. Bu kişi aynı zamanda mecurun paydaşdır. Ayrıca tahliye taahhüdü verilen H. Ş.'de şirketin ortağı ve mecurda da pay sahibidir. Görüldüğü gibi davalı dışında tahliye taahhüdünü imzalayan D. K. ile taahhüt verilen H. Ş. hem şirket ortağı hem de taşınmaz paydaşları olmaları itibarıyla tahliye taahhüdü icra edilebilirlik vasfında da değildir. Nitekim tahliye taahhüdüne dayalı olarak girişilen takip ve davadan feragat edilmiştir. Davacı, şirketin herhangi bir zararı da doğmamıştır” Yargıtay HGK 16.11.2005 tarih ve 2005/619 K. (Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s.118).

⁵³⁴Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 70; Yıldırım, op.cit., s. 84.

⁵³⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 56; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 565; Üçışık, op.cit., s. 200; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 71; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 811; Yıldız, op.cit., s. 159; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 53.

⁵³⁶Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 59; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma* 56; Uçar, op.cit., s. 371; Yargıtay 11. HD, 30.11.1982, E. 1982/4865, K. 1982/5412; Yargıtay 11. HD, 10.09.1982, E. 1982/3474, K. 1982/2299 (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 71).

ahenk sorunu çözülemez⁵³⁷. Güven ilişkisini önemli şekilde sarsan durum, eğer ortaklardan birine atfedilebiliyorsa, haklı sebep teşkil edebilir⁵³⁸. Ancak bu görüş hakkaniyete uygun olmakla birlikte çok katı bir şekilde uygulanmamalı, haklı sebebin kaynağından çok mevcut sorunun çözümünde çıkarılmanın ne kadar adil ve verimli olacağı değerlendirilmelidir⁵³⁹. Ortağın ehliyetini yitirmesi, ağır hastalık gibi, ortağın tamamen kendi iradesi dışında gerçekleşen bazı hâller de çıkarılma için haklı sebep sayılabilir⁵⁴⁰.

Çıkarma sebebinin ilgili ortağın şahsında meydana gelmesi gerektiğinden, çıkarma işlemleri sırasında ortağın ölümü ve payın mirasçılara intikali halinde, aynı çıkarma sebebi mirasçılar için de mevcut olmadığı sürece, ortağın şahsında ortaya çıkan haklı sebep onun halefleri için geçerli olmaz⁵⁴¹.

Limited şirket ortağının bir tüzel kişi olması ve bu tüzel kişi ortağın temsilcisinin şahsında gerçekleşen haklı sebebin bulunması halinde, tüzel kişi ortağın çıkarılması yerine, temsilcinin değiştirilmesi uygun olur. Fakat, haklı sebebin, tüzel kişinin temsilcisine verdiği emir ve talimatlar nedeniyle ortaya çıkması halinde, tüzel kişi ortağın haklı sebeple çıkarılması söz konusu olabilir⁵⁴².

d. Haklı Sebebin Meydana Gelmesinde Kusur

Haklı sebebin çıkarılacak ortağa ilişkin olması yeterlidir. Haklı sebebin oluşması için, şahsında haklı sebep oluşan ilgili ortağın kusurunun bulunması zorunlu değildir⁵⁴³. Örneğin, ortağın hastalık, yaşlılık veya sakatlık gibi sebeplerle şirket için önemli yeteneklerini kaybetmesi, askere alınması sebebiyle şirket işlerinden uzak kalması hallerinde ortağın kusuru bulunmamaktadır. Ancak kusurun varlığı tamamen önemsiz

⁵³⁷Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 56.

⁵³⁸Üçışık, op.cit., s. 200.

⁵³⁹Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 117.

⁵⁴⁰Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 565.

⁵⁴¹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 70.

⁵⁴²ibid., s. 71.

⁵⁴³Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 56; Üçışık, op.cit., s. 201; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 56; Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 12; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 75; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 440; Şener, op.cit., 908; Yıldız, op.cit., s. 159; Uçar, op.cit., s. 371; Cerrahoğlu, op.cit., s. 186; Yıldırım, op.cit., s. 84. Bir kararda, ortağın daimi felçli olduğunun adli tıp raporu ile saptanmasını çıkarma sebebi olarak kabul edilmiştir. Bkz. Yargıtay 11. HD, 11.05.1998, E. 1915, K. 3246 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3558).

de değildir. Ortağın kusurlu olması, haklı sebebe bağlı sonuçların gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirilirken hakimin takdir yetkisini etkileyebilir⁵⁴⁴. Çıkarma, çıkarılan ortak açısından ağır sonuçlar doğurur. Bu nedenle, kusursuz bir ortağın çıkarılabilmesi için, ortağın şahsında ortaya çıkan haklı sebebin meydana getirdiği sonuçla aynı oranda ağır olması gereklidir⁵⁴⁵. Ayrıca meydana gelen bir zarar da söz konusuysa, kusur hâlinde şirketin çıkarılan ortaktan tazminat talep etmesine imkan sağlar⁵⁴⁶.

Haklı sebebin oluşmasında, çıkarılmak istenen ortakla birlikte, diğer ortakların da müşterek kusurunun bulunduğu durumlarda, kusurun ağırlığına ve kime yüklenebileceğine bakılarak değerlendirme yapılır. Haklı sebebin birden fazla ortağın şahsında gerçekleşmesi halinde, bu ortakların tamamı için çıkarma söz konusu olabilir. Haklı sebep eğer birden fazla ortağın şahsı üzerinde aynı ağırlıkta mevcut ise, sadece bir ortağın söz konusu haklı sebebe dayanılarak çıkarılması, diğer bir başka ortak içinse daha hafif bir çözüm öngörülmesi eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil eder⁵⁴⁷. Kusur ağırlıklı olarak, bir veya birkaç ortağa atfedilebiliyorsa, daha ağır kusurlu olan ortak veya ortakların çıkarılması gereklidir⁵⁴⁸. Ortaklar arasındaki işbirliğinin düzeltilemeyecek derecede bozulmuş olduğu, ancak bütün ortakların kusurunun eşit olduğu ve hepsinin şahsında haklı sebebin aynı oranda meydana geldiği görülürse haklı sebeple çıkarma söz konusu olmaz. Hakim, diğer ortaklar bakımından da aynı ağırlıkta haklı sebep bulunduğunu görürse, çıkarma davasını reddetmelidir⁵⁴⁹. Bu durumda şirkette kalmak istemeyen ortak çıkma veya şirketin feshi talebinde bulunabilir. Kusurlu durumda olan çoğunluğun, sadece çoğunluk olmanın sağladığı avantajı kullanarak daha az kusurlu veya kusursuz olan ortak veya ortakları çıkarmak istemesi dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacağından, çıkarılması istenen ortak veya ortaklar bir karşı dava olarak çıkma davası açabilecekleri gibi, TTK m. 636/3 hükmüne istinaden de şirketin feshini

⁵⁴⁴Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 60, 84; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 75.

⁵⁴⁵Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 85.

⁵⁴⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 61; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 87; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 85.

⁵⁴⁷Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 67. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD, 24.03.2016, E. 2015/6837, K. 2016/3333 (İbrahim Bektaş, “Yargıtay Kararları”, *BATİDER*, C. XXXII, S. 2 (2016), s. 317).

⁵⁴⁸Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 83; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 75.

⁵⁴⁹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 75.

de talep edebilirler⁵⁵⁰. Bu nedenle, somut olayın şartlarına göre, diğer ortakların kusurlu davranışı, ortağın çıkarılması için ileri sürülen haklı sebebi ortadan kaldıracaktır. Çıkarılacak ortağa hiçbir kusur yüklenemediği, kusurun diğer ortaklarda olduğu hallerde de, o ortağın çıkarılmasına karar verilemez (TMK m. 2)⁵⁵¹. Aynı şekilde, iki kişilik limited ortaklıkta her iki ortağın şahsında da haklı sebep oluşmuş ise bu durumda ortaklardan biri tarafından açılan haklı sebeple çıkarma davası kabul edilmemelidir⁵⁵².

e. Payın Birden Fazla Malikinin Olması

Paya birden fazla kişinin malik olması durumunda, paydaşların esas sermayeden dolan haklarını kullanabilmeleri için ortak bir temsilci atamaları gereklidir (TTK m. 599/2). Maliklerin tayin ettiği müşterek temsilcinin şahsında haklı sebep meydana gelmiş ise, temsilcinin değiştirilmesi talep edebilir, fakat ortakların çıkarılması söz konusu olmaz. Temsilci, müşterek maliklerin emir ve talimatı ile hareket etmiş ve bunun sonucunda haklı sebep oluşmuş ise veya şirketin talebine rağmen ısrarla temsilci değiştirilmediği takdirde müşterek malikler için haklı sebeple çıkarma söz konusu olabilir⁵⁵³.

TTK m. 599'a göre, bir paya ortak olanlar, o payla ilgili ek ödemeler ve yan ödemelerden dolayı şirkete karşı müteselsilen sorumludur. Bu nedenle, örneğin paya ilişkin sermaye borcunun ödenmemesi nedeniyle ortaklar arasındaki ilişkiyi zedelemiş ise, bu borçtan payın bütün malikleri müteselsilen sorumlu olduğundan, hepsinin şirketten çıkarılması gündeme gelebilir⁵⁵⁴.

f. Şirketin Tasfiye Halinde Olması Durumunda Haklı Sebep

Şirketin tasfiyeye girmesiyle birlikte, şirketin amacı daralarak, tasfiye ile sınırlı hale gelir (TTK m. 629 atfı ile TTK m. 533). Özellikle, ortağın şirkette kalması, işletmenin adil bir şekilde tasfiyesini engellemekte ise çıkarma mümkün olmalıdır.

⁵⁵⁰Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 84 ve 100; Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 117.

⁵⁵¹Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 56; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, s. 2247; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, C. II, s. 430; Doğanay, op.cit., s. 1333.

⁵⁵²Şener, op.cit., 909.

⁵⁵³ibid.

⁵⁵⁴Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 77.

Şirketin sona erme sebebi gerçekleşmiş ve tasfiyeye girmiş olsa da, koşullarının gerçekleşmesi halinde ortağın çıkarılması mümkündür⁵⁵⁵. Mahkeme, ortağın çıkarılmasına neden olacak haklı sebepleri şirketin tasfiye halinde bulunduğunu da dikkate alarak değerlendirir. Tasfiyenin tamamlanmasının ardından ticaret sicilinden şirketin terkinin ile tüzel kişiliği ortadan kalkacağından, ortaklık sıfatı bulunmadığı için çıkarma söz konusu olmaz.

2. Genel Kurul Kararı

Bir ortağı haklı sebeple çıkarma, şirkete tanınmış olan bir haktır⁵⁵⁶. Ortağın çıkarılması amacıyla davanın açılabilmesi için, genel kurulda mahkemeden talepte bulunulması konusunda karar alınmalıdır⁵⁵⁷. Çıkarma kararı mahkeme tarafından verileceğinden, çıkarılmak istenen ortak bu bakımdan koruma altındadır. Haklı sebeple çıkarma davasının açılabilmesi için genel kurul kararının mahkemeye sunulması gerekir. Genel kurul kararının bulunması, dava şartıdır (HMK m.114/2)⁵⁵⁸. Bu konuda karar alma yetkisi genel kurulun devredilmez yetkilerindedir (TTK m. 616/h). Bu nedenle, ortakları haklı sebeple çıkarma yetkisini müdürlere bırakan esas sözleşme hükmü geçerli değildir. Şirket bu hakkın kullanılmasıyla ilgili olarak alacaklılar veya başkaları tarafından zorlanamayacağı gibi, çıkarılma davası açmayan idarecilerin sorumluluğuna da gidilemez⁵⁵⁹. Çıkarılan ortağı ayrılma akçesi ödenecek olması ortaklık likiditesini azaltacağından, çıkarma kararı hem çıkarılmak istenen ortağın hem de şirketin ve diğer ortakların menfaatlerini etkiler⁵⁶⁰. Ortaklar bireysel olarak bir ortağın haklı sebeple çıkarılması amacıyla dava açamaz. Bu durumda azınlık ortak veya ortaklar, haklı sebeple çıkma veya şirketin feshini talep etme yoluna gidebilirler⁵⁶¹.

⁵⁵⁵ibid.; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 164.

⁵⁵⁶Arslanlı/Domaniç, op.cit., 769; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 78.

⁵⁵⁷Şener'e göre, iki kişilik limited ortaklıkta açılacak çıkarma davasının gerçek tarafının şirketin diğer ortağı olduğu, burada haklı sebeple çıkarma davasının actio pro socio'dan kaynaklandığı, bu nedenle ortağın haklı sebeple çıkarılması için genel kurul kararı aranmamalıdır. (Şener, op.cit., 907). Bununla birlikte, şirket sözleşmesinde hüküm bulunması kaydıyla, genel kurul tarafından mahkemeye başvurulmaksızın doğrudan çıkarma kararı da verebilir (TTK m. 640). Bu durumda, hakkında çıkarma kararı verilen ortak, kararın iptali için dava açabilir.

⁵⁵⁸Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 86; Şener, op.cit., 911. Dinlenme şartı olduğu konusunda bkz. Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), op.cit., s. 857.

⁵⁵⁹Yıldız, op.cit., s. 160; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 67. Haklı sebep bulunmasına rağmen çıkarılmaya ilişkin teklifin reddine dair genel kurul kararı iptal davasına konu olabileceği ileri sürülmüştür (Karayalçın, op.cit., s. 385).

⁵⁶⁰Şener, op.cit., s. 905.

⁵⁶¹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 79; Yıldırım, op.cit., s. 84.

Geçerli bir genel kurul kararı olmadan, müdürlerin şirketi temsilen bir ortağı çıkarması da mümkün değildir⁵⁶². Şirket, haklı sebeplerle bir ortağın çıkarılmasını talep etmeye karar verirken eşit işlem ilkesine uygun davranmalıdır, bu ilke genel kurulun takdir yetkisinin sınırını oluşturur.

Kanunda, bir ortağın haklı sebeple çıkarılması talebiyle mahkemeye başvurulması önemli kararlardan sayılması nedeniyle, ağırlaştırılmış yeter sayıya tabidir. Çıkarılmaya ilişkin genel kurul kararı, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması halinde alınabilir (TTK m. 621/1-h)⁵⁶³. Ortağın haklı sebepler dolayısıyla şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulmasına ilişkin kararın alınması için kanunda öngörülen nisab azaltılamaz, ancak şirket sözleşmesiyle artırılabilir⁵⁶⁴. Kanunda öngörülen ağırlaştırılmış nisabı daha da ağırlaştıracak şirket sözleşmesi hükümleri, ancak şirket sözleşmesinde öngörülecek çoğunlukla kabul edilebilir (TTK m. 621/2)⁵⁶⁵. Ancak bu nisabın ağırlaştırılması, çıkarılmak istenen ortağı koruyacak olsa da, şirketin korunması yönünden olumsuz sonuç doğurabilir.

Kanunda öngörülen sistem gereği, sermaye payı ve oy hakkı olarak yeterli çoğunluğu sağlayamayacak ortakların, çıkarılması için haklı sebeplerin bulunduğu bir ortağın çıkarılmasını mahkemeden talep edebilmek için gereken genel kurul kararını almaları mümkün değildir. Bu durumda azınlığı oluşturan ortaklar şirketten çıkma veya şirketin feshini talep etme yoluna başvurabilirler⁵⁶⁶.

Birden fazla ortağın çıkarılması için dava açılacaksa genel kurulda çıkarılmak istenen her ortak için ayrı ayrı karar alınmalıdır⁵⁶⁷. Genel kurul tarafından alınan kararda haklı sebebin ne olduğu açıkça belirtilmelidir⁵⁶⁸.

⁵⁶²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 79.

⁵⁶³6762 sayılı TTK m. 551/3'te şirketin haklı sebeple çıkarma davası açabilmesi için, sermaye çoğunluğuna ve kişi çoğunluğuna sahip olan ortakların çoğunluğunun onayı gerekli kılınmıştı. Bu şekilde 6102 sayılı yeni TTK'da genel kurul kararı için öngörülen nitelikli yeter sayı ağırlaştırılmıştır.

Genel kurulun devredilmez yetkileri yönünden, tek ortaklı limited şirkette, tek ortak genel kurulun tüm yetkilerine sahiptir (TTK m. 616/3). Ancak bu hüküm iki kişilik limited şirketlere ilişkin olmadığından, iki ortaklı limited şirketlerde uygulanma alanı bulmayacaktır.

⁵⁶⁴Şener, op.cit., s. 905.

⁵⁶⁵Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 81.

⁵⁶⁶Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 811; Üçışık, op.cit., s. 202; Karayalçın, op.cit., s. 385; Arslanlı/Domaniç, op.cit., s. 770.

⁵⁶⁷Şener, op.cit., s. 904.

Haklı sebebin kullanılabilmesi süre bakımından, kanunda herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Ancak, çıkarma hakkının, haklı sebebin ortaya çıkmasından çok uzun bir süre sonra kullanılması dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edebilir (TMK m. 2)⁵⁶⁹. Bu durumda, haklı sebebin varlığı şirket ilişkilerini zedelemeye devam ettiği takdirde, şirketin haklı sebeple feshi mümkün olabilir.

Çıkarma hakkı doğduktan sonra, bu haktan açık veya zımni olarak feragat edilebilir. Feragat halinde, artık çıkarma hakkı kullanılamaz. Çıkarma sebebinin öğrenilmesinden itibaren ilgili ortağın açık veya örtülü olarak affedilmesi veya uzun süre çıkarılma hakkının kullanılmaması, zımni feragat olarak kabul edilmektedir⁵⁷⁰.

Genel kurulun çıkarmaya ilişkin kararları için ağırlaştırılmış yeter sayı öngörülmüş olmasının, özellikle iki kişilik limited şirketler bakımından sonuçları bulunmaktadır. 6762 sayılı TTK döneminde, doktrin ve Yargıtay'ın yerleşmiş görüşü, iki kişilik limited şirketlerde ortaklardan birinin TTK m. 551 uyarınca açtığı haklı sebeple çıkma ve çıkarma davalarını reddetmek yönündeydi⁵⁷¹. Yargı kararları ve doktrinde, bu durumdaki ortakların ancak şirketin haklı sebeple feshini ve tasfiyesinin talep edebileceklerini belirtmekteydi. Yargıtay'ın iki kişilik limited şirketlerde çıkma ve çıkarma davalarını reddetmesinin gerekçelerinden ilki kanunda tek kişilik limited şirkete izin verilmemesi, diğeri ise çıkarma davası açılması için gerekli olan ağırlaştırılmış nisaba çıkarma davası açan ortak tarafından tek başına ulaşılmamasının mümkün olmamasıydı. Ancak, TTK m. 573'de limited şirketin tek kişi ile kurulmasına veya sonradan tek kişi şirketi şeklinde devam etmesine olanak sağlanması karşısında Yargıtay'ın ilk red gerekçesi geçerliliğini yitirmiştir. Bu bakımdan iki kişilik limited şirketlerde ortakların özellikle haklı sebeple çıkma davası açmaları önündeki engel

⁵⁶⁸ibid.

⁵⁶⁹Bunun aynı zamanda af olarak kabul edilebileceği konusunda, bkz. Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep* s. 161, 162.

⁵⁷⁰Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 161.

⁵⁷¹Yargıtay 11. HD, 25.04.2011, E. 2009/8949, K. 2011/4974 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019); Yargıtay 11. HD, 13.06.2013, E. 2011/14131, K. 2013/12400 (Harun Keskin/Kübra Var, "Yargıtay Kararları", *BATİDER*, C. XXIX, S. 2 (2013). s. 331.) "...İki ortaklı limited şirkette ortaklardan biri şirketten çıkarılmasına izin verilmesini istemeyeceğinden, bu ortak ancak aynı maddede düzenlenmiş bulunan fesih hakkını kullanabilir..." Yargıtay 11. HD, 28.06.2004, E. 2003/13520, K. 2004/7211 (Yıldırım, op.cit., s. 282); Cerrahoğlu, op.cit., s. 186; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 60; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 195; Pekdiğer, op.cit., s. 468.

ortadan kalkmıştır⁵⁷². 6762 sayılı TTK m. 551/3'te yeter sayı, sermaye çoğunluğu ve kişi çoğunluğu esas alınarak belirlenmiş iken 6102 sayılı Kanunda ağırlaştırılmış yeter sayı, oy çoğunluğu ve sermaye çoğunluğu esas alınarak belirlendiğinden, ikinci gerekçe bakımından da durum değişmiştir. 6102 sayılı TTK birlikte, sözleşmesel çıkarma veya haklı sebeple çıkarma davası açılmasına ilişkin genel kurul kararı, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bulunması halinde alınabilecektir. Artık, TTK 621/h gereğince kişi sayısı, çoğunluğun belirlenmesinde bir ölçü değildir. Dolayısıyla, iki kişilik limited şirketlerde gerek şirket sözleşmesine dayalı olarak gerek dava yoluyla diğer ortağı çıkarmak isteyen ortak, oy hakkı ve paylarının sermayeye oranı itibariyle yeter sayı şartını yerine getirebilmesi halinde, tek başına karar alabilir veya haklı sebeple çıkarma davası açabilir⁵⁷³. Ancak, iki kişilik limited şirketlerde sermaye payı veya oy hakkı itibariyle azınlık konumunda olan ortağın, çoğunluğu oluşturan ortağı çıkarması mümkün değildir.

Şirket, çıkarma hakkını, öncelikle ortağın haklı sebeple şirketten çıkarılması için dava açılmasına yönelik, geçerli bir şirket kararı olarak kullanabilir. Alınan karardan, belli ortak veya ortakların haklı sebeple çıkarılması için dava açılacağı veya çıkarmaya ilişkin hukuki yollara başvurulacağı anlaşılmalıdır⁵⁷⁴.

İki ortaklı bir limited şirkette, ortaklardan biri şirketin kendisi ise, şirket diğer ortağı ortaklıktan çıkaramaz (TTK m. 574/3). Şirket kendi paylarını iktisap etmişse,

⁵⁷²“...Davacı vekili, müvekkili ile davalıların diğer davalı E... V... Hayvancılık San. ve Tic. Ltd.'nin ortağı olduklarını, davalı şirketle aynı alanda faaliyet gösteren başka bir şirket kurduklarını, 6762 sayılı TTK'nın 547. maddesine aykırı davrandıklarını ileri sürerek, şirket ortaklığından çıkartılmalarına karar verilmesini, ancak bu

durumda şirket tek ortaklı hale geleceğinden şirketin fesih ve tasfiyesini talep etmiş, mahkemece şirketin feshi için muhik sebeplerin bulunduğu gerekçesiyle, davalı şirketin fesih ve tasfiyesine karar verilmiştir. Oysa, dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 6102 sayılı TTK'nın 573/1. maddesi uyanınca limited şirketlerin tek ortaklı olarak da tüzel kişiliğini ve ticari hayatlarını sürdürmeleri mümkün hale gelmiştir. Aynı Kanun'un 636/3. maddesi hükmüne göre de haklı sebeplerin varlığında, her ortağın mahkemedен şirketin feshini isteyebileceği, mahkemece, istem yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebileceği düzenlenmiştir... Bu durum karşısında, davacı tarafın öncelikle davalı gerçek kişilerin şirket ortaklığından çıkarılmasını istemesi, ancak bu durumda limited şirketin tek ortaklı hale gelecek olması nedeniyle şirketin feshini talep ettiği de nazara alınarak, 6103 sayılı Kanun'un 3. ve 6102 sayılı Kanun'un 573/1. ile 636/3. maddeleri çerçevesinde bir değerlendirme yapılmak üzere, hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir...” Yargıtay 11. HD, 07.04.2015, E. 2014/7525, K. 2015/4819 (Murat Gürel/Ufuk Tekin/İbrahim Bektaş, “Yargıtay Kararları”, *BATİDER*, C. XXXI, S. 2 (2015), s. 450).

⁵⁷³Yıldırım, op.cit., s. 282.

⁵⁷⁴Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 79.

diğer ortaklar şirketi ihraç edemez. Şirket ancak paylarını devrederek ortaklıktan çıkabilir. Kaldı ki limited şirket ortak sıfatıyla hiçbir çıkarma oylamasına katılamaz (TTK m. 612/4)⁵⁷⁵.

Müdürler tarafından şirket kararı olmaksızın ortağın çıkarıldığına ilişkin bildirimde bulunulması halinde, çıkarmanın bildirim muhatabı ortağın lehine olan hüküm ve sonuçları doğar ve pay üzerindeki hak sahiplerinin uğradığı zararlar nedeniyle müdürlerin hukuki sorumluluğuna gidilebilir⁵⁷⁶.

Türk Ticaret Kanununda çıkarılmak istenen ortağın savunmasının alınmasına yönelik açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, yazılı oy kullanma yerine toplantı yapmakta ve ilgili ortağın kendisini genel kurulda savunma imkânı tanınarak görüşünü almakta fayda vardır. Toplantı yapılması ve ortağın da bu toplantıya katılması durumunda, gündemde yer alan konulara ilişkin görüş bildirme ve öneride bulunma hakkı nedeniyle, dinlenmesi zorunlu hale gelebilir. Çıkarılmak istenen ortak, toplantıda kendisi de çıkmayı talep etmesi durumunda, çıkarma davası açılmasına da gerek kalmaz. Ortağın toplantıya katılmaması halinde, objektif olarak değerlendirme yapıldığı takdirde, çıkarma kararından önce görüşünün alınmasının faydasız olacağı görülüyorsa, ortağın dinlenilmesine gerek yoktur⁵⁷⁷. Çıkarılmak istenen ortağın, çıkarılmasıyla ilgili genel kurul toplantısına katılarak oy kullanması mümkündür⁵⁷⁸.

Çıkarma kararı usulüne uygun olarak alınmamış ise, çıkarılan ortak mahkemedен bu kararın iptalini talep edilebilir (TTK m. 622 atfıyla m. 445). Söz konusu davayı sadece çıkarılan ortak değil, 446. maddede sayılan diğer kişiler de açabilir. Ortağın genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabilmesi için toplantıda hazır bulunması ve karara olumsuz oy vererek muhalefetini tutanağa geçirtmesi gerekir (TTK m. 446/I-a). Bununla birlikte; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula yetkisi olmayan kişilerin veya temsilcilerinin genel kurula katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğinin ve bu eksikliklerin genel kurul kararının alınmasında etkili

⁵⁷⁵Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 563.

⁵⁷⁶Öztürk Dirikkan, *op.cit.*, s. 79.

⁵⁷⁷*ibid.*, s. 82.

⁵⁷⁸Bu hususta detaylı değerlendirme için bkz. s. 97 vd.

olduğunun ortak tarafından ileri sürülmesi hâlinde, toplantıda hazır bulunup bulunmadığına veya olumsuz oy kullanıp kullanmadığına bakılmaksızın dava açabilir (TTK m. 446/2). Bu koşulların haricinde, dava açan ortağın ayrıca hukuki yararının varlığını ispat etmesi gerekli değildir. Ortakların iptal davası açma hakkını sınırlayan sözleşme hükümleri geçersizdir. Ancak, somut olarak dava açma hakkının doğmasının ardından, bu haktan feragat etmek mümkündür. Çıkarma kararının iptali halinde, çıkarma davası dayanaksız kalacağından, mahkemeden ortağın çıkarılmasının talep edilmesine gerek kalmaz. İptal davasının, şirket tarafından açılmış olan çıkarma davasında karşılık dava olarak açılması mümkündür. Bu durumda, mahkemenin iptal kararının ardından, ortağın çıkarılması için, ortaklar genel kurulunun yeni bir karar alması gerekir. Haklı sebeplerin bulunmasına rağmen genel kurulda yapılan oylama sonucunda ortağı çıkarmak için mahkemeye başvurmama kararı çıktığı takdirde, şartları oluşursa, bu karara karşı da iptal davası açılması mümkündür⁵⁷⁹. Mahkemenin vereceği iptal kararı bozucu yenilik doğuran bir hüküm niteliğinde olduğundan, geriye yürür ve genel kurul kararını ortadan kaldırır⁵⁸⁰. Ayrıca, TTK'nın 622. maddesine göre, anonim şirket genel kurul kararlarının butlanına ilişkin hükümler limited şirket için de kıyasen uygulanacaktır⁵⁸¹.

Şirket tarafından alınan çıkarma kararı sözleşme değişikliği niteliği taşımamaktadır. Fakat, ortağın ayrılmasının ardından, eğer varsa, çıkarılan ortakla ilgili esas sözleşmede yer alan hükümlerin değiştirilmesi gereklidir⁵⁸².

3. Mahkeme Kararı

Şirketin aldığı karar ortağın çıkarılması için yeterli olmayıp, mahkemenin de bu yönde bir karar vermesi gereklidir. Ortağın çıkarılması için, mahkeme kararının zorunlu kılınması, hukuk güvenliğini sağlama ve hakkın kötüye kullanılmasını önleme amacı taşır⁵⁸³. Hakkında genel kurul tarafından çıkarma kararı alınan ortak, çıkarma kararını

⁵⁷⁹Karayalçın, op.cit., s. 385; Tekil, op.cit., s. 440; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 85.

⁵⁸⁰Eren, op.cit., s. 309.

⁵⁸¹Butlana ilişkin açıklamalar için bkz. s. 120.

⁵⁸²Uçar, op.cit., s. 373; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 85.

⁵⁸³Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 85; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 54; Üçışık, op.cit., s. 202.

kabul ederse, dava açmaya gerek kalmaksızın çıkarma sonuçlandırılır. Aksi takdirde şirket, mahkemeden ortağın çıkarılmasını talep etmelidir⁵⁸⁴.

TTK'nın 5/A maddesinde, TTK'nın 4. maddesi ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olmasının dava şartı olduğu düzenlenmiştir. Haklı sebeple çıkarma davasının konusu bir miktar alacak veya tazminat talebinden ibaret olmaması nedeniyle, bu davanın arabuluculuk yoluna gidilmeksizin asliye ticaret mahkemesinde açılabileceği kanaatindeyiz.

a. Görev ve Yetki

Limited şirketin ortak veya ortaklar aleyhinde açacağı çıkarma davası, TTK'nın 4. maddesi gereğince ticari dava niteliğinde olduğundan, müddeabihin değerine bakılmaksızın asliye ticaret mahkemeleri görevlidir (TTK m. 5/1). Uyuşmazlığın çözülmesinde HMK 14/2 uyarınca şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir. Kesin yetki söz konusu olduğu için, şirket sözleşmesiyle yetki kaydı konulması geçerli değildir (HMK m. 18).

b. Yargılama ve Mahkeme Tarafından Haklı Sebebin Gerçekleşip Gerçekleşmediğini Denetlenmesi

Genel kurulda alınan çıkarma kararı ile şirkete çıkarma davası açma ve takip etme yetkisi verilir. Bu nedenle, kural olarak dava açılmadan önce genel kurulda çıkarma kararının alınmış olması gereklidir. Şirketin verdiği çıkarma kararı, çıkarma davası için dava şartı niteliğindedir⁵⁸⁵. HMK'nın 115/2. fıkrasına göre, dava şartı

⁵⁸⁴Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 811.

⁵⁸⁵Genel kurulda alınan kararda, çıkarılmak istenen ortağın ad ve soyadı ile dayanılan haklı sebep açık bir şekilde belirtilmeli, kararın ortağı şirketten çıkarılmasını mahkemeden talep etmeye yönelik alındığı anlaşılmalıdır. Bkz. Yargıtay 11. HD, 19.10.2009, E. 6273, K. 10680 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3155). Usulüne uygun şekilde, çıkarma davası açılması kararı alınmamışsa, işin esasına girilerek hüküm tesis edilemez. Bkz. Yargıtay 11. HD, 28.04.2016, E. 12540, K. 7000 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3165). “6102 sayılı TTK'nın 640. maddesinin 3. fıkrası gereğince haklı sebebe dayalı olarak ortağın şirketten çıkarılması için şirket dava açabilir. Ortağın bir başka ortağın şirketten çıkarılmasını isteyebileceğine dair yasanın düzenlenmiş bir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca şirketin bu davayı açabilmesi için de aynı yasanın 616. maddesinin birinci fıkrasının h bendi gereğince, genel kurulun bu konuda bir karar vermesi gerekir. Bu durumda, davacının aktif dava ehliyeti olmadığı gözetilerek davanın bu nedenle reddi gerekirken yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru

eksikliğinin giderilmesinin mümkün olduğu hallerde bunun tamamlanması için kesin süre verilir. Bu nedenle, genel kurul tarafından çıkarma kararı alınmadan davanın açılması halinde, usul ekonomisi gereğince, davanın dava şartı yokluğu nedeniyle hemen reddedilmemesi gerekir. Bu eksikliğin giderilmesi için uygun bir süre verilmeli, bu sürede de eksikliğin tamamlanmaması durumunda davanın usulden reddine karar verilmelidir⁵⁸⁶. Müdür bu konuyu genel kurula getirmediği takdirde ortaklar genel kurulu çağırma veya gündeme madde ekletme yoluna gidebilir (TTK m. 617/3 atfıyla 411 ve 412)⁵⁸⁷. Genel kurulun görüşü alınmadan müdürün kendi adına davayı geri alması veya davadan feragat etmesi mümkün değildir (TTK m. 616/1-j, 625/2)⁵⁸⁸.

Çıkarma için öncelikle haklı sebebin bulunması, bunun ardından şirket genel kurulu tarafından çıkarma kararı alınması, bundan sonra da dava açılması gereklidir. Başka bir deyişle çıkarma sebebi, şirketin çıkarma kararı almasından önce meydana gelmelidir. Zira, dava şartları davanın açıldığı ana göre değerlendirileceğinden, çıkarılma sebebi dava açıldığı anda mevcut olmalıdır⁵⁸⁹. Davadan önce haklı sebebin bulunmaması, fakat dava mahkemede görülürken çıkarılması istenen ortağın nezdinde bir haklı sebebin oluşması halinde, dava reddedilmelidir. Bunun yanında, çıkarmadan önce mevcut olan çıkarma sebebi, dava süresince çıkarma anına kadar devam etmelidir⁵⁹⁰. Eğer haklı sebep ortadan kalkmış ise dava reddedilmelidir. Aynı şekilde, ortağın ölümü gibi, ortaklık ilişkisinin herhangi bir sebeple sona ermiş olması

olmayıp, bozmayı gerektirmiştir” Yargıtay 11. HD, 08.02.2016, E. 2016/24, K. 2016/1120 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019); “...TTK 621/1-h bendine göre bir ortağın haklı sebepler dolayısı ile şirketten çıkarılması talebiyle mahkemeye başvurulabilmesi için temsil edilen oyların en az 2/3'sinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunduğu genel kurul kararı alınması gerektiği, davalı ortağın haklı sebepler ile şirketten çıkarılması için alınmış bir genel kurul kararının bulunmadığı...” Yargıtay 11. HD, E. 2016/709, K. 2017/3376 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

⁵⁸⁶Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 86; Aker, op.cit., s. 102; Şener, op.cit., s. 905. Salt sermayenin yitirilmiş olması sebebiyle, ayrılma payı verilemeyeceği gerekçesiyle çıkarma davasının reddine karar verilemez. Bkz. Yargıtay 11. HD, 07.06.2010, E. 642, K. 6527 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3159).

⁵⁸⁷Aker, op.cit., s. 102.

⁵⁸⁸ibid.

⁵⁸⁹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 86. Usul ekonomisi ilkesi açısından dava sırasında haklı sebebin ortaya çıktığından bahisle davaya devam edilebileceği düşünülebilir. Fakat, şahsında haklı sebep oluşmamış ortağı çıkarmak için dava açmış olan ortakların bu anlamda korunmaya değer menfaatleri bulunmadığı, hatta çıkarma işlemlerine başlayan ortakların ortaklar arası ilişkileri zedelediği de düşünülebilir (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 86).

⁵⁹⁰Uçar, op.cit., s. 114.

durumunda da davanın reddi gerekir⁵⁹¹. Haklı sebebin temelini oluşturan vakıa ortadan kalksa bile, şirket içi ilişkileri etkilemeye, şirket ilişkisini katlanılamaz hale getirmeye devam ettiği takdirde, haklı sebebin mevcut olduğu kabul edilmelidir⁵⁹².

TTK'nın 1521. maddesi gereğince, haklı sebeple çıkma davasında basit yargılama usulü uygulanır. Bu davanın hangi sürede açılması gerektiğine ilişkin Kanun'da herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Ancak, haklı sebebin ortaya çıkmasından itibaren haklı sebebin artık şirket tarafından kabul edildiğini veya çıkarılmayı gerektirecek bir sebep olarak görülmediğini gösterecek uzunlukta bir süre geçmesi halinde, dava açılması dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir (TMK m. 2). Bu durum, bir tür zımni feragat olarak da kabul edilebilir⁵⁹³.

Genel kurul tarafından alınan kararda çıkarma için haklı sebep teşkil eden hallerin neler olduğu açıkça belirtilmelidir. Dava sırasında genel kurul kararında belirtilen haklı sebebin haricinde başka bir haklı sebep eklenerek ortağın çıkarılması talep edilemez⁵⁹⁴. Açılan davada, çıkarılması istenen ortağın kusurluluk durumu ve ileri sürülen tüm haklı nedenler açıkça gösterilmelidir⁵⁹⁵.

Haklı sebeple çıkarma davasının davacısı şirketin tüzel kişiliğidir (aktif legitimation)⁵⁹⁶. Genel kurul kararı alındıktan sonra dava görevdeki müdürler tarafından açılır. Şirketi davada müdürler temsil eder. Çıkarılacak ortak aynı zamanda müdür ise, dava diğer müdürler tarafından açılır⁵⁹⁷. Eğer çıkarılmak istenen ortak şirketin tek müdürü ise ve azledilmemişse, şirketi davada temsil etmesi için kayyım atanması

⁵⁹¹Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 162. “Ancak davalı-birleşen davacı ortağın, şirketin 20.06.2012 tarihli 2012/03 sayılı ortaklar kurulu kararıyla sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi nedeniyle ıskatına karar verildiği, toplantıya davalı-birleşen davacı vekilinin katıldığı, toplantı tutanağını imzadan imtina ettiği, anılan ortaklar kurulu kararının iptali için herhangi bir talepte bulunulmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda mahkemece, hali hazırda davalı-birleşen davacı ortağın ıskatına karar verildiği göz önüne alınıp davacı-birleşen davalı şirketin iş bu davayı açmasında hukuki yararının bulunmadığı kabul edilerek asıl davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar tesisi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 11. HD, 01.07.2019, E. 2017/5107, K. 2019/5001 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

⁵⁹²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 86.

⁵⁹³Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 161.

⁵⁹⁴Şener, op.cit., s. 911.

⁵⁹⁵Limited şirket ve ortakların haklı nedenlerin varlığını kanıtlamaları gerekir: Yargıtay 11. HD, 10.12.2012, E. 14116, K. 20239 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3150).

⁵⁹⁶Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 428; Üçışık, op.cit., s. 203; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 59.

⁵⁹⁷Çamoğlu, *Limited Ortaklıktan Çıkarılma*, s. 10.

gereklidir (TMK m. 426/3)⁵⁹⁸. Ortaklar haklı sebeple çıkarılma davası açamaz⁵⁹⁹. Davalı ise hakkında çıkarma işlemi yapılacak olan ortak veya ortaklardır. Aynı haklı sebep birden fazla ortağa yöneltilebiliyorsa, bir çıkarma davası ile birden fazla ortağın çıkarılması talep edilebilir⁶⁰⁰. Çıkarılan ortaklar dışındaki ortakların davada aktif husumetleri yoktur. Davada ortak sıfatına sahip bütün müdürlerin çıkarılması talep ediliyor ise bu durumda davanın açılması ve davada ortaklığın temsil edilmesi için bir ilgilinin başvurusu üzerine mahkeme tarafından TMK m. 426/3 gereğince şirkete temsil kayyımı tayin edilir⁶⁰¹.

Çıkarma davasında haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini ispat yükü davacı şirket üzerindedir⁶⁰². Şirket bu davada tanık olarak diğer ortakları da dinletebilir. Çıkarılmak istenen ortak, genel kurul kararının usulüne uygun olarak alınmadığını veya haklı sebebin bulunmadığını iddia ederek çıkarma davasının reddini isteyebileceği gibi, çıkarma kararının alındığı genel kurul kararının iptali için dava açabilir. Şirket tarafından açılması gereken çıkarma davası ile şirket genel kurulunda alınan çıkarma kararının iptali davası konu, şart ve sonuçları bakımından birbirinden farklıdır. Çıkarma kararının iptali halinde, çıkarma davası dayanaksız kalacağından, mahkemeden ortağın çıkarılmasının talep edilmesine gerek kalmaz. İptal davasının, şirket tarafından açılmış olan çıkarma davasında karşı dava olarak açılması mümkündür⁶⁰³. Genel kurul kararının

⁵⁹⁸Aker, op.cit., s. 102.

⁵⁹⁹Uçar, op.cit., s. 371; "...şirketten çıkarma hakkının sadece şirkete tanındığı, bir ortağın diğer bir ortağı şirketten çıkarma davası açamayacağı, çıkarma davasını açma hakkı sadece şirkete tanındığından bir ortak tarafından diğer bir ortağa karşı çıkarma davasında davacı ortağın aktif husumet ehliyetinin olmayacağı, davacı şirketin ana sözleşmesinde de çıkarmaya ilişkin özel bir düzenlemenin bulunmadığı gerekçesiyle davacının aktif husumet ehliyeti olmadığından davanın reddine..." (Yargıtay 11. HD, 21.03.2016, E. 2015/8194, K. 2016/3123). İki ortaklı limited şirketlerde şartları oluştuğunda, davanın actio pro socio'dan kaynaklanması nedeniyle ortaklardan birinin diğer ortağa karşı haklı sebeple çıkarılma davası açabileceğine dair bkz. Şener, op.cit., s. 907. Kollektif şirketlere ilişkin olarak bazı şartlar altında bir ortağın bir başka ortağın çıkarılması için dava açması mümkün kılınmıştır (TTK m. 255/3).

⁶⁰⁰Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 60; Üçışık, op.cit., s. 203; Uçar, op.cit., s. 372.

⁶⁰¹Şener, op.cit., s. 908, Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, 2017, s. 439.

⁶⁰²Yargıtay 11. HD, 11.06.2001, E. 3297, K. 5291 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3560; Şener, op.cit., s. 911). Ortağın borcu nedeniyle şirketteki payları üzerinde icra takibi yapılması, şirketin zarara uğradığını tek başına göstermez. Bu durumda da zararın ispatı gereklidir. Bkz. Yargıtay 11. HD, 20.06.2002, E. 2447, K. 6370 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3563).

⁶⁰³Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 12. Baskı. İstanbul 2010, s. 811, 1678b. Davalının davacıyı karşı taraf olarak göstererek açtığı davanın teknik anlamda karşı dava sayılabilmesi için, asıl davanın derdest durumda olması ve asıl davanın görülmekte olduğu mahkemede açılır. Ayrıca, asıl dava ve karşı dava arasında takas veya mahsup ilişkisi yahut bağlantı bulunması gereklidir (HMK m. 132/1). Davaların aynı veya benzer sebepten doğması veya davalardan biri hakkında verilecek kararın diğerini etkileyecek nitelikte olması halinde iki dava arasında bağlantı var sayılır (HMK m. 166/4). Karşı

yokluğu veya butlanının tespiti için de aynı durum geçerlidir⁶⁰⁴. Çıkarılmak istenen ortaklar, çıkarılma davasında karşı dava açarak şirketin feshini talep edebilir⁶⁰⁵. Bu durumda hakim, çıkarılmak istenen ortağın şahsında gerçekleşen haklı sebebin diğer ortaklar için de söz konusu olup olmamasına göre, şirketin feshi veya ortağın çıkarılması hususunda takdir yetkisini kullanacaktır⁶⁰⁶. Ortağın şirketin feshi davası açması halinde, şirket de karşı dava olarak haklı sebeple çıkarma davası açabilir⁶⁰⁷. Çıkarma davası görülürken, ortak tarafından genel kurulca alınan çıkarma kararın iptali için iptal davası açılması halinde, davaların birleştirilmesine karar verilebileceği gibi, ortak tarafından açılan iptal davası veya butlanın tespiti davası bekletici mesele de yapılabilir (HMK m. 165, 166). Eğer genel kurul kararının iptali veya butlanın tespiti yönünde bir karar verilir ve karar kesinleşirse artık çıkarma davasının dava şartı ortadan kalkacağından, dava reddedilir⁶⁰⁸.

Haklı sebebin varlığına rağmen çıkarma kararı alınmamasına ilişkin genel kurul kararına karşı iptal davası açılması halinde, mahkeme genel kurul kararını iptal etse dahi, genel kurulun yerine geçerek çıkarma kararı alamayacaktır. Bu nedenle, böyle bir durumda iptal davası yerine şirketin haklı nedenle feshi veya haklı sebeple çıkma davası açmak daha uygundur⁶⁰⁹.

Haklı sebebin ortaya çıkmasında ortağın kusurunun bulunması halinde, şirket, çıkarma davasının içinde tazminat talebinde bulunabilir. Aynı şekilde, çıkarılması

dava asıl davada verilecek cevap dilekçesiyle veya cevap süresi içinde ayrı bir dilekçeyle açılabilir (HMK m. 133). Cevap süresinin uzatılması halinde, karşı dava uzatılan süre içinde açılabilir. Süresinde karşı dava açılmazsa, davalı davasını ayrı bir dava olarak her zaman açabilir. Bu durumda, davalar arasında bağlantı varsa, davaların birleştirilmesine karar verilebilir (HMK m. 166). Karşı dava ve asıl dava için ayrı ayrı karar ve ilam harcı alınır, ayrı ayrı vekâlet ücreti takdir edilir (Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz, *Medenî Usul Hukuku*, 3. b, Ankara: Yetkin Yayınları, 2017, s. 514 vd.).

⁶⁰⁴Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 85. Diğer bir görüşe göre ise, çıkarmanın gerekip gerekmediği zaten çıkarma davasında mahkeme tarafından inceleneceğinden, iptal davası açmanın lüzumu yoktur (Tekil, op.cit., s. 76; Karayalçın, op.cit., s. 385). Öztürk Dirikkan'a göre, bu görüşe katılmak mümkün değildir. Çünkü, iptal davasının konusu ve çıkarma davasının konusu farklıdır. Esasen, çıkarma davasının konusu çıkarma sebebinin haklı olup olmadığının incelenmesi iken; genel kurul kararının iptali, sadece haklı sebebin yokluğuna bağlı değildir (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 85).

⁶⁰⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 60; Uçar, op.cit., s. 372; Cerrahoğlu, op.cit., s. 187. Haklı sebeple fesih davası ve haklı sebeple çıkarma davası arasında HMK'nın 132. maddesi anlamında bağlantı vardır. Çünkü, bu iki davadan birinde verilen karar diğerini etkileyecektir.

⁶⁰⁶Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 76.

⁶⁰⁷Ortağın kanundan doğan bir hakkını kullanarak fesih davası açması, tek başına, söz konusu ortağın çıkarılması için haklı sebep oluşturmaz. Ancak, ortağın çıkarılmasını haklı kılacak başka sebepler de varsa, çıkarma talebi kabul edilebilir (Yıldırım, op.cit., s. 87).

⁶⁰⁸Şener, op.cit., s. 906.

⁶⁰⁹Yıldız, op.cit., s. 160.

istenen ortağın, şirketin kusurunun bulunması durumunda, çıkarma davasına karşı dava olarak genel hükümlere dayanmak suretiyle tazminat talebinde bulunma hakkı saklıdır. Ancak, çıkarma davasının taraflarının şirket tüzel kişiliği ve çıkarılmak istenen ortak olması nedeniyle, çıkarılması istenen ortak ve şirketin diğer ortakları arasında açılacak tazminat davalarının, çıkarma davasıyla birlikte veya karşı dava olarak ileri sürülmesi mümkün değildir⁶¹⁰.

Eğer esas sözleşmede öngörülmüşse, tahkim yoluna gitmek yoluyla daha hızlı çözüme ulaşmak mümkündür⁶¹¹. Ortakların ortağı çıkarma kararını alma yetkisi hakeme bırakılabilir. Sözleşmede aksi öngörülmediyse, hakem kararına karşı mahkemede iptal davası açılabilir. Ortakların aldığı çıkarma kararına karşı mahkeme yerine hakem nezdinde itiraz yoluna başvurulabileceği de düzenlenebilir⁶¹². Lakin, şirket sözleşmesine konulmuş olan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözüleceği yönündeki genel bir hüküm ortağın çıkarılmasına ilişkin uyuşmazlıkları kapsamaz.

Açılan çıkarma davasında mahkemenin öncelikle, davacı şirketin hukuken mevcut olup olmadığı, mevcut ise dava tarihinde ve halen ortaklarının kimler olduğu ve ortakların pay miktarlarını tespit etmesi, dava dilekçesinde davalıya atfedilen kusurlu hareketler ve haklı sebepler açık bir şekilde belirtilmemişse davacı tarafa davalının şirketten çıkarılmasına neden olarak gösterilen olay, işlem ve hareketlerini açıklattırması, davalının bu iddialara karşı cevap ve beyanlarını alması ve ileri sürülen taraf delillerini toplaması gereklidir. Daha sonra, gerekirse keşif marifetiyle yahut şirketin ticari defterleri üzerinde tanık ifadeleri de göz önünde tutarak bilirkişi incelemesi yaptırmak suretiyle davalıların çıkarılması için haklı sebep bulunup bulunmadığını tespit edilerek sonuca varılacaktır⁶¹³.

⁶¹⁰Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 61; Uçar, op.cit., s. 371; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 87; Üçışık, op.cit., s. 203. "... davalının hak ettiği çıkma payının kendisine ödenmesine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde, davacı şirket tarafından, ancak davalıya karşı açılacak bir sorumluluk davası sonucunda hüküm altına alınması gereken çıkma payının mahsup edilerek davalıya ortaklık payı ödenmemesine karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu yönden davalı yararına bozulması gerekmektedir." Yargıtay 11. HD, 05.06.2014, E. 3759, K. 10569 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3149).

⁶¹¹Çamoğlu, "Türk Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerin Emredici Niteliği", s. 307; Uçar, op.cit., s. 115; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 85.

⁶¹²Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 124.

⁶¹³Yargıtay 11. HD, 04.03.1983, E. 1983/739, K. 1983/1036 (Arslanlı/Domaniç, op.cit., s. 776; Çevik, op.cit., s. 249).

Her olayın şartları ve menfaatler dengesi yönünden bütün veriler dikkate alınarak ayrıca değerlendirme yapılmalıdır. Haklı sebep oluşturan durumlar aynı olayda bir arada veya iç içe görülebilecekleri gibi, her biri tek başına haklı sebep teşkil etmeyecek durumlar bir araya geldiklerinde haklı sebep düzeyine ulaşabilirler. Bu nedenle hakim, bu nedenleri ayrı ayrı değil, olayın şartlarını nazara alarak hepsini birlikte ele almalıdır⁶¹⁴. Hakim öncelikle çıkarmayı gerektiren bir haklı sebebin bulunup bulunmadığını, daha sonra verilecek çıkarma kararı ile şirket içindeki uyumsuzluğun giderilip giderilemeyeceğini tespit etmelidir⁶¹⁵. Çıkarma davasında yapılan inceleme, sadece şirketin aldığı çıkarma kararının gerçekten haklı sebebe dayanıp dayanmadığının ve şirketin verdiği kararın usulüne uygunluğunun denetlenmesiyle sınırlı değildir. Bunların yanında, çıkarılmak istenen ortağın, diğer ortakların ve şirketin karşılıklı olarak yapmaları gereken fedakârlıklar ve menfaatleri bakımından da değerlendirme yapılmalı, en uygun çözüme ulaşılmaya çalışılmalıdır⁶¹⁶. Eğer ortağın çıkarılmaması şirketi işleyemez hâle getirecek veya ilerleyen süreçte şirketin infisahına dahi yol açabilecek bir duruma sebep olacaksa, haklı sebebin bulunduğu kabul edilerek çıkarma kararı verilmelidir⁶¹⁷.

Hakim haklı sebebi takdir ederken, limited şirketin şahsi karakteri nedeniyle, ortaklar arası işbirliği, iletişim ve geçimsizlik olgularını ağırlıklı olarak değerlendirmeli, diğer ortakların haklı sebebin oluşumundaki etkilerini ve karşılıklı kusur durumlarını da dikkate almalıdır⁶¹⁸.

Çıkarma davası görülürken, ortağın payını şirketin göstereceği üçüncü bir kişiye, şirket ortağına veya şirkete devretmeyi teklif etmesi ve şirketin de bunu kabul etmesi halinde, ortağın pay devri yoluyla şirketten ayrılması söz konusu olur⁶¹⁹. Çıkarma davası devam ederken de, ortağın payını, iradi olarak veya şirketçe gösterilen bir üçüncü kişiye, bir şirket ortağına veya TTK'nın 612. maddesinde belirtilen hususlara uymak koşuluyla bizzat şirkete devretmesi mümkündür. Böylece, örneğin davalı ortak

⁶¹⁴Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 54; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 74; Seliçi, op.cit., s. 197; Üçışık, op.cit., s. 201.

⁶¹⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 56.

⁶¹⁶Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 86.

⁶¹⁷Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 55.

⁶¹⁸Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 811; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 54.

⁶¹⁹Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 61.

tarafından bu yönde bir teklif gelmesi ve bu teklifin şirket tarafından kabul edilmesi halinde, ortak, payını devrederek şirketten ayrılabilir ve bunun sonucunda çıkarma davası konusuz kalabilir. Bu durumda, dava konusuz kalacağı için hüküm kurulmasına yer olmadığı kararı verilecektir⁶²⁰.

c. Kararın Niteliği

Ortağın çıkarılmasına ilişkin mahkeme kararı yenilik doğurucu (*inşai, konstitutiv*) niteliktedir. Çıkarma, hukuki sonuçlarını mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren ileriye doğru (*ex nunc*) doğurur⁶²¹. Bu andan itibaren ortak, geleceğe doğru etkili olarak ortaklıktan doğan haklarını kullanamaz⁶²². Hükümle birlikte çıkarılmanın tescil ve ilanı gerekir (TTK m. 31). Kararın kesinleşmesine kadar, çıkarılan ortağın, şirket ilişkisinden doğan hak ve mükellefiyetleri devam eder⁶²³. Ancak, mahkeme tarafından alınacak tedbir kararıyla, ortaklıktan doğan haklar sınırlandırılabilir. Şirket sözleşmesinde çıkma ve çıkarılmaya ilişkin hükümler konularak, ortağın çıkma veya çıkarılmasına ilişkin işlemlerin tamamlanmasına kadar hangi haklarını kullanıp hangilerini kullanamayacağına ilişkin düzenleme yapılabilir⁶²⁴. Bu şekilde, çıkarma davası sona erene kadar hem şirket tüzel kişiliğinin hem de ortakların menfaatleri güvence altına alınmış olur⁶²⁵.

Mahkeme tarafından verilen çıkarma kararı ile birlikte, ortağın ortaklık sıfatı sona erdiğinden, daha sonra genel kurul tarafından alınacak bir karar ile çıkarma işleminin iptali veya bu işlemde geri dönülmesi mümkün değildir⁶²⁶.

⁶²⁰Uçar, *op.cit.*, s. 372; Öztürk Dirikkan, *op.cit.*, s. 91; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 61; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 811.

⁶²¹Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 60; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, 2010, s. 812; Öztürk Dirikkan, *op.cit.*, s. 88; Yargıtay 11. HD, 08.05.2001, E. 5987, K. 6239 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3560).

⁶²²Üçışık, *op.cit.*, s. 203; Yıldız, *op.cit.*, s. 160.

⁶²³Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 60; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 811; Öztürk Dirikkan, *op.cit.*, s. 89; Üçışık, *op.cit.*, s. 203.

⁶²⁴Öztürk Dirikkan, *op.cit.*, s. 90.

⁶²⁵*ibid.*, s. 91.

⁶²⁶*ibid.*, s. 88.

d. Çıkarma Davasında Önleyici Tedbir

Kural olarak çıkarma davası devam ederken, ortak, ortaklıktan doğan haklarını kullanmaya devam eder. Bunun yanında, hakkında çıkarma davası bulunan ortağın, ortak sıfatından kaynaklanan haklarını dürüstlük kuralı ve şirkete sadakat yükümü çerçevesinde, şirkete zarar vermeden kullanması gereklidir (TMK m. 2). Haklı sebeple çıkma davası için mahkeme tarafından önleyici tedbirler alınması kanunda düzenlenmiş ise de, haklı sebeple çıkarma davası için böyle bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, genel hükümlerde düzenlenen ihtiyati tedbir hükümleri saklıdır (HMK m. 389 vd.)⁶²⁷. Buna göre, talep üzerine, somut olayın özelliklerine göre önlem alınmadığı takdirde hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde güçleşeceği veya imkansız hale geleceği ya da telafisi zor zararların ortaya çıkacağı yönünde hakimde kanaat uyanması durumunda, çıkarma davası açılmadan önce veya sonra ihtiyati tedbirler yolu ile ortağın şirketten doğan hakları kullanması sınırlanabilir (HMK m. 389).

İhtiyati tedbir dava açılmadan önce esas hakkında görevli ve yetkili mahkemeden talep edilebilir (HMK m. 390). Burada görevli ve yetkili mahkeme şirket merkezinin bulunduğu yerdeki Asliye Ticaret Mahkemesi (TTK m. 4, HMK m. 14/2) olacağından, tedbire de bu mahkemeler tarafından karar verilecektir. Dava açıldıktan sonra asıl davanın görülmekte olduğu mahkemeden tedbir talep edilebilir (HMK m. 390).

Mahkeme tarafları dinleyerek tedbir konusunda kararını verir. Eğer talep edenin haklarının derhal korunmasında zorunluluk varsa, karşı tarafı dinlemeden de tedbir kararı alınabilir. Mahkeme ihtiyati tedbir uygulanacak tarafın bir zararlı olması ihtimaline karşı ihtiyati tedbir talep eden taraftan bir teminat verilmesi yönünde karar verebilir. Geçici hukuki korumaya karar verilebilmesi için somut bir tehlikenin varlığı zorunludur. Geçici hukuki koruma talep edilirken kolaylıkla yeniden telafi edilemeyecek bir zarar ihtimali inanılır şekilde ortaya konulmalıdır. Ayrıca tedbir kararı

⁶²⁷Şener'e göre, çıkarma davasında çıkma davasında mahkemenin geçici önlemler alabileceğini öngörülen TTK m. 638/2 hükmü kıyasen çıkarma davasında da uygulanabilir. Buna göre, çıkma davasında mahkemenin geçici önlemler alabileceğine ilişkin TTK m. 638/2 hükmünün alındığı İsviçre Borçlar Kanunu'nun 824. maddesinde önleyici tedbirler çıkma ve çıkarılmayı kapsayacak şekilde düzenlenmişken, kanunumuzda sadece haklı sebeple çıkma durumu için önleyici tedbir alınması öngörülmüştür. Bu nedenle, çıkarılmaya ilişkin davalarda da 638/2 maddesinin kıyasen uygulaması doğru olacaktır (Şener op.cit., s. 912).

alınması özel bir aciliyet gerektirmelidir. Eğer mahkeme tarafından tedbir kararı alınmaz ise, ortağın ortaklıktan doğan hakları ve yükümlölükleri herhangi bir sınırlamaya tabi olmadan devam eder.

Mahkeme tarafından geçici olarak durdurulacak hak ve yükümlölüklere örnek olarak, oy kullanma hakkı, bilgi alma ve inceleme hakkı ve rekabet yasağı gösterilebilir. Çıkarılacak ortağın haklarını kullanmak yoluyla şirketin işleyişini bloke etmesinin veya ortağın ayrılma akçesini azaltmak için şirket müdürlerinin yapacağı tasarrufların önüne geçilmesi gerekebilir⁶²⁸. Çıkarılacak ortaklar müdür ise idare ve temsil yetkisinin durdurulması veya müdürlerin yerine geçici süreyle bir yönetim kayyımı atanması mümkündür⁶²⁹.

Mahkeme tarafından verilecek ihtiyati tedbir kural olarak çıkma veya çıkarılma kararının hukuken kesinleşmesine kadar devam eder. Ancak mahkeme tarafından zamanla sınırlı olarak da tedbir kararı verilebilir. Mahkeme tarafından hükmedilen tedbir karar kesinleşmeden önce haksız hale gelmiş veya hukuki durum değişmiş ise başvuru üzerine değiştirilebilir ya da tamamen kaldırılabilir⁶³⁰.

IV. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA VE ÇIKARMANIN SON ÇARE OLMASI

A. SON ÇARE OLARAK ÇIKMA

Haklı sebeple çıkma davası açma hakkı, her ortağın sahip olduğu kişisel ve koruyucu bir hak olmasının yanında, ortağın menfaatinin başka şekilde korunma ihtimali kalmamışsa söz konusu olabilecek olağanüstü bir hukuki çaredir ve en son başvurulacak yoldur⁶³¹. Bu nedenle, örneğin, payın devri yolunun mümkün olması ve diğer ortakların da buna muvafakat etmesi halinde, ortak çıkma hakkını kullanamaz⁶³².

⁶²⁸Şener op.cit., s. 915.

⁶²⁹ibid.

⁶³⁰ibid., s. 916.

⁶³¹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 91; Taşdelen, op.cit., s. 184.

⁶³²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 91.

Ortağın, çıkma hakkını kullanması halinde elde edeceği ayrılma payının daha yüksek olacağı gerekçesiyle, payının devri yerine haklı sebeple çıkma yoluna gitmesi hukuka uygun olmaz. Çünkü ortaktan ticari hayatta mevcut olan bu tür finansal risklere katlanması beklenir. Ancak bu kural her durumda geçerli değildir. Örneğin, şirket sözleşmesinde yer alan payın sadece diğer ortaklara devredilebileceği düzenlenmesinden faydalanan diğer ortakların, payın ancak gerçek değerinden çok düşük bedeller karşılığında devrine muvafakat vermeleri durumunda, çıkma yönünden haklı sebebin bulunduğu kabul edilebilir⁶³³.

Haklı sebeple çıkma durumunda, ortağa ayrılma payının ödenmesi nedeniyle şirketin malvarlığında azalma meydana geleceğinden, hakimin, ortağın çıkma hakkını kullanmasındaki meşru yararlarının, başka bir biçimde sağlanıp sağlanamayacağı dikkate alarak karar vermesi, haklı sebeple çıkma talebini son çare (*ultima ratio*) olarak değerlendirmesi gerekir⁶³⁴. Sorunu çözebilecek başka imkanlar araştırılmalı, şirketin işleyişini bozmayacak başka bir çare var ise, öncelikle o yol denenmelidir. Mahkeme, çıkma talebinde bulunan ortağın ileri sürdüğü sebep haklı sebep niteliğinde olsa dahi, ilgili ortağın mevcut sorunu çözmek adına başka çareler arayıp aramadığını kontrol etmelidir. Ortağın şirketten çıkmasından önce denenmesi gereken ve sorunu çözmeye elverişli ve tarafları daha az zarara uğratacak başka olanakların bulunması halinde ortağın haklı sebeple çıkma talebi kabul edilmemelidir⁶³⁵. Örneğin, şirketin sürekli olarak kötü idare edilmesi, bilançoda sürekli olarak açık verilmesi veya kâr dağıtımında sürekli olarak eşit işlem ilkesine aykırı uygulamaların söz konusu olması halinde, bu durumun öncelikle ihtarname veya itiraz yolu ile veya ilgili yönetimin değiştirilmesi gibi yöntemlerle düzeltilebilmesi denenmelidir. Aynı şekilde, şirketin tabiiyetini, faaliyet konusunu veya yatırım anlayışını değiştirmesi, ortağın karşılamayacağı

⁶³³ibid., s. 92.

⁶³⁴ibid., s. 91.

⁶³⁵ibid., s. 92; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 46; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 180; Şener, op.cit., s. 890. “Ancak, 6102 sayılı TTK’nın “Bilgi alma ve inceleme” başlıklı 614/(1) ve (2) bentleri uyarınca, her ortak, müdürlerden, şirketin bütün işleri ve hesapları hakkında bilgi vermelerini isteyebilir ve belirli konuda inceleme yapabilir. Genel kurul, bilgi alınmasını ve incelemeyi haksız yere engellerse, ortağın istemi üzerine mahkeme bu hususta karar verir. Somut olayda, davacının bu konuda bir girişimde bulunmadığı, yasal yolları tüketmediği uyumsuzluk konusu değildir. Bu durumda davacının bir başına defterleri inceleme hususunda ihtar çekmiş olması ve bu ihtarla cevap verilmemiş olması nedeniyle haklı olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmamış, kararın temyiz eden davalı yararına bozulması gerekmiştir.” Yargıtay 11. HD, 06.04.2016, E. 8665, K. 3695 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3138; Şener, op.cit., s. 879).

büyükte bir esas sermaye artırımı yapılması⁶³⁶, kârın büyük bölümünün sürekli olarak olağanüstü yedeklere ayrılması nedeniyle ortakların yeterince kâr payı alamaması⁶³⁷ gibi somut olayın özelliklerine göre haklı sebep olarak kabul edilebilecek durumlar bir genel kurul tasarrufu neticesinde meydana gelirse, ortak çıkma talebinden önce mümkün ise genel kurul kararına karşı iptal davası açmalıdır.

Bununla birlikte, çıkmanın son çare olması ilkesi çok katı şekilde yorumlanmamalıdır. Tüm hukuki yollar tüketilmeden haklı sebeple çıkma yoluna gidilemeyeceğinin kabul edilmesi, haklı sebeple çıkma kurumunu kullanılamaz hale getirebilir. Bu nedenle, ortağın alınan kararlara karşı iptal davası açma, yöneticilerin azlini talep etme veya sorumluluk davası açabilme haklarının bulunması, ortağın haklı sebeple çıkma davası açma hakkını tek başına engellemez. Kaldı ki, haklı sebeple çıkma ve diğer hukuki yollar farklı amaçlara hizmet ederler. Olayın şartlarına göre, diğer olanaklar ortağın şirketten ayrılması ile elde edeceği menfaati karşılamayabilir⁶³⁸. Sorunun başka şekilde çözülemeyeceği anlaşılmakta ise yahut giderilemeyecek bir zarar mevcutsa veya güven ilişkisi kaçınılmaz olarak bozulmuş ise diğer yollara başvurmadan çıkma yoluna gidilebilir⁶³⁹.

⁶³⁶Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 43.

⁶³⁷ibid., s. 44.

⁶³⁸Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 428; "Davacının dava dilekçesinde şirketten çıkmak için ileri sürdüğü iddialar özellikle şirketin sui idaresine ve bundan kaynaklanan olgulara bağlanmıştır. Her ne kadar, limited şirket ortakları bakımından varlığı ileri sürülen bu olgular gerek şirket bünyesinde ve gerekse de TTK'nin 626/1.maddesinin "Müdürler ve yönetimle ilgili kişiler, görevlerini tüm özeni göstererek yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini, dürüstlük kuralı çerçevesinde, gözetmekle yükümlüdürler." hükmü uyarınca gerektiğinde mahkemeye başvurmak suretiyle giderilebilir nitelikte görülse de, hiç kimsenin lehine olan bir davayı açmakla yükümlü tutulamayacak olmasına dair usul ilkesi de gözetildiğinde, tüm bu sebeplerin davacı ile davalı arasındaki ortaklık ilişkisini zayıflatması ve bu suretle de çıkma isteğinin haklı nedenleri olarak ortaya gelmesi mümkün ve muhtemeldir. Dosya kapsamında sunulan delillerde davalı şirkete ait defterlerin usulüne uygun tutulması ve muhafazasıyla yükümlü bulunan müdürün söz konusu defterlerin davacıda olduğunu ileri sürmek suretiyle ibrazdan kaçınması ve Mahkemece bu konuda verilen önele karşın söz konusu defterlerin sunulmadığı anlaşılmaktadır. Davalı şirket, defterlerinin davacı elinde olduğu yolundaki iddiasını kanıtlayamamış olmakla ortaya çıkan bu durum dahi davacının şirket müdürünün sorumluluklarını yerine getirmediği hususunda ileri sürdüğü haklı nedenler bakımından güçlü bir delildir. Mahkemenin defterlerin sunulmaması olgusunu davacının aleyhine bir unsur olarak değerlendirmek suretiyle davanın ispatlanamadığına kanaat getirmesi yerinde değildir. Şu halde Mahkemece yukarıda sıralanan hususlar çerçevesinde davanın ele alınarak davacının çıkma isteğinde haklı olduğunun kabulü ile TTK'nin ilgili hükümleri çerçevesinde çıkma payı da hesaplatılmak suretiyle uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması gerekirken dosya kapsamına ve verilen mehile uymamanın sonuçlarına aykırı kanaatle davanın reddine hükmedilmesi doğru olmamış kararın davacı yararına bozulması gerekmiştir."Yargıtay 11. HD, 10/01/2018, E. 2017/4945, K. 2018/167 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uvyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

⁶³⁹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 44; Aker, op.cit., s. 88; Yıldırım, op.cit., s. 69.

Haklı sebeple şirketten çıkmak isteyen ortağın yokluğunda, diğer ortakların şirket ilişkisine devam edebileceği hallerde, şirketin feshedilerek şirket tüzel kişiliğinin sona ermesi, diğer ortaklar, şirket alacaklıları, şirket çalışanları ve diğer ilgililerin menfaatine aykırıdır. Nitekim kanunda, şirketin haklı nedenle feshinin talep edilmesi halinde, mahkemenin, davacı ortağın payının gerçek değeri ödenerek şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebileceği belirtilmiştir (TTK m. 636/3). Maddenin lafzından, haklı sebeple feshin son çare olduğu anlaşılmaktadır. Kural olarak, sözleşmesel çıkma hakkı bulunan ortağın, haklı sebeple şirketin feshi davası açma yerine, koşulları olduğu takdirde çıkma hakkını kullanması gerekir. Sözleşmeye dayalı çıkma koşulları oluşmasına rağmen bu hakkını kullanmaksızın fesih davası açarsa, mahkeme hukuki menfaatin bulunmaması nedeniyle davayı reddedebilir⁶⁴⁰. Haklı sebeple çıkma davası yönünden de aynı durum geçerlidir. Çünkü, şirketin feshi ortağın ayrılmasına kıyasla daha önemli bir sonuç olarak son çaredir (*ultima ratio*)⁶⁴¹. Haklı sebeplerle şirketten çıkma davası ve haklı sebeple şirketin feshi (TTK m. 637/3) davaları sonuçları itibariyle birbirinden farklıdır. Haklı bir neden bulunduğu takdirde, ortak şirketin feshini veya haklı sebeple çıkmasına izin verilmesini istemesi konusunda bir seçimlik hakkı bulunmaktadır. Ancak, diğer şirketlerde olduğu gibi limited şirkette de, ortağa tanınan fesih hakkının olağanüstü bir hak ve son çare olması nedeniyle, eğer ortağın şirketten çıkması halinde şirket ilişkisinin diğer ortaklar arasında devam etmesi mümkün ise, ortağın şirketin feshini talep etmesi mümkün olmamalıdır. Bu nedenle, şirketin haklı nedenle feshi talep

⁶⁴⁰Yıldırım, op.cit., s. 78. Ancak, sözleşmesel çıkma hakkına sahip olunması bu hakkın her zaman haklı sebeple fesih yoluna göre öncelikli olduğu anlamına gelmez. Örneğin, ortağın sözleşmesel çıkma hakkını kullanması halinde, şirket sözleşmesinde öngörülen düzenleme nedeniyle esas sermaye payının gerçek değerini alamayacaksa, ya da şirket sözleşmesinde ayrılma payının daha sonraki bir tarihte muaccel olacağı düzenlenmiş ise, sözleşmesel çıkma hakkı nedeniyle fesih karşısında önceliğini kaybedebilir (ibid., s. 79). Sözleşmesel çıkma hakkının belli şartlara bağlanması halinde, ortağın bu şartların oluşmasını beklemesi kendisi için ağır sonuçlara yol açabilir. Bu durumda, ortağın öngörülen şartın tamamlanmasını beklemesi dürüstlük gereğince kendisinden beklenemiyorsa, mahkemeye başvurarak haklı sebeple çıkma yahut haklı sebeple fesih davası açabilir (ibid., s. 80).

⁶⁴¹Yıldırım, op.cit., s. 63. Feshin son çare olarak kabul edilmesi ortakların çıkma veya fesih talep etmeleri halinde eğer ihtilaflar ortakların çıkmasıyla sona erecekse fesih yerine çıkma kararı verilerek, kurulu şirket düzeninin devam etmesi sağlanmalıdır: Yargıtay 11. HD, 20.06.2013 , E. 15246, K. 12937 (Şener, op.cit., s. 880; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 46; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 180).

6762 sayılı TTK’da haklı sebeple çıkmayı düzenleyen 551. maddesinin ikinci fıkrasında, haklı sebebin bulunması halinde her ortağın çıkma hakkının yanı sıra şirketin feshinin de talep edilebileceği belirtilmişti. Bu ifade, haklı bir sebebin varlığında şirket ortağının çıkma veya fesih talepleri arasında bir seçimlik hakkı olduğu kanaatini uyandırır da, şirketin feshi en son çare olduğundan, ortağın çıkması veya diğer tüm kanuni çareler denendikten sonra mahkeme tarafından şirketin feshine hükmedebileceği kabul edilmekteydi (Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 24).

edildiğinde, mahkeme, ancak şirketin feshinin kaçınılmaz olduğu sonucuna varması durumunda şirketin feshine karar vermelidir⁶⁴². Söz konusu talilik değerlendirmesi, ölçülülük ilkesi çerçevesinde yapılacaktır. Bu ilke gereğince, kullanılan araçla amaçlanan netice orantılı olmalıdır⁶⁴³.

B. SON ÇARE OLARAK ÇIKARMA

Haklı sebeple çıkma gibi, haklı sebeple çıkarma yolu da olağanüstü ve en son başvurulacak (*ultima ratio*) bir çaredir. Çıkarma, ortağın haklarına önemli bir müdahaledir. Bu nedenle, ortağın çıkarılması yoluna gidebilmek için daha hafif önlemlerin elverişli olmaması, haklı nedenin çıkarılacak olan ortağa atfedilebilmesi ve ortağın çıkarılmaması halinde şirket ilişkisinin devamının katlanılması çok zor hale gelecek olması gereklidir⁶⁴⁴. Örneğin, ortağın yönetim ve temsil yetkisinin alınması veya payının şirketin göstereceği birine ya da şirketçe uygun görülmesi hâlinde bir üçüncü kişiye devri gibi, ortak için daha hafif bir takım önlemlerin alınması mümkünse, çıkarılma yerine bu önlemler tercih edilmelidir⁶⁴⁵. Mahkeme, şirketin çıkarma talebini değerlendirirken, haklı sebebi giderebilecek başka tedbirlerin bulunup bulunmadığını ve daha önce şirketin bu yollara başvurup başvurmadığını da incelemelidir⁶⁴⁶. Bununla birlikte, limited şirketlerin şahsi unsurları da içeren yapısı nedeniyle, çıkma ve çıkarılmanın son çare olması ilkesinin çok katı şekilde uygulanmasının istenilen sonucu getirmeyeceği de, mahkeme tarafından gözetilmelidir⁶⁴⁷. Haklı sebeple çıkarma ve diğer hukuki yollar farklı amaçlara hizmet ettiklerinden, çıkarma yoluyla elde edilebilecek menfaati diğer olanaklar sağlamayabilir. Sorunun başka şekilde çözülemeyeceği anlaşılıyorsa, alternatif çarelere başvurmadan çıkarma yoluna gidilebileceği kabul edilmelidir⁶⁴⁸. Ortağın haklı sebeple çıkarılması konusunda verilecek karar için, somut durumun bütün koşullarının birlikte değerlendirilmesi gereklidir⁶⁴⁹.

⁶⁴²Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 24, 25; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 39.

⁶⁴³Yıldırım, op.cit., s. 64.

⁶⁴⁴Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 92.

⁶⁴⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 44; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 93.

⁶⁴⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 57; Üçışık, op.cit., s. 203; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 155.

⁶⁴⁷Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 128.

⁶⁴⁸Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 428; "Davacının dava dilekçesinde şirketten çıkmak için ileri sürdüğü iddialar özellikle şirketin sui idaresine ve bundan kaynaklanan

Şirketin feshinin, bir ortağın çıkarılmasına oranla daha ağır bir yaptırım olması nedeniyle, bir ortağın şahsında haklı sebebin gerçekleşmesi halinde, şirketin feshinden önce ilgili ortağın çıkarılması yoluna gidilmeli, ancak şahsında haklı sebep gerçekleşen ortağın çıkarılması halinde dahi giderilemeyen uyuşmazlıkların bulunması durumunda nihai çare olarak şirketin feshi yoluna gidilmelidir⁶⁵⁰. Özellikle, azınlık konumundaki ortak veya ortakların kanunda öngörülen toplantı ve karar nisabına ulaşamamaları nedeniyle, şahsında haklı sebep oluşan hakim ortağı şirketten çıkarmaları mümkün olmayacağından, azınlığın haklı sebeple şirketin feshi davası veya haklı sebeple çıkma davası açması gerekecektir⁶⁵¹. Aynı şekilde, belli ortaklara veto hakkı verilmiş olması ve veto hakkının kullanılması nedeniyle çıkarma mümkün olmamakta ise, çoğunluğu oluşturan ortaklar şirketin feshi davası açabilirler⁶⁵².

İlke olarak, çıkma ve çıkarılma şirket ilişkisinin devamını isteyen ortakların menfaatine uygundur. Böylece, şirketin haklı sebeple feshinin talep edilmesi halinde, şirketin feshi yerine, diğer ortaklar bunu talep eden ortağın şirketten ayrılmasını sağlayarak, şirket tüzel kişiliğinin devam etmesini sağlayabilirler. Ancak, bu durumda,

olgulara bağlanmıştır. Her ne kadar, limited şirket ortakları bakımından varlığı ileri sürülen bu olgular gerek şirket bünyesinde ve gerekse de TTK'nin 626/1.maddesinin "Müdürler ve yönetimle ilgili kişiler, görevlerini tüm özeni göstererek yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini, dürüstlük kuralı çerçevesinde, gözetmekle yükümlüdürler." hükmü uyarınca gerektiğinde mahkemeye başvurmak suretiyle giderilebilir nitelikte görülse de, hiç kimsenin lehine olan bir davayı açmakla yükümlü tutulamayacak olmasına dair usul ilkesi de gözetildiğinde, tüm bu sebeplerin davacı ile davalı arasındaki ortaklık ilişkisini zayıflatması ve bu suretle de çıkma isteğinin haklı nedenleri olarak ortaya gelmesi mümkün ve muhtemeldir. Dosya kapsamında sunulan delillerde davalı şirkete ait defterlerin usulüne uygun tutulması ve muhafazasıyla yükümlü bulunan müdürün söz konusu defterlerin davacıda olduğunu ileri sürmek suretiyle ibrazdan kaçınması ve Mahkemece bu konuda verilen önele karşın söz konusu defterlerin sunulmadığı anlaşılmaktadır. Davalı şirket, defterlerinin davacı elinde olduğu yolundaki iddiasını kanıtlayamamış olmakla ortaya çıkan bu durum dahi davacının şirket müdürünün sorumluluklarını yerine getirmediği hususunda ileri sürdüğü haklı nedenler bakımından güçlü bir delildir. Mahkemenin defterlerin sunulmamış olması olgusunu davacının aleyhine bir unsur olarak değerlendirmek suretiyle davanın ispatlanamadığına kanaat getirmesi yerinde değildir. Şu halde Mahkemece yukarıda sıralanan hususlar çerçevesinde davanın ele alınarak davacının çıkma isteğinde haklı olduğunun kabulü ile TTK'nin ilgili hükümleri çerçevesinde çıkma payı da hesaplattılmak suretiyle uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması gerekirken dosya kapsamına ve verilen mehile uymamanın sonuçlarına aykırı kanaatle davanın reddine hükmedilmesi doğru olmamış kararın davacı yararına bozulması gerekmektedir."Yargıtay 11. HD, 10/01/2018, E. 2017/4945, K. 2018/167 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

⁶⁴⁹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 93.

⁶⁵⁰Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 24, 25; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 94; Yıldırım, op.cit., s. 62.

⁶⁵¹Yıldırım, op.cit., s. 84.

⁶⁵²ibid., s. 86.

haklı sebeple Şirketin feshini talep eden ortağın, Şirketin feshine oranla daha kötü bir konuma düşmemesine dikkat edilmelidir⁶⁵³.

⁶⁵³ztrk Dirikkan, op.cit., s. 94.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇIKMA VE ÇIKARILMANIN HUKUKİ SONUÇLARI⁶⁵⁴

I. ORTAĞIN AYRILMASI HALİNDE YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER

Ortağın çıkması ve çıkarılmasının ticaret sicili kayıtlarında görünmesi şirket ve üçüncü şahıslar yönünden gereklidir. Dış ilişkide üçüncü kişiler için çıkma ve çıkarılmanın hüküm ifade etmesi için tescil ve ilan edilmesi gereklidir. Tescil ve ilan bildirici (*deklerativ*) niteliktedir⁶⁵⁵. Ancak üçüncü kişiler ayrılmayı biliyor veya kesin olarak bilmeleri gerekiyorsa, iyi niyetli sayılmayacaklarından, tescil ve ilan olmasa da ayrılmaya bağlı haklar bu kişilere karşı ileri sürülebilir⁶⁵⁶. Müdürlerin çıkmayı pay defterine yazma ve ticaret siciline tescil ettirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu işlemleri yapmada müdürlerin ihmali olursa, çıkan ortağın ticaret siciline başvurarak isminin sicilden silinmesini talep edebilir (TTK m. 598/2)⁶⁵⁷. TTK'nın 31'inci maddesinde, tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişikliğin tescil edileceği ve sicildeki tescilin dayandığı olgu veya işlemlerin tamamen veya kısmen sona ermesi veya ortadan kalkması halinde ilgili kaydın sicilden kısmen veya tamamen silineceği öngörülmüştür. Bu doğrultuda, kurucu ortakların şirketten çıkması veya çıkarılmasının tescili gerektirecektir. Pay devri halinde de payı devralan ortakların sicile tescili gereklidir (TTK m. 598). Bu şekilde tescil edilen ortakların çıkma ve çıkarılması

⁶⁵⁴Bu çalışmada, ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturabilecek ölçüde geniş bir konu olan çıkma ve çıkarılmanın hukuki sonuçlarına ilişkin olarak temel ilkeler değerlendirmekle yetinilmiş, ancak ayrılma akçesi mefhumu detaylı olarak ele alınmıştır.

⁶⁵⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 52; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2260; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 97.

⁶⁵⁶Uçar, op.cit., s. 373.

⁶⁵⁷Yıldız, op.cit., s. 156. Müdürlerce ticaret siciline başvurunun otuz gün içinde yapılmaması halinde, şirketten ayrılan ortak, adının bu paylarla ilgili olarak silinmesini ticaret sicil müdürlüğünden talep edebilir. Bunun üzerine sicil müdürü şirkete, iktisap edenin adının bildirilmesini için uygun bir süre verir (TTK m. 598/2). Ticaret Sicili Yönetmeliğinde sicil müdürü tarafından verilecek süre otuz gün olarak belirlenmiştir (TSY m. 36/1). Verilen süre içinde şirket müdürleri değişikliği bildirmediği takdirde, şirketten ayrılan ortağın çıkmaya ilişkin belgeleri sicil müdürüne ibraz ve ispat ederek, tescili gerçekleştirebilir (TTK m. 33). Ticaret sicil müdürü tarafından verilen süre içinde tescil talebinde bulunmayan ve kaçınma sebeplerini de bildirmeyen kişi, ticaret sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından idari para cezasıyla cezalandırılır (TTK m. 33/2). İdari para cezasının ardından tescil talebinde bulunmamakta ısrar edilmesi halinde, bu durum müdürlük tarafından sicilin bulunduğu yerdeki ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine bildirilir. Mahkemenin tescile hükmetmesi halinde olgu müdürlüğe re'sen tescil edilir (TSY m. 36/4).

durumunda da tescil gerekecektir (TTK m. 31). Aynı şekilde, limited şirketin esas sermayesinin artırılması halinde TTK m. 587/1-e uyarınca ortağın bazı bilgilerinin tescili gerektiğinden, ayrılması da tescil edilmelidir (TTK m. 31, 590). Bu nedenle, mevzuatta çıkma ve çıkarılmanın tescil edilmesi gerektiğine ilişkin doğrudan bir hüküm bulunmasa da, çeşitli hükümlerin yorumlanması yoluyla, çıkma ve çıkarılmanın tescil edilmesi gerektiği kabul edilmektedir⁶⁵⁸.

İki kişilik limited şirkette mahkeme tarafından verilen çıkarma kararı sonucunda tek ortaklı şirket haline geldiğinde, çıkma ve çıkarılmanın hüküm ve sonuçlarını doğurması anından itibaren 7 gün içerisinde şirketin tek ortaklı hale geldiği müdürlere yazılı olarak bildirilir. Müdürler, bildirim alınması tarihinden başlayarak 7 gün içinde tek ortaklı olduğunu, tek ortağın adını, soyadını, yerleşim yerini ve vatandaşlığını ticaret siciline tescil ve ilan ettirmesi gerekir. Aksi takdirde doğacak zararlardan müdürler sorumludur (TTK m. 574/2).

Şirketin tutmak zorunda olduğu pay defterinde ortakların adları, adresleri, sahip oldukları pay miktarı, esas sermaye payının devir ve geçişleri, itibari değerleri, grupları, paylar üzerindeki intifa ve rehin hakları ile hakların sahiplerinin adları ve adresleri kayıtlı olmalıdır (TTK m. 594). Dolayısıyla, çıkma ve çıkarılmanın pay defterine kaydı gereklidir. Ancak, bu kayıt açıklayıcı niteliktedir⁶⁵⁹. Resmi bir tasdike ihtiyacı olmayan pay defterinde genel kurul kararına ihtiyaç olmaksızın, müdürler tarafından kolayca değişiklik yapılabilir⁶⁶⁰.

6102 sayılı TTK'da ortaklar listesine yer verilmediğinden, çıkma ve çıkarılma halinde ortaklar listesine kayıt söz konusu değildir (6762 s. TTK m. 519).

Kural olarak ortakların isminin şirket sözleşmesinde yer alması zorunlu değildir (TTK m. 576). Bu nedenle, payın devri yoluyla ayrılmada olduğu gibi, ortağın çıkması ve çıkarılmasında da şirket sözleşmesinin değiştirilmesine gerek yoktur⁶⁶¹. Ancak çıkan ya da çıkarılan ortağın doğrudan doğruya şahsı ile ilgili bir hüküm şirket sözleşmesinde

⁶⁵⁸Aker'e göre, bu durumda TSY m. 22/1-e-9 ile 103/2 kıyasen uygulanabilir (Aker, op.cit., s. 84).

⁶⁵⁹Şener, op.cit., 916; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, s. 2245; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 809.

⁶⁶⁰Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 69; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 95.

⁶⁶¹Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 67; Bahtiyar, op.cit., s. 459.

mevcutsa, bu konuda şirket sözleşmesinde değişiklik yapmak gerekecektir⁶⁶². Ayrıca, ortağın ayrılması nedeniyle esas sermayenin azaltılması söz konusu olacaksa (TTK m. 592), ortağın aynı zamanda şirkette müdür olması veya kurucu ortaklardan olması halinde (TTK m. 576/I-d, 623/I, 587), ihtiyari olarak ortakların adları şirket sözleşmesine kaydedilmişse sözleşme değişikliği gerekecektir (TTK m. 31/1, 598/2).

Şirket sözleşmesine dayanarak çıkma hakkının kullanılması halinde diğer ortaklara bu payları alma hususunda öncelik hakkı tanınması halinde (TTK m. 577/1-b), müdürlerin bu durumu ortaklara bildirerek belirleyeceği makul bir süre içinde çıkma hakkını kullanan ortağın paylarını satın almaya davet etmeleri gereklidir. Belirtilen sürede öncelikli alma hakkı kullanılmamışsa, müdürler bu payların gerçek değerini hesaplayıp usulüne uygun şekilde şirket kaynaklarından ödemeyi yapmalıdır⁶⁶³.

II. ÇIKMA VE ÇIKARMANIN ŞİRKET İLİŞKİSİNE ETKİLERİ

A. İÇ İLİŞKİDE ETKİLERİ

İç ilişkide çıkma ve çıkarmanın etkisi, kural olarak, çıkmaya sebebiyet veren olayın gerçekleşmesiyle meydana gelir. Şirket sözleşmesine dayanan şirket kararıyla çıkarmada kararın çıkarılan ortağa tebliği ile⁶⁶⁴, şirket sözleşmesine dayalı çıkmada aksi şirket sözleşmesiyle düzenlenmemişse, çıkan ortağın çıkma beyanının şirkete ulaşmasıyla, haklı sebebe istinaden mahkeme kararıyla çıkma ve çıkarmada ise mahkeme kararının kesinleşmesiyle çıkma veya çıkarma hüküm ve sonuçlarını

⁶⁶²Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 813; Yıldız, op.cit., s. 161.

⁶⁶³Yıldız, op.cit., s. 156.

⁶⁶⁴Diğer bir görüşe göre, çıkarılan ortağa tebliğ edildiğinde değil, genel kurulun alacağı çıkarma kararının alınmasıyla birlikte ortak bu sıfatını yitirir ve ortaklıktan doğan haklarını kullanamaz (Taşdelen, op.cit., s. 198; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 563). Şener'e göre ise, sözleşmede yer alan sebeplerle çıkarmanın etkileri iç ilişkide genel kurul kararının noter aracılığıyla ortağı tebliği ile birlikte ortaya çıkar (TTK m. 640/2). İsviçre hukukunda böyle bir kural İsvBK'da yer almadığından sözleşmede düzenlenen sebeplerle çıkarma iç ilişkide etkilerini genel kurul kararı anında veya sözleşmede belirtilen anda gösterir (Şener, op.cit., s. 917). Limited şirket ortağının ihracı hakkında alınan ihraç kararı için hak düşürücü süre içerisinde iptal davası açılmaması halinde ihraç kararının kesinleşeceği ve bu sürenin sonundan itibaren ihraç edilen ortağın ortak olma sıfatını kaybettiğine ilişkin bkz. Yargıtay TD, 12.11.1968, e. 1967/1650, K. 1968/5948 (Çevik, op.cit., s. 248).

doğuracaktır⁶⁶⁵. Çünkü, haklı sebeple çıkma ve çıkarmada ayrılmayı gerçekleştiren olgu, mahkemenin iradesidir. Mahkemenin kararı kesinleşene kadar ortağın şirket ilişkisi devam eder. Kararın kesinleşmesiyle ortaklıktan doğan hak ve borçlar iç ilişkide sona erer. Mahkemenin ortağın çıkmasına ilişkin kararı, ortakla şirket arasındaki ortaklık ilişkisini ortadan kaldırdığından, yenilik doğuran (*inşai, konstitutiv*) ve sonuçları ileriye dönük etkili (*ex nunc*) niteliktedir⁶⁶⁶. Mahkeme kararının kesinleşmesiyle birlikte, ilgili ortak pay sahipliği sıfatını kaybedeceğinden, genel kurula katılma, oy kullanma, şirket yönetimi, rekabet yasağı gibi ortak ortaklık ilişkisinden doğan hak ve yükümlülükleri bir bütün olarak son bulur⁶⁶⁷. Bu duruma kadar mahkeme tarafından tedbir kararı verilmediği takdirde, ortağın ortak sıfatı ve ortaklıktan doğan hakları ve yükümlülükleri devam eder⁶⁶⁸.

Ortağın şirket sözleşmesindeki sebebe dayalı olarak çıkma hakkını kullanması halinde söz konusu sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin şirket ve sözleşmesel çıkma hakkını kullanan ortak arasında uyuşmazlık ortaya çıkabilir. Çıkma beyanı kendisine ulaşan şirket müdürleri, öncelikle çıkmaya ilişkin sözleşmede öngörülen şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini ele almalıdır. Şirket yönetimi, yapılan çıkma bildirimini dayanağı olan sözleşmesel şartların gerçekleşmediği kanaatindeyse, şartların gerçekleşmediğini ve çıkma bildirimini hükümsüzlüğünü dava edebilirler. Bu

⁶⁶⁵Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2259; Cerrahoğlu, op.cit., s. 187; Karayalçın, op.cit., s. 384; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 95; Üçışık, op.cit., s. 203; Uçar, op.cit., s. 372; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 177, 200; Şener, a.g.e., s. 916, 918; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 446; Gürpınar, op.cit., s. 94. Çıkarma kararı kesinleşmeden ortağın payı hakkında herhangi bir işlemin yapılamayacağına dair bkz. Yargıtay 11. HD, 13.04.1989, E. 1989/74, K. 1989/2237 (Çevik, op.cit., s. 252). Yargıtay’ın bir kararında, mahkeme tarafından verilen ortağın çıkarma kararının inşai bir karar olduğu, ancak bu kararın hukuki etkilerini karar tarihinde doğuracağını kabul edilmiştir (Yargıtay 11. HD, 03.06.2003, E. 492, K. 5870). Ancak, inşai kararlarda inşai tesir hükmün kesinleşmesi ile birlikte doğacağından, karar bu yönden isabetli değildir (Şener, op.cit., s. 918). Aksi yöndeki görüşe göre, mahkeme kararı bozucu yenilik doğurucu olduğundan, kararla birlikte ortak şirketten çıkar. Karar tarihinden itibaren ortak genel kurula katılamaz ve oy kullanamaz. Bunun için kararın kesinleşmesine ihtiyaç yoktur. Ancak, karar kanun yolu incelemesi sonucunda bozulursa, ortak geriye dönük olarak haklarını elde eder (Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 560, 565).

⁶⁶⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 52, 75; Çamoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, 163; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 810, 811, 812; Yıldız, op.cit., s. 160, 161; Üçışık, op.cit., s. 203; Şener, op.cit., 918; Yargıtay, TD, 08.02.1968, E. 1968/374, K. 1968/785 (Çevik, op.cit., s. 245); Yargıtay, 11. HD, 21.12.2004, E. 1724, K. 12700 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3566); Taşdelen, op.cit., s. 198; Yargıtay TD, 08.02.1968, E. 1966/374, K. 1968/758 (Arslanlı/Domaniç, op.cit., s. 775; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3550). Alman hukukunda da mahkeme kararının inşai etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Şener, op.cit., s. 918).

⁶⁶⁷Taşdelen, op.cit., s. 198.

⁶⁶⁸Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 75; Uçar, op.cit., s. 662; Cerrahoğlu, op.cit., s. 188.

durumda çıkma, mahkeme kararı kesinleşene kadar askıda kalır⁶⁶⁹. Çıkma hakkını kullanan ortak da dayandığı sebebin gerçekleştiğine yönelik tespit davası açabilir⁶⁷⁰. Yargılama sonucunda mahkeme tarafından verilen sözleşmeden doğan hakkın geçerliliğine dair karar kurucu (*konstitütiv*) değil, açıklayıcı (*deklerativ*) niteliktedir⁶⁷¹. Bu nedenle çıkma bildirimini, mahkeme çıkma bildiriminin geçerli olduğuna hükmederse, mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren değil, çıkma bildirimini şirkete ulaştığı tarihten itibaren veya sözleşmede aksi düzenlenmişse sözleşmede belirtilen tarihten itibaren hüküm ifade eder⁶⁷².

Şirket sözleşmesinde, ortaklara şirkete tek taraflı yenilik doğuran bildirimle doğrudan çıkma hakkı tanınmış ise, bu beyanın şirkete ulaşmasıyla hukuki sonuç doğacak ve ortaklık ilişkisi iç ilişkide sona erecektir⁶⁷³. Bu bildirim şirket tarafından kabulüne ihtiyaç yoktur. Şirket yönetimi çıkma bildiriminde mutabık olmazsa, ortağın şirkete karşı dava açarak çıkma bildirimini şirket sözleşmesine uygun olduğunu, dolayısıyla çıkmanın gerçekleştiğini tespit ettirmesi gerekir. Mahkemenin kararı açıklayıcı niteliktedir. Dava kabul edilir ve kesinleşirse, çıkma, bildirim şirkete ulaştığı tarihte gerçekleşmiş sayılır. Ayrılma akçesi bu tarih esas alınarak hesaplanır⁶⁷⁴.

Ortağın şirket sözleşmesindeki sebebe dayalı olarak çıkarılması halinde çıkarmanın geçerliliğine ilişkin olarak şirket ve çıkarılan ortak arasında uyumsuzluk ortaya çıkabilir. Çıkarılan ortak, kararın noter aracılığıyla kendisine bildirilmesinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilir (TTK m. 640/2). Mahkemenin kararı açıklayıcı niteliktedir. Davanın reddi halinde, ortak, bozucu yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliği taşıyan genel kurul kararının kendisine tebliğ edildiği tarihte şirketten çıkmış olur⁶⁷⁵.

⁶⁶⁹Yıldız, op.cit., s. 155.

⁶⁷⁰Şener, op.cit., s. 878; Taşdelen, op.cit., s. s. 178.

⁶⁷¹Şener, op.cit., s. 878; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 425.

⁶⁷²Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 42; Şener, op.cit., s. 916. Aksi yöndeki görüşe göre ise, şirket ortağın çıkma beyanının kendisine ulaşması üzerine çıkmanın iptali davası açabilir. Şirketin çıkmanın iptali davası açması halinde davanın kabulüne karar verilirse ortak şirkete geri döner. Davayı çıkan ortağın kazanması halinde, mahkeme kararı yenilik doğurucu nitelikte olduğundan, çıkma mahkeme kararının kesinleşme tarihinden itibaren hüküm ifade eder (Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 560; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, s. 2248).

⁶⁷³Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 52.

⁶⁷⁴Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 446.

⁶⁷⁵ibid., s. 438.

B. DIŞ İLİŞKİDE ETKİLERİ

Temsil yetkisi başta olmak üzere, çıkma ve çıkarmanın iyiniyetli üçüncü kişilere karşı etkisi, ticaret siciline tescil ve ilan edilmesiyle birlikte görülür (TTK m. 36)⁶⁷⁶. Bu nedenle, çıkma ve çıkarmanın tescil ve ilanı zorunludur (TTK m. 587/1, 31/1, 35/3). Örneğın, Şirketin borçları açısından, çıkan ortağın sorumluluğu tespit edilirken, söz konusu borcun, ortağın ortaklığı döneminde meydana gelip gelmediğine bakılır. Bu yönden değerlendirme yapılırken, ortağın üçüncü kişilere karşı sorumluluğunun sınırı çıkmanın tescil ve ilan edildiği tarihe göre belirlenir⁶⁷⁷. ıkmanın dış ilişkide etkilerini doğurma anı yönünden ticaret siciline ilişkin ilke ve esaslar dikkate alınmalıdır. ıkma üçüncü kişiler bakımından tescilin Türkiye Ticaret Sicili gazetesinde ilan edildiği, ilanının tamamı aynı nüshada yayınlanmamıŐsa, son kısmının yayınlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukuki sonuçlarını doğerur (TTK m. 36/I).

Limited Şirket ortakları, Şirketin kamu borçlarından hisseleri oranında sınırsız olarak sorumludur (6153 s. AATUHK m. 35). Ortağın Şirketten ayrılmasının hukuken kesinleşmesiyle, ayrılan ortağın Şirketin bu tarihten sonra oluşacak kamu borçlarından dolayı sorumluluğu sona erer. Bu konuda kamu idarelerince yapılacak takipler yönünden, çıkmanın tescil ve ilan edilmesinin bir önemi yoktur. Kamu idaresinin, tescil ve ilan edilmemesi nedeniyle ayrılmanın kendisine karşı ileri sürülemeyeceğini iddia etmesi mümkün deđildir⁶⁷⁸.

⁶⁷⁶BaŐtuđ, *Limited Şirkette ıkma ve çıkarılma*, s. 69; evik, op.cit., s. 245, 249; Poroy/Tekinalp/amoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 809.

⁶⁷⁷Poroy/Tekinalp/amoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 813; Taşdelen, op.cit., s. 199; amoğlu, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep*, s. 177.

⁶⁷⁸amođlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 446.

III. AYRILMA AKÇESİ

A. AYRILMA AKÇESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ, HESAPLANMASI VE ÖDENMESİ

1. Kavram

Ortağın şirketten ayrılmasının ortak yönünden hukuki sonucu ortak sıfatının sona ermesidir. Ortak sıfatının sona ermesi sonucu ortağın buna bağlı hak ve borçları sona erer ve ayrılan ortağa ayrılma akçesinin (*Abfindung*) ödenmesini talep hakkı doğar⁶⁷⁹. TTK'nın ayrılma akçesinin hesaplanmasına ve ödenmesine ilişkin 641 ve 642. maddeleri, haklı sebeple veya şirket sözleşmesinde düzenlenen sebeplere dayalı çıkma ve çıkarma durumlarında uygulanacaktır. TTK'nın 641/l. maddesi gereğince, TTK'nın 638 ve devamı maddelerinde düzenlenen tüm çıkma ve çıkarma hallerine ilişkin olarak ayrılan ortak, ayrılma akçesini talep hakkına sahiptir. Kanunda çıkan veya çıkarılan ortağın ayrılma akçesi talep edebileceği açıkça düzenlenerek, ayrılan ortağı cezalandırıcı ve payına el koyucu bir yaklaşımın önüne geçilmiştir⁶⁸⁰.

6762 sayılı TTK'da, ayrılan ortağın ayrılma akçesinin hesaplanma veya ödenme şekli açıkça düzenlenmemiştir⁶⁸¹. Ancak 6762 sayılı TTK döneminde de, ayrılan ortağın ayrılma payı talep etme hakkının bulunduğu ve bu pay karşılığının gerçek değer üzerinden hesaplanması gerektiği, ayrılma payını talep hakkının çıkma ve çıkarılmanın iç ilişkide gerçekleştiği anda doğacağı, ancak ödenmesinin TTK m. 551/4 gereğince çoğu zaman sermayenin azaltılmasından sonra yapılacağı kabul edilmekteydi⁶⁸².

⁶⁷⁹Ayrılma akçesi terimi yerine, ayrılma payı, çıkma veya çıkarılma payı ifadeleri de kullanılmaktadır.

⁶⁸⁰TTK m. 641 madde gerekçesi. Alman hukukunda, çıkma ve çıkarılma müesseseleri gibi, ayrılma akçesi de kanunla düzenlenmemiştir. Ancak doktrinde, çıkma ve çıkarılma durumunda ortakların ayrılma akçesinin miktarının ortaklık sözleşmesinde başka bir kural yoksa, esas sermaye payının tam ekonomik değeri esas alınarak belirlenmesi gerektiği kabul edilmektedir. Tam ekonomik değer ifadesi, üçüncü bir kişinin bütün işletmeyi iktisap etmesi halinde ödenmesi gereken bedeli ifade etmektedir. Ayrılma akçesinin belirlenmesinde tam ekonomik değeri esas alan Alman sistemi ve gerçek değeri esas alan Türk sistemi arasında önemli bir fark bulunmamaktadır (Şener, op.cit., s. 923).

⁶⁸¹Ayrılma akçesinin hesaplanma şeklinin Kanunda düzenlenmesi gerektiği yönünde bkz. Üçışık, op.cit., s. 205.

⁶⁸²Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 79; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, s. 2260; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 814.

6102 sayılı TTK'da bu konudaki kanun boşluğu 641. madde ile doldurularak tartışmalara son verildi. 6762 sayılı TTK'nın 551/4. fıkrasında, ayrılma akçesinin ödenmesinde şirketin kullanabileceği kaynak ve yöntemlerin öngörülmesiyle yetinilmişken, 6102 sayılı TTK'nın 641. maddesi ile ayrılma akçesini talep hakkı açıkça tanıdı ve ayrılma akçesinin hesaplama ölçüsü belirtildi. Takip eden 642. maddede, 6762 sayılı TTK'nın 551/4. fıkrasına benzer şekilde, ayrılma akçesinin ödenmesinde şirketin başvurabileceği kaynaklar düzenlendi. Söz konusu hükümde ayrıca, ayrılma akçesinin muaccel olduğu zaman belirtildi ve ayrılma akçesi alacağının diğer alacaklar arasındaki sıralamada yeri belirlendi.

Kanuna göre, şirketten ayrılan ortak, esas sermaye payının gerçek değerine uygun ayrılma akçesini isteme hakkına sahiptir (TTK m. 641/1). Hükümde yer alan “*ayrılan ortak*” ibaresiyle kastedilen çıkma veya çıkarılma yoluyla şirketten ayrılan ortaktır⁶⁸³. TTK'nın 641/1. fıkrası emredici niteliktedir. Bu nedenle, ayrılma akçesi, esas olarak ortağın limited şirkete karşı sahip olduğu kanuni bir talep hakkıdır ve buna bağlı olarak bertaraf edilmesi mümkün değildir⁶⁸⁴. Ayrılma akçesi şirketçe ödenmesi gereken bir borçtur. Ayrılma akçesi talebinin şirket ortaklarına yöneltilmesi mümkün değildir (TTK m. 602)⁶⁸⁵. Ayrılma akçesi alacağı şirket ilişkisinden doğsa dahi, borçlar hukuku karakterine sahiptir. Bu nedenle, başka kimseye temlik edilebilir, rehin edilebilir veya haciz konusu olabilir⁶⁸⁶. Ayrılan ortak bu durumda şirketin bir alacaklısı gibidir. Şirket iflas ettiği takdirde, ayrılan ortak şirketin alacaklısı olarak iflas masasına iştirak edecektir⁶⁸⁷. Ayrılma akçesi alacağı şirketin pasiflerinde yer alır. TTK'nın 642. maddesindeki koşulların oluşmaması halinde ayrılma payının elde edilememesi de muhtemeldir⁶⁸⁸. Şirketin ayrılan ortağa karşı muaccel bir alacağı varsa, ayrılma akçesi ile takas yoluna da gidilebilir⁶⁸⁹.

⁶⁸³Moroğlu, *Değerlendirme ve Öneriler*, s. 362.

⁶⁸⁴Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 567.

⁶⁸⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 80; Öztürk Dirikkan, *op.cit.*, s. 153.

⁶⁸⁶Yıldırım, *op.cit.*, s. 303.

⁶⁸⁷Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 8; Üçışık, *op.cit.*, s. 205. Ayrılma akçesinin bir şirketler hukuku müessesesi mi yoksa borçlar hukuku müessesesi mi olduğuna dair tartışmalar için bkz. Öztürk Dirikkan, *op.cit.*, s. 145.

⁶⁸⁸Bahtiyar, *op.cit.*, s. 459.

⁶⁸⁹Yıldırım, *op.cit.*, s. 317.

2. Ayrılma Akçesinin Hesaplanması ve Ödenmesi

Ayrılma akçesi esas sermaye payının oranına göre hesaplanır. Ancak, ayrılma akçesinin miktarı esas sermaye payından daha fazla ya da daha az olabilir. Finansal durumu iyi bir şirkette ayrılma akçesinin miktarı oldukça büyük olabileceği gibi, mali sıkıntılar yaşayan bir şirkette ortağın koyduğu sermaye miktarının altına da düşebilir⁶⁹⁰. Ayrılma akçesi, ortağın esas sermaye payının devri yoluyla şirketten ayrıldığı takdirde kendisine verilen devir bedelinden farklıdır. Esas sermaye payının devir bedeli payın gerçek değeri olmak zorunda değildir. Bu nedenle, ayrılma akçesine ilişkin hükümler kıyasen de olsa devir bedeline uygulanamaz⁶⁹¹.

Ayrılma akçesinin ödenmesinde ayrılan ortağın kusurunun olup olmaması veya ayrılmanın nedeni önemli değildir⁶⁹². Haklı sebeple ortağın çıkarılması halinde çıkarılan ortağa ödenecek tutarın belirlenme yönteminin kanunda açık olarak düzenlenmesi, tüm çıkma ve çıkarma hallerinde ödenecek tutarın belirlenmesine ilişkin genel bir hüküm konulması yerinde olacaktır⁶⁹³.

a. Gerçek Değer Esası ve Gerçek Değerin Belirlenmesi

Ayrılma akçesinin hesaplanmasındaki temel ölçüt, tespit edilecek bedelin esas sermaye payının gerçek değerine uygun olmasıdır (TTK m. 641/1). Bu miktar, şirketin malvarlığının ortağın esas sermaye payına tekabül eden kısmını oluşturmaktadır⁶⁹⁴. Kanunda ayrılma akçesinin gerçek değeri üzerinden belirleneceği düzenlenerek hem ortağın hem de şirketin korunması amaçlanmıştır⁶⁹⁵. Ayrılma akçesinin tespitinde gerçek değer esası, 6762 sayılı TTK'da öngörülmemiştir. Ancak, bu ilke 6102 sayılı Kanun ile birlikte açıkça düzenlenmeden önce de doktrin ve uygulamada kabul

⁶⁹⁰Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 814; Yıldız, op.cit., s. 161, Yıldırım, op.cit., s. 304.

⁶⁹¹Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 567.

⁶⁹²Şener, op.cit., s. 921.

⁶⁹³Üçışık, op.cit., s. 205.

⁶⁹⁴Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 447; Cenkeci, op.cit., s. 13.

⁶⁹⁵Şener op.cit., s. 921.

görmekteydi⁶⁹⁶. Ayrılma payının hesaplanmasında payın gerçek değerinin esas alınması emredici nitelikte olduğundan, şirket sözleşmesiyle farklı bir esas benimsenemez. Ancak, sözleşmesel çıkma hakkı yönünden, şirket sözleşmesinde gerçek değer yerine farklı bir ölçü esas alınabilir (TTK m. 641/2).

Kanunda ayrılma akçesinin değeriyle ilgili olarak gerçek değer dışında bir ölçüt yoktur. Bu şekilde, "*gerçek değerine uyan*" ibaresinin yorumu doktrine ve yargı kararlarına bırakılmıştır. Hükmün gerekçesinde, ayrılma akçesinin en azından esas sermaye payının bilanço⁶⁹⁷ değerinin ifade edildiğinden bahsedilmiştir⁶⁹⁸. Bir payın gerçek değerinin belirlenmesi, bu değeri etkileyen birçok faktörün olması nedeniyle, sabit getirisi olan yatırım araçlarının değerinin belirlenmesine oranla daha zordur. Şirketler hukukunda ve işletme finansmanı alanında payların gerçek değerinin tespit edilmesi için öncelikle işletmenin bütün olarak gerçek değeri ve payların itibari değerinin esas sermayeye oranı ölçüsünde şirket değerinin ortağın paylarına karşılık gelen kısmı belirlenir⁶⁹⁹. Bu doğrultuda ilk olarak, işletmenin bir değerlendirmeye tabi tutulması gereklidir. Ratio legis gereği payın gerçek değeri belirlenirken, yaşayan bir şirketin piyasa değeri esas alınmalıdır⁷⁰⁰. Diğer bir tanıma göre ise, şirketin gerçek

⁶⁹⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 79; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 109; Cerrahoğlu, op.cit., s. 188.

⁶⁹⁷Bilanço, işletmenin belli bir tarihteki iktisadi ve mali durumunu yansıtan, sahip olunan değerlerin nasıl elde edildiği ve nasıl kullanıldığını, varlık ve kaynak yapısını gerçeğe uygun ve doğru bir biçimde gösteren tablodur (SPK T SXI. N.1). Bilanço hesap dönemi sonunda çıkarılır. Hesap dönemi genellikle takvim yılıdır. Aktif tablosundaki mevcutlar ve alacaklar ile pasif tablosundaki borçlar arasındaki fark öz sermayeyi oluşturur. Bilançolar düzenlenme amaçlarına göre, ticari bilanço, mali bilanço, açılış bilançosu, tesis bilançosu, yıllık bilanço, iflas bilançosu, tasfiye bilançosu, konkordato bilançosu, müstekar bilanço, dinamik bilanço, devre bilançosu gibi çeşitlere ayrılırlar. Ticaret hukuku kurallarına göre hazırlanan bilançoya ticaret bilançosu, vergi hukuku kurallarına göre hazırlanan bilançoya mali bilanço adı verilir. Ticari bilanço, şirketin malvarlığını ve bir yıllık ticari faaliyetinin sonucunu ortaya koymak amacıyla düzenlenir.

⁶⁹⁸TTK m. 641 gerekçesi. Yıldız'a göre bilanço değeri kavramına kanun metninde de yer verilerek muhtemel duraksamaların ve tartışmaların önüne geçilmeliydi. (Bkz. Yıldız, op.cit., s. 171).

⁶⁹⁹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 113; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 199.

⁷⁰⁰Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, s. 2257; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 447; "... davalı şirket tarafından işletilen dershane binasının emsal taşınmazların değerleri de dikkate alınıp piyasa rayicinin tespit edilmesi, davacının sunmuş olduğu belgeler gözetilip davalı şirket kayıtlarının gerçeği yansıtmadığının araştırılması, davalı şirketin işlettiği dershane nedeniyle gayri maddi mal varlıklarının değerinin çıkma payı hesabına dahil edilmesi gereklidir. Açıklanan bu hususlar gözetilerek, muhasebe ve finans uzmanı, inşaat mühendisi, ve sektör bilirkişisinden oluşturulacak yeni bir bilirkişi heyetinden rapor alınarak sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yetersiz bilirkişi raporuna dayalı olarak yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş..." Yargıtay, 11. HD, 09.11.2015, E. 4748, K. 11693 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3143). İsviçre Federal Mahkemesinin 26.07.1994 tarihli bir kararında da (BGE 120 II 259, s. 260-266) gerçek değer, payın yaşayan işletme içindeki değer olması gerektiğine karar verilmiştir

değeri, işletme finansmanı alanındaki ifade şekliyle “işleyen teşebbüs değeri” ya da işletme için ticari hayatta üçüncü bir kişinin ödemeyi göze alacağı değerdir⁷⁰¹. Bu nedenle, hesaplama kural olarak işletmenin devamı halinde beklenen gelir tablosu esas alınarak yapılır⁷⁰². Gerçek değer belirlenmesi için bilanço hazırlanırken malvarlığının tümü değerlendirileceği için, şirketin bütün aktif ve pasifleri, tüm kanuni ve ihtiyari yedek akçeler gibi şirketin ayrılma anındaki maddi değerinin yanında, işletme sır ve planları, patentler ve müşteriler, good-will gibi bütün gayrimaddi varlıklar da matraha eklenir ve borçlar iskonto edilir⁷⁰³. Aktifler, bilançoya muhtemel satış değerleri üzerinden yansıtılmalıdır⁷⁰⁴. Şirket değerlemesini konu edinen işletme finansmanı alanında birçok değerlendirme modeli geliştirilmiştir⁷⁰⁵. Bir görüşe göre, ayrılma akçesi tasfiye bilançosu ilkeleri uyarınca hesaplanarak, çıkan veya çıkarılan ortağa yapılacak ödemenin matrahını oluşturacak malvarlığının değerlendirmesi defter kayıtlarına göre değil, (6762 s. TTK m. 324 ve 444'te olduğu gibi) piyasa bedelleri üzerinden düzenlenecek tasfiye bilançosuna göre yapılmalıdır⁷⁰⁶. Çünkü yılsonu bilançoları, o

(Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 448). Şirket birleşmelerinde muhalif ortakların ayrılmasının düzenlendiği TTK 141. maddesinin gerekçesinde, ayrılan ortaklara ödenecek ayrılma akçesinin gerçek değeri hesabında yaşayan şirket değerinin esas alınmasının ratio legis gereği olduğu belirtilmiştir.

⁷⁰¹Öztürk Dirikkan, op.cit., 114; Erdem, op.cit., s. 275. Alman ve İsviçre hukukunda payın gerçek değerinin hesaplanmasında kullanılan başlıca yöntemler, payın değerinin net aktif değer (Substanzwertmethode) ve kârlılık değeri (Ertragswertmethode) esas alınarak hesaplanmasıdır. Ayrıca, bu iki yöntemle göre hesaplanan değer ortalamasının alındığı karma yöntem (Mischwertmethode) de uygulanmaktadır. Net aktif değer, ortakların borç ve yükümlülükleri çıkarıldıktan sonra, net aktiflere göre belirlenen öz varlık miktarının hisse sayısına bölünmesi ile elde edilir. Bir yönden tasfiye değeri niteliğindedir. Ancak good-will, kârlılık potansiyeli gibi değerleri göz ardı ettiği için gerçek değeri eksik yansıtır. Bu nedenle, payın gerçek değeri, yaşayan bir işletmenin varsayımsal satışında ödenecek bedelin belirlendiği ve gelecekte beklenen finansal faydanın da dikkate alındığı kârlılık yöntemine göre hesaplanmalıdır (Öztürk Dirikkan, op.cit., 113-118; Erdem, op.cit., s. 275). Anglo-Amerikan hukuk sisteminde uygulama alanı bulan “iskonto edilmiş nakit akışı” metodunda ise, şirketin gelecekteki nakit akışı belirlenerek bu nakit akışının değerlendirme günündeki toplamı bulunur. Böylece, bilançoda yer almayan kalemler de değerlemeye tabi tutularak, şirket faaliyetlerinin sonucu bir bütün olarak belirlenmektedir. Ancak bu yöntemde şirketin ömrünün sonsuz olduğu varsayımından hareket edildiğinden, gelecekteki nakit akışının miktarının belirlenmesi güçleşmektedir (Öztürk Dirikkan, op.cit., 117).

⁷⁰²Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 18.

⁷⁰³Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 814; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 556; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 80, Yıldırım, op.cit., s. 311; Arslanlı/Domaniç, op.cit., s. 772; Erdem, op.cit., s. 275. İşletmenin gerçek değerini tespit edebilmek için, payın değerini etkileyen genel ekonomik faktörler, sektörün durumu, rekabet koşulları, şirketin mali yapısı, kârlılığı, likiditesi, dağıtım kanalları, ihracat imkanları gibi olguları belirlemek ve bunların payın değerine etkilerini analiz etmek gerekmektedir (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 112).

⁷⁰⁴Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, 203.

⁷⁰⁵Şener op.cit., s. 922.

⁷⁰⁶Arslanlı/Domaniç, op.cit., s. 772; Yıldız, op.cit., s. 161.

yılın kâr ve zararının belirlenmesini amaçladığından, işletmenin gerçek değerini belirlemede yeterli olmaz. Yargıtay'ın bazı kararlarında tasfiye bilançosu hazırlanarak şirketin tasfiye değerinin hesaplanması gerektiği belirtilmiştir⁷⁰⁷. Aksi yöndeki görüşe göre ise, gerçek işletme değerinin belirlenmesi için, bu hususta özel bir bilanço olan ve hazırlanırken ayrılan ortağın da söz hakkının bulunduğu muvakkat tasfiye bilançosu (*Abschichtungsbilanz*) tanzim edilmelidir⁷⁰⁸. Burada kastedilen, tasfiye bilançosu değil, ayrılma akçesinin miktarının belirlenmesi için düzenlenen ayrılma bilançosu olarak da ifade edilen bir ara bilançodur⁷⁰⁹.

Kanaatimizce de, çıkma ve çıkarma durumlarında ortağın ayrılmasının ardından şirketin devam edecek olması sebebiyle, şirketin tasfiye değerini ortaya koyan tasfiye bilançosu yerine, yaşayan şirket değerini esas alan özel bir bilanço hazırlanmalıdır. Tasfiye bilançosunda kural olarak devredilemeyen malvarlığı değeri dikkate alınmadığından, tasfiye bilançosuna göre tespit edilen tasfiye değeri, yaşayan şirket değerinden daha düşük olacaktır⁷¹⁰. Ayrıca, ortağın ayrılmasının ardından şirketin varlığı devam edeceğinden, gerçek değer tasfiye değerinden farklıdır⁷¹¹. Bazı Yargıtay kararlarında, şirkete ait varlıkların değerlendirilme günündeki alım satım değerinin (rayiç değerinin) tespit edilerek ayrılma akçesinin buna göre hesaplanması gerektiği belirtilmiştir⁷¹². Bu belirlemenin sonucunda negatif bir değer çıkması, ayrılan ortağı şirkete karşı borçlu hale getirmez. Zira, sorumluluğu sermaye payıyla sınırlı olan ortağa, şirketin zararı nedeniyle fazladan sorumluluk yüklenemez⁷¹³.

⁷⁰⁷Yargıtay 11. HD, 10.11.2003, E. 2003/3919, K. 2003/10697 (Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 198).

⁷⁰⁸Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 80, 81; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 107, Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 202.

⁷⁰⁹Bilge Develi, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2 (2013), s. 482.

⁷¹⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 107, 113.

⁷¹¹Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 198.

⁷¹²Yargıtay 11. HD, 10.11.2003, E. 2003/3919, K. 2003/10697; Yargıtay 11. HD, 03.6.2003, E. 2003/492, K. 2003/5870 (Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 198).

⁷¹³Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 82; Cencki, op.cit., s. 13. “...öz sermayenin - 111.235,26 TL olduğu ve gerçek değerlere göre davalının ayrılma akçesi talebinin yerinde bulunmadığı gerekçesiyle ... talebinin reddine ...” Yargıtay 11. HD., 18.02.2015, E. 2014/17007, K. 2015/2123 (Cencki, op.cit., s. 13).

İşletmenin gerçek değeri hesaplandıktan sonra, işletmenin gerçek değerinin ortağın payına düşen kısmı payın nominal değeri üzerinden belirlenir⁷¹⁴. Paylar arasındaki ekonomik eşitliğin sağlanması için, payların değerine etki eden haklar, imtiyazlar veya ek edim ve yan edim yükümlülükleri gibi, ayrılma akçesinin değerine etki edebilecek tüm hususlar dikkate alınmalıdır⁷¹⁵. Bu değer belirlenmesinde de net aktif değer ve şirketin kârlılık değerleri dikkate alınır⁷¹⁶. Ortağın yerine getirmiş olduğu ek ödeme yükümlülüğü, yapılan hesapta dikkate alınır⁷¹⁷. Ortağın azınlıkta kalan ortak mı, yoksa çoğunluğu oluşturan ortak mı olduğu da payının değerini etkiler. Çoğunluğa sahip ortağın payının değeri daha yüksek olacağından, bu durum ayrılma akçesinin miktarını artıracaktır⁷¹⁸. Ortağın şahsına bağlı haklar ve yükümlülükler payı devralana geçmeyeceğinden, hesaplamada dikkate alınmaz⁷¹⁹.

Bu değerlendirmelerin yapılmasında oluşabilecek bir uyuşmazlıkta, mahkeme bilirkişilik müessesesinden yararlanacaktır. Mahkeme tarafından uzman bilirkişiler görevlendirilerek, bilirkişileri görevlendirdiği kararında yapılacak değerlendirmenin hukuki çerçevesini çizmesi ve amaca uygun değerlendirme yöntemleri hakkında da karar vererek bilirkişilerin görevlerinin sınırlarını belirlemelidir⁷²⁰. Uygulamada, mahkemeler tarafından ayrılma akçesinin miktarının tespitinde, öncelikle keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmakta ve ayrılma payının karar tarihine en yakın tarihteki varlıkların değerinden borçlar mahsup edilmek suretiyle şirketin ortaklara dağıtılabılır rayiç değeri tespit edilerek sonuca varılmaktadır⁷²¹.

Ayrılma akçesinin gerçek değer esas alınarak belirlenmesi kanundan kaynaklanan bağımsız bir ilke olduğundan, ayrılma akçesinin tespitinde kusur önemli değildir⁷²². Zararın varlığı ve buna bağlı kusurun tespiti mahkemeye ait olduğundan,

⁷¹⁴Yıldırım, op.cit., s. 312.

⁷¹⁵a.g.e., s. 313; Gürpınar, op.cit., s. 95; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 204.

⁷¹⁶Öztürk Dirikkan, op.cit., s.113.

⁷¹⁷Taşdelen, op.cit., s. 204.

⁷¹⁸Yıldırım, op.cit., s. 313.

⁷¹⁹ibid., s. 315.

⁷²⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 118.

⁷²¹Yargıtay 11. HD, 12.06.2019, E. 2018/2971, K. 2019/4322 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

⁷²²Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 112; Şener, op.cit., s. 921; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 199.

zararın ayrılma akçesinden indirilmesi öngörülemez. Çünkü çıkma ve özellikle çıkarılma cezalandırma veya müsadere amacı gütmemektedir⁷²³.

b. Hesaplama Esas Alınacak Tarih

Ayrılma akçesinin hangi tarih esas alınarak hesaplanacağı kanunda düzenlenmemiştir. Hesaplama esas alınacak tarih şirket sözleşmesinde belirlenebilir. Sözleşmede hiçbir düzenleme yoksa kural olarak payın çıkma veya çıkarmanın gerçekleştiği andaki malvarlığı değerinin esas alınması gerektiği doktrinde kabul edilmektedir. Özellikle sözleşme hükümleri gereğince gerçekleşen ayrılma hallerinde, ayrılmanın hüküm doğurduğu tarihteki değer esas alınması gerektiği kabul edilmektedir⁷²⁴. Bu nedenle, şirketin sahip olduğu malların ve kıymetli evrakın alış fiyatları değil, ayrılma anındaki kıymetleri dikkate alınmalıdır.

Bu durumda, örneğin, şirket sözleşmesiyle çıkma hakkı tanınmışsa ortağın çıkma beyanının şirkete ulaştığı ana göre, ortakların kararıyla çıkarmada karar tarihine göre ayrılma akçesinin belirlenmesi gerekir⁷²⁵. Ancak, ayrılmanın mahkeme kararıyla gerçekleşmesi halinde, payların karar tarihine en yakın tarihteki değerinin mi yoksa davanın açıldığı tarihteki değerinin mi dikkate alınacağı hususunda Yargıtay kararlarında ve doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, çıkan veya çıkarılan ortağın ayrılma akçesinin değerinin çıkma davasının açıldığı tarihteki aktif ve pasifleri dikkate alınarak net malvarlığının ve buna göre ortağın payının değerinin belirlenmesi gereklidir⁷²⁶.

⁷²³TTK m. 641 gerekçesi.

⁷²⁴Arsılanlı/Domaniç, op.cit., s. 772; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 199. Yargıtayın bir kararında, şirketin borca batık olması nedeniyle ayrılma akçesinin belirlenmesi talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığı, çıkan ortağın ileride buna ilişkin dava açılabileceği yönünde karar verilmiştir. Bkz. Yargıtay 11. HD, 09.06.2015, E. 2014/11571, K. 2015/7969 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019). Ancak, şirketin borca batık olması sebebiyle ayrılma akçesinin ayrılma anında muaccel olmaması ve ayrılma akçesinin ayrılma anına göre hesaplanacak olmasının aynı şey olmaması sebebiyle, söz konusu karara katılmak mümkün değildir (Cenkci, op.cit., s. 13).

⁷²⁵Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 146.

⁷²⁶Karayalçın, op.cit., s. 386; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 148. Çıkan veya çıkarılan ortağın mali haklarının bu istemlerin yapıldığı, davanın açıldığı tarihteki aktif ve pasif esas alınarak belirleneceği yönünde: Yargıtay TD, 08.02.1968, E. 1966/374, K. 1968/758 (Arsılanlı/Domaniç, op.cit., s. 775; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3550; Çevik, op.cit., s. 245); Yargıtay 11. HD, 10.11.2003, E. 2003/3919, K. 2003/10697 (Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 199); Yargıtay 11. HD, 25.12.1985, E. 1985/

Diğer görüşe göre ise, ayrılma akçesinin değeri belirlenirken şirket sermayesinin karar tarihine en yakın tarihteki değeri esas alınmalıdır⁷²⁷. TTK'nın ticaret şirketlerinde ayrılma akçesi ödenmesine ilişkin çeşitli hükümlerinde payın “*karar tarihine en yakın tarihteki*” değeri esas alınmıştır (TTK m. 202/2, 531, 493/5). Örneğin, TTK'nın 493/5. fıkrası kıyasen uygulanarak söz konusu maddede benimsendiği gibi ortaklığın kararı tarihine en yakın tarihteki değerinin esas alınması gerektiği kabul edilebilir⁷²⁸. Davanın açılmasından sonra şirket değerinde düşüşler meydana gelmesi halinde, dava tarihindeki değer yerine karar tarihindeki değer esas alınması, ayrılmak isteyen ortağın menfaatlerine aykırı olur. Özellikle çıkma davası veya ayrılan ortak ile ilgili olmayan değer düşüklüklerinin ayrılan ortağa yansıtılmasının hakkaniyete aykırı olduğu düşünülebilir. Ancak bunun aksi de söz konusu olabilir. Yargılama sırasında şirketin değerinde artış da olabilir. TTK m. 638/2 gereğince, ortak, çıkma davasında, hak ve borçlarının dondurulması yönünde ihtiyati tedbir talep edebilecektir. Bu hüküm çerçevesinde, ortak, şirketin davanın açıldığı tarihteki değerinin düşmesine yol açabilecek nitelikteki sermaye azaltılması, şirkete ait işletmelerin devri gibi işlemlerin uygulanmasını dondurmaya üzere mahkemeden ihtiyati tedbir talep ederek, bu şekilde olası değer düşüklüklerine karşı, paylarının gerçek değerinin ödenmesi yönündeki

6708, K. 1985/7310 (Şener, op.cit., s. 928; Uçar, op.cit., s. 378; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3554).

⁷²⁷Aker, op.cit., s. 90; Şener, op.cit., s. 928; Yıldırım, op.cit., s. 310; Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 18; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 200; Gürpınar, op.cit., s. 95; Cenkci, op.cit., s. 14; Yargıtay 11. HD, E. 4802, K. 12025 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3142); Yargıtay 11. HD, 09.11.2015, E. 4748, K. 11693 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3144); Yargıtay 11. HD, 05.11.2014, E. 8268, K. 16845 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3146); Yargıtay 11. HD, 25.11.2010, E. 1055, K. 12001 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3152); Yargıtay 11. HD, 03.06.2003, E. 492, K. 5870 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3564); Yargıtay 11. HD, 21.12.2004, E. 1724, K. 12700 (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, 2010, s. 3566); Yargıtay 11. HD, 12.06.2019, E. 2018/2971, K. 2019/4322 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uvyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019). Karar tarihine en yakın rayiç değer verilerine göre şirketin reel özvarlığı hesaplanarak sonucuna göre karar verilesi gerektiğine dair bkz. Yargıtay 11. HD, 03.04.2008, E. 8304, K. 4378 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3155); Yargıtay 11. HD, 21.05.2007, E. 5068, K. 7730 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3156); karar tarihine en yakın tarihteki şirket aktif ve pasifinin bilirkişi aracılığıyla hesaplanması gerektiğine dair bkz. Yargıtay 11. HD, 27.01.2009, E. 6170, K. 821 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3161); “*davanın 04.03.2002 tarihinde açıldığı, hükme esas raporun 30.11.2005 tarihinde düzenlendiği ve kararın 17.09.2008 tarihinde verildiği, bu durumda mahkemece davalı şirketin esas sermaye değerinin hüküm tarihine en yakın bir tarihteki sermayesinin rayiç değerinin belirlenmesi gerekirken, bu konuda eksik incelemeye dayalı şekilde karar verildiği*” Yargıtay 11. HD, 07.02.2011, E. 8321, K. 1196 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3167).

⁷²⁸Şener, op.cit., s. 928.

menfaatini koruyabilir⁷²⁹. Ancak, "en yakın tarih" ölçütü muğlak olduğundan tartışmaları beraberinde getirecek niteliktedir⁷³⁰.

Kanaatimizce, ratio legis gereği menfaatler dengesini sağlamak bakımından, dava tarihinin esas alınması yerine karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değer esas alınması, hem usul hukukuna hem de maddi hukuka daha uygundur. Bu şekilde, şirketin ödeme yapacağı tarihe en yakın tarihteki ödeme kabiliyeti ve pay değeri esas alınmış olacaktır⁷³¹.

c. Çıkmaya Katılmada Eşit İşlem Prensibi

Eşit işlem prensibi özellikle çıkmaya katılmanın sonuçları bakımından uygulama alanı bulmaktadır. Kanunda, çıkmaya katılan tüm ortakların esas sermaye payları ile orantılı olarak eşit işleme tabi tutulacakları düzenlenmiştir (TTK m. 639/3). Bu nedenle, çıkmaya katılan ortakların, ayrılma akçesinin ödenmesinin hesaplanması ve ödenmesi konularında sermaye payları ile orantılı olarak eşit işleme tabi tutulmaları gereklidir. Ayrılma akçesi hususunda, oransallık ilkesi de eşit işlem ilkesi ile birlikte uygulama alanı bulur. Ayrılma akçeleri, ortakların paylarının itibari değerleri ile orantılı olmalıdır. Eşit işlem prensibi emredici nitelikte olduğundan, şirket sözleşmesinde aksi yönde uygulamalar düzenlenemez. Örneğin, bazı paylara ayrılma akçesinin ödenmesinde öncelik tanınmak suretiyle imtiyaz oluşturulamaz.

Çıkmaya katılan ortaklara ödenecek ayrılma akçeleri aynı şekilde hesaplanır. Eşit işlem prensibi ödeme aşamasında da dikkate alınmalıdır. Diğer ortakların bir aylık

⁷²⁹Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 200. Medeni usul hukuku bakımından karar tarihine en yakın tarihin esas alınması, dava usul ekonomisine daha uygundur. Aksi takdirde dava tarihindeki değerlerin belirlenebilmesi için, dava esastan incelenmeye başlanmadan davanın başında bilirkişinin inceleme yapması gerekir. Dava sonunda mahkemenin, haklı sebeplerin bulunmadığı kanaatine varma ihtimali bulunduğundan, mahkemenin davanın sonunda çıkma veya çıkarma talebini haklı gördüğü takdirde, karar tarihine en yakın tarihte bilirkişi tayin etmesi daha uygundur (Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 200).

⁷³⁰Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 147.

⁷³¹Dava tarihinden itibaren şirket aktiflerinin kötüniyetli olarak elden çıkarılması ihtimaline karşı, ayrılma bilançosunun dava tarihinde hazırlanması ve yargılamanın sonunda gerçek değer hesaplanması düşünülebilir. Ancak her şekilde, mahkeme tarafından verilecek tedbir kararıyla şirketin kötüniyetli tasarruflarının önüne geçilebilir (Erdem, op.cit., s. 277). Şahin'e göre, davanın seyri sırasında payların değerinin düşmesi ve davacıların zararının ortaya çıkması ihtimaline karşı dava tarihi itibarıyla rayiç değer tespiti yapılması hakkaniyete ve davanın amacına daha uygun olacaktır (Sümer, "Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi", s. 846).

çıkma hakkını kullanma süresi dolmadan, ilk olarak ayrılma talebinde bulunan ortağa ödeme yapılmaz. Ayrılan ortakların talep hakları sıralama bakımından birbirine eşittir. Kural olarak, ayrılma akçesinin ödenmesi hususunda bazı ortaklara öncelik tanınmaz. Ancak, özellikle sermayenin çoğunluğunu teşkil eden ortakların çıkmaya katılması halinde, serbest özkaynaklar ayrılma akçelerini karşılamakta yetersiz kalabilir. Şiketteki ortak sayısının önemli ölçüde azalması, şirketin sona ermesini gerektirmez. Fakat, şirketin sermayesindeki ciddi azalma halinde şirketin sona ermesi söz konusu olabilir⁷³². Bu durumda ortakların ayrılmasının mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. İsviçre hukukunda, var olan kullanılabilir özkaynakların veya sermaye azaltılması yoluyla serbest hale gelecek miktarın, eşit işlem prensibi doğrultusunda sermaye payları oranında ortaklar arasında paylaşılması gerektiği kabul edilmektedir⁷³³. Böyle bir paylaşım yapılması, ortaklara paylarının gerçek değerinden çok daha düşük bir bedelin ödenmesine neden olabilir. Bu çözüm, gerçek değer ilkesine uymamakla birlikte, eşit işlem prensibine ve çıkmaya katılma kurumunun amacına uygun olduğundan Türk hukukunda da kabul edilebilir⁷³⁴. Çıkmaya katılma kurumunun temelinde şirket varlıklarının tek bir ortak tarafından diğer ortaklar aleyhine kullanılmasına engel olmak bulunduğundan, eşit işlem prensibi, bu doğrultuda gerçek değer ilkesinden ayrılmayı meşru kılmaktadır⁷³⁵.

d. Ayrılma Akçesinin Taraflarca Şirket Sözleşmesinde Düzenlenmesi

Ayrılma akçesi ortağın kanuni bir talep hakkı olması nedeniyle müktelep hak niteliği taşıdığından, çıkarılan ortağın ayrılma akçesini talep hakkını kaldıran veya bu sonucu doğuracak nitelikte sınırlamaya tabi tutan sözleşme hükümleri batıldır⁷³⁶. Böyle bir hüküm sermaye şirketlerinin temel ilkelerine aykırı olacağı gibi, çıkan ortağı cezalandırma niteliği de taşıyacaktır⁷³⁷. Ayrılma akçesinden soyut olarak, şirkete

⁷³²Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, s. 3; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 188.

⁷³³Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 189.

⁷³⁴ibid.

⁷³⁵ibid.

⁷³⁶Yıldız, op.cit., s. 161; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 568; Bahtiyar, op.cit., s. 458.

⁷³⁷Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 37.

girerken feragat geçerli değildir⁷³⁸. Ancak, alacak hakkı doğduktan sonra ayrılan ortak bu hakkından feragat edebilir⁷³⁹.

Kural olarak, limited şirket sözleşmesinde ayrılma akçesinin gerçek değere uygun olarak belirleneceğinden başka bir düzen benimsenemez⁷⁴⁰. Ancak, kanunda ayrılma akçesi şirket sözleşmesinde düzenlenebileceği bazı haller öngörülmüştür. TTK m. 641/2'ye göre, ortaklar, şirket sözleşmesinde ayrılma hakkını özel olarak düzenlenmeleri halinde, ayrılma akçesini şirket sözleşmesinde kanundan farklı bir şekilde düzenleyebilirler. Kanun metninde belirtilen ayrılma hakkı ifadesinden sözleşmede düzenlenen çıkma hakkı anlaşılmalıdır⁷⁴¹. Mehz kanun olan İsvBK 825/II'de de, sözleşmesel çıkma halinde ödenecek ayrılma payı yönünden, şirket sözleşmesinde farklı düzenleme yapılabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle, ayrılma akçesinin gerçek değer dışında başka bir değer esas alınarak belirleneceğine ilişkin düzenleme, ancak şirket sözleşmesinde ve sözleşmesel çıkma hakkı için düzenlenmesi halinde geçerli olacaktır. Haklı sebeple çıkma ve sözleşmeye dayalı sebeple çıkarma veya haklı sebeple çıkarma durumları için yapılacak böyle bir düzenleme geçerli olmaz⁷⁴².

Örneğin, şirket sözleşmesinde düzenlenen çıkma hakkı dolayısıyla, ayrılma akçesinin nakden ödenmesi yerine, kuruluşta verilen ayın değerlerin aynen iade edileceği veya aynı şirketler topluluğuna dâhil başka bir şirketin hisse senetlerinin verileceği, ayrılan ortaya yapılacak ödemenin belirli bir tarihteki malvarlığına göre hesaplanacağı, ayrılan ortağa taksitlerle ödeme yapılacağı, sermaye payının satış değeri, nominal değeri ya da vergi değeri üzerinden hesaplanacağı gibi düzenlemeler şirket sözleşmesinde öngörülebilir⁷⁴³. Ayrılma akçesinin bedelinin tespit edilme yöntemine ilişkin olarak da düzenleme yapılabilir. Ayrılma akçesi götürü bir miktar olarak

⁷³⁸Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 80; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 201.

⁷³⁹Cenkci, op.cit., s. 12.

⁷⁴⁰Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 80; Üçışık, op.cit., s. 205.

⁷⁴¹Şener, op.cit., s. 923; Kendigelen, op.cit., s. 557.

⁷⁴²Şener, op.cit., s. 924; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 202; Yıldırım, op.cit., s. 309.

⁷⁴³Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2244; Arslanlı/Domaniç, op.cit., s.768; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 568; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. s. 132; Develi, op.cit., 484; Cenkeci, op.cit., s. 13. Kanunda, limited şirket ortağının ayrılma akçesinin nakden ödenmesi zorunlu tutulmamıştır. Bununla birlikte kolektif şirket yönünden, ortağın çıkma ve çıkarılmasına bağlı olarak ödenecek olan ayrılma akçesinin nakden ödeneceği düzenlenmiştir (TTK m. 261).

belirtilebileceği gibi, payın gerçek değeri yerine pazar değeri, tasfiye değeri, işletme teşebbüs değeri, defter değeri veya good-will'siz değerinin ödeneceği⁷⁴⁴ veya ayrılmanın gerçekleştiği yıla ilişkin yılsonu bilançosunun esas alınacağı gibi başka bir hesaplama ölçüsü de düzenlenebilir⁷⁴⁵. Taraflar, ayrılma akçesinin hesaplanmasına ilişkin ölçü ve kuralları aralarında kararlaştırabilecekleri gibi, ayrılma payının tespitini hakeme de bırakabilirler (TTK m. 597)⁷⁴⁶. Ancak, ortaklara tanınan bu serbesti, dürüstlük kuralı gibi genel hukuk ilkeleri ile sınırlı olup, adalete ters düzenlemelerle objektif bir temeli olmayan keyfi, cezalandırıcı, eşit işlem ilkesine aykırı veya müsadereye yakın uygulamalara sebebiyet veren düzenlemeler geçerli değildir⁷⁴⁷.

Sözleşmeye dayanarak çıkma hakkını kullanan ortağın ayrılma akçesi alma hakkının şirket sözleşmesi ile kısıtlanıp kısıtlamayacağı doktrinde tartışmalıdır. Ağırlıklı olarak kabul edilen görüşe göre ayrılma akçesi alma hakkının ortağın elinden tamamen alınması veya aşırı derecede sınırlanması mümkün değildir (TBK m. 27)⁷⁴⁸. Hakkın özüne dokunmayan, adil sınırlamalar getirilebilir⁷⁴⁹. Çünkü bu yöndeki düzenlemeler ayrılan ortağın Anayasa'da güvence altına alınan mülkiyet hakkını zedeler ve ekonomik özgürlüğünü elinden alır⁷⁵⁰. Ayrılma akçesine ilişkin sözleşmede yer alan hükümler, ayrılan ortağın kabul edilemez biçimde aleyhine sonuçlar doğurmamalıdır⁷⁵¹. Sözleşmede belirlenen değer ve payın gerçek değeri arasında büyük ölçüde farklılık olması halinde, bu farklılık şirket sözleşmesindeki düzenlemenin yapıldığı andan itibaren mevcutsa, sözleşmedeki hüküm ahlaka aykırı olacağından geçersizdir (TBK m. 27). Bu durumda, ayrılma akçesi gerçek değer üzerinden belirlenir. Eğer, aradaki

⁷⁴⁴Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 568; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 108.

⁷⁴⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 36, 80. Aksi yöndeki görüşe göre, ayrılma akçesini talep hakkına ilişkin TTK m. 641/1 hükmü emredicidir. Bu nedenle, ayrılma akçesini talep hakkı şirket sözleşmesiyle kaldırılamayacağı gibi, şirket sözleşmesinde gerçek değerden farklı bir hesaplama ölçüsü de öngörülemez (Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 201).

⁷⁴⁶Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 2010, s. 813.

⁷⁴⁷TTK m. 641/2 gerekçesi; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 568; Şener, op.cit., s. 924; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2257; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 204.

⁷⁴⁸Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 136, Şener, op.cit., s. 924; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 424, Develi, op.cit., s. 483.

⁷⁴⁹Gürpınar, op.cit., s. 94.

⁷⁵⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 136. İsviçre hukukunda ayrılma akçesinin önemli oranda sınırlandırılmasının veya tamamen engellenmesinin geçerliliği tartışmalıdır. Alman hukukunda ise şirket sözleşmesi ile ayrılma akçesinin miktarın çıkma ve çıkarılmanın türlerinden bağımsız olarak sınırlandırılabilmesi kabul edilmektedir (Şener op.cit., s. 924).

⁷⁵¹Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 136.

farklılık daha sonra şirketin gelişmesi sebebiyle ortaya çıkmışsa, ayrılma akçesinin gerçek değer ve sözleşmedeki değeri arasında hakkaniyetli bir değer üzerinden ödenmesi yahut uyarılama yapılması yönünde mahkemeden talepte bulunulabilir⁷⁵².

Ortağın sözleşmeye dayalı çıkma talebi şirkete ulaşmasıyla birlikte hüküm ve sonuç doğuracağından, talebin geçersizliğinin tespiti için bir dava açılmaması halinde, şirket yönetimi çıkan ortağın esas sermaye payının gerçek değerini derhal belirlemelidir. Sözleşmesel çıkma için ayrılma akçesi konusunda aksi yönde düzenleme öngörülmedikçe, esas sermaye payının gerçek değeri esas alınır (TTK m. 641/1). Ayrılma akçesinin hesabı şirket sözleşmesinde farklı şekilde düzenlenmişse, bu düzenleme esas alınır⁷⁵³.

Şirket sözleşmesine ayrılma akçesinin hesaplanmasına ve ödenmesine ilişkin konulan hükümler, ortağın şirketten ayrılma kararını olumsuz yönde etkilememelidir. Örneğin, ödemelerin çok sayıda taksitde bölünmesi, somut duruma göre fazla ileri bir tarihe bırakılması ya da ortağa hiçbir güvence verilmemesi ayrılma kararını zorlaştırabilir. Aksi takdirde, bu şekildeki hükümler geçersiz olacak ve ayrılan ortak esas sermaye payının gerçek değerine uyan ayrılma akçesini talep hakkına sahip olacaktır⁷⁵⁴.

e. Ayrılma Akçesinin Mahkeme Tarafından Belirlenmesi

Gerçek değer neye göre belirleneceği hususu kanunda açık bir şekilde belirlenmeyerek doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır. Kanunda gerçek değer nasıl belirleneceğinin düzenlenmemesi nedeniyle, ayrılan ortak için oldukça önemli olan ayrılma akçesi belirlenirken her olayda farklı çözümler getirilebilecektir⁷⁵⁵. Bu durum adaletsiz uygulamalara da neden olabilir. Ayrılma akçesinin miktarı konusunda taraflar anlaşamadıkları takdirde mahkemeye başvurarak, ayrılma akçesinin mahkeme

⁷⁵²Şener, op.cit., s. 924. Şirket sözleşmesinde tespit edilen değer ile gerçek değer arasında ortak aleyhine bir takım ciddi farkların ortaya çıkması halinde, şirket sözleşmesindeki bu hüküm geçersiz kabul edilebileceği gibi, şirket sözleşmesindeki hükmün yerine kanunda yer alan esasların değil, ortakların objektifleştirilmiş iradelerinin tespit edilerek sözleşmenin tamamlayıcı şekilde yorumlanarak yeni bir ayrılma akçesi ölçütü tespit edilebilir (Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 139 vd.).

⁷⁵³Yıldız, op.cit., s. 155.

⁷⁵⁴Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 137.

⁷⁵⁵Payın gerçek değerinin nasıl tespit edileceği konusu için bkz. yuk. s. 145 vd.

tarafından belirlenecek bir bilirkişi vasıtasıyla tespit ettirilmesi uygun olacaktır⁷⁵⁶. Tarafların, payın gerçek değerinin hesaplanmasında anlaşmazlığa düşmeleri halinde görevli ve yetkili mahkeme şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki Asliye Ticaret Mahkemesidir (TTK m. 597/1). Mahkemenin kararı kesindir⁷⁵⁷.

Çıkma veya çıkarma davalarında, ayrılma akçesinin mahkeme tarafından mı yoksa şirket tarafından mı tespit edileceği kanunda belirtilmemiştir. Çıkma ve çıkarma davalarında ayrılma akçesi miktarının belirlenmesi talep edilebilir⁷⁵⁸. Bir görüşe göre, çıkma veya çıkarma davası söz konusu ise mahkeme bu konuda tespiti davadan sonraki aşamada taraflara bırakmaksızın, yargılama sırasında bilirkişi incelemesi yoluna başvurmalıdır. Ayrılma akçesinin tutarı konusuna ayrılan ortak ve şirket arasında

⁷⁵⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 81; Kendigelen, op.cit., s. 556; Yıldız, op.cit., s. 161. Şirket ortakları arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle şirketten ayrılmak isteyen ortağın hissesinin haiz olduğunu değeri ve şirketin net mal varlığı şirket tarafından değil mahkeme tarafından seçilecek uzman bilirkişilerce tespit edilmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11. HD, 25.12.1985, E. 6708, K. 7310 (Arslanlı/Domaniç, op.cit., s. 776; Şener, op.cit., s. 928). 6762 sayılı Kanun dönemine ait bir Yargıtay kararında, payın gerçek değerinin belirlenmesi için atanacak bilirkişiler arasında ortaklığın işletme konusunda uzman bir bilirkişinin de bulunması gerektiği belirtilmiştir: Yargıtay 11. HD, 03.04.2008, E. 8304, K. 4378 (Şener, op.cit., s. 927).

Haklı nedenle şirketten çıkarılan ortağın hakkı olan ayrılma payının da kendisine ödenmesine karar verilmesi gereklidir. Bkz. Yargıtay 11. HD, 05.06.2014, E. 3759, K. 10569 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3149). "*Mahkemece, davacının ortak olduğu döneme ilişkin davalı şirket kayıtları üzerinde uzman bilirkişi aracılığı ile inceleme yapılarak, TTK'nın 533'üncü maddesinde belirtildiği şekilde davalı limited şirketin dağıtılabilecek bir kâr elde edip etmediği, kârın dağıtılması ya da dağıtılmaması konusunda ortaklar kurulunda karar alınıp alınmadığı, ortaklar kurulunda karar alınmamış olsa bile, hakkında çıkarma kararı verilen davacı ortağın kâr payı talep hakkı bulunup bulunmadığının belirlenerek, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, sadece Kurumlar Vergisi Beyannamesi incelenmek suretiyle düzenlenen bilirkişi raporlarına göre karar verilmesi doğru görülmemiştir.*" Yargıtay, 11. HD, 10.07.2008, E. 1803, K. 9282 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3172). "*Mahkemece, yapılan yargılama sonunda 'davanın kabulüne, TTK'nın 638'inci maddesi uyarınca, davacı ortakların paylarının gerçek değerinin ödenerek şirketten çıkmalarına izin verilmesine' şeklinde hüküm kurulmuş, ancak davacıların ayrılma paylarının miktarı gibi hususlarda hüküm fıkrasında bir açıklama yapılmamıştır. 6100 sayılı HMK 297/2'nci maddesi uyarınca hükmün sonuç kısmında taleplerin her biri hakkında verilen hüküm açık. Şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmelidir. Bu yargıda açıklık ve netlik prensibinin gereğidir. Bu itibarla, mahkemece HMK 297'nci maddesi uyarınca açık, tereddüte mahal vermeyecek ve infaza elverişli şekilde tahsile dair hüküm kurmak gerekirken, yazılı şekilde miktarı belli olmayan bir alacağa hükmedilmesi doğru görülmemiş ve bu husus re'sen dahi bozma sebebi olup...*" Yargıtay 11. HD, 01.04.2015, E. 746, K. 4524 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3145).

⁷⁵⁷Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 556; Şener, op.cit., s. 927. Mahkeme, yargılama giderlerini kendi takdirine göre paylaşır (TTK m. 597/1).

⁷⁵⁸ "*Davalının davacı şirketten çıkarılması koşullarının oluştuğu, birleşen davada kar payı talep edildiği dosyada, şirket kayıtları üzerinde yapılan incelemede davacı şirketin borca batık olduğunun tespit edildiği, şirketin geçmiş yıllarda sürekli zarar ettiği, şirketin kar ettiği dönemin bulunmadığı anlaşıldığından asıl davanın kısmen kabulü ile davalının davacı şirket ortaklığından çıkarılmasına, ancak asıl davada şirketin borca batıklık duruma nazara alınarak çıkarılma payı yönünden ileride davalı tarafından dava açılmak üzere özgür bırakılmakla şimdilik karar verilmesine yer olmadığına*" dair verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek onanmıştır. Bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2014/11571, K. 2015/7969 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

anlaşma bulunmaması halinde, çıkma ve çıkarma davalarında mahkeme ayrıca ayrılma akçesini de belirlemelidir. Çünkü, çıkma ya da çıkarma talebi, ayrılmanın kanuni sonucu olan ayrılma akçesinin belirlenmesi talebini de içermektedir⁷⁵⁹. Ayrıca, mahkemenin hukuki sonuca ilişkin takdir yetkisini kullanırken, ayrılma payı yargılama aşamasında tespit etmesi, ilgililerin menfaatlerinin gözetilmesi için yerinde olacaktır. Daha sonra tarafların ayrılma akçesi konusunda anlaşamamaları halinde tekrar dava açmaları gerekeceğinden, çıkma ve çıkarma davalarında ayrılma akçesinin belirlenmesi usul ekonomisi ilkesine de (HMK m. 30) uygundur. Kaldı ki, ayrılma akçesi mahkeme kararının kesinleşmesiyle muaccel olacaksa, mahkeme kararının kesinleşmesinden evvel belirlenmiş olmalıdır⁷⁶⁰.

Diğer görüşe göre ise, ayrılma akçesinin ödenmesi ayrılmanın zorunlu bir sonucu olmayıp, ilgilinin talebine bağlıdır. Bu nedenle, çıkma ve çıkarma davalarında ayrılma akçesinin mahkeme tarafından belirlenmesi için ayrıca talep edilmesi gereklidir. Ayrılma akçesini talep hakkı kanundan doğmaktadır. Ortak, talep hakkını saklı tutmuş olsun olmasın, daha sonra açacağı davayla ayrılma akçesinin ödenmesini talep edebilir⁷⁶¹.

⁷⁵⁹Cenkci, op.cit., s. 14. "Mahkemece, davalı tarafa ayrılma akçesi isteyip istemediği sorulmuştur. Davalı vekili tarafından verilen beyan dilekçesi ile 20/02/2012 tarihi itibarıyla şirket demirbaşları baz alınarak yapılacak hesaplama sonucunda ayrılma akçesinin hesaplanması talep edilmiştir. Mahkemece bu beyan üzerine, 25/02/2016 tarihli duruşmada davalının ayrılma akçesi talep etmediğine dair ara kararı kurulmuştur. Ancak, davacı iddiaları ve delilleri birlikte değerlendirildiğinde çıkarılma isteminin haklı sebebe dayandığı anlaşılınca, mahkemece Dairemizin yerleşmiş içtihatlarına göre ortaklıktan çıkarılmasına karar verilen ortağın ayrılma payının karar tarihine en yakın tarihteki şirket mal varlığının gerçek değerinin belirlenmesine göre hesaplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yanılığın gerekçeleriyle karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle davalı yararına bozulması gerekmektedir." Yargıtay 11. HD, 08/01/2018, E. 2016/6258, K. 2018/58 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019). Şirketin haklı sebeple feshinin talep edildiği, karşı dava olarak ise davacı ortağın çıkarılmasının talep edildiği bir dosyada, ortağın çıkarılmasına ve ayrıca ayrılma akçesinin hesaplanmasına ilişkin bir talep olmaksızın ayrılma akçesinin belirlenerek davacı ortağa ödenmesine ilişkin verilen karar Yargıtay tarafından onanmıştır (Yargıtay 11. HD, 12.06.2019, E. 2018/2971, K. 2019/4322) (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019). Bir davada, Çıkma davasında ayrılan ortağın payının devrinin talep edildiği, ancak bu talebin ayrılma akçesi talebi olarak değerlendirilip ayrılma akçesinin belirlendiği bir karar için bkz. Yargıtay 11. HD, 07.12.2015, E. 2015/5541, K. 2015/13068 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019). Şahin'e göre, ayrılma akçesinin ödenebilir olması çıkma ve çıkarmaya karar vermenin bir koşulu olduğundan, ayrılma akçesinin yargılama sırasında belirlenmesi gereklidir (Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 201).

⁷⁶⁰Yıldırım, op.cit., s. 306, 307.

⁷⁶¹Aker, op.cit., s. 90. Ortağın haklı sebeple çıkma talebinde bulunurken aynı anda payın gerçek değerinin belirlenmesini de talep etmesi halinde her iki talebin aynı davada görülmesinin pek çok usul hukuku sorunu ortaya çıkaracağı, bu nedenle öncelikle mahkeme tarafından haklı sebeple çıkma talebine ilişkin

Kanaatimizce, çıkma, çıkarma ve ayrılma akçesi talepleri hukuki nitelikleri yönünden birbirlerinden farklıdır. Taleple bağıllık ilkesi gereğince, çıkma veya çıkarma davalarında ayrılma halinde mahkeme tarafından ayrılma akçesinin ödenmesine de hükmedilmesi için bu yönde talepte bulunulmalıdır.

f. Ayrılan Ortağın Denetçi Tayin Edilmesini Talep Etme Hakkı

Ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmının muaccel olmasının ve faizin işleminin Kanundaki düzenleme gereği ertelenmesi ayrılan ortak yönünden bazı sakıncalar doğurabilir. Bilirkişi raporunda yeterli özkaynak bulunmadığının tespitinden sonra şirket malvarlığında artış meydana gelmesi halinde, ortağın yılsonunda düzenlenecek yıllık raporda bu durumun tespit edilmesini beklemesi gerekir. Yıllık raporda müdürlerin özkaynak tutarını gizlemesi de sözkonusu olabilir. Bu gibi sakıncaları önlemek amacıyla, İsviçre hukukunda ayrılan ortağa, bilgi alma ve denetleme hakkı tanınmıştır (İsvBK 825a/4). Hükme göre, ayrılan ortak, ayrılma akçesi tamamen ödeninceye kadar, şirketten denetçi tayin edilmesini ve yıllık bilanço ve hesapların olağan denetiminin yapılmasını, yılsonunu beklemeden talep edebilir. Ancak, TTK'da ortağa bu hak tanınmamıştır. Bu nedenle, ara dönemde şirketin öz kaynak tutarının tespiti için denetçi tayin edilmesini talep etme ve denetim yaptırma olanağı TTK gereğince söz konusu değildir. Müdürlerin hazırladığı yıllık raporun denetimi, denetçinin yıllık olağan denetimi ile gerçekleştirilecektir⁷⁶².

Ancak, şirket malvarlığını azaltıcı işlemler yapılması halinde, somut olaya göre TTK'nın 638/2. fıkrası veya HMK'nın 389 vd. maddelerinde düzenlenen genel

karar verilmesi eğer çıkma yolunda karar kesinleşirse ayrılan ortak tarafından TTK'nın 597. maddesine göre ayrılma akçesinin belirlenmesinin talep edilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Şener, op.cit., s. 927.

⁷⁶²Doktrinde bazı yazarlarca, Türk hukukunda bu konuda kanun boşluğu bulunduğu kabul edilerek, ayrılan ortağın affectio societatis gereği şirketin menfaatini gözetme yükümlülüğünün devam etmesine karşılık, ayrılma akçesi tamamen ödeninceye kadar bilgi alma ve inceleme hakkının bulunduğu ileri sürülmektedir. Tekinalp'e göre, şirketin bağımsız denetime tabi olması halinde, ayrılan ortak ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı için mevcut özkaynak miktarını bağımsız denetçiye sorabilir. Şirket denetime tabi değil ise, yıllık kar durumunu müdürlere sorabilir (Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 570). Yıldırım'a göre, kanundaki bu eksiklik, kolektif şirkette ayrılan ortağın bilgi alma hakkını düzenleyen TTK'nın 263/2. fıkrasının ve adi şirkete ilişkin TBK'nın 636/2. hükmünün kıyasen uygulanması suretiyle giderilebilir (Yıldırım, op.cit., s. 342). TTK'nın 638/2. fıkrasının kıyasen uygulanması suretiyle, talep üzerine mahkemenin ayrılan ortağın alacak hakkının teminat altına alınması için gerekli tedbirleri alabileceği görüşü için bkz. Cenkcı, op.cit., s. 42.

hükümlere istinaden, ortağın bu tür işlemlerin tedbir yoluyla yasaklanmasını talep etmesi mümkündür⁷⁶³.

g. Ayrılma Akçesine Faiz Ödenip Ödenmeyeceği Sorunu

6762 sayılı TTK döneminde, içtihadlarda, ayrılma payına ayrılma tarihinden itibaren faiz istenebileceği kabul edilmişti⁷⁶⁴. 6102 sayılı TTK'nın 642/3. fıkrasında ise, ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmının şirkete karşı bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak olacağı ve bu hususun yıllık raporda kullanılabilir özsermaye tutarının tespiti ile muaccel hale geleceği belirtilmiştir. Bu şekilde, ortağa alacak hakkı verilmek, şirkete ise öz kaynağı oluşuncaya kadar bu alacağa faiz ödetmemek suretiyle karşılıklı menfaatlerin dengelenmesi amaçlanmıştır⁷⁶⁵.

İsvBK 825a/3 hükmünde, ayrılma payı alacağı için faiz talep edilemeyeceği düzenlenmiştir. Aynı şekilde, TTK'nın 642. maddesinin gerekçesinde de, ayrılma akçesi alacağının faizsiz olduğu belirtilmiştir. Her ne kadar 642/3 hükmünün madde gerekçesinde ve mehaz kanunda (İsvBK 825a/3) bu alacağın faizsiz olduğu belirtilmiş ise de, kanun metninde ayrılma akçesine faiz işleyip işlemeyeceği düzenlenmemiştir (TTK m. 642/3)⁷⁶⁶. Bu nedenle, hukukumuzda ayrılma akçesi alacağı için kapital faizi ödenip ödenmeyeceği belirlenmelidir. Kanaatimizce, mehaz kanun olan İsvBK ile aynı doğrultuda hareket ederek ve TTK'nın 642 maddesinin gerekçesinde ayrılma akçesinin faizsiz bir alacak olduğunun açıkça belirtilmesi de dikkate alınarak, ayrılma akçesine kapital faizi ödenmeyeceği kabul edilmelidir⁷⁶⁷. Kaldı ki, ayrılma akçesi şirkete getirilen sermaye karşılığında ödenir. Esas sermayeye faiz ödenmesi TTK'nın 609/1. fıkrası gereğince yasak olduğundan, ayrılma akçesine de faiz ödenmemesi gereklidir⁷⁶⁸.

⁷⁶³Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 449.

⁷⁶⁴Yargıtay 11. HD, 08.05.2001, E. 2001, K. 2191-4099; Yargıtay 11. HD, E. 5987, K. 6239 (Yıldız, op.cit., s. 163).

⁷⁶⁵TTK m. 642/2 gerekçesi.

⁷⁶⁶Kanunun teklif edilen metninde ayrılma akçesinin faizsiz bir alacak olduğu belirtilmiş ise de, daha sonra bu ifade adalet komisyonu tarafından çıkarılmıştır (Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 720).

⁷⁶⁷Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 449; Aker, op.cit., s. 91; Yıldırım, op.cit., s. 337.

⁷⁶⁸Şener, op.cit., s. 933; Yıldırım, op.cit., s. 337; Cenkci, op.cit., s. 32.

Ancak, ayrılma akçesinin borçlar hukukuna özgü bir alacak olması nedeniyle temerrüt faizi ödenmesi söz konusu olabilir. Ayrılma akçesi kısmen veya tamamen muaccel olduktan sonra, ortağın ihtar çekerek şirketi temerrüde düşürmesi üzerine, şirketin temerrüde düştüğü andan itibaren temerrüt faizi işletilmesi gerekir (TBK m. 117)⁷⁶⁹. Ayrılma akçesi alacağının ticari iş niteliği taşıması nedeniyle (TTK m. 3), mütemerrit şirket, ayrılan ortağın talepte bulunması koşuluyla, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının kısa vadeli avanslara uyguladığı faizi ödeyecektir.

h. Ayrılma Akçesinin Ödenme Şekli

Ayrılma akçesinin muaccel olmasıyla birlikte, ayrılan ortak alacağının ödenmesi için şirkete başvurulmalıdır. Şirket tarafından ödeme yapılmadığı takdirde, şirkete karşı alacak davası açabileceği gibi, genel haciz yoluyla icra takibi yoluna da başvurabilir. Ayrılma akçesinin ödenme şekline ilişkin Kanunda herhangi bir sınırlandırma bulunmamaktadır. Bu nedenle ayrılma akçesi nakden ödenebileceği gibi, ayrılan ortağın kabul etmesi şartıyla, ayın olarak yahut şirketin aktiflerinin devri veya şirketin bölünmesi yoluyla ödenmesi de mümkündür⁷⁷⁰.

Çıkma hakkının şirket sözleşmesinde özel olarak düzenlemeleri halinde, ayrılma akçesinin ödenmesi, şirket sözleşmesinde kanundan farklı bir şekilde düzenlenebilir (TTK m. 641/2). Şirket sözleşmesinde, çıkma hakkının tanınması halinde ödenecek ayrılma akçesinin türü ve tutarına ilişkin öngörülecek hükümlerin bağlayıcı olacağı, Kanunda açıkça belirtilmiştir (TTK m. 577/1-k). Örneğin, şirket sözleşmesine dayalı çıkma hakkı dolayısıyla, ayrılma akçesinin nakden ödenmesi yerine, kuruluşta verilen ayın değerlerin aynen iade edileceği veya aynı şirketler topluluğuna dâhil başka bir şirketin hisse senetlerinin verileceği şirket sözleşmesinde öngörülebilir⁷⁷¹.

⁷⁶⁹Aker, op.cit., s. 91; Şener, op.cit., s. 933; Kendigelen, op.cit., s. 558; Yıldırım, op.cit., s. 338; Cencki, op.cit., s. 32.

⁷⁷⁰Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 154; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 569; Cencki, op.cit., s. 33.

⁷⁷¹Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2244; Arslanlı/Domaniç, op.cit., s.768; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 568; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. s. 132; Develi, op.cit., 484; Denkçi, op.cit., s. 13. Kanunda, limited şirket ortağının ayrılma akçesinin nakden ödenmesi zorunlu tutulmamıştır. Bununla birlikte kolektif şirket ortağının çıkma ve çıkarılmasına bağlı olarak ödenecek olan ayrılma akçesinin nakden ödeneceği düzenlenmiştir (TTK m. 261).

Bir görüşe göre, TTK'nın 642. maddesi ayrılma akçesinin ödeme kaynakları açısından emredici niteliktedir. Bu nedenle, hem çıkma hem de çıkarma hallerini kapsayacak şekilde, ayrılma akçesinin ödenme şekli, zamanı ve hesaplanma yöntemi konusunda şirket sözleşmesinde düzenleme yapılması, emredici hükümler ilkesine aykırılık oluşturmaz⁷⁷². Kanaatimizce, şirket sözleşmesinde ayrılma akçesinin türüne ilişkin öngörülen hükümler, ancak şirket sözleşmesinde düzenlenen çıkma hakkı yönünden bağlayıcı olacaktır (TTK m. 577/1-k, 642/1).

Kural olarak, ayrılma akçesinin bir defada ödenmesi gerekir. Ancak, ayrılan ortağın kabul etmesi halinde, ayrılma akçesinin taksitle ödenmesi mümkündür. Sözleşmesel çıkma hakkına ilişkin olarak, ayrılma akçesinin taksitler halinde ödeneceği şirket sözleşmesinde düzenlenebilir (TTK m. 577/1-k).

i. Ayrılma Akçesinin Diğer Alacaklar Arasındaki Yeri

Kanuna göre, ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, şirkete karşı bütün alacaklardan sonra gelen bir alacak oluşturur. Bu alacak yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile muaccel hâle gelir (TTK m. 642/3). Bu nedenle, İİK m. 206/4'te dört sıra halinde belirtilen alacaklar ödenmediği sürece, ayrılan ortağın ayrılma akçesi ödenemez⁷⁷³. Normal olarak varlığı devam eden bir şirkette şirketin tüm borçlarının ödenmesi, bunda sonra ayrılma akçesinin ödenmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Söz konusu hüküm, muaccel hale gelmeyen ve ödenmeyen ayrılma akçesinin şirketin iflas ve tasfiyeye girmesi halinde diğer alacaklara göre ödenme sırasını belirlemektedir⁷⁷⁴. İflas ve tasfiye haricinde, şirket faaliyetine olağan şekilde devam ederken ayrılan ortak ve şirketin diğer alacaklıları arasında böyle bir sıralama söz konusu değildir. Bu düzenlemeyle ayrılma akçesinin özkaynak karakterine sahip olması ve esas sermaye payının geri ödenmesi niteliği taşıması nedeniyle diğer alacaklıların menfaatlerinin zedelenmesi engellenmiştir⁷⁷⁵. Örneğin alacak henüz

⁷⁷²Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku, C. II, 2017, s. 449; Tekinalp, *Ortaklıkların Yeni Hukuku*, s. 567; Ceneci, op.cit., s. 33.

⁷⁷³Yıldırım, op.cit., s. 339

⁷⁷⁴Şener, op.cit., s. 932; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 206; Yıldırım, op.cit., s. 339, 340; Ceneci, op.cit., s. 33.

⁷⁷⁵Şener, op.cit., s. 932; Moroğlu, *Değerlendirme ve Öneriler*, s. 363; Ceneci, op.cit., s. 33.

muaccel hale gelmeden şirketin iflas sebebiyle tasfiyeye girmesi halinde, ayrılma akçesi şirketin alacaklılarına olan borçlarının tamamen ödenmesinden sonra ödenebilecektir. Ayrılma akçesinin TTK m. 642/1 gereğince veya yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespit edilmesi ile muaccel hale gelmişse, ayrılma akçesinin şirketin tüm alacaklılarıyla aynı sırada ödenmesi gerekir⁷⁷⁶. Bununla birlikte, ayrılma akçesi tasfiye gelirlerinin diğer ortaklara dağıtılmasından önce ödenmelidir⁷⁷⁷.

Ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı muaccel olduğunda, tespit edilen bilanço kârı ayrılma akçesi ödenmedikçe, ortaklara kâr olarak dağıtılamaz veya yedek akçeye ayrılamaz. Şirketin elde ettiği kârı kötü niyetli şekilde, ayrılma akçesini ödememek amacıyla harcama olarak göstererek, iş görme sözleşmesi çerçevesinde ortaklarına dağıtması söz konusu olabilir. Ayrılan ortağın bu durumun önüne geçebilmesi için, şirketin kendisine zarar vermek amacıyla bu yola başvurduğunu ispat etmesi gereklidir. Ayrıca, HMK'nın 389 vd. maddelerinde düzenlenen ihtiyati tedbir hükümlerine istinaden, ortağın bu tür işlemlerin tedbir yoluyla yasaklanmasını talep etmesi mümkündür.

j. Zamanaşımı

Ayrılma akçesi yönünden zamanaşımı alacağın muaccel olması ile birlikte işlemeye başlar (TBK m. 149). Alacağın sadece bir kısmının muaccel hale gelmesi durumunda, müeccel kalan kısım için zamanaşımı işlemeye başlamaz. Kanunda ayrılma akçesine ilişkin özel bir zamanaşımı süresi öngörülmediği için şirket sözleşmesinden doğan ve ortaklar ile şirket arasındaki alacaklara ilişkin zamanaşımı süresi burada da geçerlidir. Bu nedenle ayrılma akçesi, muaccel olmasından itibaren 5 yılda zaman aşımına uğrar (TBK m. 147/4)⁷⁷⁸. Bununla birlikte, ayrılma akçesinin mahkeme kararı

⁷⁷⁶Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 207.

⁷⁷⁷Şener, op.cit., s. 932; Yıldırım, op.cit., s. 340; Cenkci, op.cit., s. 33.

⁷⁷⁸Şener, op.cit., s. 934; Yıldırım, op.cit., s. 341; Cenkci, op.cit., s. 34. Doktrinde, kanun metninde ortak sıfatına sahip olanlardan bahsedildiği, ayrılma gerçekleşikten sonra ortaklık sıfatının sona ereceği gerekçesiyle bu hükmün uygulanmasının mümkün olmadığı, bu nedenle, 10 yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği de ileri sürülmüştür. Bkz. Öztürk Dirikkan, op.cit., s.159; Develi, op.cit., s. 485.

ya da hakem kararı ile nihai hale gelen, mahkeme kararının kesinleşmesiyle muaccel olan ayrılma akçesine ilişkin zamanaşımı süresi on yıldır (TBK m. 146, 156/2)⁷⁷⁹.

3. Ayrılma Akçesinin Muaccel Olması

Bir alacağın doğması ve muaccel olması birbirinden farklı kavramlardır. Alacak hakkı borç ilişkisinin kurulmasıyla, alacağı talep etme hakkı ise borcun muaccel hale gelmesiyle ortaya çıkar. Ayrılma akçesinin muaccel olmasıyla birlikte ortak, alacağı talep ve dava edebilir, ödeme yapılmadığı takdirde ihtar çekerek ortaklığı temerrüde düşürerek temerrüt faizinin işlemlerini sağlayabilir⁷⁸⁰. Ancak ayrılma akçesi alma hakkının doğması ile ayrılma akçesinin muaccel hâle gelmesi her zaman aynı anda gerçekleşmeyebilir⁷⁸¹. Örneğin, çıkma söz konusu ise, bir aylık çıkmaya katılma süresi dolmadan ayrılma akçesi muaccel hale gelmez. Burada, çıkmaya katılma kurumu ve eşit işlem prensibi, ayrılma akçesinin katılma süresi dolmadan önce ödenmesine engel olmaktadır⁷⁸². Çıkmaya katılma halinde muacceliyet, çıkan tüm ortaklar için, 639/2. fıkrasında öngörülen bir aylık süre içinde en son çıkma beyanının şirkete ulaştığı tarihte gerçekleşecektir⁷⁸³.

Ayrılma akçesinin ödenmesi şirket malvarlığından ödeme yapılmasını gerektirdiğinden, şirketin finansal açıdan zayıflamasına sebep olabilir. Bu nedenle, şirketin ayrılma akçesini ödemede sıkıntıya düşmemesi için genel kuraldan ayrı olarak, ayrılma akçesinin muacceliyeti ve nasıl finanse edileceği TTK'nın 642. maddesinde (İsvBK 825/a) düzenlenmiştir. Ayrılma akçesinin ödenmesinde şirketin kullanabileceği kaynakların ve ödeme biçimlerinin kanunda düzenlenmesiyle, ayrılma akçesinin gereği gibi ödenmesinin sağlanarak, esas sermayenin ve şirket alacaklılarının korunması hedeflenmiştir⁷⁸⁴. Bu yönüyle 642. madde emredici nitelikte olduğundan, söz konusu

⁷⁷⁹Aker, op.cit., s. 92.

⁷⁸⁰Alman hukukunda ise ayrılma akçesinin muaccel olma tarihi esas olarak şirket sözleşmesine göre belirlenir. Ayrılma akçesinin ödenmesinin şirket sözleşmesinde düzenleme yapılarak uzun yıllara yayılabileceği kabul edildiğinden ortak biraz daha savunmasız bir konumdadır (Şener op.cit., s. 929).

⁷⁸¹Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 83.

⁷⁸²Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 205.

⁷⁸³Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", s. 3; Ceneci, op.cit., s. 35.

⁷⁸⁴Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", s. 2; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 203.

hükme aykırı ödemeler geçersizdir⁷⁸⁵. Aynı şekilde, şirket sözleşmesinde ayrılma akçesinin muaccel olma zamanı ve ödeneceği kaynağa ilişkin 642. maddeden farklı düzenlemeler geçerli değildir⁷⁸⁶. Bunun istisnası olarak, ortaklar, şirket sözleşmesinde öngörülen ayrılma hakkı yönünden, şirket sözleşmesinde ayrılma akçesini farklı bir şekilde düzenleyebilirler (TTK m. 641/2).

Şirket sözleşmesinde, şirket alacaklılarının haklarına zarar vermemek kaydıyla, ayrılan ortak kendisi için sağlanan bazı korumalardan vazgeçebilir. Bu nedenle, ayrılma akçesinin muaccel olma zamanının ötelenmesine ilişkin düzenleme yapılabilir⁷⁸⁷.

6762 sayılı TTK m. 551/4 hükmünde, ayrılma akçesinin öncelikle payın başka bir ortak tarafından devralınması veya esas sermayenin itibari değerini aşan kısımdan karşılamak suretiyle ödeneceği, bunlar mümkün olmadığı takdirde esas sermayenin azaltılması yoluna gidileceği düzenlenmişti. Ancak 6762 sayılı Kanun'dan farklı olarak 6102 sayılı Kanunda ayrılma akçesinin ödeneceği kaynaklar arasında sıralama öngörülmemiştir. Bir görüşe göre, hangi usulün öncelikli olarak uygulanacağı açıkça ifade edilmemiş olsa da, bentlerin sıralaması yol göstericidir. Bu seçeneklerden ilkinin (a- şirketin kullanılabilir özkaynağı) uygulanma ihtimali yoksa ikincisi (b- ayrılan ortağın esas sermaye payının devri) uygulanır. İlk iki seçenek uygulanabilir değil ise üçüncü seçenek (c- esas sermayenin usulüne uygun şekilde azaltılması) gündeme gelir⁷⁸⁸. Bu durumda, ayrılma akçesi öncelikle kullanılabilir özkaynaktan ödenir (TTK m. 642/1). Yeterli ölçüde kullanılabilir özkaynak mevcut değilse, çıkan ortağın payını da alacak başka bir ortak veya üçüncü kişi bulunamıyorsa, sermayenin azaltılması yoluna gidilerek, itfa karşılıkları kullanılır. İtfa karşılığı yetersizse, bazı varlıkların satılması gerekebilir. Diğer görüşe göre ise, öncelikle esas sermaye payının devri, bu mümkün olmazsa kullanılabilir özkaynaklara başvurulması, sermayenin azaltılmasına en son çare olarak başvurulması hükmün amacına daha uygundur⁷⁸⁹.

⁷⁸⁵Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 90; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 158; Cencki, op.cit., s. 16.

⁷⁸⁶Cencki, op.cit., s. 16. Aksi yönde, Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 131-133.

⁷⁸⁷Cencki, op.cit., s. 16.

⁷⁸⁸Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 568; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 93.

⁷⁸⁹Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 203; Cencki, op.cit., s. 16.

Kanaatimizce, (a) bendinde yer alan kullanılabilir özkaynağın mevcut bulunması durumu haricinde, şirketin herhangi bir sırayı takip zorunluluğu bulunmayıp, ayrılma akçesinin muacceliyet anı şirketin kaynak konusundaki tercihinin göre değişecektir. Şirketin bu husustaki tercihinin ilişkin mahkemenin yetkisi bulunmamaktadır⁷⁹⁰.

Kanunun ilk halinde yer alan, kullanılabilir özkaynak tutarının, şirket tarafından görevlendirilen işlem denetçisi tarafından belirleneceği, eğer öz sermaye ayrılma payının ödenmesine yetmiyorsa, işlem denetçisinin esas sermayeden azaltılması gereken miktarı da göstereceğine ilişkin düzenleme (TTK m. 612/2 mülga), 6335 sayılı Kanunun 43. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu değişiklikten sonra, ayrılan ortağa ödeme yapılabilmesi için, gerekli kullanılabilir özkaynakların bulunup bulunmadığının nasıl denetleneceği ve azaltılacak sermaye miktarını kimin belirleyeceği soruları cevapsız kalmıştır⁷⁹¹. Bu konuda bir uyuşmazlık çıktığı takdirde, kanunda belirtilen koşulların varlığı uzman bilirkişilerden rapor alınmak suretiyle mahkeme tarafından belirlenecektir⁷⁹².

İsvBK 825a/IV hükmünde, ayrılma akçesi tam olarak ödenmeyen ortağa, bakiye alacağının güvence altına alınması için şirketten bilgi alma ve denetim hakkı tanınmıştır. Söz konusu hüküm kanunumuza alınmamıştır. Ancak, şirket malvarlığını azaltıcı işlemler yapılması halinde, somut olaya göre TTK'nın 638/2. fıkrası veya HMK'nın 389 vd. maddelerinde düzenlenen genel hükümlere istinaden, ortağın bu tür işlemlerin tedbir yoluyla yasaklanmasını talep etmesi mümkündür⁷⁹³.

⁷⁹⁰Cenkci, op.cit., s. 16. Nitekim bir kararında Yargıtay çıkma davasında davacının esas sermaye payının devrini talep etme yetkisini bulunmadığına, ancak, ayrılma akçesinin tespit edilmesini talep edebileceğine karar vermiştir. Yargıtay 11. HD, 07.12.2015, E. 2015/5541, K. 2015/13068 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 27.08.2019).

⁷⁹¹Kendigelen, op.cit., s. 558.

⁷⁹²Bahtiyar, op.cit., s. 459.

⁷⁹³Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 449.

a. Ayrılma Akçesinin Ayrılma ile Muaccel Olması

(1). Şirketin kullanılabilir bir özkaynağının bulunması

Ayrılma akçesi, şirket kullanılabilir bir özkaynağa sahipse ayrılma ile birlikte muaccel olur (TTK m. 642, mehaz İsvBK 825a/I). Ayrılma akçesinin kullanılabilir özkaynaklardan ödenmesi halinde, ayrılma akçesinin ayrılma ile muaccel olması için, şirketin yeterli miktarda kullanılabilir özkaynak üzerinde tasarruf ediyor olması ve yeterli miktarda kullanılabilir özkaynak bulunduğu bilirkşi tarafından tespit edilmesi gerekir. Bilirkşi raporunda ayrılma akçesini karşılamaya yetecek tutarda kullanılabilir özkaynak bulunmadığı sonucuna varılırsa, ayrılma akçesi muaccel hale gelmeyecektir. Ancak daha sonra yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunda yeterli miktarda özkaynak tutarı tespit edildiği takdirde, ayrılma akçesi muaccel hale gelecektir (TTK m. 642/3).

Özkaynak, şirkete ait net aktif toplamının, ortakların katılma payı ve intifa bedeli sahipleri ve şirketin kendisi tarafından karşılanan kısmıdır⁷⁹⁴. TTK'nın 642. maddesinde, TTK 612/1'den farklı olarak, şirketin kendi paylarını iktisap etmesiyle ilgili ayrılma akçesinin muaccel olması, serbestçe kullanılabilereği özkaynağa (*frei verwendbares Eigenkapital*) değil, kullanılabilir özkaynağın (*verwendbares Eigenkapital*) varlığına bağlı tutulmuştur⁷⁹⁵. Aynı farklılık mehaz İsvBK 825a'da da bulunmaktadır. Bu nedenle ayrılma akçesi, esas sermayeyi aşan ve genel kanuni yedek akçelerin kısıtlı kısmı (İsvBK 671/3, TTK m. 519/3 – *esas sermayenin yarısına kadar olan*)⁷⁹⁶ ile şirketin iktisap ettiği kendi payları karşılığında ayırdığı yedek akçeler⁷⁹⁷

⁷⁹⁴Yıldırım, op.cit., s. 318.

⁷⁹⁵Özsermaye (özkaynaklar) aktif toplamının pay sahiplerinin katılma paylarıyla ve şirket tarafından karşılanan kısmını ifade etmektedir. Bı kısım, elde edilen karlardan, kanuni ve isteğe bağlı yedek akçelerden, değer artışları gibi şirketin kendi oluşturduğu unsurlardan veya sermaye taahhüdü sonucu elde edilen fonlardan oluşur. Özsermayenin esas sermaye ve kanun veya şirket sözleşmesi gereğince dağıtılmasına izin verilmeyen yedek akçelerden oluşan kısmı üzerinde serbestçe tasarruf edilemez. Serbestçe kullanılabilen özkaynaklar ise net dönem karı ile belirli bir amaca tahsis edilmemiş yedek akçelerden ibarettir (Tekinalp(Poroy/Çamoğlu), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 328; Cencki, op.cit., s. 17).

⁷⁹⁶TTK m. 610'un atfıyla TTK m. 519/3'e göre, genel kanuni yedek akçe sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasına, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye veya işsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınması için kullanılabilir. Bu nedenle, genel kanuni yedek akçe sermayenin yarısını aşmadığı sürece kullanılabilir özkaynak niteliği taşımaz (Yıldırım, op.cit., s. 320).

dışında kalan tüm özkaynaklardan ödenebilir⁷⁹⁸. Sözleşmesel yedek akçeler ve TTK m. 608/3 gereğince genel kurul kararıyla ayrılan olağanüstü yedek akçeler harcanmaları belli şartlara tabi tutulmuş olsalar dahi, kullanılabilir özkaynak olarak nitelendirilebilirler⁷⁹⁹. Bu durumda, ayrılma akçesinin, kâr payı dağıtımı gibi özel bir amaca tahsis edilmiş yedek akçeler dahil olmak üzere sözleşme ile veya genel kurul kararıyla ayrılan yedek akçelerden de ödenmesi mümkündür. Böylece, ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesine engel olmak amacıyla özel amaca tahsis edilmiş ihtiyari yedek akçeler oluşturularak ayrılma akçesinin ödenmesinin engellenmesinin önüne geçilmiştir⁸⁰⁰.

TTK'nın 642/2. fıkrasının kaldırılmasının ardından, şirketin kullanılabilir özkaynaklara sahip olduğunu belirleme yetkisi müdürlere aittir (TTK m. 625/1). Ayrılan ortağın ayrılma akçesi yıllık raporda kullanılabilir öz kaynağın tespiti ile muaccel hale gelir (TTK m. 642/3). Ancak, müdürün taraf olması, gerçeğe aykırı bir tespit yapılmasına sebep olabilir. Bu nedenle, ayrılan ortağın ayrılma akçesinin muaccel olması ve ödenmesi için ortaklığın kullanılabilir özkaynaklara sahip olduğunun belirlenmesi önemli olduğundan, ayrılan ortak bu hususun bilirkişi vasıtasıyla tespit ettirilmesini mahkemedен talep edebilir⁸⁰¹. Ancak bu ihtiyari bir yoldur. Kullanılabilir özkaynağın bulunmasına rağmen şirket ayrılma akçesini ödemezse, ayrılan ortak genel haciz yoluyla icra takibine başvurabilir (İİK m. 58). Ayrılma akçesinin miktarına ilişkin mahkemenin vereceği tespit hükmü de, ilamlı icraya konu edilemez⁸⁰². Şirket, ayrılma akçesinin henüz muaccel olmadığı gibi gerekçelerle takibe itiraz edebilir (İİK m. 62).

⁷⁹⁷TTK m. 520 gereğince, şirketin kendi paylarını iktisap etmesi nedeniyle ayırdığı yedek akçeler de ayrılma payının muaccel hale gelmesinde dikkate alınmaz (Yıldırım, op.cit., s. 320).

⁷⁹⁸Şener, op.cit., s. 930; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 569; Yıldırım, a.g.e., s. 319; Cenkcı, op.cit., s. 19. Taşdelen'e göre, ayrılma akçesi, şirketin belli bir amaca tahsis edilmemiş serbestçe tasarruf edebileceği özkaynaklarından ödenebilir (Taşdelen, op.cit., s. 205).

⁷⁹⁹Yıldırım, op.cit., s. 321.

⁸⁰⁰Şener, op.cit., s. 930; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 204. 6762 sayılı TTK'da ayrılma akçesinin şirketin esas sermayesinin itibari miktarını geçen mallarından ödeneceği düzenlenmekteydi (TTK m. 551/4). Doktrinde, bu hükümden yola çıkılarak, aktiflerden borçların ve esas sermayenin çıkarılması sonucunda kalan şirket malvarlığından ayrılma akçesinin ödenebileceği, ödemenin kanuni yedeklerin kısıtlı kısmından dahi yapılabileceği belirtilmekteydi (Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, 98; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 156; Cenkcı, op.cit., s. 18).

⁸⁰¹Şener, op.cit., s. 930; Yıldırım, op.cit., s. 321; Cenkcı, op.cit., s. 19. Mahkeme kararı ile belirlenen ayrılma akçesi için zamanaşımı süresi on yıldır (Aker, op.cit., s. 92).

⁸⁰²Cenkcı, op.cit., s. 21.

Müdürler tarafından şirketin kendi paylarının iktisabına ilişkin bir karar alınmamış olması, alacağın tahsiline engel değildir⁸⁰³.

Şirketin kullanılabilir özkaynaklarıyla ayrılma akçesini ödemesi durumunda ayrılan ortağın paylarını iktisap etmesi söz konusu olacaktır⁸⁰⁴. Aksi yönde bir düzenleme bulunmadığından, ayrılma akçesinin kullanılabilir öz kaynaklardan ödenebilmesi için limited şirketin kendi paylarını iktisap etmesine yönelik kanunda öngörülen iktisap şartlarının gerçekleşmesi gerekir. Ancak, şirketin kendi paylarını iktisap edebilmesi için müdürlerin genel kurul tarafından yetkilendirilmesine ve iktisabın genel kurul tarafından onaylanmasına, iktisap edilen paylar tutarında yedek akçe ayrılmasına ve pay bedellerinin tamamen ödenmiş olmasına ihtiyaç yoktur⁸⁰⁵. Kanunda limited şirkete, esas sermayenin yüzde onu oranındaki kendi paylarını iktisap etme serbestisi getirilmiş iken şirket paylarının çıkma veya çıkarma sebebiyle iktisap edilmesi durumunda, iktisap sınırı yüzde yirmi olarak belirlenmiştir (TTK m. 612/2)⁸⁰⁶. Bu düzenleme ile şirketin daha fazla bayını iktisap etmesi olanaklı hale getirilerek, ayrılma payının bir an önce muaccel olmasını sağlamak amaçlanmıştır⁸⁰⁷. Bu nedenle ayrılan ortağa ait payların sermayeye oranının % 20'yi geçmemesi halinde muacceliyet oluşabilir⁸⁰⁸. Bu oranı aşan iktisaplar yöneticilerin sorumluluğunu doğurur⁸⁰⁹. Bu oran hesaplanırken şirketin halihazırda elinde bulunan paylar düşülecektir⁸¹⁰. Örneğin, şirketin mevcut durumda kendi paylarının yüzde sekizini iktisap etmiş ise, çıkarılmasına karar verilen ortağın payının yüzde onikiden fazla olması halinde, sadece bu oranı karşılayan miktarda ayrılma akçesi muaccel hale gelir. Ayrılan ortağın esas sermaye payı şirketin kendi paylarını iktisap edebileceği en üst sınır olan yüzde yirmiden fazla ise, muacceliyet yüzde yirmiye karşılık gelen kısım için gerçekleşecektir⁸¹¹. Çıkma veya çıkarmada ortağın payları toplamı yüzde yirmiyi aşmıyorsa ve şirket kendi paylarını alabilmek için yeterli miktarda “kullanılabilir öz kaynaklara” sahipse, paylarının yüzde

⁸⁰³ibid.

⁸⁰⁴Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 93.

⁸⁰⁵Cenkci, op.cit., s. 20.

⁸⁰⁶İsviçre hukukunda bu oran yüzde otuz beştir (İsvBK 783/2).

⁸⁰⁷Yıldırım, op.cit., s. 289.

⁸⁰⁸Şirket ayrılan ortağın payını iktisap edebilir. Ancak bu payların şirket tarafından edinilmesinde %20'lik üst sınır söz konusudur. Ancak, esas sermayenin %10'unu aşan payların 2 yıl içinde elden çıkarılması veya sermayenin azaltılması yoluyla itfa edilmesi gereklidir (TTK m. 612/2).

⁸⁰⁹Cenkci, op.cit., s. 21.

⁸¹⁰Yıldırım, op.cit., s. 324; Cenkcı, op.cit., s. 21.

⁸¹¹Cenkci, op.cit., s. 29.

yirmiye kadarını iktisap etmek suretiyle, ayrılma akçesi öz kaynaklar ile karşılanabilir. Bu durumda şirket, kendi esas sermaye payları için ödediği tutar kadar yedek akçe ayırmalıdır (TTK m. 612/3). Şirketin iktisap ettiği payların yüzde onunu geçen payların iki yıl içinde elden çıkarılması veya sermaye azaltılması yoluyla itfa edilmesi gerekir (TTK m. 612/2).

Aktiflerin yeniden sağlanması ve pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında şirketin sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr dağıtımını yönünden haklı görülürse, şirket genel kurulunun ayrılma akçesini karşılamak için kanunda ve esas sözleşmede öngörülenlerin haricinde olağanüstü yedek akçe ayrılmasına karar vermesi mümkündür (TTK m. 523/2).

Ortakların şirket sözleşmesiyle, esas sermaye payı bedeli dışında ek ödeme ile yükümlü tutulabilmesi mümkün olmakla birlikte, ortaklardan bu yükümlülüğün ifası ancak TTK'nın 603. maddesindeki şartların gerçekleşmesi hâlinde istenebilir. Mezkur hükümdeki şartların oluşması durumunda, şirket sözleşmesinde ayrılma akçesinin finansmanı amacıyla ek ödeme istenmesi mümkündür⁸¹². Örneğin, ayrılma akçesinin ödenecek olması nedeniyle, sermaye ile kanuni yedek akçelerin toplamının şirketin zararını karşılayamaması söz konusu olabilir (TTK m. 603/1-a). Aynı şekilde, ayrılma akçesinin ödenmesi nedeniyle, şirketin işlerine gereği gibi devam edememesi de gündeme gelebilir (TTK'nın 603/1-b). Yine, TTK'nın 603/1-c bendine göre, şirket sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacını doğuran diğer bir halin gerçekleşmiş bulunması halinde ek ödeme yükümlülüğünün ifası istenebilir. Ayrılma akçesi nedeniyle özkaynak ihtiyacı doğabilir⁸¹³.

(2). Ayrılan kişinin esas sermaye paylarının devredilebiliyor olması

Ayrılan ortağın payının üçüncü kişi veya başka bir ortak tarafından devralınması mümkündür. Bu durumda ayrılma akçesi, payların devrinden alınacak bedel ile

⁸¹²Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 151; Cencki, op.cit., s. 21.

⁸¹³Tekinalp'e göre ise, TTK m. 603/I-c hükmünde ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesinin istenebileceği hâllerden biri olarak öngörülen "şirket sözleşmesinde tanımlanan ve diğer bir özkaynak ihtiyacı doğuran hâl" kapsamına ayrılma akçesinin ödenmesi için gerekli finansmanın sağlanması girmez (Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 569).

ödenektir. Böyle bir durum, teknik olarak olağan bir pay devrinden farklı olmadığından, şirketin insicamı ve mali yapısı üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi yoktur. Ayrılan ortağın esas sermaye payını başka bir ortağa veya üçüncü kişiye gerçek değerinden devretmesi halinde şirketin malvarlığı ortağın ayrılmasından etkilenmez. Bu nedenle Kanunda, ayrılan ortağın esas sermaye payı devredilebiliyorsa bu durumda da ortağın ayrılma akçesinin ayrılma ile birlikte muaccel olacağı düzenlenmiştir (TTK m. 642/1-b, mehz İsvBK 825a/I).

Ayrılma akçesinin muaccel olması yönünden TTK m. 642/1-b bendi, a bendi karşısında tali niteliktedir. Eğer, şirketin kullanılabilir kaynakları mevcutsa, ayrılma akçesi ayrılma ile muaccel olur. Bu durumda, ayrılan ortakla şirket arasında aksi kararlaştırılmadıkça, şirket ayrılma akçesini ayrılan ortağın payının satışından elde edilecek gelirle karşılama yolunu tercih etse dahi, ayrılma akçesinin muacceliyet anı değişmez. Ancak, şirketin kullanılabilir kaynakları mevcut değilse, muacceliyet anı payın devredilebiliyor olmasına göre belirlenecektir⁸¹⁴.

Ayrılan ortağın esas sermaye payını devretmeye ve pay bedelini devralandan talep etmeye TTK'nın 642/1-b maddesine istinaden şirket yetkilidir. Ayrılan ortağın bu hususlarda yetkisi yoktur⁸¹⁵.

Söz konusu devir işleminin usulüne ilişkin olarak pay devrine ilişkin kuralların uygulanmaması için herhangi bir gerekçe yoktur⁸¹⁶. Eğer şirket sözleşmesiyle payın devri yasaklanmış ise, devir yasağı, ayrılan ortağın payı yönünden de etkisini sürdürür. Ayrıca, şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse, genel kurulun pay devrine onay vermeyi reddetme yetkisi, ayrılan ortağın esas sermaye payının devri halinde de geçerlidir⁸¹⁷.

Şirket payı devretmeye yetkili olduğu gibi, devrin nasıl gerçekleştirileceğini belirlemeye de yetkilidir. Payın devralınması pazarlıkla olabileceği gibi, açık artırma şeklindeki bir satım da söz konusu olabilecektir⁸¹⁸. Şirket, istenmeyen kişilerin şirkete

⁸¹⁴Cenkci, op.cit., s. 25.

⁸¹⁵ibid., s. 22; Yıldırım, op.cit., s. 328.

⁸¹⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 93.

⁸¹⁷Yıldırım, op.cit., s. 330.

⁸¹⁸ibid; Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 158; Yıldırım, op.cit., s. 389.

dahil olmasını engellemek için artırımın belirli kişiler arasında yapılmasını sağlayabilir⁸¹⁹.

TTK'nın 642/1-b maddesinde yer alan payın devredilebiliyor olması ifadesi ile kanun koyucunun neyi kastettiği açık değildir. Mevzuat kanunda da aynı ifade kullanılmıştır (İsvBK 825a). Hükmün lafzından, ayrılan ortağın esas sermaye payının devredilmiş olmasının değil, devredilebiliyor olmasının muacceliyet için yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, ayrılma akçesi alacağının muaccel olması için payın devrinin gerçekleşmiş olması gerekli olmayıp, payın satın alınması taahhüdü ya da satın alma teklifi gibi kanıtlanabilir nitelikte somut ve ciddi bir fırsatın bulunması yeterlidir⁸²⁰. Ancak bu görüş kabul edildiğinde, ayrılma akçesinin muacceliyet anını tespiti zorlaşacaktır. Ayrıca, devir fırsatının muacceliyet için yeterli olması halinde, ayrılma akçesinin ödenmesi için gerekli kaynak henüz mevcut olmayacak ve bu durum ayrılma akçesinin ödeneceği kaynakları düzenleyen 642. maddenin amacına aykırılık oluşturacaktır.

Diğer görüşe göre, kural olarak paylar, devir sözleşmesinin imzalanması ve imzaların noterce onaylanmasından sonra genel kurulun onay vermesi ile devredilebilir duruma gelir (TTK m. 595/2)⁸²¹. Şener'e göre, ayrılma akçesinin ayrılma ile birlikte muaccel olması için ayrılan ortağın esas sermaye payının devrinin gerçekleşmesi gerekli olmayıp somut ve ciddi bir fırsatın varlığı da yeterlidir. Ancak üçüncü bir kişi tarafından payın devralınmasına ilişkin bir icapta bulunulması muacceliyet için tek başına yeterli değildir⁸²². Yıldırım'a göre, ayrılma akçesinin muaccel olabilmesi için, ayrılan ortağın payının başkası tarafından devralınmış olması ve payın satım bedelinin şirket tarafından tahsil edilmiş olması gereklidir. Eğer, uygun bir teklifin olmasına rağmen şirket payın devrine yanaşmıyor yahut genel kurul onay vermiyorsa, ayrılma akçesinin muaccel hale geldiği kabul edilmelidir⁸²³.

⁸¹⁹Yıldırım, op.cit., s. 389.

⁸²⁰Şener, op.cit., s. 931.

⁸²¹TTK m. 642/1 gerekçesi; Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 206.

⁸²²Şener, op.cit., 931.

⁸²³Yıldırım, op.cit., s. 327.

Kanaatimizce, payın devredilebiliyor olması ifadesinden, esas sermaye payının şirket sözleşmesiyle yasaklanmamış olması ve genel kurulun payın devrini onaylanmasının kastedildiği kabul edilmelidir. Ayrılma akçesinin muacceliyet anı yönünden ise, pay devir bedelinin muaccel olduğu an esas alınmalıdır. Zira, esas sermaye payının devir bedelinin muaccel olmasıyla birlikte, ayrılma akçesinin ödeneceği kaynak da ortaya çıkar⁸²⁴.

Kalan ortakların, ayrılan ortağın payını devralma yükümlülükleri bulunmamaktadır. Ancak, sözleşmesel çıkma ve çıkarma yönünden, ayrılan ortağın payının kalan ortaklar tarafından alınacağı şirket sözleşmesinde kararlaştırılabilir⁸²⁵.

Payın satışı sonucunda elde edilen gelir ayrılma akçesinin miktarından fazla ise, aradaki fark şirkete aittir. Artan miktar yedek akçelere eklenir. Ancak, payın satışından elde edilen gelir ayrılma akçesini karşılamıyor ise, ayrılan ortağın alacağı aradaki fark kadar devam eder⁸²⁶. Daha sonra TTK'nın 642/3. fıkrasındaki şartların oluşmasıyla, bu alacak da muaccel olur⁸²⁷.

Burada da gerçek değerın ödenmesi esas olmakla birlikte, tarafların pazarlık yapmak suretiyle bedeli tespit etmesi de mümkündür⁸²⁸. Bu durumda da kural ayrılma akçesi olarak gerçek bedelin ödenmesi olmakla birlikte, payı devralacak kişi ile pazarlık yapılabilir. Ancak gerçek değerden daha düşük bir bedel genel kurul kararıyla dayatılamaz⁸²⁹. Payın bir başka şirket ortağı veya bir üçüncü kişi tarafından devralınarak ayrılma akçesinin karşılanacağı durumlarda pay gerçek değerden daha düşük bir bedelle alıcı bulması halinde, pay söz konusu kişiye devredilmeli, devir bedeli ile gerçek değer arasındaki fark ise ayrılma akçesinin ödenmesine ilişkin esaslara göre şirket tarafından kapatılmalıdır⁸³⁰.

Ayrılan ortağın esas sermaye payının sahihsiz kalması nedeniyle, oy kullanma gibi paya bağlı haklar kullanılamayacağından, genel kurulda karar yeter sayısı

⁸²⁴Aynı yönde bak. Cenkeci, op.cit., s. 24.

⁸²⁵ibid., s. 22.

⁸²⁶ibid; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 95; Yıldırım, op.cit., s. 329.

⁸²⁷Yıldırım, op.cit., s. 335; Cenkeci, op.cit., s. 25.

⁸²⁸Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 569.

⁸²⁹ibid.

⁸³⁰Şener, op.cit., 931; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 94.

sağlanamaması nedeniyle önemli kararlar alınamayabilir. Ayrıca, ek ödeme veya yan edim yükümlülüklerinden bu paylar yönünden şirket faydalanamayacaktır. Bu nedenle, ayrılan ortağın esas sermaye payının satılması şirketin yararına olduğundan, müdürler için bir görevdir (TTK m. 625). Müdürlerin esas sermaye payının satışı için gerekli teşebbüslerde bulunmaması halinde, bu nedenle meydana gelen zararlardan sorumlu tutulmalıdır (TTK m. 553)⁸³¹.

(3). Esas sermayenin azaltılması

Kullanılabilir özkaynak miktarının ayrılma akçesini karşılamaması nedeniyle sermayenin azaltılması yoluna gidilmesi halinde, esas sermaye ilgili hükümlere göre azaltılmışsa, ayrılma akçesi muaccel olur (TTK m. 642/1-c, mehz İsvBK 825a/I). Aksi takdirde muacceliyet bu kaynakların sağlandığı tarihte oluşur. Sermayenin azaltılmasına ilişkin işlemler yerine getirildikten sonra, sermayenin azaltılması kararının ticaret siciline tescil edildiği tarihte, başka bir deyişle ödemenin yapılabileceği tarihte ayrılma akçesi muaccel olur⁸³². Zira, tescilden önceki bir tarihte ayrılma akçesinin muaccel hale girdiğinin kabul edilmesi, şirketin alacaklılarının haklarını zedeleyecektir⁸³³. Esas sermayenin azaltılması ile birlikte ayrılan ortağa ait paylar itfa edilir ve itfa bedeli ortağa ayrılma akçesi olarak ödenir. Böylece ayrılan ortağın payı ortadan kalkar. Limited şirkette sermaye alacaklıların güvencesini oluşturduğundan, bu yola son çare yahut diğer yolların tamamlayıcısı olarak başvurulmalıdır⁸³⁴. Eğer şirketin kullanılabilir öz kaynakları bulunmuyorsa ve ayrılan ortağın esas sermaye payı devredilemiyorsa, aksi şirket sözleşmesinde düzenlenmemişse, sermaye en geç ayrılmadan sonra çıkarılacak ilk bilanço tarihinde azaltılmalıdır (kıyasen TTK m. 262/1)⁸³⁵.

Ayrılma akçesinin ödenmesi için, en fazla ayrılan ortağın sahip olduğu payların miktarı kadar sermaye azaltılabilir⁸³⁶. Bu miktardan fazla azaltımlar, şirket

⁸³¹Cenkci, op.cit., s. 26.

⁸³²Baştuğ, Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma, s. 83; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 206; Yıldırım, op.cit., s. 333, Cenkci, op.cit., s. 28.

⁸³³Yıldırım, op.cit., s. 333,

⁸³⁴Cenkci, op.cit., s. 26; Yıldırım, op.cit., s. 333.

⁸³⁵Cenkci, op.cit., s. 28.

⁸³⁶Bu konuda, ayrılma akçesinin ayrılan kişinin esas sermaye paylarının devredilmesiyle elde edilen gelirle ödenebileceği yönündeki 642/1-b hükmü yol göstericidir (Cenkci, op.cit., s. 26).

alacaklılarının menfaatini zedeler. Azami miktarda yapılan itfa sonucunda elde edilen karşılıklar ayrılma akçesinin ödenmesine yetmezse, ödenmeyen kısım TTK m. 642/3 hükmüne tabidir. Şirketin kendi paylarını iktisap etmesine ilişkin yasal sınır ise, sermaye azaltılması için geçerli değildir. Bu nedenle, diğer şartların mevcut olması halinde, şirket sermayesinin yüzde yirmisinden fazlası kadar sermaye azaltımı yapılabilir⁸³⁷.

Ayrılma akçesinin bir kısmının kullanılabilir özkaynaklardan ödenmesi ve kalan kısmının ödenmesi için sermaye azaltımı yoluna gidilmesi halinde, hangi miktarda sermaye azaltımı yapılabileceğinin tespiti, şirket sermayesinin ve şirket alacaklılarının menfaatinin korunması için önemlidir. Bunun için öncelikle, özkaynaklardan yapılmış olan ödemenin ayrılan ortağın esas sermaye payına hangi oranda karşılık geldiği belirlenmeli, daha sonra, kalan esas sermaye payının sermaye olarak karşılığı tespit edilmelidir⁸³⁸. TTK'nın 642/2. fıkrasının ilga edilmesinin ardından, bu tespit kim tarafından yapılacağına ilişkin kanun boşluğu bulunmaktadır⁸³⁹. Bu tespit yapılması aynı zamanda taraf olmaları nedeniyle müdürlere bırakılmamalıdır. Ayrılan ortak tarafından kullanılabilir özkaynak miktarının tespiti için mahkemede dava açılmış ise, ayrıca azaltılması gereken sermaye miktarının tespit edilmesi de mahkemeden talep edilebilir. Bu yola başvurulmaz ise, TTK'nın 473/2. fıkrası gereğince, sermaye azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktife sahip olduğunu tespit etmeye yetkili mali müşavir veya denetçi tarafından bu hususta da bir belirleme yapılmalıdır. Mahkemenin tespit kararı veya mali müşavir yahut denetçi raporu sunulmadığı takdirde, ticaret sicili müdürü sermaye azaltımını tescil etmemelidir (TTK m. 475/4)⁸⁴⁰.

Esas sermayenin azaltılması özel bir şirket sözleşmesi değişikliğidir. Burada olağan esas sermaye azaltımı söz konusudur. Kanunda limited şirket esas sermayesinin

⁸³⁷Yıldırım, op.cit., s. 331.

⁸³⁸Cenkci, op.cit., s. 27.

⁸³⁹TTK'nın 642/2. fıkrasında, kullanılabilir özkaynak tutarını ve bu tutarın ayrılma akçesinin ödenmesine yetmemesi halinde azaltılması gereken sermaye miktarını belirlemek için işlem denetçisi yetkiliydi. Ancak bu düzenleme, 6335 sayılı Kanunla ilga edilmiştir.

⁸⁴⁰Cenkci, op.cit., s. 27. Sermayenin azaltılması için şirketin şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifinin bulunması gereklidir (TTK m. 473/2). Bu husus, yeminli mali müşavir, serbest muhasebeci mali müşavir, ya da denetime tabi şirketlerde denetçi tarafından tespit edilir (TSY m. 96/1-c).

azaltılmasına ilişkin bir nisap belirlenmemiştir. Sermayenin azaltılmasının düzenlendiği TTK'nın 592. maddesinde anonim şirket esas sermayesinin azaltılmasına ilişkin hükümlerin kıyasen limited şirketler için uygulama alanı bulacağı ifade edilmiştir. Anonim şirketler için esas sermayenin azaltılması ise TTK'nın 473-475. maddelerinde düzenlenmiştir. Kanunda kurucu sermaye azaltımı için öngörülen esaslar, burada da geçerlidir. Bir görüşe göre burada da sermayenin azaltılması söz konusu olduğu için genel kurul kararı alınması gereklidir⁸⁴¹. TTK'nın 473/3 ve 4. fıkralarında öngörülen yetersayılara yapılan atıfla, TTK'nın 421/3. fıkrasına göre sermayenin en az yüzde yetmiş beşini (% 75) oluşturan payların olumlu oyuyla esas sermayenin azaltılabileceğine hükmolunmuştur⁸⁴². Esas sermayenin azaltılmasına ilişkin olarak alınan genel kurul kararında hangi tür sermaye azaltımı yapılacağı, azaltmanın yöntemi, azaltılacak sermaye miktarı ve azaltılan sermayenin nasıl kullanılacağına da belirtilmesi gerekir⁸⁴³. Aksi yöndeki görüşe göre ise, sermayenin ilgili hükümlere göre azaltılmasının amacı, alacaklıların haklarını koruyucu tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Bu amaca hizmet etmeyen sermaye azaltımı kurallarının uygulanmasına gerek yoktur. Bu doğrultuda, çıkma ve çıkarma durumu şirket sözleşmesi ile ortağa tanınan bir hakka veya mahkeme kararına dayalı olduğundan, sermayenin azaltılması için genel kurul kararının alınması gerekli değildir. Sermaye azaltımı kararı, ayrılma akçesinin itfa yoluyla ödenmesine karar veren müdür tarafından alınır⁸⁴⁴. Ancak, şirket sözleşmesinde yazılı ayrılma hakkına veya mahkeme tarafından verilen çıkma ve çıkarma kararına dayanmayan, ortaklar arası anlaşmalara dayalı ayrılma hallerinde, sermayenin azaltılması için genel kurul kararı gerekecektir⁸⁴⁵. Kanaatimizce, çıkma ve

⁸⁴¹Erdem, op.cit., s. 280.

⁸⁴²Bununla birlikte, limited şirketlerde esas sermayenin azaltılmasında anonim şirket hükümlerinin kıyasen uygulanacağını belirten TTK'nın 592. hükmünde karar nisabına ilişkin herhangi bir ifade yoktur. Pulaşlı'ya göre, TTK'nın 592. hükmünde yapılan atıf sermayenin azaltılmasına ilişkin karar nisabından ziyade uygulanacak usul ve prosedür ile ilgilidir. Limited şirkette esas sermayenin azaltılmasında TTK m. 589/I'deki şirket sözleşmelerinin değiştirilmesine ilişkin temsil edilen oyların ya da esas sermaye payının üçte ikilik (2/3) nisap uygulanmalıdır (Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2015, s. 2259).

⁸⁴³Hayrettin Çağlar, *Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2010, s. 74 vd.

⁸⁴⁴Aksi takdirde, ayrılan ortağın payının esas sermayenin yüzde yirmi beşini aşması halinde, genel kurulda yüzde yetmiş beşlik nisaba ulaşılması mümkün olmayacaktır (Cenkci, op.cit., s. 27; Arslanlı/Domaniç, Şerh, 2010, C. III, s. 771; Üçışık, op.cit., s. 204). Limited şirkette haklı sebeple fesih davası çerçevesinde mahkeme tarafından ortağın çıkarılmasına karar verilmesi halinde, mahkemenin kararı, genel kurul kararı yerine geçeceğinden, genel kurulun ayrıca sermaye azaltımına karar vermesi gerekli değildir (Yıldırım, op.cit., s. 332).

⁸⁴⁵Arslanlı/Domaniç, *TTK Şerhi*, 2010, C. III, s. 771.

çıkarılma yönünden de sermayenin azaltılması söz konusu olduğu ve kanunda aksi öngörülmediği için genel kuruldan buna ilişkin karar alınması gereklidir

Limited ortaklık esas sermayesi 10.000 TL'nin altına indirilemeyeceğinden, asgari sermayeli şirketlerin sermaye azaltarak ayrılma akçesi ödeme yoluna gitmesi mümkün değildir (TTK m. 473/5, 580)⁸⁴⁶.

TTK'nın 592. maddesine göre, esas sermayenin borca batık bilançonun iyileştirilmesi amacıyla azaltılması hâlinde şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme yükümlülüklerinin tamamen yerine getirilmesi gereklidir. Bu nedenle, sermaye azaltılırken çıkarılma ile birlikte kısmen de olsa şirket zararları de karşılanacaksa, ek ödemelerin tamamen ödenmesi istenebilir⁸⁴⁷.

b. Ayrılmadan Sonra Gerçekleşen Muacceliyet

Ayrılma akçesi alacağı yasal olarak vadeye bağlanmıştır. Ayrılan ortağın sahip olduğu bu alacağın borçlusu şirkettir. Ortağın ayrılması anında ayrılma akçesinin muaccel olması için gerekli şartlar oluşmamışsa, ayrılan ortak şirkete karşı geciktirici (*taliki*) şarta bağlı bir ayrılma akçesi alacağına sahip olur. TTK'nın 642/1. fıkrasındaki durumlar gerçekleştiğinde, ayrılma akçesi ilgili kaynaklardan karşılanabildiği ölçüde muaccel hale gelir⁸⁴⁸.

Ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespit edilmesi halinde muaccel olur (TTK m. 642/3, mehz İsvBK 825a/III). Söz konusu hükümde yer alan "*alacağın ödenmeyen kısmı*" ifadesinden, ayrılma akçesinin daha önce muaccel hale gelmeyen kısmı anlaşılmalıdır⁸⁴⁹. Bu durumda, bilanço kârının tespit edilmesi halinde kâr olarak dağıtılamaz veya yedek akçeye ayrılamaz, ayrılma akçesinin ödenmemiş kısmının ödenmesinde kullanılır. Yıllık kar, alacaklı ortak tarafından veya ortağın bir alacaklısı tarafından haczettirilebilir⁸⁵⁰.

⁸⁴⁶Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 100; Şener, op.cit., s. 931; Cencki, op.cit., s. 28. Alman hukukunda da ayrılma akçesinin esas sermayeden değil serbest ortaklık varlığından ödenmesi gerekir. Olağanüstü hallerde sermayenin azaltılması da mümkündür (Şener, op.cit., s. 931).

⁸⁴⁷Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 569.

⁸⁴⁸Cencki, op.cit., s. 28.

⁸⁴⁹ibid., s. 29.

⁸⁵⁰Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", s. 2.

Gerçekte var olan kullanılabilir özkaynağın müdürler tarafından yıllık rapora yazılmaması halinde, oluşacak zarardan müdürlerin sorumluluğu doğacaktır (TTK m. 644, 553)⁸⁵¹.

Ayrılma akçesinin hem kısmen muaccel olmaması, hem de tamamen muaccel olmaması halinde TTK m. 624/3 hükmü uygulanma alanı bulacaktır⁸⁵². Bu şekilde, şirkete faaliyet dönemi sonunda özkaynak miktarının belirlenmesine kadar ödememe imkanı tanınarak ve faizin yıllık raporda özkaynakların tespit edildiği tarihten itibaren işleyeceği öngörülerek şirket korunmuştur⁸⁵³. Burada belirtilen yıllık raporlardan, yıllık bilanço anlaşılmalıdır⁸⁵⁴. Başka amaçlarla hazırlanan bilançolarda kullanılabilir özkaynak tespit edilmesi, ayrılma akçesini muaccel hale getirmez. Ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı yıllık raporda kullanılabilir özkaynak miktarının tespiti ile muaccel hale geleceğinden, ayrılma akçesinin ifa edilmesi kâr payının dağıtılmasından önce gelir ve alacak miktarı kadar kâr üzerinde ortakların tasarruf olanağı kalkar⁸⁵⁵. Ayrılma akçesi tam olarak ödenmeden ortaklara kâr, ikramiye veya prim dağıtılması ya da yedek akçe ayrılması söz konusu olamaz⁸⁵⁶.

c. Haklı Sebep Çıkma ve Çıkarma Davalarında Ayrılma Akçesinin Ödenemeyecek Olmasının Hakim Takdir Yetkisine Etkisi

Haklı sebep çıkma ve çıkarma davalarında, haklı sebebin bulunup bulunmadığını hakim takdir eder. Bir görüşe göre, hakim ayrılma akçesinin ödenebilirliğini de incelemeli, eğer ayrılma akçesinin ödenmesi imkanı bulunmuyorsa, çıkma için haklı sebep bulunsa dahi çıkma talebini reddetmelidir⁸⁵⁷. Mahkemenin ortağın ayrılmasına nihai olarak karar verebilmesi için, şirketin ayrılma akçesini ödeme

⁸⁵¹ibid., s. 3.

⁸⁵²ibid.

⁸⁵³TTK m. 642/2 gerekçesi; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 207.

⁸⁵⁴Cenkci, op.cit., s. 31. Yıllık bilanço müdürler tarafından hazırlanır (TTK’nın 625/1-f). Bağımsız denetime tabi şirketlerde bu bilançonun bağımsız denetçiler tarafından onaylanması gereklidir (TTK m. 635, 398/1).

⁸⁵⁵Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, s. 2; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 207.

⁸⁵⁶Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 569; Şener, op.cit., s. 934; Yıldırım, op.cit., s. 336; Cencki, op.cit., s. 31.

⁸⁵⁷Öztürk Dirikkan, op.cit., s. 158; Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, s. 204.

olanağının bulunduğu yargılama aşamasında tespit edilmesi gerekir. Bu nedenle, şirketin ayrılma akçesini ödemeye yetecek ölçüde kaynaklarının bulunduğu ve ayrılma akçesinin değerinin yargılama aşamasında mahkemece belirlenmesi bir zorunluluktur⁸⁵⁸. Şirketin ayrılma akçesini karşılamaya yeterli miktarda öz kaynaklarının bulunmasa dahi, ayrılma akçesi, payların devri yoluyla veya sermaye azaltılması yoluyla ödenebiliyorsa, mahkeme veya şirket, çıkma veya çıkarma taleplerini kabul etmelidir⁸⁵⁹. Ancak bu görüş, şirket ilişkisi kendisi için çekilmez hale gelen ortağı şirkette kalmaya zorlamaktadır.

Diğer görüşe göre ise, haklı sebeple çıkma ve çıkarma davalarında hakim takdir yetkisi, çıkma ve çıkarma yönünden haklı sebebin bulunup bulunmadığı ve ayrılma akçesinin miktarına ilişkindir. Ayrılma akçesinin ödenememe ihtimali TTK'nın 642. maddesinde düzenlenmiştir. Alınacak çıkma veya çıkarma kararı ise başka bir konudur. Bu nedenle, şirketin ödeme yetersizliği ortağın ayrılmasına engel olmamalıdır⁸⁶⁰. Ancak bu görüş kabul edildiğinde de, ayrılma akçesinin muacceliyetin gerçekleşmeyeceği bir şirketten ayrılan ortağın ayrılmasına karar verilmesi, ortağın haklarından yoksun kalmasına sebep olacaktır.

Doktrinde, davacının başvurusunun TTK'nın 636/3. maddesi kapsamında bir talep olarak ele alınmasının taleple bağlılık ilkesine engel oluşturmayacağı da ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre, hakim ayrılma akçesinin ödenemeyeceği kanaatine varırsa, çıkma talebinin TTK'nın 636/3. maddesi anlamında fesih talebi olarak kabul etmesi gereklidir⁸⁶¹. Bu durumda hakim, aydınlatma ödevinin ve sürpriz karar verme yasağının bir gereği olarak, davacının belirttiğinden farklı bir hukuki sebebin uygulanacağı konusunda taraflara bilgi vermelidir⁸⁶².

⁸⁵⁸Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 201.

⁸⁵⁹Yargıtay'ın bir kararında, şirketin aktiflerinin, çıkarılması istenen ortakların paylarını ödemeye yeterli olmaması nedeniyle, ancak diğer ortakların tümünün muvafakati ile çıkarılmak istenen ortaklara ait payların devralınması durumunda çıkarmaya karar verilebileceği, somut olayda ise böyle bir muvafakat olmadığı belirtilerek çıkarma talebi reddedilmiştir. Bkz. Yargıtay 11. HD, 07.11.2006, E. 2005/8143, K. 2006/11357 (Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 205).

⁸⁶⁰Aker, op.cit., s. 91; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, 2017, s. 449; Yıldırım, op.cit., s. 288.

⁸⁶¹Cenkci, op.cit., s. 39.

⁸⁶²ibid.

Kanaatimizce, hakimin haklı sebeplerin var olup olmadığını değerlendirmekle yetinmesi gerekirken, talepten farklı olarak fesih ve tasfiyeye karar vermesi, taleple bağlılık ilkesine aykırılık oluşturacaktır⁸⁶³. Ayrılma akçesinin ödenmesi, ayrılmanın şartı değil, sonucudur. Bu nedenle, ödeme yetersizliğinin bulunması, davanın kabulüne engel teşkil etmemelidir. Bu durumda, mahkeme tarafından ayrılmasına hükmedilen ortağın ayrılma payının muaccel olması ve buna bağlı olarak alacağını şirketten talep edebilmesi için TTK'nın 642. maddesindeki koşulların oluşması gereklidir. Bu koşulların sağlanamaması halinde, ayrılan ortağın alacağı mevcut olsa bile, bunu şirketten talep etmesi mümkün olmayacaktır⁸⁶⁴. Bununla birlikte, ayrılma akçesinin muacceliyet koşullarının oluşmayacağını bildiği halde, haklı sebeple çıkarma davası açan şirketin talebi ise, dürüstlük kuralına aykırılık nedeniyle reddedilmeli, yahut şirketin sözleşmede öngörülen sebeplere dayanarak çıkarma kararı alması halinde, çıkarılan ortağın talebi üzerine iptal edilmelidir⁸⁶⁵. Çıkma davası açan ortağın iyiniyetli olmadığını ileri sürüdüğü hallerde, TTK'nın 376 ve 377. maddesinde öngörülen süreçler bekletici mesele yapılmalıdır (HMK m. 165). Bu durumda, bilirkişi incelemesi sonucunda şirketin tasfiyesine karar verilmesi gerektiği takdirde alacaklıların ve diğer ortakların menfaatlerinin zarar görmemesi için çıkma davasının reddine karar verilmelidir⁸⁶⁶.

IV. ÇIKMA VE ÇIKARILMANIN DİĞER HUKUKİ SONUÇLARI

A. ORTAK SIFATININ KAYBI VE BUNA BAĞLI HAKLARIN VE YÜKÜMLÜLÜKLERİN AKİBETİ

Limited şirket ortağının şirketten çıkması veya çıkarılmasının temel sonucu, iç ilişkide hüküm ve sonuçlarını doğurması ile birlikte ortaklık sıfatı ve buna bağlı olan tüm hak ve yükümlülüklerin ayrılan ortak yönünden sona ermesi ve ayrılma akçesi alma hakkı yanında, tahakkuk etmiş kâr hakları, tali edim mükellefiyetlerinden doğan ek

⁸⁶³Aksi yönde bir Yargıtay kararında ise, şirketin aktiflerinin çıkarılmak istenen ortağın ayrılma payını ödemeye yeterli olmadığı, bu durumda kalan ortakların tümünün muvafakati ile bunların paylarının devralınması durumunda çıkarma kararı vermek mümkün ise de, muvafakatin mevcut olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yargıtay 11. HD, 07.11.2006, E. 2005/8143, K. 2006/11375 (Yıldırım, op.cit., s. 283).

⁸⁶⁴Yıldırım, op.cit., s. 74.

⁸⁶⁵Cenkci, op.cit., s. 41.

⁸⁶⁶Aker, op.cit., s. 91.

karşılıkları kullanılmak üzere şirkete bırakılan şeylere ilişkin talep haklarına sahip olmasıdır⁸⁶⁷. Ancak, ortaklık mevki ve ortak sıfatı birbirinden farklıdır. Sermaye şirketlerinde ortağın ayrılmasıyla esas sermaye payı ortadan kalkmaz. Esas sermaye payı ancak sermayenin azaltılması yoluyla yok edilebilir⁸⁶⁸.

TTK'nın 642. maddesine göre, şirket ayrılan ortağın esas sermaye payı üzerinde sadece payın bizzat şirket tarafından iktisap edilmesi, devri ya da itfası yönünde tasarrufta bulunmaya yetkilidir. TTK 642/1. fıkrada sayılan durumlar gerçekleşene dek, ayrılan ortağın esas sermaye payı sahiptir ve bu paylara ilişkin hak ve yükümlülükler donmaktadır⁸⁶⁹. Payın sahiptir olduğu süre boyunca, bu pay üzerinde tasarruf yetkisi şirkete aittir⁸⁷⁰. Ayrılan ortağın paylar üzerinde tasarruf yetkisi kalmayacağından, kural olarak ortaklığa bağlı hakları ve yükümlülükleri sona erer. Ancak bu durum, ortak ile şirket arasındaki ilişkinin her zaman tamamen sonlanacağı anlamına gelmez. Bazı hallerde hak ve yükümlülüklerin niteliği gereği ortak ve şirket arasındaki ilişki devam edebilir.

1. Hakların Akıbeti

Kural olarak, limited şirket ortağının ortak sıfatının sona bulmasıyla birlikte tasfiye payı alacağı veya yeni pay alma gibi ortaklığa bağlı hakları da sona erer. Ortağın ayrılma payının ödenmemesi, ortaklıktan doğan hakların devam edip etmemesinde önem taşımaz⁸⁷¹. Ancak bazı hallerde bazı hakların ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra da varlığını bir süre için devam ettirmesi mümkündür. Örneğin, kâr payı alma hakkı yönünden böyle bir durum söz konusu olabilir⁸⁷². Ortağın hissesine düşecek kâr

⁸⁶⁷Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 78.

⁸⁶⁸Yıldırım, op.cit., s. 285; Aker, op.cit., s. 80. Benzer şekilde, Ömer Teoman, "Limited Ortaklığın Edindiği Kendi Paylarından Doğan Hak ve Borçlar ve Edinmenin Diğer Bazı Sonuçları", *Tüm Makalelerim Cilt I-II*, İstanbul: 12 Levha Yayıncılık, 2012, s. 171 vd.

⁸⁶⁹Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 92; Yıldırım, op.cit., s. 284; Esra Ceneci, "Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağın Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4 (2018), s. 11.

⁸⁷⁰Yıldırım, op.cit., s. 285. Aksi yöndeki görüşe göre ise, ayrılan ortağın şekli olarak pay sahipliği devam edeceğinden, payın sahiptir kalması söz konusu değildir. Bu durumda da, ayrılan ortağın payı üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi şirkete aittir. Ancak, ortağın şekli olarak pay sahipliğinin devam edeceğinin kabul edilmesi, ayrılanın bir bütün olarak gerçekleşeceği ilkesine aykırıdır (Yıldırım, op.cit., s. 285).

⁸⁷¹Yıldırım, op.cit., s. 290. 6762 sayılı TTK dönemi yönünden aksi görüş için bak. Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 91, 92.

⁸⁷²Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 264; "Davanın niteliği gereği, davalı şirketin karar tarihine en yakın tarihteki öz varlığı ile mali tabloları gözetilip çıkma payı ve genel kurulca dağıtılmasına

payınının muaccel olması için finansal tabloların genel kurulda onaylanması ve genel kurul tarafından kâr dağıtılmasına karar verilmesi gerekir. Ortağın çıkma veya çıkarılmasından önce genel kurulda karara bağlanarak muaccel hâle gelen kar payı ortaklık sıfatının sona ermesiyle ortadan kalkmayacağından, şirket tarafından ortağa ödenmesi gereklidir⁸⁷³. Bu şekilde, mali nitelikli bazı hakların, alacak hakkına dönüşerek ortaklık sıfatından ayrılabilmesi ve ortaklık sıfatının sona ermesiyle buna bağlı hakların da sona ereceği kuralı yönünden bir takım istisnaların meydana gelmesi söz konusu olmaktadır. Şirketi denetleme, şirkete katılma, bilgi alma gibi idari nitelikli haklar ise ortaklık sıfatının sona ermesiyle birlikte ortadan kalkar. Ancak, bunun da bir istisnası olarak, ayrılma akçesinin tamamını ayrılma ile birlikte alamayan ve ayrılma akçesi TTK m. 642/3'e göre alacak kaydedilen ortağın, ortaklık sıfatı sona erdikten sonra da kendisine ödenecek ayrılma akçesinin karşılanması için gerekli olan kârın elde edilip edilmediğini bilgi alma hakkına dayanarak bağımsız denetçilerden veya müdürlerden sorabilmesi gösterilebilir⁸⁷⁴.

Esas sermaye payına tanınan imtiyazlar paya bağlı olduğundan, ortağın şahsından bağımsızdır. Bu imtiyazlar ortağın ayrılması sonucunda payı devralana geçer⁸⁷⁵. Ortağın şahsına tanınan akdi haklar ise ortak sıfatına bağlı olduğundan, ortağın ayrılmasıyla sona erer⁸⁷⁶.

Ortak, şirket ile şirket sözleşmesi haricinde başka sözleşmeler de yapabilir. Bu sözleşmelere bağlı hak ve yükümlülükler borçlar hukuku karakterli olduğundan, paya bağlı değildir. Bu nedenle ortağın ayrılmasıyla birlikte, kendiliğinden payı devralan ortağa geçmez veya sona ermezler⁸⁷⁷. Aynı şekilde, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan talep hakları da ortağın ayrılmasından etkilenmez⁸⁷⁸.

karar verilmişse çıkma payından ayrı olarak kâr payı alacağını hesaplanması zorunludur."Yargıtay 11. HD, 09.11.2015, E. 4748, K. 11693 (Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3143); Yıldırım, op.cit., s. 290.

⁸⁷³Yargıtay TD, 08.02.1968, E. 1968/374, K. 1968/758 (Çevik, op.cit., s. 245; Eriş, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, 2014, s. 3156).

⁸⁷⁴Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, s. 570.

⁸⁷⁵Yıldırım, op.cit., 291.

⁸⁷⁶ibid.

⁸⁷⁷ibid., s. 300. Ortağın yükümlülüğü ancak ortak sıfatına bağlı hakların kullanılması suretiyle yerine getirilebilecek nitelikteyse, ortağın bu yükümlülüğü yerine getirmesi mümkün olmayacağından, ortağın ayrılmasıyla sona erer (ibid., s. 301).

⁸⁷⁸ibid., s. 301.

2. Yükümlülüklerin Akıbeti

Ortak sıfatının sona ermesiyle birlikte, kural olarak ortakların yükümlülükleri ve ortak sıfatının gereği “*affectio societatis*”in kendisine yüklediği borçları ortadan kalkar⁸⁷⁹. Ancak, bu kuralın da istisnaları bulunmaktadır. Örneğin ek ödeme yükümlülüğü paya bağlı olduğundan, payın devriyle birlikte, ek ödeme yükümlülüğü de devralana geçer⁸⁸⁰. Bunun yanında, ortağın ayrılmasının ticaret siciline tescilinden itibaren iki yıl içerisinde şirket iflas etmesi ve payı devralan ortağın ödeme güçsüzlüğü içinde olması halinde, ayrılan ortak ek ödeme yükümlülüğü talep edilebilir (TTK m. 604)⁸⁸¹. Ortağın ayrılmasının ardından ek ödeme yükümlülüğünde artırım yapılırsa, ayrılan ortak bundan etkilenmez⁸⁸². Şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme yükümlülüğü şartlarının oluşup ortaklarca yerine getirilmesinin ardından, ek ödemeyi gerektiren koşulların ortadan kalkması durumunda kısmen veya tamamen ortağa geri verilmesi gerekir⁸⁸³. Eğer, henüz geri ödeme yapılmadan ortak sıfatı sona ermişse, ek ödemelerin geri ödenmesi daha sonra gerçekleşir⁸⁸⁴. Kural olarak, yan edim yükümlülüğü de paya bağlı olduğundan, yan edim yükümlülüğü payı devralana geçer. Ancak, yan edim yükümlülüğünün yerine getirilmesi bakımından ayrılan ortağın kişiliği büyük önem taşıyorsa, ortağın ayrılmasıyla birlikte yan edim yükümlülüğü de sona erer⁸⁸⁵. Çıkma ve çıkarılmanın şirket sözleşmesiyle düzenlendiği hallerde, sözleşmede, yan edim yükümlülüklerinin ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra belli bir süre daha devam edebileceği düzenlenebilir. Şirket sözleşmesinde, yan edim yükümlülüğünün ayrılma akçesinden mahsup edileceği de düzenlenebilir⁸⁸⁶.

⁸⁷⁹Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, s. 2260.

⁸⁸⁰Yıldırım, op.cit., s. 295.

⁸⁸¹Mehaz İsvBK 795d hükmünde bu süre üç yıldır. TTK'nın 604. maddesinin gerekçesinde, sürenin üç yıla çıkarılmasının menfaatler dengesine uymadığı, kurumu amacından saptırdığı ve bu araçtan yararlanmak isteyen şirketleri caydırabileceği sonucuna varıldığı ifade edilmiştir.

⁸⁸²Yıldırım, op.cit., s. 296. Mehaz İsvBK 795d hükmünde bu husus açıkça ifade edilmiştir. TTK'nın 604. maddesinin gerekçesinde de, ayrılan ortağın katılma, önerme ve oy verme hakkına sahip olmadığı bir genel kurulun kararı ile bağlı olmasının zaten hukuken açıklanamayacak olması nedeniyle, mehaz kanundaki bu hükmün, TTK'ya alınmadığı belirtilmiştir.

⁸⁸³Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, s. 2281.

⁸⁸⁴Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 140.

⁸⁸⁵Yıldırım, op.cit., s. 298.

⁸⁸⁶Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 140. Aksi yöndeki görüşe göre ise, şirket sözleşmesiyle ortak ayrıldıktan sonra da yan edim yükümlülüğünü yerine getireceği öngörülse dahi, bu hüküm ayrılan ortak için bağlayıcı değildir. Ancak, şirket sözleşmesindeki bu hükmün tahvil yoluyla

Sadakat yükümlülüğünün ortak sıfatına bağlı olduğundan, ortak sıfatının sona ermesiyle sadakat yükümlülüğü de ortadan kalkar⁸⁸⁷. Ayrılan ortağın sır saklama yükümlülüğü ise, dürüstlük kuralı gereğince (TMK m. 2), ayrıldıktan sonra da devam eder⁸⁸⁸. Ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra sır saklama yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda, haksız rekabet hükümleri veya genel hükümlere göre uyuşmazlık çözülebilir. Limited şirkette yasal olarak müdürler için rekabet yasağı öngörülmüştür. Müdür olmayan ortaklar için ise, şirket sözleşmesinde öngörüldüğü takdirde rekabet yasağı söz konusu olur. Ortak müdür ise, rekabet yasağına tabidir (TTK m. 626/2). Şirket sözleşmesinde öngörülecek rekabet yasağının sınırlarının net olarak çizilmesi yerinde olacaktır. Şirket sözleşmesinde, rekabet yasağının ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra belirli bir süre daha devam edeceği, ortağın ticari ve mesleki faaliyetlerini dürüstlük kurallarına veya kişiliğin korunması ilkesine aykırı olacak şekilde sınırlamamak kaydıyla düzenlenebilir⁸⁸⁹. Aksi takdirde, ortağın ayrılmasıyla rekabet yasağı da sona erer⁸⁹⁰.

Ayrılan ortak, şirketin ayrılma tarihinden önce doğmuş kamu borçlarından, borcun ödenmesi gereken zamanda ortak olan kişiyle birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır (AATUHK m. 35).

Şirketin borçlu olduğu bir sözleşmenin kefil olan ortağın çıkması veya çıkarılması, aksi kefalet sözleşmesinde öngörülmedikçe, kefaleti sona erdirmez. Ortağın kefil bulunduğu sözleşmenin limiti doluncaya kadar, yahut süreli ise süresi bitene kadar bu sözleşmeden doğan kefalet sorumluluğu devam edecektir. Kural olarak kefil geçerli bir kefalet sözleşmesinin kurulmasından sonra tek taraflı olarak kefaletini geri alamaz⁸⁹¹. Bu nedenle çıkan yahut çıkarılan ortağın karşı tarafa, artık kefil sıfatını

normal bir borçlar hukuku sözleşmesi hükmü gibi, geçerli hale getirilmesi mümkündür (Yıldırım, op.cit., s. 298).

⁸⁸⁷Yıldırım, op.cit., s. 292.

⁸⁸⁸ibid; Baştuğ, *Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma*, s. 76, 77.

⁸⁸⁹Gözüyeşil, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, s. 141.

⁸⁹⁰Yıldırım, op.cit., s. 293.

⁸⁹¹Öte yandan TBK'nın 599. maddesine göre, borçlunun mali durumunun önemli ölçüde bozulması veya mali durumunun kefalet sırasında kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü olduğunun ortaya çıkması halinde kefaletten dönmek mümkündür. Ancak ticari uygulamada genellikle, kefil, kredi sözleşmesi kurulurken, anılan hükümlerle kendisine kefaletten kurtulma olanağı veren haklardan peşinen feragat etmektedir. TBK'nın 599. maddesi emredici nitelikte olmadığından, böyle bir feragat hukuken geçerli kabul edilmektedir. Bkz. Yargıtay HGK, 23.10.2002, 19-866/845 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uvyap.gov.tr, E.T. 04.12.2019).

taşımadığına dair bildirimde bulunması halinde, bu bildirim akdin diğer tarafınca açıkça kabul edilmedikçe hukuki sonuç doğurmaz⁸⁹².

⁸⁹²Bkz. Yargıtay 19. HD, E. 2014/5061, K. 2014/8855; E. 2011/4665, K. 2011/15015; E. 2016/637, K. 2016/9268; E. 2012/1033, K. 2012/2329 (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, www.uyap.gov.tr, E.T. 04.12.2019).

SONUÇ

6762 sayılı TTK'da limited şirket ortağının çıkması ve çıkarılması tek maddede hüküm altına alınmıştı (m. 551). 6102 sayılı TTK'da, bu konuda bazı boşluklar doldurulmuş ve yeni hükümlere yer verilmiştir. Çıkma ve çıkarma kurumları farklı maddeler altında düzenlenmiştir. Haklı sebeple şirketin feshini talep etme hakkı ise ayrıca TTK'nın 636. maddesinde düzenlenmiştir. 6102 sayılı TTK ile birlikte, sözleşmesel çıkarma (TTK m. 640/1), ayrılma akçesinin hesaplanma ve ödenme biçimi (TTK m. 641 ve 642), haklı sebeple çıkma davasında alınacak tedbirler (TTK m. 638/2), çıkarma kararına karşı iptal davası (TTK m. 640/2) ile çıkmaya katılma kurumu (TTK m. 639) kanundaki yerini almıştır.

Çıkma (*Austritt*), ortağın kendi iradesiyle şirketle ilişkisini kesmesi ve ortak sıfatının sona ermesi olarak tanımlanabilir. TTK'nın 638. maddesinde, limited şirkette şirket sözleşmesine konulacak hükümlerle ortaklara şirketten çıkma hakkı tanınabileceği ve bu hakkın kullanılmasının belli şartlara bağlanabileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, şirket sözleşmesinde ortaklara çıkma hakkı tanınmasa da, haklı sebebin varlığı halinde her bir ortağa şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açma hakkı tanınmıştır. Çıkma hakkının esas sözleşmede düzenlenmesi halinde ayrılma akçesinin farklı bir şekilde serbestçe düzenlenmesi mümkündür (TTK m. 641/2). Şirket sözleşmesinde çıkma hakkı bazı ortaklara tanınarak bazı ortaklara tanınmayabilir. Sözleşmede öngörülen çıkma sebeplerinin, yasal çıkma hakkının kullanılması için gerekli olan haklı sebep niteliğini taşıması gerekli değildir. Ortaklar şirket sözleşmesine koyacakları düzenleme ile çıkma bildirimini birtakım süre, şekil veya prosedür şartlarına tabi kılabilirler.

Şirket sözleşmesinde çıkma hakkına şirketin kuruluş aşamasında yer verilebileceği gibi, daha sonra usulüne uygun şekilde yapılacak bir esas sözleşme değişikliği ile de sözleşmede çıkma hakkı öngörülebilir. Aynı şekilde, usulüne uygun şekilde gerekli nisapla yapılacak bir esas sözleşme değişikliği ile ortaklar lehine daha önce sözleşmede öngörülmüş çıkma hakkının kaldırılması mümkündür. Kanaatimizce, aksi şirket sözleşmesinde öngörülmemişse, bunun için ayrıca ilgili ortakların muvafakatinin alınması gerekli değildir.

Çıkma bildiri ile çıkan ortak ve şirket arasındaki mevcut hukuki ilişki, o andan ileri dönük olarak (ex nunc) ortadan kalkar. Ortağın şirket sözleşmesindeki sebebe dayalı olarak çıkma hakkını kullanması halinde söz konusu sebebin gerçekten gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin şirket ve ayrılan ortak arasında uyuşmazlık ortaya çıkabilir. Bu durumda, çıkma şartlarının oluşmadığını düşünen şirket, ayrılan ortağın dayandığı sebebin geçersizliğine ilişkin tespit davası açabilir. Mahkemenin kararı geriye etkili ve açıklayıcı nitelik taşımaktadır.

Şirket sözleşmesinde çıkma hakkı düzenlenmemiş olsa da, kanuna göre her ortak, haklı sebeplerin varlığı halinde şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir (TTK m. 638/2). Haklı sebebe dayanarak çıkma davası açma hakkı emredici nitelikte olduğundan, esas sözleşmeyle bu hakkın kullanılmasının sınırlandırılması veya tamamen kaldırılması mümkün değildir. Haklı sebeple çıkma davasının maddi hukuka ilişkin koşulu haklı sebebin bulunmasıdır. Haklı sebebin her somut olayda farklı şekilde ortaya çıkabilecek olması ve bütün hukuki ilişkilerde geçerli olacak bir tanımının yapılmasının mümkün olmaması nedeniyle, kanun koyucu haklı sebebi tanımlamaktan bilinçli olarak kaçınmıştır. Doktrinde ve yargı kararlarında yapılan tanımlar değerlendirildiğinde, haklı sebep şirket sözleşmesinin yapıldığı anda mevcut bulunan şahsi ve maddi koşulların değişmesi sonucu şirket ilişkisini temelinden sarsan, şirketin amacının gerçekleşmesini ve şirket ilişkisinin devamını objektif olarak imkânsızlaştıran veya güçleştiren, ilgili ortağın şirkette kalmasını o ortak için katlanılmaz hale getiren durum olarak ifade edilebilir. Somut olayın şartlarını değerlendirerek hangi sebebin haklı sebep olduğunu belirlemek hakim takdir yetkisi kapsamındadır. Limited şirkette şirketin feshi ve ortağın çıkması yönünden hangi hallerin haklı sebep teşkil ettiği hususunda doktrinde ve yargı kararlarında örnekler verilmektedir. Doktrinde, TTK m. 245'te kollektif şirketin sona ermesi ile ilgili öngörülmüş olan haklı sebeplerin, kıyasen limited şirket için de uygulanabileceği kabul edilmektedir.

Haklı sebep ayrılmak isteyen ortakların şahsından, şirketten, ortaklar arası ilişkilerden veya kişiliklere bağlı olmayan maddi olgulardan kaynaklanabilir. Önemli

olan husus, böyle bir olayın ortaya çıkması durumunda şirket ilişkisinin devamının objektif olarak çekilmez bir hal oluşturmasıdır. Haklı sebebin meydana gelmesinde davacı ortağın zarar görmüş olması yahut doğrudan zarar tehlikesi altında kalması zorunlu değildir. Aynı şekilde, kural olarak, bir ortağın haklı sebeple çıkma talebinde bulunabilmesi için tamamen kusursuz olması veya diğer ortakların kusurlu olması gerekli değildir. Bunun yanında, haklı sebebin oluşumunda, kusursuz ortağın kusurlu ortaklar tarafından şirketten çıkarılması dürüstlük kuralına (TMK m. 2) aykırı olacağından, diğer ortakların kusurunun bulunması, davacı ortağın lehine olacak şekilde hakim tarafından dikkate alınmalıdır. Aynı şekilde, kural olarak, kusuru veya kasıtlı davranışıyla haklı sebebe neden olan ortağın, çıkma hakkını kullanamayacağı kabul edilmelidir.

Şirket sözleşmesinde pay devri yasaklanmış veya genel kurul devre onay vermeyi reddetmişse ortağın TTK m 638/2 gereğince haklı sebeple çıkma davası açma hakkı saklıdır (TTK m. 595/5, mehaz İsvBK 786/3). Ancak, payın devrini engelleyen bu iki durum, bizatihi haklı sebep teşkil etmez.

Çıkma davasında mahkemenin vereceği karar bozucu yenilik doğurucu (inşai) nitelikte ve ileriye etkilidir. Şirket sözleşmesinde söz konusu uyuşmazlığın hakem tarafınca çözümleneceğinin kaydedilmesi mümkündür.

Haklı sebeple çıkma davasının davacısı çıkma arzusundaki şirket ortağıdır. Bu husus dava şartı olduğundan, davacının bu sıfatının yargılamanın başından sonuna kadar devam edip etmediği mahkeme tarafından re'sen dikkate alınmalıdır. Dava açıldıktan sonra davacı ortağın payın devri veya cüzi halefiyet yoluyla başka bir kişi tarafından devralınması halinde, devralan kişi açılan davaya devam edemez. Dava, limited şirketin tüzel kişiliğine karşı açılır. Şirket de karşı dava açarak davacı ortağın şirketten çıkarılmasını talep edebilir.

Şirketten çıkmanın başka bir yolu olarak çıkmaya katılma, hukukumuzda 6102 sayılı TTK ile getirilmiştir (TTK'nın 639). Çıkmaya katılma kurumunun (*Anschlussaustritt*) kaynağı İsviçre mevzuatıdır (İsvBK 822a). Buna göre, ortaklardan birinin şirket sözleşmesindeki hükme dayanarak çıkma talep etmesi veya haklı sebeplerden dolayı dava açması halinde, müdürlerin bu durumdan diğer ortakları

haberdar etmesi üzerine, diğer ortaklardan her biri, haberin kendisine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde, sözleşmede belirtilen haklı sebebin kendisi için de geçerli olması nedeniyle çıkmaya katılacağını müdürlere bildirerek çıkmaya katılabilir veya kendisi dava açarak haklı sebeple çıkma davasına katılabilir (TTK m. 639). Hakim, çıkma sebeplerinin gerçekleşip gerçekleşmediği her davacı ortak açısından ayrıca değerlendirerek kararını verir. Haklı sebeple çıkma davasına katılma hakkı şirket sözleşmesi ile sınırlandırılmaz. Tüm ortakların çıkmaya katılma talebinde bulunması, şirketin feshi iradesini yansıtır. Kanunda çıkma için öngörülen katılma kurumunun, çıkarılma için düzenlenmemiş olması sebebiyle, bir ortağın çıkarılması durumunda TTK'nın 639. maddesi uygulanamaz.

Ortaklardan biri şirket sözleşmesindeki hükme istinaden çıkmak istediğinde, sözleşmesel çıkma hakkının şartları kendileri yönünden gerçekleşen diğer ortaklar da çıkmaya katılabilir. Ancak, çıkmaya katılacak ortakların şirket sözleşmesindeki daha önce ileri sürülmüş olan aynı sebebe dayanmalarının zorunlu olup olmadığı veya haklı sebeple çıkma davasına katılacak ortakların çıkma talebinde bulunan ortakla aynı haklı sebebe dayanmalarının gerekli olup olmadığı sorununun çözümü, yargı kararlarına ve doktrine bırakılmıştır. Kanaatimizce önemli olan, katılan her bir ortağın ileri sürebileceği, kendisi açısından şirketten ayrılmasına olanak sağlayan bir haklı sebebin veya sözleşmesel sebebin bulunmasıdır. Bu nedenle, TTK'nın 638. maddesi kapsamında herhangi bir çıkma nedeninin çıkan veya çıkmaya katılan ortaklar bakımından gerçekleşmesinin yeterli olduğu kabul edilmelidir.

TTK'nın 638/2. fıkrasına göre, mahkeme talep üzerine dava süresince davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebilir. Söz konusu hüküm İsvBK m. 824'ten alınmıştır. İsvBK'da tedbir talep etme olanağı ortağın şirketten ayrılması (*Ausscheiden*) için öngörülerek, hem çıkma (*Austritt*) hem çıkarma (*Ausschluss*) davası için düzenlenmişken; TTK'da tedbir talep etme imkanı, yalnızca haklı sebeple çıkma davası için öngörülmüştür. Haklı sebeple çıkarma davasında da Hukuk Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümlerine dayanılarak (HMK m. 389 vd.) ihtiyati tedbir talep edilmesi mümkündür.

Şirket sözleşmesinde çıkma hakkı tanınmasa veya çıkma için haklı bir sebep gerçekleşmese dahi, çıkma talebinde bulunan ortağın, diğer bütün ortakların oybirliğiyle alacakları kararla şirketten ayrılabilceği kabul edilmelidir.

Ortağın sözleşmesel sebeple veya haklı sebeple çıkarılmasını düzenleyen TTK m. 640'ın kaynağı İsvBK 823 hükmüdür. Çıkarma, sürekli bir borç ilişkisi meydana getiren şirket sözleşmesinin, çıkarılan ortağın iradesi hilafına ve şirket tarafından veya yargı kararıyla son erdirilerek şirketle ilişkisinin kesilmesi olarak tanımlanabilir. İki ortaklı bir limited şirkette, ortaklardan biri şirketin kendisi ise, şirket diğer ortağı ortaklıktan çıkaramaz (TTK m. 574/3). Limited şirket ortak sıfatıyla hiçbir çıkarma oylamasına katılamaz (TTK m. 612/4).

Şirket ilişkisinde açıklığın ve hukuk güvenliğinin sağlanması ve böylece ortakların hangi hallerde çıkarılacaklarını bilerek hareket etmeleri için, şirketin kuruluş aşamasında, esas sözleşmeye çıkma ve çıkarmaya yönelik düzenlemelerin, özellikle somut çıkarma sebeplerinin ayrıntılı olarak konulması faydalı olacaktır. Çıkarma sebepleri kuruluş aşamasında şirket sözleşmesinde düzenlenebileceği gibi daha sonra da alınacak bir genel kurul kararıyla şirket sözleşmesine getirilebilir. Ancak, çıkarma sebeplerinin sonradan şirket sözleşmesine konulmasına ilişkin sözleşme değişikliği, sermayeyi temsil eden tüm ortakların genel kurul toplantısında oy birliğiyle karar almasıyla mümkündür (TTK m. 621/3).

Sözleşmesel çıkarma ancak belirli bazı sebeplere bağlı olarak düzenlenebilir. Ortak herhangi bir sebebe dayanmadan genel kurul kararıyla şirketten çıkarılamaz. TTK'nın 638. maddesine göre, ortakların herhangi sebep göstermeden şirketten çıkabilmeleri konusunda sözleşmeye hüküm konulabilir. Fakat, kanunda çıkarma için böyle bir düzenleme yapılmamıştır. Şirket sözleşmesine konulabilecek çıkarma sebeplerini sınırlı şekilde saymak mümkün değildir. Açık olmayan, genel nitelikte çıkarma sebepleri bulunduğu anda, bu hükümler çıkarılmak istenen ortağın lehine olacak şekilde dar yorumlanmalıdır. Şirket sözleşmesine konulacak çıkarma hükümleri, objektif, adil, şirketin menfaati için gerekli ve eşit işlem ilkesine uygun olmalıdır.

Şirket sözleşmesinde yer alan, şirketin çıkarma hakkının tamamen yasaklanması, önemli ölçüde sınırlandırılması veya çıkarmanın çıkarılacak ortak bakımından adil

olmayacak şekilde aşırı genişletilmesini içeren hükümler yahut hiçbir sebebe bağlı olmaksızın çıkarmanın serbestçe uygulanabileceği şeklindeki düzenlemeler geçersizdir.

Şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplerden dolayı ortağın şirketten çıkarılması konusunda karar alınması genel kurulun devredilemez yetkilerindedir (TTK m.616/f). İki kişilik limited şirketlerde, tek ortağın bu nisabı tek başına sağlayabilmesi halinde, diğer ortağın çıkarılmasına karar verilebilir.

Sözleşmesel sebebe veya haklı sebebe dayalı olarak şirketten çıkarılmak istenen ortağın, ilgili genel kurula katılmasının ve oy kullanmasının mümkün olup olmadığı konusunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Kanaatimizce, şirket sözleşmesine dayalı çıkarma veya haklı sebeple çıkarma halinde, çıkarılacak ortak ilgili genel kurul kararının alınmasında oy hakkına sahiptir.

Kanunda, ayrıca, genel kurul kararıyla şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplerden dolayı çıkarılan ortağa, çıkarma kararının iptalini dava etme hakkı tanınmak suretiyle güvence sağlanmıştır. Hükme göre, çıkarma kararına karşı ilgili ortak, kararın noter aracılığıyla kendisine bildirilmesinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilir. Bu nedenle genel kurulda alınan çıkarma kararının ortağa noter aracılığıyla bildirilmesi gereklidir. Ortağın iptal davası açma hakkı şirket sözleşmesiyle sınırlandırılmaz. Ancak, dava açma hakkının somut olarak doğmasının ardından, bu haktan feragat etmek mümkündür. Çıkarma kararının durdurulmasına dair tedbir kararı verilmediği sürece, genel kurulda alınan çıkarma kararı mahkeme tarafından iptal edilene kadar, ortağın ortak sıfatı kalkar. Açılan iptal davasında, dava şartlarının bulunup bulunmadığı ve çıkarma sebeplerinin gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılır. Bunun yanında mahkeme, şirket sözleşmesindeki ilgili hükümlerin TBK ve TMK bağlamında genel hukukun emredici hükümlerine uygunluğunu denetleyecektir. Mahkemenin kararı açıklayıcı niteliktedir. Dava reddedilirse, ortak bozucu yenilik doğuran bir nitelik taşıyan genel kurul kararının kendisine ulaştığı tarihte şirketten çıkmış olur.

Ortağın çıkarılmasını gerektiren haklı sebepler bulunduğu takdirde şirket haklı sebeple çıkarma davası açma imkanına sahiptir (TTK m. 640/3). Böylece, ortaklardan

birisi şirketi sona erme tehlikesi ile karşı karşıya bıraktığı takdirde, diğer ortaklara ilgili ortağı çıkararak şirketi devam ettirme imkanı tanınmıştır.

Haklı sebeplere dayanılarak ortağın şirketten çıkarılmasını dava etme hakkı şirkete tanınmıştır. Bu hakkın kullanılıp kullanılmaması şirketin takdirindedir. Dolayısıyla, ortağın alacaklılarının ortağın çıkarılması hususunda şirketi zorlaması hukuken mümkün değildir. Eşit işlem ilkesi, genel kurulun takdir yetkisinin sınırını oluşturur. Aynı sebebe dayanarak bir ortak için çıkarma talep ederken, diğer ortak için daha hafif bir çözüm öngörülmesi eşit işlem ilkesine aykırıdır.

Ortağın şirketten haklı sebeple çıkma hakkı gibi, şirketin haklı sebeplere dayanarak ortağı çıkarma hakkı da, sözleşme ile bertaraf edilemez. Ancak, haklı sebebe dayalı hakların kullanılması, bu hakların yöneldiği amaca ulaşılması güçleştirilmeden, başka bir deyişle hakkın özüne dokunulmadan birtakım şartlara bağlanabilir.

Haklı sebep kavramı hakkında haklı sebeple çıkma yönünden geçerli olan ilkeler, haklı sebeple çıkarma için de geçerlidir. Çıkarılma için haklı sebep olabilecek olaylar değerlendirilirken, ilişkinin “çekilmez” hale gelip gelmediğine dikkat edilmelidir. Şirket ilişkisinde ortağın yasal haklarını kullanması, örneğin karşı dava açarak haklı taleplerini ileri sürmesi, bir ortağın şüphesine yol açan bir konuda müdürler aleyhine ihbar ve şikayette bulunması, çekimser kalması, müdürlerden açıklama istemesi veya müdürleri eleştirmesi kural olarak çıkarılmasını gerektirecek bir haklı sebep olarak kabul edilemez. Ancak, ortağın çoğunluk kararının uygulanmasını sistematik şekilde engellemesi, şirkete karşı kötü niyetle dava açması ve bunları inatla devam ettirmesi haklı sebep oluşturabilir.

Çıkarma sebebinin oluşması için zarar meydana gelmesi veya ilgili ortağın kusurunun bulunması zorunlu değildir. Ancak bazı durumlarda, haklı sebebin takdirinde meydana gelen zararın bulunup bulunmadığı önem taşıyabilir. Aynı şekilde, ortağın kusurlu olması, haklı sebebe bağlı sonuçların gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirilirken hakimin takdir yetkisini etkileyebilir. Haklı sebep eğer birden fazla ortağın şahsı üzerinde aynı ağırlıkta mevcut ise, sadece bir ortağın söz konusu haklı sebebe dayanılarak çıkarılması, diğer bir başka ortak içinse daha hafif bir çözüm öngörülmesi eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil eder. Yahut somut olayın şartlarına göre,

diğer ortakların kusurlu davranışı, ortağın çıkarılması için ileri sürülen haklı sebebi ortadan kaldıracaktır.

Çıkmadan farklı olarak, limited şirket ortağının TTK m. 640/3 çerçevesinde çıkarılabilmesi için, çıkarılacak ortağın şirkette kalmasını diğer ortaklar yönünden katlanılamaz kılan sebebin bu ortağın şahsi alanında gerçekleşmesi, başka bir deyişle ortağa yüklenebilmesi gerekir. Örneğin, devletin iktisadi politikaları nedeniyle şirketin amacına ulaşamaz duruma gelmesi gibi ortağa isnat edilemeyen nedenlerle bir ortağın çıkarılması mümkün değildir.

Haklı sebeple çıkarma davasında, bu yönde usulüne uygun genel kurul kararının bulunması dava şartıdır. Birden fazla ortağın çıkarılması için dava açılacaksa genel kurulda çıkarılmak istenen her ortak için ayrı ayrı karar alınmalıdır. Genel kurul tarafından alınan kararda haklı sebebin ne olduğu açıkça belirtilmelidir. Dava sırasında genel kurul kararında belirtilen haklı sebebin haricinde başka bir haklı sebep eklenerek ortağın çıkarılması talep edilemez. Kanunda öngörülen sistem gereği, sermaye payı ve oy hakkı olarak yeterli çoğunluğu sağlayamayacak ortakların, çıkarılması için haklı sebeplerin bulunduğu bir ortağın çıkarılmasını mahkemeden talep edebilmek için gereken genel kurul kararını almaları mümkün değildir. Bu durumda azınlığı oluşturan ortaklar şirketten çıkma veya şirketin feshini talep etme yoluna başvurabilirler. Çıkarma hakkı doğduktan sonra, bu haktan açık veya zımni olarak feragat edilebilir. Feragat halinde, artık çıkarma hakkı kullanılamaz. Çıkarma sebebinin öğrenilmesinden itibaren ilgili ortağın açık veya örtülü olarak affedilmesi veya uzun süre çıkarılma hakkının kullanılmaması, zımni feragat olarak kabul edilmelidir. İki ortaklı limited şirketlerde gerek şirket sözleşmesine dayalı olarak gerek dava yoluyla diğer ortağı çıkarmak isteyen ortak, oy hakkı ve paylarının sermayeye oranı itibarıyla yeter sayı şartını yerine getirebilmesi halinde, tek başına karar alarak haklı sebeple çıkarma davası açabilir. Çıkarılmak istenen ortağın, çıkarılmasıyla ilgili genel kurul toplantısına katılarak oy kullanması mümkündür.

Çıkarma kararı usulüne uygun olarak alınmamış ise, çıkarılan ortak mahkemeden bu kararın iptalini talep edilebilir (TTK m. 622 atfıyla m. 445). Söz konusu davayı sadece çıkarılan ortak değil, 446. maddede belirtilen diğer kişiler de

açabilir. Mahkemenin vereceği iptal kararı bozucu yenilik doğuran bir hüküm niteliğinde olduğundan, geriye yürür ve genel kurul kararını ortadan kaldırır.

Haklı sebeple çıkarma davasının davacısı şirketin tüzel kişiliğidir. Ortaklar haklı sebeple çıkarma davası açamaz. Çıkarma davasında haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini ispat yükü davacı şirket üzerindedir. Çıkarılmak istenen ortaklar, çıkarılma davasında karşı dava açarak şirketin feshini talep edebilir Ortağın şirketin feshi davası açması halinde, şirket de karşı dava olarak haklı sebeple çıkarma davası açabilir.

Haklı sebeple çıkarma davasında, her olayın şartları ve menfaatler dengesi yönünden bütün veriler dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır. Haklı sebep oluşturan durumlar aynı olayda bir arada veya iç içe görülebilecekleri gibi, her biri tek başına haklı sebep teşkil etmeyecek durumlar bir araya geldiklerinde haklı sebep düzeyine ulaşabilirler. Bu nedenle hakim, olayın şartlarını nazara alarak bütün nedenleri birlikte ele almalıdır. Ortağın çıkarılmasına ilişkin mahkeme kararı yenilik doğurucu (*inşai, konstitutiv*) niteliktedir. Çıkarma, hukuki sonuçlarını mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren ileriye doğru (*ex nunc*) doğurur.

Haklı sebeple çıkma davası açma hakkı, her ortağın sahip olduğu kişisel ve koruyucu bir hak olmasının yanında, ortağın menfaatinin başka şekilde korunma ihtimali kalmamışsa söz konusu olabilecek olağanüstü bir hukuki çaredir ve en son başvurulacak yoldur. Bununla birlikte, çıkmanın son çare olması ilkesi çok katı şekilde yorumlanmamalıdır. Sorunun başka şekilde çözülemeyeceği anlaşılmakta ise, yahut giderilemeyecek bir zarar mevcutsa veya güven ilişkisi kaçınılmaz olarak bozulmuş ise diğer yollara başvurmadan çıkma yoluna gidilebilir.

Haklı sebeple çıkma gibi, haklı sebeple çıkarma yolu da olağanüstü ve en son başvurulacak (*ultima ratio*) bir çaredir. Sorunun başka şekilde çözülemeyeceği anlaşılıyorsa, alternatif çarelere başvurmadan çıkarma yoluna gidilebileceği kabul edilmelidir.

6102 sayılı TTK ile birlikte, tek ortaklı limited şirketin (*Einmannengesellschaft*) varlığı mümkün olduğundan, çıkma veya çıkarılma halinde şirketin tek ortaklı kalacak olması, çıkma veya çıkarılmaya engel oluşturmaz.

İç ilişkide çıkma ve çıkarmanın etkisi kural olarak, çıkmaya sebebiyet veren olayın gerçekleşmesiyle meydana gelir. Şirket sözleşmesine dayanan çıkarmada kararın çıkarılan ortağa tebliği ile, şirket sözleşmesine dayalı çıkmada aksi şirket sözleşmesiyle düzenlenmemişse çıkan ortağın çıkma beyanının şirkete ulaşmasıyla, haklı sebebe istinaden mahkeme kararıyla çıkma ve çıkarmada ise mahkeme kararının kesinleşmesiyle birlikte çıkma veya çıkarma sonuçlarını doğuracaktır.

Limited şirket ortağının şirketten çıkması veya çıkarılmasının temel sonucu, iç ilişkide hüküm ve sonuçlarını doğurması ile birlikte ortak sıfatı ve buna bağlı olan tüm hak ve yükümlülüklerin ayrılan ortak yönünden sona ermesi ve ayrılma akçesi alma hakkına sahip olmasıdır. Ortak mevkii ve ortak sıfatı birbirinden farklıdır. Sermaye şirketlerinde ortağın ayrılmasıyla esas sermaye payı ortadan kalkmaz. Esas sermaye payı ancak sermayenin azaltılması yoluyla yok edilebilir. Payın sahipsiz olduğu süre boyunca, bu pay üzerinde tasarruf yetkisi şirkete aittir.

Kanuna göre, şirketten ayrılan ortak, esas sermaye payının gerçek değerine uygun ayrılma akçesini isteme hakkına sahiptir (TTK m. 641/1). Ayrılma akçesi şirketçe ödenmesi gereken bir borçtur. Ayrılma akçesi talebinin şirket ortaklarına yöneltilmesi mümkün değildir (TTK m. 602). Hükümde yer alan “*ayrılan ortak*” ibaresiyle kastedilen çıkma veya çıkarma yoluyla (TTK m. 638 vd.) şirketten ayrılan ortaktır. TTK’nın 641/1. fıkrası emredici niteliktedir. Ayrılma payının hesaplanmasında payın gerçek değerinin esas alınması emredici nitelikte olduğundan, şirket sözleşmesiyle farklı bir esas benimsenemez. Ancak, sözleşmesel çıkma hakkı yönünden, şirket sözleşmesinde gerçek değer yerine farklı bir ölçü esas alınabilir (TTK m. 641/2).

Şirketler hukukunda ve işletme finansmanı alanında payların gerçek değerinin tespit edilmesi için öncelikle işletmenin bütün olarak gerçek değeri ve payların itibari değerinin esas sermayeye oranı ölçüsünde şirket değerinin ortağın paylarına karşılık gelen kısmı belirlenir. Gerçek değer belirlenmesi için bilanço hazırlanırken

malvarlığının tümü değerlendirileceği için, şirketin bütün aktif ve pasifleri, tüm kanuni ve ihtiyari yedek akçeler gibi şirketin ayrılma anındaki maddi değerinin yanında, işletme sır ve planları, patentler ve müşteriler, good-will gibi bütün gayrimaddi varlıklar da matraha eklenir ve borçlar iskonto edilir. İşletmenin gerçek değeri hesaplandıktan sonra, işletmenin gerçek değerinin ortağın payına düşen kısmı payın nominal değeri üzerinden belirlenir. Paylar arasındaki ekonomik eşitliğin sağlanması için, payların değerine etki eden haklar, imtiyazlar veya ek edim ve yan edim yükümlülükleri gibi, ayrılma akçesinin değerine etki edebilecek tüm hususlar dikkate alınmalıdır. Ayrılma akçesinin tespitinde kusur önemli değildir.

Şirket sözleşmesinde bu hususla ilgili farklı bir tarih öngörülmemişse, ayrılmanın gerçekleştiği andaki değer esas alınır. Örneğin, şirket sözleşmesiyle çıkma hakkı tanınmışsa ortağın çıkma beyanının şirkete ulaştığı ana göre, ortakların kararıyla çıkarmada karar tarihine göre ayrılma akçesinin belirlenmesi gerekir. Dava yoluyla haklı sebeple çıkma ve çıkarma halinde, kanaatimizce, dava tarihinin esas alınması yerine karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değer esas alınması, hem usul hukukuna hem de maddi hukuka daha uygundur. Tarafların, payın gerçek değerinin hesaplanmasında anlaşmazlığa düşmeleri halinde görevli ve yetkili mahkeme şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki Asliye Ticaret Mahkemesidir. Mahkemenin kararı kesindir (TTK m. 597/1).

Kanaatimizce, çıkma, çıkarma ve ayrılma akçesi talepleri hukuki nitelikleri yönünden birbirlerinden farklıdır. Taleple bağıllık ilkesi gereğince, çıkma veya çıkarma davalarında ayrılma halinde mahkeme tarafından ayrılma akçesinin ödenmesine de hükmedilmesi için bu yönde talepte bulunulmalıdır.

Ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmının muaccel olmasının ve faizin işleminin Kanundaki düzenleme gereği ertelenmesi ayrılan ortak yönünden bazı sakıncalar doğurabilir. Bu gibi sakıncaları önlemek amacıyla, İsviçre hukukunda ayrılan ortağa bilgi alma ve denetleme hakkı tanınmıştır (İsvBK 825a/4). Ancak, TTK'da ortağa bu hak tanınmamıştır.

Kanaatimizce, mehzaz kanun olan İsvBK ile aynı doğrultuda hareket ederek ve TTK'nın 642 maddesinin gerekçesinde ayrılma akçesinin faizsiz bir alacak olduğunun

açıkça belirtilmesi de dikkate alınarak, ayrılma akçesine kapital faizi ödenmeyeceği kabul edilmelidir. Ayrılma akçesi kısmen veya tamamen muaccel olduktan sonra, ortağın ihtar çekerek şirketi temerrüde düşürmesi üzerine, şirketin temerrüde düştüğü andan itibaren temerrüt faizi işletilmesi gerekir (TBK m. 117).

Ayrılma akçesinin ödenme şekline ilişkin Kanunda herhangi bir sınırlandırma bulunmamaktadır. Bu nedenle ayrılma akçesi nakden ödenebileceği gibi, ayrılan ortağın kabul etmesi şartıyla, ayın olarak yahut şirketin aktiflerinin devri veya şirketin bölünmesi yoluyla ödenmesi de mümkündür. Çıkma hakkının şirket sözleşmesinde özel olarak düzenlemeleri halinde, ayrılma akçesinin ödenmesi, şirket sözleşmesinde kanundan farklı bir şekilde düzenlenebilir (TTK m. 641/2). Kural olarak, ayrılma akçesinin bir defada ödenmesi gerekir. Ancak, ayrılan ortağın kabul etmesi halinde, ayrılma akçesinin taksitle ödenmesi mümkündür. Sözleşmesel çıkma hakkına ilişkin olarak, ayrılma akçesinin taksitler halinde ödeneceği şirket sözleşmesinde düzenlenebilir (TTK m. 577/1-k).

Kanuna göre, ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, şirkete karşı bütün alacaklardan sonra gelen bir alacak oluşturur. Bu alacak yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile muaccel hâle gelir (TTK m. 642/3). Söz konusu hüküm, muaccel hale gelmeyen ve ödenmeyen ayrılma akçesinin şirketin iflas ve tasfiyeye girmesi halinde diğer alacaklara göre ödenme sırasını belirlemektedir. Bu nedenle, İİK m. 206/4'te dört sıra halinde belirtilen alacaklar ödenmediği sürece, ayrılan ortağın ayrılma akçesi ödenemez. Bununla birlikte, ayrılma akçesi tasfiye gelirlerinin diğer ortaklara dağıtılmasından önce ödenmelidir. Ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı muaccel olduğunda, tespit edilen bilanço kârı ayrılma akçesi ödenmedikçe, ortaklara kâr olarak dağıtılamaz veya yedek akçeye ayrılamaz.

Kanunda ayrılma akçesine ilişkin özel bir zamanaşımı süresi öngörülmediği için şirket sözleşmesinden doğan ve ortaklar ile şirket arasındaki alacaklara ilişkin zamanaşımı süresi burada da geçerlidir. Bu nedenle ayrılma akçesi, muaccel olmasından itibaren 5 yılda zaman aşımına uğrar (TBK m. 147/4). Bununla birlikte, ayrılma akçesinin şirket sözleşmesi yerine bir mahkeme kararı sonucu doğmuş olması

halinde, mahkeme kararının kesinleşmesiyle muaccel olan ayrılma akçesine ilişkin zamanaşımı süresi on yıldır (TBK m. 146).

Ayrılma akçesi kural olarak ayrılma ile muaccel olur ve alacak hakkına dönüşür (TTK m. 642/1). Ancak, ayrılma akçesi alma hakkının doğması ile ayrılma akçesinin muaccel hâle gelmesi her zaman aynı anda gerçekleşmeyebilir. Şirketin ayrılma akçesini ödemede sıkıntıya düşmemesi için genel kuraldan ayrı olarak, ayrılma akçesinin muacceliyeti ve nasıl finanse edileceği TTK'nın 642. maddesinde (İsvBK 825/A) düzenlenmiştir. 642. madde emredici nitelikte olduğundan, söz konusu hükme aykırı ödemeler geçersizdir. Aynı şekilde, şirket sözleşmesinde ayrılma akçesinin muaccel olma zamanı ve ödeneceği kaynağa ilişkin 642. maddeden farklı düzenlemeler geçerli değildir. Bunun istisnası olarak ortaklar, şirket sözleşmesinde öngörülen ayrılma hakkı yönünden, şirket sözleşmesinde ayrılma akçesini farklı bir şekilde düzenleyebilirler (TTK m. 641/2).

Kanuna göre, ayrılma akçesinin ayrılma ile muaccel olması için üç farklı yol bulunmaktadır. İlk olarak, ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmının, yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespit edilmesi halinde muaccel olacağı belirtilmiştir (TTK m. 642/3). Bu durumda, bilanço karının tespit edilmesi halinde kâr olarak dağıtılamaz veya yedek akçeye ayrılamaz, ayrılma akçesinin ödenmemiş kısmının ödenmesinde kullanılır. TTK'nın 642. maddesinde, TTK 612/1'den farklı olarak, şirketin kendi paylarını iktisap etmesiyle ilgili ayrılma akçesinin muaccel olması, serbestçe kullanılabileceği özkaynağa (*frei verwendbares Eigenkapital*) değil, kullanılabilir özkaynağın (*verwendbares Eigenkapital*) varlığına bağlı tutulmuştur. Aynı farklılık mehaz İsvBK 825a'da da bulunmaktadır. Bu nedenle ayrılma akçesi, esas sermayeyi aşan ve genel kanuni yedek akçelerin kısıtlı kısmı (İsvBK 671/3, TTK m. 519/3 – *esas sermayenin yarısına kadar olan*) ile şirketin iktisap ettiği kendi payları karşılığında ayırdığı yedek akçeler dışında kalan tüm özkaynaklardan ödenebilir.

Ayrılan ortağın esas sermaye payı devredilebiliyorsa, bu durumda ortağın ayrılma akçesi ayrılma ile birlikte muaccel olacaktır (TTK m. 642/1-b). Ayrılan ortağın esas sermaye payını devretmeye ve pay bedelini devralandan talep etmeye TTK'nın 642/1-b maddesine istinaden şirket yetkilidir. Kanaatimizce, payın devredilebiliyor

olması ifadesinden, esas sermaye payının şirket sözleşmesiyle yasaklanmamış olması ve genel kurulun payın devrini onaylanmasının kastedildiği kabul edilmelidir. Ayrılma akçesinin muacceliyet anı yönünden ise, pay devir bedelinin muaccel olduğu an esas alınmalıdır. Burada da gerçek değerın ödenmesi esas olmakla birlikte, tarafların pazarlık yapmak suretiyle bedeli tespit etmesi de mümkündür.

Muacceliyet için üçüncü seçenek ise sermayenin azaltılmasıdır. Kullanılabilir özkaynak miktarının ayrılma akçesini karşılamaması nedeniyle sermayenin azaltılması yoluna gidilmesi halinde, esas sermaye ilgili hükümlere göre azaltılmışsa, ayrılma akçesi muaccel olur. Aksi takdirde muacceliyet bu kaynakların sağlandığı tarihte oluşur. Sermayenin azaltılmasına ilişkin işlemler yerine getirildikten sonra, sermayenin azaltılması kararının ticaret siciline tescil edildiği tarihte, başka bir deyişle ödemenin yapılabileceği tarihte ayrılma akçesi muaccel olur. Limited şirkette sermaye alacaklıların güvencesini oluşturduğundan, bu yola son çare yahut diğer yolların tamamlayıcısı olarak başvurulmalıdır.

Kanaatimizce, hakimin haklı sebeplerin var olup olmadığını değerlendirmekle yetinmesi gerekirken, talepten farklı olarak fesih ve tasfiyeye karar vermesi, taleple bağıllık ilkesine aykırılık oluşturacaktır. Ayrılma akçesinin ödenmesi, ayrılmanın şartı değil, sonucudur. Bu nedenle, ödeme yetersizliğinin bulunması, davanın kabulüne engel teşkil etmemelidir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- ALTAŞ Soner, *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.
- ARSLAN Ramazan/YILMAZ Ejder/TAŞPINAR AYVAZ Sema, *Medenî Usul Hukuku*, 3. b, Ankara: Yetkin Yayınları, 2017.
- ARSLANLI Halil, *Kollektif ve Komandit Şirketler*, 2. b., İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1960.
- ARSLANLI Halil, DOMANIÇ Hayri, *Ticaret Kanunu Şerhi*, C. III, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.
- BAHTİYAR Mehmet, *Ortaklıklar Hukuku*, 12. b., İstanbul: Beta Yayınları, 2017.
- BAŞTUĞ İrfan, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması*, İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası, 1966.
- BAŞTUĞ İrfan, *Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri*, İzmir: İstiklal Matbaası, 1974.
- BİLGİLİ Fatih, DEMİRKAPI Ertan, *Şirketler Hukuku Dersleri*, 6. b., Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım, 2018.
- CERRAHOĞLU M. Fadlullah, *Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Limited Ortaklıklar Hukuku*, İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, 1976.
- ÇAMOĞLU Ersin, *Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebepçe Çıkarılması*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası, 1976.
- ÇAĞLAR Hayrettin, *Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2010.
- ÇEKER Mustafa, *Ticaret Hukuku*, 8. b., Adana: Karahan Kitabevi, 2014..
- ÇELİK Aytekin, *Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma*, 2. b., Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.
- ÇEVİK Orhan Nuri, *Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması*, 4. b., Ankara: Yetkin Yayınları.
- DEMİRKAPI Ertan, *Limited Ortaklıkta Payın Devri*, İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, 2008.

- DOĞANAY İsmail, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, C. I, 3. b., Ankara: Feryal Matbaası, 1990.
- ERDEM Nuri, *Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.
- ERDİL Engin, *Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.
- EREN Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 11. b., İstanbul: Beta Basım A. Ş., 2009.
- ERİŞ Gönen, *Ticari İşletme ve Şirketler*, C. III, Ankara: Seçkin Yayınları, 2014.
- ERİŞ Gönen, *Türk Ticaret Kanunu*, C. III, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010.
- HIRSCH Ernst, *Ticaret Hukuku Dersleri*, 3.b., İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1948.
- İMREGÜN Oğuz, *Anonim Ortaklıklar*, 4. b., İstanbul: Yasa Yayıncılık A.Ş, 1989.
- KARAYALÇIN Yaşar, *Ticaret Hukuku*, Cilt II, 2. b., Ankara: Sevinç Matbaası, 1973.
- KENDİGELEN Abuzer, *Yeni Türk Ticaret Kanunu*, 3. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016.
- MOROĞLU Erdoğan, *Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Değerlendirme ve Öneriler*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 6. b., 2009.
- ÖZTÜRK DİRİKKAN Hanife, *Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2005.
- POROY Reha, TEKİNALP Ünal, ÇAMOĞLU Ersin, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 12. b., İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.
- POROY Reha, TEKİNALP Ünal, ÇAMOĞLU Ersin, *Ortaklıklar Hukuku*, C. I, 13. b., İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014.
- POROY Reha, TEKİNALP Ünal, ÇAMOĞLU Ersin, *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017.
- PULAŞLI Haşan, *Şirketler Hukuku Şerhi*, C. II, 2. b., Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- ŞENER Oruç Hami, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- TEKİL Fahiman, *Şirketler Hukuku*, İstanbul: Otağ Matbaacılık, 1981.
- TEKİNALP Ünal, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 4. b., İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015.
- SÖNMEZ Yusuf Ziyaeddin, *Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı*, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2019.

- TAŞDELEN Nihat, *6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.
- SÜZEK Sarper, *İş Hukuku*, 12. b, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2016.
- UÇAR Salter, *Tüm Şirketlerde Fesih ve Tasfiye*, Kazancı Matbaacılık, 1996.
- YILDIRIM Ali Haydar, *Limited Ortaklığın Haklı Sebep Feshi*, Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım, 2013, s. 62.
- YILDIZ Şükrü, *Limited Şirketler Hukuku*, İstanbul: Arıkan Basım Yayım, 2007.

Makaleler

- AKER Halit, “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, *BATİDER*, C. XXXII, S. 1, ss. 63-150.
- AYDOĞAN Fatih, “Federal Almanya’da Limited Şirketler Kanunu’nda (GmbHG) Yapılan Değişiklikler – Yenilikler (MoMiG)”, *BATİDER*, C. XXV, S. 3, ss. 391-424.
- BALIK İfakat/BEKTAŞ İbrahim, “Yargıtay Kararları”, *BATİDER*, C. XXXII, S. 3 (2016).
- BEKTAŞ İbrahim, “Yargıtay Kararları”, *BATİDER*, C. XXXII, S. 2 (2016).
- BEKTAŞ İbrahim/BALIK İfakat, “Yargıtay Kararları”, *BATİDER*, C. XXXIII, S. 3 (2017).
- CENKÇİ Esra, “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4 (2018).
- COŞTAN Hülya, “Limited Şirkette Oyda İmtiyazlı (!) Paylar ve İmtiyazlı Paylar”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4 (2012).
- ÇAMOĞLU Ersin, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi”, *BATİDER*, C. XXXI, S. 1, 2015, ss. 5-19.
- ÇAMOĞLU Ersin, “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Önemi”, *İÜHFİM*, C. 38, S. 1-4 (1973).
- ÇAMOĞLU Ersin, “Limited Ortakların Selef Sıfatıyla Sorumluluğu”, *BATİDER*, C. VI, S. 3, 1972, ss. 503-518.

- ÇAMOĞLU Ersin, “Limited Ortaklıktan Çıkarılma”, *BATİDER*, C. XXX, S. 3, 2014, ss. 5-20.
- ÇAMOĞLU Ersin, “Türk Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerin Emredici Niteliği”, *Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını, 1978.
- ÇEKER Mustafa, “Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkma Hakkı”, *BATİDER*, C. XXIII, S. I, 2005, ss. 61-73.
- DEMİRKAPI Ertan, YILDIRIM Ali Haydar, “İsviçre Borçlar Kanunu’nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yeni Düzenleme”, *BATİDER*, C. XXIV, S. 3, 2008, ss. 433-466.
- DEVELİ Bilge, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2 (2013).
- GİRAY Eda, “Limited Şirketlerin Haklı Sebep Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı”, *İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:6, Sayı:12 (Güz 2007).
- GÖKTÜRK Kürşat, “Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2 (2013).
- GÖZÜYEŞİL Fevzi Fırat, “Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2 (2013).
- GÜREL Murat, “Yargıtay Kararları”, *BATİDER*, C. XXVII, S. 4 (2011).
- GÜREL Murat/TEKİN Ufuk/BEKTAŞ İbrahim, “Yargıtay Kararları”, *BATİDER*, C. XXXI, S. 2 (2015).
- GÜRPINAR Bünyamin, “Limited Şirkette Çıkma ve Çıkmaya Katılma”, Ankara: Gazi ÜHFD, C. XX, S. 2 (2016).
- KESKİN Harun/VAR Kübra, “Yargıtay Kararları”, *BATİDER*, C. XXIX, S. 2 (2013).
- KIRCA İsmail/GÜREL Murat, “Limited Şirket Ortağının Kendisini Çıkarmaya Yönelik Genel Kurul Kararının Alınmasında Oy Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu”, *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Armağanı*, Ankara: Sözkesen Matbaacılık, 2015.

- KÜRŞAT Zekeriya, “Yeni Borçlar Kanunumuzda Adi Ortaklık Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *İÜHFM*, C. LXX, s. 1.
- MOROĞLU Erdoğan, “Anonim Ortaklıkta Azınlık Payscalelerinin Korunması ve Haklı Nedenlerle Fesih”, *Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı’ın Anısına Armağan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını, 1978.
- NOMER ERTAN Füsün, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davası – TTK m. 531 Üzerine Düşünceler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 73, S. 1 (2015).
- ORUÇ Murat, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebep Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma”, *BATİDER*, C. XXVII, S. 1 (2011), ss. 209-236.
- ÖCAL Akar, "Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme Kararıyla Sona Erdirilmesi", *Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.
- ÖLEKLİ Neşe, “Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Ayrılma Hakkı”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, C. 76, S. 1 (2018).
- PEKDİNÇER Tamer, “İki Ortaklı Limited Şirketlerde Ortaklardan Birinin Haklı Sebeplere Dayanarak Mahkeme Kararı ile Çıkma İstemi ve Bu İsteme Yüksek Mahkemenin Yaklaşımı”, *Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan*, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2003.
- SÜMER Ayşe, “Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi”, *MÜHFHAD*, C. XVIII, S. 2, (Özel Sayı, Sempozyum), ss. 839-849.
- SELİÇİ Özer, *Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi*, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1976.
- ŞAHİN Ayşe, “Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması”, *MÜHFHAD*, C. XVIII, S. 2, (Özel Sayı, Sempozyum), ss. 851-858.
- ŞAHİN Ayşe, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Ersin Çamoğlu’na Armağan*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.
- TARHAN Damla Gül, "Halka Açık Anonim Ortaklıkların Birleşme İşlemleri Açısından Ayrılma Hakkı ve Ayrılma Akçesi", *BATİDER*, C. XXXIII, S. 1 (2017).

TEOMAN Ömer, “Limited Ortaklığın Edindiği Kendi Paylarından Doğan Hak ve Borçlar ve Edinmenin Diğer Bazı Sonuçları”, *Tüm Makalelerim Cilt I-II*, İstanbul: 12 Levha Yayıncılık, 2012.

TEOMAN Ömer, “Limited Ortaklığın Kendine Ait Tüm Payları Edinmesi”, *Tüm Makalelerim Cilt I-II*, 2. b, İstanbul: 12 Levha Yayıncılık A.Ş., 2012.

ÜÇİŞİK Güzin, “Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması”, *Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan*, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2003.

YANLI Veliye, “Limited Şirketin Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumluluğu”, *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaşgünü Armağanı*, İstanbul, 1999.

Diğer Yayınlar

GÖZÜYEŞİL Fevzi Fırat, *Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), 2012, <https://tez.yok.gov.tr>, (E.T. 19.08.2019).

TEKİNALP Ünal, “Çıkmaya Katılma”, www.arslanlibilimarsivi.com, (E.T. 19.08.2019).

ULUSAL YARGI AĞI BİLİŞİM SİSTEMİ, www.uyap.gov.tr, (E.T. 27.08.2019).